

УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ
ПОЗОРИШТЕ “МОДЕРНА ГАРАЖА”

БЕОГРАД 2021.

Едиција *Савремена српска драма*
КЊИГА 59

Издавачи:
УДРУЖЕЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА СРБИЈЕ
11000 Београд, Господар Јевремова 19
ПОЗОРИШТЕ “МОДЕРНА ГАРАЖА”, Мајке Јевросиме 30

www.drama.org.rs
biljana.ostojic@mpus.org.rs

За издаваче:
Миладин Шеварлић
Момчило Ковачевић
Бођан Пејковић

Одговорни уредник
Миладин Шеварлић

Главни уредник
Биљана Остиојић

Редакција:
Др Бошко Сувајић
Радомир Путић
Александар Ђаја
Стојан Срдић
Иван Панић

Лектура и коректура
Редакција

Ликовно и техничко решење
Ново Чођурић

Припрема за штампу
Светозар Станкић

ISBN 978-86-85501-59-3

Штампа и повез:
“ТРАФОРЕКЛАМ”, Параћин
Тираж: 300 примерака

Издавање ове публикације подржало је
Министарство културе и информисања
Републике Србије

ISSN 2620-1712

**САВРЕМЕНА
СРПСКА
ДРАМА**

59

БЕОГРАД 2021.

НОВОСАДСКИ САЈАМ

6 МЕЂУНАРОДНИ СЛОВЕНСКИ

НАГРАДА ЛАЗА КОСТИЋ ДРАМА

за йројекати

САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА

Музеј Јозорине членичности Србије.

Удружење драмских писаца Србије и

Завод за проучавање културног развија Србије

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР

Мирјана Ђорђевић

Мирјана Ђорђевић

У Новом Саду, 19.4.2000.

ПРЕДСЕДНИК ЖИРИЈА

Ненад Негричар

Ненад Негричар

САДРЖАЈ

Милан Миловановић, <i>Анесијезија</i>	7
Милан Миловановић, <i>Бесмртник</i>	59
Зоран Стефановић, <i>Валцер за Олђу</i>	
Крвава бајка и народна забава . .	117
Милица Стојановић, <i>Добри мој,</i>	
драма	209
Бошко Сувајчић: <i>Ајокалийса јуче, данас, сутра,</i>	
Поговор	271
Едиција <i>Савремена српска драма</i>	281

Милан Миловановић

АНЕСТЕЗИЈА

Милан Миловановић (1972, Нови Сад) пише драме, кратке приче и поезију.

Објављена дела, изведене драме и наћраде:

Коноћци (драма) – „Бранко Мильковић“, Књажевац, 2007; *Анагномија једног лудила* (драма) – „Бранко Мильковић“, Књажевац, 2007; *Сенка* (драма) – ужи избор на конкурсу за награду „Бранислав Нушић“ 2008. Објавило Удружење драмских писаца Србије у књизи „Савремена српска драма“ 38/2009; *Алманах бр. 2* (књига поезије – група аутора) „Нова поетика“, Београд, 2012; *Црна Овца* (кратка прича) – „Бележница“, часопис за библиотекарство, књижевност и културу бр.28, Бор, 2014; *Званична верзија* (драма) – награда „Слободан Стојановић“ за најбољу драму 2014. Објавила Народна Библиотека „Илија М. Петровић“, Пожаревац, 2015; *Празан Екран* (кратка прича) – Argus books магазин, 2017; *Туђ живот* (драма) – премијерно извело позориште „Раша Плаовић“ Уб, 2017; *Историја будућности* (драма) – награда за најбољи савремени драмски текст 2018/2019. на конкурсу Народног позоришта Републике Српске. Објављена у часопису за позориште и визуелне комуникације „Агон“ 2019; *Анеситезија* (драма) – награда „Бранислав Нушић“ Удружења драмских писаца Србије за најбољи оригинални драмски текст 2019; *Бесмртник* (драма) – награда „Бранислав Нушић“ Удружења драмских писаца Србије за најбољи оригинални драмски текст 2020; *Неситајање* (драма) – најужки избор за најбољи оригинални драмски текст на конкурсу „Стеријиног позорја“ 2020/2021.

Милан МИЛОВАНОВИЋ

АНЕСТЕЗИЈА

ЛИЦА

ЛЕА: 30 година, глумица

СТЕЛА: 40 година, Леина брачна другарица

ВИКТОР: 35 година, нижи службеник
Светске Безбедносне Агенције

ДИРЕКТОР: 60 година, високи службеник
Светске Безбедносне Агенције

ОЛИВЕР: 20 година, Директоров штићеник

МИА: 45 година, Директорова жена

НИКОДИМ: 119 година, непожељни сведок стarih времена

ЖЕНА: 35 година, затвореница

СИМОН: 35 година, нижи службеник
Светске Безбедносне Агенције

СИМОНА: 30 година, Симонова жена

ГЛАСОВИ

Дневна соба, готово без намештаја. Уместо слика, на зидовима висе разни монитори. Никодим, обучен у српску ношњу, седи брадом наслоњен на штаб за ходање и гледа у прозно. Стела се ужурбano облачи.

НИКОДИМ: Поделили су нас, ја кад ти кажем.... Поделили су нас на Србе и Хрвате, на комунисте и капиталисте, на католике и православце, на хришћане, муслимане и јевреје... Поделили су нас на источне и западне, на мушкирце и жене, на црвено-беле и црно-беле, поделили су нас како год су знали и умели
(Закашље се)

да би нам лакше узели све што имамо и да би нас поробили... Раскантаче нам земљу, ја кад ти кажем... Из пепела смо саградили Југославију, а сад ће они на моје очи да је растуре.

СТЕЛА: Матори, та твоја Југославија је растурена још пре једно педесет година.

НИКОДИМ: Ха?!... Како растурена?! Шта булазниш?!

СТЕЛА: Па јесте. Тамо негде хиљаду деветсто осамдесете, или деведесете.

НИКОДИМ: Па како се ја тога не сећам?! Ти мене зајебаваш, а?!

СТЕЛА: Е, матори, начисто си излапео.

НИКОДИМ: А ако ти ниси излапела, како ти не знаш тачно кад се то као распала Југославија?

СТЕЛА: Па зашто би знала?! Историја се више не изучава у школи, нити се то где више помиње. Сад живимо у савршеном друштву и више није важно шта је некад било.

НИКОДИМ: (Прерачунава у себи)

Ако је то било пре педесет година, онда је то било око хиљаду и...

СТЕЛА: Никодиме, ако то рачунаш, имаш стодеветнаест година, а можда и целих стодвадесет.

НИКОДИМ: Лажеш! Не осећам се као да имам и једну више од сто... 'Еј, а ко ти беше? Јес' ми позната њушка, ал' не знам у који рам да те турим.

СТЕЛА: Стела.

НИКОДИМ: Стела?!

(Прекрсии се.)

СТЕЛА: Леа!... Леа!... Дођи, молим те, прадеда ти се опет погубио. Изгледа да опет није попио лекове... И реци му да скине то гротеско одело, јер ћемо због њега сви у комплету настрадати.

НИКОДИМ: Стела... Леа...

(Прекрсии се.)

Боже ме прости, у моје време људи имали нормална људска имена, а шта је ово сад, куку мени.

СТЕЛА: И реци му да се не хрсти више, јер ћемо и због тога најебати.

Улази Леа и уситуји ђоћавља одећу.

НИКОДИМ: Е, Милена, ту си.

ЛЕА: Деда Никодиме, нисам ја Милена! Милена је била твоја ћерка, а ја сам Леа, Миленина унука!... Твоја праунука, Леа!... Јој, ти као да си преспавао педесет година... Опет си заборавио да попијеш лекове?

НИКОДИМ: Које лекове?

СТЕЛА: Баш чудно што је сенилни старац заборавио да попије лек за сенилност.

НИКОДИМ: Је л', Милена, ко ти је ова?

ЛЕА: То је Стела, моја брачна другарица.

НИКОДИМ: (По гледа Стелу испод ока ја се прекрси)

У моје време један брачни друг је стојећки пишао, а други децу рађао... ал' изглада да је прошло то моје време.

СТЕЛА: Стари, то је застарели концепт породице. Сада су пожељни истополни бракови, да не би опет дошло до појаве пренасељености... А

(Више за себе)

пожељна је и еутаназија свих старијих од шездесет.

ЛЕА: Стела!

НИКОДИМ: (Леи)

Је л' она то озбиљна да се распала Југославија?

ЛЕА: Не сећаш се да смо јуче причали о томе?... Распала се.

НИКОДИМ: Па шта је онда било?

ЛЕА: Онда је била некаква мала Југославија... па се онда и та мала распала...

НИКОДИМ: Куку... Па је л' остало нешто?

ЛЕА: Остало Србија.
НИКОДИМ: Србија?! Е нека је, хвала богу. А да се није, не дај боже, и она распала?
ЛЕА: Није да није, ал' је зато ушла у Европску Унију.
НИКОДИМ: И сад смо ми несретници у тој Унији?
ЛЕА: Нисмо.
НИКОДИМ: И она се распала?
ЛЕА: Распала... Али зато смо сад сви у Светској Унији.
НИКОДИМ: У Светској Унији?... А јесу ту са нама Србима и Руси и Американци и Кинези...?
СТЕЛА: Сви смо у Унији, али нема више Срба, Руса, Американаца... Сад смо сви једно. Разумеш? Нема држава и нема народа.
НИКОДИМ: Буди бог с нама.
(*Прекрсти се.*)
СТЕЛА: Леа, па каки му већ једном да се не крсти!
ЛЕА: Деда Никодиме, немој више да се крстиш.
НИКОДИМ: Зашто да се не крстим? Да нису опет комунисти на власти?
СТЕЛА: Нема више комунизма, али нема више ни тог твог православља. Кажем ти да сада живимо у новом светском поретку, у идеалном друштву у ком постоји једна светска влада и једна светска религија, тако да више нема места ни за какве сукобе међу људима.
НИКОДИМ: Кажите ви мени, децо, да сам умро и да је ово пакао. Лакше ће ми бити.
СТЕЛА: Да се ја питам, ти би још одавно...
ЛЕА: Стела!
СТЕЛА: Свако јутро, једно те исто. Ја стварно више немам живаца за ово.
(*Леи.*)
Ово не може више овако. Ја не могу више да стављам на коцку мој углед и положај због овог старкеље.
ЛЕА: Али...
СТЕЛА: Ако се ово још који пут понови, ти знаш да ћу морати да га пријавим.
НИКОДИМ: Много ти, бре, нервозан овај брачни друг. Иста таква је и моја Милена...
(*Прене се.*)
Чекај, а где је моја Милена?!

ЛЕА: Шта ја да радим са тобом? Како сваког дана да ти кажем да су сви умрли. Само смо ти и ја остали. Само мене имаш.

НИКОДИМ: (*Зайлаче*)
Само нас двоје остали.

ЛЕА: Само нас двоје.

НИКОДИМ: Је ли, а ко си ти?

ЛЕА: Ми сад морамо да идемо. Ти буди тих и не отварај никоме... Ево ти лек.

НИКОДИМ: Нећу лек. Ако је све тако како кажеш, онда боље да ни не знам за себе.

ЛЕА: Мораш да их попијеш, јер овако не знаш шта причаш и увалићеш нас у неприлике.
(*На силу му уђура лек у усна*.)

НИКОДИМ: А је л' могу да гледам телевизију?

СТЕЛА: Не, не чачкај те мониторе. Ако било који укључиш, одмах ће те видети у тим твојим прњама, па ћемо најебати.

НИКОДИМ: Куку, у моје време ми смо гледали телевизију, а није телевизија гледала нас... Куку, какво наопако време дошло.

Мрачна простираја. Виктор крвнички пребија Симона. Када Симон, обливен крвљу, остане да лежи на поду, Виктор седне на стилницу и на пшиштоль монитира пригушивач.

СИМОН: Ви сте за све ово крви.

(*Сиене*).
Ти и теби слични... Ви и полиција.
(*Пљуне крв*.)

Како су они дошли на власт? Неко их је изабрао? Не!
Отели су власт на крвав и подмукан начин!... Али ко им даје моћ да ту власт задрже? Ви... Зато што сте анестезирани, зато што не можете да се пробудите из кошмаре у ком не штитите народ од тирана, него штитите тиране од народа.

(*Полако се подиже на колена*).
Ви сте крви, зато што не схватате да припадате нама,
а не њима. Ви сте маљ у њиховим рукама којим ћете

нас дотући... Шта је, тешко дишеш? Уморио си се од тога да ме бијеш?... Не брини, ту сам ја, па ти кад се одмориш, удри... Или ћеш ме одмах убити као псето?
(Покуша да устапне.)

ВИКТОР: Остани доле.

СИМОН: Не могу. Није у мојој природи да клечим.

Виктор устапне и једним ударцем га сруши.

СИМОН: Љутиш ли се ти то на мене? До малочас си ме тукао све онако службено, а ово сада као да је било лично.

ВИКТОР: Даћу ти још једну прилику...

СИМОН: Хеј! Нисмо нови у овоме, ни ти ни ја. Ни ако ти кажем шта те интересује, за мене одавде нема излаза. Не можеш да ме пустиш, а не смеш ни да ме ухапсиш, јер не знам шта је горе за твоје шефове – да будем слободан, или да доспем на суд. Једино је питање колико ћеш ме мучити пре него ме убијеш... Хајде, не оклевая. Ја сам се са смрђу помирој још првог дана кад сам устao против вас, а ваљда си досад схватио да ти ништа нећу рећи.

ВИКТОР: Био си један од нас, годинама смо радили заједно, а онда... Реци ми, шта се то десило па си постао издајник?

СИМОН: Знам да у мени видиш издајника и непријатеља... Знам, јер и ја сам истим очима као ти гледао... Али једног дана сам се пробудио и прогледао, а после тога више није било назад.

ВИКТОР: Симоне, волео сам те као брата, а сада ниједну твоју реч не разумем.

СИМОН: Знам. Разумећеш само ако се и ти пробудиш.

Симон приђе Виктору, захрли га и пољуби, затим узме Викторову руку у којој држи шипшиш, па је њодићне тако да цев шипшиша стапи на своје чело. Потом благо климне главом, као да му даје дозволу да јуца.

СИМОН: Збогом, куме.

Виктор јовуче ороз, а Симон у трену пропадне. Гледа га одозго неколико секунди, а онда седне крај њега. Без икаквој израза на лицу гледа у празно.

Викторова соба. Оливер њушика унаоколо.

ДИРЕКТОР: (Уђе)

Јес' наш'о нешто?

ОЛИВЕР: Нисам, директоре.

ДИРЕКТОР: Зато што си неспособан.

ОЛИВЕР: Било би ми лакше кад би знао шта тражим.

ДИРЕКТОР: Откуд ја знам шта тражимо! Неку прљавшину. Негде нешто мора да има.

ОЛИВЕР: Има мало прашине ту испод кревета, али...

ДИРЕКТОР: Идиоте! Не тражимо ту прљавшину!

(Пажњу му привуче полица са књигама.)

Зашто неко има праве књиге, кад су све књиге у оном... облаку?... Ти читаш књиге?

ОЛИВЕР: (Неубедљиво)

Читам... Нормално да читам.

ДИРЕКТОР: Курац мој ти читаш... Знам ја зашто би неко им'о праве књиге. К'о што зnamо, у облаку су књиге које су дозвољене, а на полицама је можда залутала и нека забрањена.

ОЛИВЕР: Да?

ДИРЕКТОР: Шта ти мени – да, идиоте? Јеси пон'о онај курац... сензор за књиге?

ОЛИВЕР: Скенер? Јесам.

ДИРЕКТОР: Па шта чекаш?!

ОЛИВЕР: Да скенирам књиге?

ДИРЕКТОР: Не, скини гаће, па дупе своје скенирај!

ОЛИВЕР: (Скенира књиге па упийтино погледа директора)
Нема недозвољених.

ДИРЕКТОР: Шарај мало. Да ти имаш нешто забрањено, не би то турио у излог.

ОЛИВЕР: (Врши се ћо соби и кад у гардероберу пронађе неколико књиџа, скенира их и скенер јочне да јшићи)
Директоре, били сте у праву!

ДИРЕКТОР: У мене си сумљ'о?! Дај 'вамо. Шта је ово, сунач ти жарки?

ОЛИВЕР: То су песмице.

ДИРЕКТОР: Бранко Мильковић... Ко је тај? Јес' чуо некад за тог?

ОЛИВЕР: Јок ја.

ДИРЕКТОР: (*Задледа другу књиџу*)

А тек ово шта је?

(*Сриче.*)

С-х-а-к-е-с-п-е-а-р-е... Немогуће да се неко 'вако зове.

ОЛИВЕР: Да није то нека шифра?

ДИРЕКТОР: Ма ја да се питам, ја би и оне незабрањене књиге забранио. Шта који мој има да читају те књижурине? Ја разумем тамо у праисторији док се није измислила телевизија, да се људи бечили и кварили очи на та ситна слова, ал' сад кад телевизију мож' да гледаш и на ручном сату, телефону...

ОЛИВЕР: Ја сам чуо да се више ни тоалете не производе без уgraђеног компјутера и телевизора.

ДИРЕКТОР: А јеси вид'о да овај нема телевизор у стану? Много мутан тип.

Оливер стапка нешићо по стаблейу.

ДИРЕКТОР: Шта то радиш, идиоте?

ОЛИВЕР: Пишем полицији извештај о поседовању забрањених књига, да могу да их заплне, а њега да ухапсе.

ДИРЕКТОР: Видим шта радиш, зато те и питам! Сликај књиге и сликај собу да се зна 'де су нађене. Онда поруши мало около да изгледа као провала, па покупи књиге и за мном. Јес' разумео?!

ОЛИВЕР: Разумео!

ДИРЕКТОР: (*Стави руке на леђа*)

Курац мој си ти разумео.

(*Лењим корацима изађе.*)

Жена узнемирено шета у затворској хелији.

ЖЕНА: Хееј! Чује ли ме неко?!... Желим адвоката, чујете ли?!... Не можете ме држати овде без разлога!... Ја ништа нисам учинила! Ја сам невина!... Има ли кога?! Хоћу адвоката!... Дајте ми да разговарам са неким! Ја сам невина!... Хало, знам да ме чујете! Зашто се правите блесави?! Мене сте грешком затворили!... Дајте

ми неког да разговарамо! Ја сам невина!
(Рукама удара њо решеткама.)
Не можете тако са људским бићем! Пустите ме, ја сам невина!... Ја сам невина.

Бес у њој се њојачава и све јаче и јаче рукама удара о зидове и решетке.

5

Виктор улази у канцеларију која је претпуштана разних монитора. За столовом седи Директор. Стога је столико висок да је његова ивица у висини Викторових очију.

ВИКТОР: Добар дан, Директоре. Звали сте ме.

ДИРЕКТОР: Ти си тај Виктор?

ВИКТОР: Ја сам... тај.

ДИРЕКТОР: Посл'о сам по тебе још пре три дана.

ВИКТОР: Био сам на задатку. Можда зато нису могли да ме пронађу.

ДИРЕКТОР: Е јадна ли смо ти ми служба. Како ћемо пронаћи непријатеље нашег система, кад ни своје службенике не можемо да пронађемо?

ОЛИВЕР: (Провира)
Директоре...

ДИРЕКТОР: М'рш тамо! Не ометај!

ОЛИВЕР: Али... ја сам... само...
(Изађе сав смущен.)

ДИРЕКТОР: Ти и ја смо из истог семена, знаш ти то?

ВИКТОР: Не знам на шта мислите.

ДИРЕКТОР: 'Оћеш да тргнемо по једну? Имам шљиву, праву до мађу.

ВИКТОР: Не, хвала.

ДИРЕКТОР: Мислим на то да су мој бабо и твој деда заједно радили за БИА-у. Мој деда и твој прадеда су заједно радили за УДБА-у, а мој прадеда и твој чукундеда за ОЗНА-у... Е то су биле службе, а не ова наша Светска Безбедносна Агенција.

ВИКТОР: Директоре, уз сво поштовање, ја ћу морати да вас пријавим.

ДИРЕКТОР: (*Грохотом се смеје*)

А по правилу службе, коме то треба да пријавиш?

ВИКТОР: Мом шефу.

ДИРЕКТОР: Који ће пријаву да проследи свом директору, тј. мени, је л' да?... А за шта би ти то мене пријавио?

ВИКТОР: Ако кренемо редом, онда прво за то што имате домаћу ракију, иако је домаћа производња хране и пића строго забрањена. Затим зато што поседујете информације које датирају из периода пре формирања Светске владе, што је исто строго забрањено. И треће је то што афирмативно говорите о прошлом времену, што је такође забрањено.

ДИРЕКТОР: Е мој Викторе, по њушци ти видим да ниси знао да се ти уствари бавиш породичним бизнисом.

ВИКТОР: Мој отац је био новинар, а не агент БИА-е. А о деди и прадеди немам информације чиме су се бавили.

ДИРЕКТОР: Бабо ти јес' био новинар, ал'... Па шта ти мислиш, да се агент постаје случајно?! Мислиш да си ти овде запошљен случајно?!... Значи, пријавићеш ме?

ВИКТОР: Наравно. То је моја обавеза и дужност.

ДИРЕКТОР: (*Једва дође себи од смеха*)

А је л' истина да си ти једном самог себе пријавио? Дед кажи ми, може л' то бити истина?

ВИКТОР: Није истина.

ДИРЕКТОР: Хе, хе, то и ја кажем. Ко мож' бити тол'ко луд да сам себе пријави? Значи није истина?

ВИКТОР: Истина је да сам два пута самог себе пријавио.

ДИРЕКТОР: (*Покуша да осетане озбиљан*)

Шта си ти то себи тако згрешио да си мор'о дватпут да се оцинкариш?

ВИКТОР: Једном сам...

ДИРЕКТОР: Знам, знам, шта си! То је било ретроактивно питање.

ВИКТОР: Мислите реторичко?

ДИРЕКТОР: Ма ја мислим да ти више волиш и поштујеш свој пос'о нег' себе, а?

ОЛИВЕР: (*Превири*)

Директоре...

ДИРЕКТОР: М'рш!

ОЛИВЕР: Али...

ДИРЕКТОР: М'рш!

Оливер се љовуче.

ДИРЕКТОР: Даклем, испада да ти подржаваш било кога ко је на власти?

ВИКТОР: Није моје да се бавим политиком. Ја само извршавам наређења. Ред мора да постоји, а мој задатак је да помажем у одржавању тог реда.

ДИРЕКТОР: Паметан си ти, мали... Знаш ли ти како је мој бабо зглајз'о, а с њим и твој деда?... Не знаш. Како ћеш и знати?... Е, видиш, они су ти најебали зато што њих јесте занимала политика. Они су ти били оно што се некад звало патриоте... У то време у служби си им'о патриоте који су гледали српске интересе, а им'о си и оне који су навијали за Европу. И 'час посла патриоти проглашени за издајнике. За трептaj ти се све наопако окренуло. Данас јеси, сутра ниси.

Оливер само ђромоли ёлаву, а Директор из стіола извади юнишкољ. Оливер шмућне.

ДИРЕКТОР: Већ сам га једном упуц'о, ал' не вреди. Ето видиш с ким ја имам посла. Тада идиот је мој штићеник. Ем муунут у главу, ем глуп к'о она ствар, ал' џаба кад је син од неког одозгог. Дали ми га да га научим пос'о који радим. Данас – сутра ће да ме лиферују, а њега ће у моју столицу да туре. Тада ће директор да ти буде. Џаба ти што с'и ти паметан, образован, одан, кад балвани напредују... Него ти беше ниси жењен? Немаш потомака?

ВИКТОР: Нисам ожењен. Са мојом платом ни за себе немам довољно.

ДИРЕКТОР: Јес', имаш право... А да ти кажем, и боље што ниси жењен. Те женетине су само терет човеку на грбачи. А тек деца... У овом послу је и боље бити сам.

ОЛИВЕР: (*Из off-a*)

Директоре, ја сам само хтео да вам кажем да је ваша жена већ два пута звала.

ДИРЕКТОР: (*Узврдољи се*)

Уф, сунац ти жарки.

(*Оливеру.*)

А шта 'оће?!

ОЛИВЕР: (*Из off-a*)
Не знам.

ДИРЕКТОР: Па зашто ми ниси проследио везу кад је звала, идиоте један?!

ОЛИВЕР: (*Из off-a*)
Рекли сте да не прослеђујем позиве.

ДИРЕКТОР: Службене позиве да не прослеђујеш, морону један!
Дођи 'вамо да се не довикујемо! Е сад ћеш бити убијен,
кукала ти мајка.

Директор усitanе од стола, сије са шишарком у руци и стапа крај Виктора. Оливер уђе бојажљивим корацима по принципу - један напред, два назад.

ДИРЕКТОР: (*Виктору*)
Сад кад му просвирам тинтару, ти ћеш ми бити сведок
да је то био несретан случај.

ОЛИВЕР: Немојте директоре! Ако се сећате, ја сам оба пута пробао да вас прекинем и обавестим, али...

ДИРЕКТОР: Несрећо, знаш ти како ће сад да ми звоца? Ја ако се којим случајем не јавим на телефон, она неће помислити да ја можда радим свој пос'о, да спасавам овај свет. Неее! Кад се не јављам на телефон, њој то значи да сам с неком курвом... И шта ћу сад? Она ће да ми звоца, звоца, а онда ћу опет да изгубим живце и да је пребијем.

ОЛИВЕР: Гледам тај пиштолј, па ми је нешто пало на памет.
Како би било да је ја назовем и да кажем да сте рањени
и да зато нисте могли да јој се јавите?

ДИРЕКТОР: Мислиш да јој неће бити сумњиво кад дођем кући
нерањен?

ОЛИВЕР: Па да, баш сам глуп... А можда бих могао мало да вас
стварно раним у руку... или ногу. Онако, само да вас
окрзнем.

ДИРЕКТОР: Терај ми се с очију, док те нисам ранио у ту рупу коју
имаш 'место мозга.

(Задене шишарком у љанилане.)

Е, што ме је изнервир'о!... Не само да ме изнервир'о,
него ме још и најутио... А сад сам још и бесан што ме
је најутио... Него шта сам оно 'тео?

ВИКТОР: Можда да ми кажете зашто сте ме звали?

ДИРЕКТОР: А да! Ти си оно 'тео да ме пријавиш, а? Па, добро, кад си већ тако наумио. Кад већ радиш, што се каже, у корист своје штете, ти ме пријави, а ја ћу после да видим шта ћу с том пријавом.

(Пење се ка својој столовици.)

Ал' пре него што одеш, 'тео сам да те питам за савет. Прича се да си ти паметан и начитан, а како ствари стоје, не мож' рећи да ти је то донело неку корис'. Радиш најпрљавије послове за службу, а немаш парни да се ожениш. Е, данас мож' да те огреје сунце... а мож' бит' и да те сунце никад више не види.

ВИКТОР: Бојим се да не разумем о чему се ради.

ДИРЕКТОР: Немој пред руду... Неки дан сам набавио неке књиге, па би' вол'о да ми кажеш да л' ваљају и да л' да их читам и тако то.

(Извади књиџе из доње фиоке и пружи их Виктору.)

ВИКТОР: (Прихваташи књиџе, али одмах их искусиши као да су вреле)

Откуд вам ове књиге?

ДИРЕКТОР: Синак, није питање откуд мени, него откуд теби.

ВИКТОР: (Видно узнемирен)
Шта желите од мене?

ДИРЕКТОР: Нису, даклем, погрешили они што су говорили да си паметан... Ја се мало распит'о и испало да ово јесу забрањене књиге, ал' да нису јако опасне, тако да те не би обесило, ал' би добио једно две – три годинице... или четири – пет, али свакако не више од шест - седам... Додуше није немогуће и целих осам... Мада у крајњем случају не више од десет. А онда би изгубио и службу и ко зна шта би даље с тобом било. А баш би била штета да тако пропадну сви твоји квалитети.... А мог'о би ја и да зажмурим, кад би ти неке своје квалитете ставио у моју службу.

ВИКТОР: Али, формално гледано, ја већ јесам у вашој служби.

ДИРЕКТОР: Службено јеси у мојој служби, ал' ја сам мислио да се ти некако неслужбено ставиш у моју службу.

ВИКТОР: Не разумем.

ДИРЕКТОР: За једног тако паметног человека, много си глуп... Постоји једна особа која ће ускоро да буде стављена на једно место... важно место.

ВИКТОР: Већ ми се не свиђа идеја. Ако ми званично издате наређење, ја ћу са том особом урадити шта год треба, али ако је нешто нелегално у питању, онда бих ја ипак да одробијам тих пар година? Кад боље размислим и треба да добијем оно што сам заслужио.
(Покуши књиџе и вратиши их на стое.)

ДИРЕКТОР: Дечко, нис' ти такав чистунац, к'о што се ту правиш. Овамо пријавиш самог себе за којешта, а за књиге се ниси самопријавио, је л'?! Немој да ти ја нађем још нешто. Ја о сваком могу ишчепрати неку прљавшину. А ако се баш ништа нема пронаћи, онда се лако може и подметнути. Разумеш ме сад, интелектуалац?! Са једне стране робија, ил' чак вешање, а с друге стране унапређење и виши платни разред; па ти бирај... Даклем, једна особа долази на једно важно место. Е сад, они о'зго кажу да не смем да прикупљам информације о тој особи, ал' зато ја имам тебе и оног моментално заосталог Оливера.

ВИКТОР: Мислите ментално заосталог?

ДИРЕКТОР: Тај је, ја да ти кажем, моментално заостао чим се родио... а можда је и ментално... шта год ти то било.

ВИКТОР: Значи, само прикупљам информације? Ту особу не треба да...

ДИРЕКТОР: Ни случајно! Мислим, би' ја, ал' прашина би се подигла. Даклем, само информације... за почетак.

ВИКТОР: А кад почињем?

ДИРЕКТОР: Па не можеш у радно време да се бавиш тиме. Од сутра си на годишњем одмору, па онда почињеш.

ВИКТОР: На годишњем?

ДИРЕКТОР: Шта к'о иш'о би на море?... Оливере!

ОЛИВЕР: *(Бојажљиво промоли главу)*
Не пуцајте.

ДИРЕКТОР: *(Viktoru)*
Пођи с њим, он ће ти све објаснити.

Viktor изађе.

ОЛИВЕР: Директоре, једна, госпођа, ако се то тако може речи, је овде и жели да је примите.

ДИРЕКТОР: Како да је примим? Јес' ти њој рек'о да ми не радимо са странкама?

ОЛИВЕР: Јесам, али она инсистира.

ДИРЕКТОР: Је л' рекла име?

ОЛИВЕР: (*Размишља*)

Па јесте, рекла је ваше име.

ДИРЕКТОР: Бленто, не моје, него је л' рекла своје име?!

ОЛИВЕР: Није.

ДИРЕКТОР: А шта 'оће?

ОЛИВЕР: Није хтела да каже.

ДИРЕКТОР: Ма одјеби ти то онда! И немо' да ме ометаш, морам жену да назовем!

ОЛИВЕР: Разумем.

(*Крене ка излазу.*)

Како изгледа и боље да је не примите.

ДИРЕКТОР: А како то изгледа?

ОЛИВЕР: Да извините, као курва.

ДИРЕКТОР: Стан'! К'о курва кажеш?... Уведи је.

ОЛИВЕР: Директоре?

ДИРЕКТОР: Немој да колачиш очи на мене, нег' је уведи.

ОЛИВЕР: Разумем!

(*Изађе.*)

ДИРЕКТОР: (*Силази*)

Курац ти мој разумеш. Да ти нешто разумеш не би ми притисак дизао.

(*Пођрави фризуру и одело.*)

Mia, обучена као јефтина уличарка, уђе.

ДИРЕКТОР: 'Бардан, госпођице... Ви немате заказато код мене?

МИА: Немам.

ДИРЕКТОР: Нема везе. Делујете као фине даме па је гре'ота да вас не примим... А како могу да помогнем?

МИА: (*Обиђе круг око њећа заշтедајући за.*)

Не знам ја, бато, да л' ти можеш да ми помогнеш.
Некако си ми сав метиљав.

ДИРЕКТОР: Изглед уме да превари. Ја јес' да сам можда тако мало споља, ал' сам тамо 'де треба к'о армиран бетон, ако ме разумеш.

МИА: Ма немој. Види ти њега, он би одмах тако с неба па... међ' ноге.

ДИРЕКТОР: Оливере! Немој да ме омета неко!

МИА: Зовни тог малог, може и он да нам се пријужи... Не?
Па добро, ако већ нико неће да уђе, да се ја раскомотим мало?

ДИРЕКТОР: Још питаши?!

МИА: Само то ће да те кошта.

ДИРЕКТОР: Раскомоћавај се, не питам кол'ко кошта!

Миа њодићне једну ногу на стаполицу. Из своје шорбице извади телескокску палицу, једним њопијезом је развуче и њоме ѡа лути њо рамену дајући му до знања да треба да клекне.

ДИРЕКТОР: Па ја... нисам баш мислео овако.

Миа ѡа ауторизацијивно њогледа и након што ѡа још једном удари палицом, он клекне и љуби јој ципелу. Када му палицом да дозволу, њољујцима се њење више уз ногу, а кад се осмели, устапаје и њокуша да је љуби у уста. Миа се мало измакне и залеји му шакав шамар, да Директор њосрне.

МИА: Види првверзијака, он би у уста да се љуби!... Па нисмо ми баш толико интимни да ћемо се цмакати... Доле!

ДИРЕКТОР: (Клекне)
Ја сам само...

МИА: (Млатићне ѡа палицом)
Ко ти је дозволио да ми се обратиш?!

Директор њослушно љуби њену ципелу.

МИА: Види ти њега. Можда си ти овде неки фактор, али ја сам твоја господарица. Немој то да заборавиш.

ДИРЕКТОР: (Скине јој ципелу)
Нећу то заборавити, господарице моја.
(Док јој љуби стапојало, њокушава да скине пантијалоне.)

ОЛИВЕР: (Уђе. У руци држи шаблет)

Директоре, извините што вас прекидам, али важан видео позив.

ДИРЕКТОР: (Устапаје и пантијалоне му стапају)
Сунац ти жарки! Видео позив?! Дођи 'вамо! Дај то!

Директор је узео шаблет од Оливера и удари ѡа њиме по глави. Миа се обува.

ДИРЕКТОР: Реко' ли ти ја да ме не ометаш?!

Оливер се измакне и Директор је показује на шаблет.

ДИРЕКТОР: Е запамтићеш ме сад!

Директор њовија Оливера, али се сајлеће о своје Јаниталоне и љадне. У то му се лице нађе испред таблете, па он прво очи исколачи на таблет, а онда као шућим гласом проговори.

ДИРЕКТОР: Директоре... Да, ја сам.

(Усіјаје и покушава да навуче Јаниталоне.)

Све је у најбољем реду. Ништа не бриниши.

Миа вратиши њалицу у торбу и излази. Оливер је одмерава.

ДИРЕКТОР: Ништа се не дешава, кад вам кажем... Ма то вам се учинило.

Директор њоказује Оливеру да му навуче Јаниталоне, што он нерадо прихваташ.

ДИРЕКТОР: Ма каква курва, директоре, у канцеларији... Не не, то овај мој несретни Оливер испробава у шта да се маскира кад буде иш'о на први задатак... А не, не... Мислим јест да он сад клечи, ал' уште није то како изгледа. Него, директоре, кад сте већ на вези да вас приупитам како стоји она моја ствар... Ма не, извните, не та моја ствар, него онај мој проблем, мислео сам на то да л' ће моћи да се реши онај... хало, директоре... Директоре...

ОЛИВЕР: Шта би?

ДИРЕКТОР: Изгледа да се прекинула веза.

ОЛИВЕР: К'о да је он то прекину везу.

ДИРЕКТОР: Мени да прекине везу?! Ти ниси при чистој савести!

Дед угаси ово говно.

(Пружи му таблет.)

ОЛИВЕР: Биће боље да сами научите да рукујете овим. Тако нећу стално морати да вас прекидам... у важним пословима.

ДИРЕКТОР: (Замахне да га удари)

Ух, ако те ја једном прекинем.

(Из стола узме две флашице са водом, стави их у торбу и крене ка излазу.)

Ако ме неко тражи, на задатку сам... И сваког дана да с ми подн'о извештај о... ономе. Разумеш?!

ОЛИВЕР: Разумем, директоре.

ДИРЕКТОР: (Из off-a)

Кураџ мој ти разумеш!

Директиоров стајан. Мира уђе, скида перику, шминку, гардеробу. Обуче баде манил. Директиор уђе.

МИА: Сад се долази кући? Опет си ишао са неком курвом?
Кад од следеће године буде обавезно чиповање, нећеш
више моћи да шврљаш лево-десно.

ДИРЕКТОР: (Замахне да је удари)
Немо' да те ја сад овде чипујем на мртво име!... Има
нешто да се једе?

МИА: Смути. Хоћеш са укусом воћа, поврћа, или меса? А
мислим да имамо и укус чоколаде.

ДИРЕКТОР: Дај један... било који. И онако сваки има укус говнeta.
(Седне.)
Дођи 'вамо, седи овде.
(Из шторбе извади две флашице, па једну пружи њој.)

МИА: (Седне поред њега)
Вода?!

ДИРЕКТОР: Вода... Права изворска.

МИА: (Само што не залаче)
Не могу да верујем.
(Гледа у флашу као у боља.)
Права... Изворска... Па како си је набавио?

ДИРЕКТОР: (Оштије мало)
Једна од наших служби пре неки дан нашла жену на
чијем имању има извор.

МИА: И шта ће сад бити са њом?

ДИРЕКТОР: Затворили су је. Не знам шта ће са њом, ал' вероватно
је је мрак прогутати.

МИА: Јадна жена.

ДИРЕКТОР: Ма немој да је жалиш. Она ти је једна од оних чудака и
дегенерица из оних секти који одбијају вакцинацију,
сами узгајају ону органску храну, верују у неке теорије
завера и тако то.

МИА: Онда ко је јебе.
(Оштије џутијај, па све не може да се научива)
Ни мирис, ни укус... Чиста... Природна... Ма је л' ти
можеш да верујеш да су некад људи сваког дана могли
да пију овакву воду?... И шта ће бити са извором?

ДИРЕКТОР: Још који дан док се не слегне гужва, ови моји ће ми доносити литар – два. Огребаћемо се кол'ко можемо...

МИА: А после ће га они одозго преузети?

ДИРЕКТОР: Шта да ти причам кад све знаш... 'Еј и немој ми више на пос'о онаква долазити.

МИА: Јесам ли те пријатно изненадила?

ДИРЕКТОР: Није да ниси, ал' мог'о те је неко препознати. Мани се такве зајебанције, служба је то. Умало директор да нас укеба. Може то овде кад смо сами.

МИА: Јеси питао тог твог директора да ли ће нам помоћи... око онога?

ДИРЕКТОР: Таман да га подсетим, оно пуче веза... Не брини, не чекам ја само он да се смиљује, радим и ја на томе. А он је ионако на излазним вратима.

На левој ствари сцене је дневна соба куће у којој живе Стела, Леа и Никодим. На столу су јабука и крушка величине лубенице. На десној ствари сцене је соба у којој су две столовице, телескоп на стапку, и столовић на ком су остроман стварински фотоапарат, двојглед, лайтбок и слушалице. Виктор и Оливер улазе са десне ствари.

ОЛИВЕР: Ево, то је то.

ВИКТОР: Шта – то је то?

ОЛИВЕР: Одавде ћеш посматрати субјекат који живи у суседној кући.

ВИКТОР: Да ли је тај субјекат на Марсу?

ОЛИВЕР: Ха?

ВИКТОР: Колико је удаљена та кућа у којој је субјекат?

ОЛИВЕР: Не знам. Педесет метара... можда мало мање.

ВИКТОР: Па шта ће ми телескоп онда?

ОЛИВЕР: Који телескоп?

ВИКТОР: (По гледа кроз телескоп) Овај.

ОЛИВЕР: То је дурбин.

ВИКТОР: Ово је телескоп, морону.

ОЛИВЕР: Не можеш тако да ми се обраћаш! Ускоро ћу ја постати директор, па ћеш видети онда.

ВИКТОР: И где си ти све ове скаламерије пронашао? У музеју?

ОЛИВЕР: Директор је тако рекао. Ово је неслужбена мисија, тако да не смемо бити ухваћени на делу и зато никаква модерна средства нису дозвољена. Техничар је поставио бубицу и звук се директно снима на лаптоп, затим имаш овај дурбин звани телескоп, двоглед и фотоапарат. И то је све што ти треба. Имамо недељу дана да пронађемо нешто.

ВИКТОР: А шта конкретно је то нешто?

ОЛИВЕР: Било шта ком... копро... ко...

ВИКТОР: Компромитујуће... Хоће да дискредитује ту особу да она не би дошла на то место на које треба да дође?

ОЛИВЕР: Не знам.

ВИКТОР: Не знаш шта сам управо рекао, или не знаш какве су директорове намере?

ОЛИВЕР: Ништа ја не знам и не занима ме. Ја само извршавам наређења.

НИКОДИМ: (*Улази ћећајући се, а у руци којом се не ослања на штап носи бележницу*)
Е, у моје време, небо је било плаво, а види сад ово - све неке штрафте, магла нека, будибогснама.
(*Седне у фотшељу и тиши нешто у бележници.*)

ВИКТОР: (*Гледа кроз телескоп*)
Претпостављам да овај деда није наш субјекат??!

ОЛИВЕР: Деда, његова праунука Леа и њена муж Стела су сви у комплету наш субјекат, али та жена која је њен муж је центар нашег интересовања. Али право да ти кажем, ја једва чекам да матори заспи, па да можда буде неке акције... Разумеш? Две женске једна са другом. Разумеш? А обе добре, могу ти рећи.

Леа и Стела уђу.

ЛЕА: (*Засија од среће*)
Набавила си свеже воће?!
СТЕЛА: Немаш појма које сам све везе повукла.
ВИКТОР: А Стела је...?
ОЛИВЕР: Она мушкастија.
НИКОДИМ: У моје време бостан није овако изгледао.
СТЕЛА: Није то бостан!

ОЛИВЕР: (Узме двојглед)
Шта кажеш? Обе добре да не могу бити боље, а?

ВИКТОР: Лепе су.

ОЛИВЕР: К'о глумице.

ЛЕА: Деда, не буди незахвалан.

СТЕЛА: И, матори, престани са тим шта је било у твоје време.
Леа, кажи му, наш вальда какво је време дошло. За мање се и глава губи, а да не кажем како лако могу да изгубим функцију.

ВИКТОР: А на којој функцији је сада?

ОЛИВЕР: Нешто је у директоријату за информисање, а следеће недеље ће јој дати неко високо место у нашем директоријату.

ЛЕА: Деда, јеси попио лек?

Никодим не одговара, већ затвори бележницу, дубоко издахне и замисли се.

СТЕЛА: Кад не попије лек, не зна шта прича, а кад попије лек, прича само оно што не треба... Шта он то жврља по цео дан?

ЛЕА: (Следеће раменима)
Можда води дневник.

ОЛИВЕР: Ха ха, овде ће бити занимљиво.
(Одложи двојглед.)
Је л' тако да немаш ништа против да ја радим ноћне смене, а ти дневне? Ноћу је већа шанса за хопа – цупа, па бих ја радије да будем у животу преносу, а ако се којим случајем цуре раскомоте пре него што дођем, камеру имаш.
(Изађе, или убрзо се враћа.)
И немој да ти се тресу руке док снимаш.
(Изађе.)

Директоров стан.

МИА: (Затиче)
Опет сам га сањала... Не може ни сат да прође да не помислим где је, шта ради?... Завидим ти и мрзим те што не патиш колико ја!

ДИРЕКТОР: Патим!

(Усішане)

Патим! Не може нико к'о мајка да пати, ал' тугујем и ја! Нисам ни ја без срца, сунац му жарки!... Јес' била код психијатра јуче?

МИА: Била.

ДИРЕКТОР: Дао ти лекове?

МИА: Дао... Кљука ме лековима као да сам луда.

(Усішане.)

Откад је туга болест?! Нема тих лекова који могу да излече тугу мајке којој су отели дете!... Живимо своје животе, правимо се да је све у реду, а није у реду! Не може бити у реду то што су отели наше дете!

ДИРЕКТОР: Они кажу да нису отели наше дете, neg' да су нам одузели родитељско право. Закон и каже да деца нису наша већ да пропадају друштву, тако да...

МИА: Ма какав закон?! На чијој си ти страни, кртенчино?!

ДИРЕКТОР: Ја само кажем...

МИА: И шта сад, то друштво ће да буде боља мајка мом детету?! Друштво ће га боље васпитати? Десет година смо се борили да га добијемо и још десет да га подигнемо, а они тек тако дођу и узму га! А зашто?! Зато што сам га мазила? Зато што сам га купала? Зато што сам га љубила? Зато што сам му била мајка? Зато што га волим?... Зар је и љубав постала психичка болест?

ДИРЕКТОР: Закон је такав.

МИА: Ма јеби се и ти и ти ваши закони против човека!

ДИРЕКТОР: Ма ћут', будало, још ћеш нас на робију отерати.

Леа се у доњем вешу чешља и шминка. Виктор је посматра кроз двојглед. Мало ћледа, па мало склони појглед; ужива ћледајући, а сипиди се. Стела уђи.

ЛЕА: Како је било на трчању?

СТЕЛА: (Кине неколико ћута)

Трчала сам поред реке.

(Оћећи кине.)

Не знам више где да трчим. Алергична сам на чист ваздух, траву, цвеће, животиње, сунце...

ЛЕА: Главним булеваром. Ту немаш никакве природе.

СТЕЛА: (*Заđrli je s leđa*)
Како лепо миришиш... Хоћеш један на брзака?

ЛЕА: Нећу.

СТЕЛА: Ти никад нећеш.

ЛЕА: Зато што нећу на брзака.

СТЕЛА: Откад је матори ту, све радимо на брзака. Морам да се кријем од њега шта год да радим, морам њега да кријем од остатка света. Осећам се као илегалац у сопственој кући. Ни сањала нисам да ће ми живот постати такав хорор.

ЛЕА: Није вальда да нам је деда направио баш хорор од живота.

СТЕЛА: Није, али то не значи да може још дugo да остане овде. Ево, чак не мора ни еутаназија. Знаш и сама да постоје специјализоване установе...

ЛЕА: Стела, па пусти га још то мало што му је преостало да пруживи достојанствено као човек.

СТЕЛА: (*Скида тпренерку*)
Још то мало?! Колико је то мало? Не би ме чудило да матори шишмиш поживи још стодвадесет година... Ја сам маштала о томе како ћемо нас две...

ЛЕА: (*Облачи се*)
А знаш о чему сам ја маштала?! Да нећемо бити само нас две... Да ћемо имати дете.

СТЕЛА: Добро знаш да сад није тренутак.

ЛЕА: Теби никад није тренутак!

СТЕЛА: Поготово није сада кад ти је још и прадеда ту. Уосталом и он је као дете, па води рачуна о њему.

ЛЕА: Одвратна си!... Знаш, размишљала сам... Не могу да усвојим дете без тебе, али отићићу у неки центар за вантелесну оплодњу. За то ми сигурно не требаш, јер анонимних донора са сигурно има на тоне. Имамо законско право на једно дете и ја намеравам да то право и остварим.

СТЕЛА: Да се ниси усудила!

НИКОДИМ: (*Улази*)
Доброо јутроо. Шта раадите, децоо?
(*У руци носи бележнициу.*)

СТЕЛА: Матори, ти би баш могао и да куцаш!

НИКОДИМ: (*Подигне посматрач*)

Само се ти скидај, не смета мени.

СТЕЛА: (*Leyi*)

Не, ово мора да се оконча.

НИКОДИМ: Јесам вас ја нешто прекинуо у неком важном разговору?

ЛЕА: Ма не, причамо о томе ко је какав живот сањао... Јеси ти, деда, имао неке снове кад си био млад?

НИКОДИМ: (*Седне у фошљу*)

Јесам, како да нисам... Кад сам био млад, сањао сам Ингрид Бергман... Каква је то лепотица била.

ЛЕА: Не, мислила сам какве су ти биле амбиције.

НИКОДИМ: Па имао сам амбицију да повалим Ингрид.

ЛЕА: Добро, а кад си сазрео, јеси онда имао неке амбиције?

НИКОДИМ: А кад сам сазрео, она је већ била матора.

ЛЕА: Ко?

НИКОДИМ: Па Ингрид.

ЛЕА: Јао, деда...

СТЕЛА: (*Leyi*)

Не знам да ли је прави тренутак, али кад смо већ код амбиција, имам нешто да ти кажем... Сазнала сам коју позицију ће ми понудити... Бићу заменица извршног директора у Светској безбедносној агенцији за наш регион.

Никодим отвори бележницу и прелистијава је.

ЛЕА: Стварно?! Је л' то добро?

СТЕЛА: Шалиш се?

ЛЕА: Али не разумем какве ти имаш везе са тим. Знаш ли ти ишта о тим обавештајним и безбедносним заврзлама ма?

СТЕЛА: Свашта. Не знам ништа ни о здравству, па сам била у врху директоријата за здравство; не знам ништа ни о пољопривреди па сам била на челу директоријата за пољопривреду.

НИКОДИМ: Ево нашао!

(*Читаја*)

Државе су уништене тако што су на руководећа места плански постављани неспособни и неморални људи и

тиме је из генерацију у генерацију убијано самопоштовање народа и осећај патриотизма.
(Запори бележници.)

- СТЕЛА: (Леи)
Дакле има ли краја овоме?!
ЛЕА: (Полуби Стелу у образ)
Немој га узимати за озбиљно. Журим на пробу. Здраво.
(Изађе.)

НИКОДИМ: (Успаваје)
Идем ја ради себе.

Никодим се одговара. Стела узме бележницу која је осипала на фотографији.

- СТЕЛА: Види, види.
(Чија.)
Не постоји бивши режим, као што не постоји ни садашњи – постоји само режим, један те исти режим. Мењају се људи, мењају се методе управљања, али од почетка света постоји само један режим у којем неколицина влада већином. Без обзира на време и уређење увек су постојали и увек ће постојати владари и поданици, односно робовласници и робови... Па матори не пише љубавни дневник.
(Чија.)

У комунизму је појединац сиромашан и неслободан, али демократија је најгора врста репресије. У демократији човек има привид да је слободан и да има могућност одлучивања, а то је најлукавији вид поробљавања. Слобода не постоји зато што глас паметног вреди исто колико и глас глупака, тако да су паметни доживотни заточеници глупака којима је лако манипулисати... Па матори је прави политички аналитичар.

- ВИКТОР: Опасан овај дедица.
СТЕЛА: (Прелиспава бележницу па наспавави да чија.)
Тежња сваке позиције је стапајус љуо. Богатима је једини интерес да остану богати и постану још богатији, а онима на власти је интерес да остану на власти. Ни једне ни друге није брига за опште добро и добробит малог човека. Њима је у интересу да људи остану заглупљени и неразвијене свести, јер само такви ће радити у фабрикама и рудницима за туђ интерес. Само

док су људи глупи и успавани, они који су на власти и даље могу остати на власти, а богати могу наставити да се богате.

(Цокће и одмахује главом.)

Какву гују смо ми под кров примили.

(Прелисћава бележницију.)

А ово је нешто новије.

(Чића.)

Ако нам је већ тако савршено, ако нема држава и међудржавних сукоба, зашто имамо толико војника и никад опремљенију војску? Зашто толико полиције, специјалаца, обавештајаца...? Да би се елита заштитила од народа који ће се кад тад пробудити.

(Затвори бележницију.)

Е, матори, сад си га угасио.

НИКОДИМ: (*Враћи се*)

Лажна узбуна.

СТЕЛА: Молим?

НИКОДИМ: Мислио сам да морам, ал' изгледа да не морам.

(Заспава.)

Ил' можда ипак морам... Не, не морам... вальда.

(Седне.)

СТЕЛА: (*Покаже му бележницију*)

Матори, па шта је ово?

НИКОДИМ: Ах, ту ја понекад запишиш нешто кад се сетим нечега.

СТЕЛА: Добро је да сам ја нашла ово, а не неко други.

НИКОДИМ: За кога је добро?

СТЕЛА: И за тебе, и за Леу и за мене. Па знаш ли ти шта би се десило да је ово неко видео? Па ти ћеш ме начисто упропастити. Хеј, и то у овом тренутку транзиције у мојој каријери, кад су ми се отишкринула врата која ће ме одвести до самог врха.

НИКОДИМ: Ја и хоћу да то покажем свима.

СТЕЛА: Шта?

НИКОДИМ: Хоћу да објавим књигу.

СТЕЛА: Да објавиш књигу?

НИКОДИМ: Чим је завршим.

СТЕЛА: Је л' тако?

Стела приђе Никодиму, бацјући му бележницију у крило, затим заобиђе фошљу, зграби украсно јастиће и са леђа њиме прекрије Нико-

димово лице. Никодим се оштима, а Стела їа све више стеже. Виктор је силно узнемирен, и као да се двоуми да ли да отрчи до суседне куће, или на крају ишак нишића не учини. Када се Никодимово тело ојусићи, Стела јаснук враћи на месито и узме бежничницу.

СТЕЛА: Е, тако... Једна брига мање.
(Изађе.)

10

Жена седи на кревету затворске ћелије и плаче.

ЖЕНА: Ја сам невина... Зашто ми ово радите?... Зашто мени?
Мене невину на робију, а прави злочинци на слободи.
То сте наумили, а?!... Чујете ли ме, болесници једни?!

11

У полумраку, Леа, приштића, сасвим ђола заводљиво плаче. Стела је из кревета гледа, А њих обе кроз двојглед посматра Виктор. Убрзо уђе Оливер.

ОЛИВЕР: Колега, има ли новости?
(Узме му двојглед.)
Уф, па што не говориш?!... Јој, мајко моја, како је добра.

ВИКТОР: Смири се, срце ће ти експлодирати.

ОЛИВЕР: (Једном руком скида ћапиталоне)
И то није једино што ће експлодирати.

ВИКТОР: Шта то радиш?! Срам те било!

ОЛИВЕР: Ма шта се правиш фин? Гарантујем да у животу ниси видео бољу рибу. Ко зна шта си ти радио док нисам дошао.

ВИКТОР: (Отиме му двојглед)
Стиди се!

Стела уситане, снажно је обухвати око струка и почне спаситвено да је љуби где год стигне.

ОЛИВЕР: Ма иди ти у три лепе. Ако си гадљив, ти жмури, а остави мене.
(Покуша да му узме двојглед, али кад не устие, почне да гледа кроз телескоп.)

Овај дурбин нуди баш дубински, да не кажем дурбински, поглед на ствари... Уф, шта би им радио.

ВИКТОР: То што би им ти радио, вероватно би се окарктерисало као силовање.

ОЛИВЕР: Знаш ли да је на северу однедавно силовање законски дозвољено. Доћи ће то и до нас, доћи ће и мојих пет минута.

ВИКТОР: Који си ти болесник.

Леа се извуче из Степенио гађаја.

ЛЕА: Извини... не могу.

Виктор настапава да их посматра кроз двојглед.

СТЕЛА: Па шта је сад? Јесам ја нешто урадила?

ЛЕА: (Обуче гађице) Не, није ништа до тебе. Извини.

СТЕЛА: Не разумем... Било је све у реду, зар не? Не разумем. Кажи ми ако сам ја...

ЛЕА: Ниси ти.
(Бризне у љлач.)

СТЕЛА: Па шта је сад одједном?

ЛЕА: Остала сам без послас... Данас је затворено моје позориште... Више нема ниједног позоришта... Успели сте да уништите све до једнога.

СТЕЛА: Ми?
ЛЕА: Не ти, него ти твоји... Сав новац сте преусмерили на телевизију. Али не разумем зашто. Зашто вам смета култура? У позориште је и онако долазила шачица људи...

СТЕЛА: Ма ником није сматала култура, него је културу прегазило време. Позориште је постало непотребно... А за посао не брини, већ сутра ћу ти средити да идеши да глумиш на телевизији.

ЛЕА: На телевизији? Шта да глумим на телевизији? Кловна, карикатуру, курву, кретена...?

СТЕЛА: Ако нећеш на телевизију, можеш у фабрику... Само у фабрици нема глуме и измотавања, него се грбави кичма и пуцају жуљеви.

ЛЕА: Радије и то, него на телевизију. Бар би ми савест остала чиста.
(Љубашњо њокући осматрајак своје одеће и изјури.)

СТЕЛА: Леа, стани!... Леа!
ОЛИВЕР: А јес' ватрена ова мала... Уф како би' је...

12

Директорова канцеларија. Директор седи за својим столовом.

ОЛИВЕР: (Уђе)
Директоре, тражи вас једна госпођа.
ДИРЕКТОР: Је л' иста она госпођа?
ОЛИВЕР: Не, ова изгледа пристојно.
ДИРЕКТОР: Како се зове и шта 'оће?
ОЛИВЕР: Рекла је да ће све то вама рећи.
ДИРЕКТОР: Сигуран си да није она иста?
ОЛИВЕР: Па... не изгледа као она... али ко ће знати са тим женама.
ДИРЕКТОР: Попуштај је.
ОЛИВЕР: Разумем
(Изађе.)
ДИРЕКТОР: (Скида се)
А лепо сам јој рек'о да не долази на пос'о... А опет, није да је не разумем. Како мученица мени оваквом да одоли?
СИМОНА: (Уђе)
Ју!
ДИРЕКТОР: (Одмах се баца на њу)
У шта си се сад маскирала да ми је знати?
СИМОНА: (Гура ћа од себе)
Шта ти је, човече?! Па пусти ме!
ДИРЕКТОР: (Навали на њу још јаче)
А тога би да се играмо, а?... Ти да се к'о отимаш, к'о да нећеш, а да те ја на силу узмем, а?
СИМОНА: (Усне да се искобеља)
Бежи од мене, манијаче!
ДИРЕКТОР: Како си само и глас променила? Ал' си се маскирала да те ни ја не би препозн'о од прве.
СИМОНА: Стани ту где јеси, перверзијаку један! Нисам се ја маскирала! Ја сам ја таква каква, а ти си ме помешао са неким.

ДИРЕКТОР: Миа, ма немој ме заје...

СИМОНА: Нисам ја Миа, ја сам Симона!

ДИРЕКТОР: Па ти си и име променила. Е браво ти га. Ти кад униђеш у лик, ти си унишља, нема ту...

СИМОНА: Завежи! Дај тај пиштолј!

ДИРЕКТОР: Што волим кад си строга!

(Узме ћишћијољ који је био поред његове ѡардробе и пружију јој ћа.)

СИМОНА: (Узме ћишћијољ и ућери ћа у Директора)

Сад ме добро слушај, билмезу један! Ја нисам Миа и ни у кога се нисам маскирала. Ја сам Симона и сад ћеш ти лепо мени да одговараш на питања која ти поставим, или ћу ти направити рупу у глави као што сте и ви направили рупу у глави мом мужу.

ДИРЕКТОР: А?!

СИМОНА: Је ли, какву ти параду изводиш овде у гађама?

ДИРЕКТОР: Па ти стварно ниси моја Миа!... Црни ја, што грдан наспоразум направи'. Ја мислео да си ти моја жена и зато сам ја овако у интимном вешу. Ја се, госпођа, искрено извињавам.

СИМОНА: Ти ни разликујеш своју жену од туђе, а ја се као надала да ти можеш да ми помогнеш.

ДИРЕКТОР: Ма то за жену је дугачка прича... А како да помогнем? И како сте ме нашла?

СИМОНА: Некада си био шеф мом мужу, Симону.

ДИРЕКТОР: Симону?... Он Симон, ти Симона. Баш сте се утре-фили... Рече ли да му је неко направио рупу у главу?

СИМОНА: Ти то као ниси знаю?

ДИРЕКТОР: Нисам, тебе ми... Не, мислим стварно нисам знао да је убивен.

СИМОНА: Пре само неколико дана ми је ракао да се боји да ће га убити његови људи. А ви сте његови људи, па сам дошла да видим ко је то био и зашто.

ДИРЕКТОР: А да ти прво мени врнеш то пиштолјче?

СИМОНА: Прво да чујем шта имаш да ми кажеш... Да ли је могуће да је то могао бити неко од ваших?

ДИРЕКТОР: Не знам... Можда.

СИМОНА: Можеш ли ти да мало прекопаш по тим вашим папирима да видиш да ли је неко и коме наредио да убије мог Симона?

ДИРЕКТОР: Ако је то неко некоме наредио, сигурно неће да се нађе папир на ком то пише.

Оливер се, држећи шипак у руци, веома несигурано, државећи шуња Симони иза леђа.

СИМОНА: Добро, можда то нигде не пише, али ти сигурно можеш да сазнаш ко је тај.

ДИРЕКТОР: Могу да се распитам.

СИМОНА: Е па онда се распитај, па...

Таман кад је Оливер пршио сасвим близу, шипак му се распадне, па оквир пресне на под, а он сам се толико уплаши да врисне. Директор се лути њој челу, а Симона, мртва хладна, шипаком покаже Оливеру да се смести поред Директора.

СИМОНА: Па ћу ја доћи ових дана да чујем шта си сазнао.
(Враћајши шипак Директору и изађе.)

ДИРЕКТОР: Много фина жена.
(Успаваје.)

ОЛИВЕР: (Успаваје)
Како фина кад нас је држала на нишану?!

ДИРЕКТОР: (Облачи се)
Ма немаш ти појма. То је више било к'о нека игра, к'о неки плес завођења.

ОЛИВЕР: (Саспавља шипаком)
Да дамо налог полицији да је ухапси?

ДИРЕКТОР: Јес' ти пошандрц'о?! Тако'у дивну жену да 'апсимо?
Боље прочепкај да видимо ко јој је убио человека.

ОЛИВЕР: Стварно ћете јој рећи ко је издао наређење?

ДИРЕКТОР: Жена има право да зна.

ОЛИВЕР: Ви се шалите, зар не?

ДИРЕКТОР: Ја? Не. Што?

ОЛИВЕР: Па ви сте одобрили ту акцију.

ДИРЕКТОР: Ја?... Стварно?

ОЛИВЕР: Ви стварно не знate да сте потписали ауторизацију?

ДИРЕКТОР: Баш ја читам све што потпишем. Да сам 'тео да читам, иш'о би' у школу.

ОЛИВЕР: И шта ћемо сад? Жена има право да зна.

ДИРЕКТОР: Мали, иди напоље види да л' сам тамо.

ОЛИВЕР: Разумем.

ДИРЕКТОР: Ма курац мој ти разумеш.

Сијелина и Леина кућа. Леа лежи у кревету. Сијела се облачи. Виктор их не гледа, већ их незаинтресовано слуша док йијуцка кафу.

СТЕЛА: Устани. Нећеш вальда још један дан провести у кревету.

ЛЕА: Остави ме.

СТЕЛА: То није здраво, знаш?

ЛЕА: Пусти ме на миру.

СТЕЛА: Нормално је да ти недостаје, али мораш се помирити са чињеницом да му је већ било време. Побогу, не да се наживео, него је два живота проживео, а још је у сну умро. Па шта ћеш боље од тога?

ЛЕА: Ти то као покушаваш да ме утешиш?

СТЕЛА: Просто износим чињенице.

ЛЕА: Баш саосећајно од тебе.

СТЕЛА: (Ошкрије је и погушиша да је поодићне)

Не желим да умањим твој бол, већ само желим да те тргнем из те твоје летаргије. Устани, окупај се, среди се и видећеш да ћеш се осећати боље.

ЛЕА: (Седи у кревету и чеше се по глави)

Нећу да се тргнем, нећу да устанем и нећу да се осећам боље!

СТЕЛА: Па шта хоћеш?!

ЛЕА: Хоћу да ме оставиш на миру!

СТЕЛА: Оставићу те на миру... Само сам хтела да ти кажем да мислим да је време да наставиш да живиш свој живот.

ЛЕА: Али ја већ дugo ни не живим свој живот, већ твој. А тек сад кад добијеш ту нову функцију, преселићемо се у нову, већу и лепшу кућу; имаћемо телохранитеље, баштована и кувара; излазићемо на скупе вечере, углавном са твојим новим пријатељима и колегама; одлазићемо на летовање, зимовања, излете; куповаћеш ми леп накит и скупе ципеле... Али која је јебена

сврха у томе?! Ти мислиш да ја патим због прадеде?
Не, не патим због њега, него му завидим. Имао је тако
дуг и богат живот...

- СТЕЛА: Нисам знала да је био богат.
- ЛЕА: Јесте, био је богат. Имао је децу, унуке и сада има мене
да га се сећам... Ко ће за нашим ковчегом поћи? Ко ће
се нас сећати једном кад нас не буде? Шта ће остати иза
нас?
- СТЕЛА: Опет ти са тим твојим фикс идејама.
- ЛЕА: Ја желим дете. То није фикс идеја.
- СТЕЛА: Али ја не желим да неко кмекало поквари савршен
живот који сам створила... И само да знаш, на клини-
кама за вантелесну оплодњу твоје име је на листи
непожељних, тако да ту могућност одмах можеш да
избијеш себи из главе.

Виктор се узнемири и узме двојглед у руке.

- ЛЕА: (Уситане)
Молим?... Зашто си то урадила?!... Како си само мо-
гла?!
(Заплаче.)
Е па нећеш ме спречити, само да знаш! Јебаћу се са
првим мушкарцем који наиђе! Можда ће ми неко од
твојих телохранитеља направити дете!

*Стела као фурија долеши до ње и удари јој шакав шамар да се ова
заштитура и падне. То није било довољно да у њој смири пламен
беса, нежо се нађне над њу и گрубо је ђовуче за косу да јој подиђне
главу.*

- СТЕЛА: (Кроз зубе)
Слушај ме, мала! Добро пази шта радиш, јер има да те
нема! Јеси чула?!

*Виктор се веома ђојпресе видевши шта се дођодило. Стела ђо-
правља ђардеробу и фризуру, док Леа ђонижена, нейомично седи на
поду.*

- СТЕЛА: Када се вратим, тебе не желим да видим овде. Желим
да ме дочека она моја стара Леа – слатка, намирисана,
насмејана, нашминкана, мазна и кротка. Јасно?... Сва-
шта сам ја трпела од тебе зато што те волим, али томе
је дошао крај. Стела ће да живи овај живот како она
хоче и заслужује.

Стела изађе. Леа још неко време седи, а онда уситане и оде до огледала. Са зађењем, а можда и мржњом շледа тијо јадно лице. Затим настое себи чаши жестиоког штића које йошије из неколико шутљаја. Бауља унаоколо тражећи нешићо.

ЛЕА: Па и ја бих да живим како ја хоћу... али јеби га.

Виктор се силно узнемира када види да је Леа сакућила разне бочице са лековима. За тренутак сијустин двојглед, па најправи корак - два према излазу, међутим предомисли се и настапави да посматра Леу. Леа на синој крај свих тих лекова сијави флаши жестиоког штића, тијом седне за сино и почне да проучава најтеше на бочицама. Када отвори прву бочицу са кайсулама, Виктор баци двојглед и исјирчи, да би недуго затим као ураган улећео у Ленину кућу. Леа врисне од изненађења и махинално подиже руке у вис. Виктор задихан синоји пред њом и не зна ни шта да ради, ни шта да каже.

ЛЕА: Ко си ти?!... Шта хоћеш?!... Чујеш ли?!

(Сијустине руке.)

Је ли, ти, јеси ми провалио у кућу да би само стајао ту к'о свећа?... Хало, шта хоћеш ти?! Ако си лопов, носи брате шта год хоћеш, мени и онако ништа не треба... Ако си убица, добро ми дошао, роде рођени... А ако си силоватељ, може и то. Не палим се на мушкарце, ал' издржаћу једном, али само ако си плодан. Јеси плодан?

Виктор приђе столову, покући све лекове и скире их у своје цетове, а из једног од њих извади марамицу и њоме нежно брише њено лице.

ВИКТОР: Дођи.

Виктор узме Леу за руку и поведе је до прозора. Када отвори прозор, амбијентни исјути тихи звук кишне и цвркуне штића.

ВИКТОР: Затвори очи и слушај... Чујеш ли то савршенство?... Нагни се мало кроз прозор и затвори очи... Диши... Осећаш ли тај мирис биљака које се радују киши? А тај најјачи, најлепши мирис, знаш ли шта је то?... Удахни још једном... То је мирис дрвета кестена... Понекад нам ти мали људски проблеми затворе очи, запуште уши и ноздрве, па лако заборавимо да се налазимо у рајском врту.

(Крене ка излазу.)

ЛЕА: Стани!... Ко си ти?... Јеси ли стваран, или сањам?... Јеси ли човек, или анђео?... Чујеш ли ме?... Стани!

Виктор уснори и ногледа је, али се не зауснави, већ изађе. Леа се окрене ка прозору, пружи руке да додирне кишу, затвори очи и ужива.

14

Директорова канцеларија. Директор ради нешто што би требало да буду вежбе истезања. Оливер ћа храбри и повремено придржава.

ОЛИВЕР: Е свака вам част, Директоре. У тим годинама да сте тако гипки и савитљиви.

ДИРЕКТОР: 'Наши ти да сам се ја бавио пливањем?

ОЛИВЕР: Стварно? Када?

ДИРЕКТОР: Пре једно три'ес' кила.

ОЛИВЕР: Па ви сте стварно импресивна личност.

ДИРЕКТОР: (Седне)

Уф, није ово више за мене.

(Не може да се надише.)

Ја сам ти сад више за интилентне напоре, нег' за ове физикалне... Уф, уф, 'бем ти вежбање, сад сам се још и усмрдео... Је л' дошла ова?

ОЛИВЕР: Дошла. Сад је у обиласку директора којима ће руководити, тако да ће ускоро и код нас.

ДИРЕКТОР: А је л' спремно оно наше?

ОЛИВЕР: Спремно је, не брините.

СТЕЛА: (Уђе)

Добар дан.

ОЛИВЕР: Добар дан, ја сам Оливер, Директоров штићеник, асистент и усуђујем се рећи пријатељ. А ово је Директор, људска и професионална величина над величинама.

ДИРЕКТОР: Мали, смањи мало.

Директор и Стела се рукују.

СТЕЛА: Знам, знам, прочитала сам досије. Дозволите да се представим, ја сам нова...

ДИРЕКТОР: Добро ми знамо ко си ти, 'тицо.

СТЕЛА: Молим?

ДИРЕКТОР: Кажем да ми све знамо.

СТЕЛА: Знам да знате, али ја сам дошла лично да се представим и да се упознамо. Наиме, с обзиром на то да ћемо у будућности близко сарађивати, жалела сам да вам

предочим какву сарадњу очекујем од мојих подређених.

ДИРЕКТОР: Кажем да ми све знамо – и оно што пише о досијеу, ал' и оно што не пише у досијеу.

СТЕЛА: Не разумем на шта мислите.

ДИРЕКТОР: Та сарадња о којој говориш, то мож' да буде, ал' мож' и да не буде.

СТЕЛА: Уопште не разумем о чему говорите.

ДИРЕКТОР: Ти јеси зелена, ал' ниси вაљда баш тол'ко зелена.

СТЕЛА: Нешто овде смрди.

ДИРЕКТОР: Ма то сам ја гимнастицир'о па...

СТЕЛА: Нисам на то мислила, него...

ДИРЕКТОР: А то?! Јес', тачно нешто смрди. Ја мислим да леш смрди.

СТЕЛА: Леш?! Имате леш у канцеларији?!

ДИРЕКТОР: Ми немамо леш... али неко негде има леш у свом орману. А кад смо већ код леша, прими моје саучешће. Чули смо да си имала смртни случај у породици.

ОЛИВЕР: Јесте, чули смо... а богами и видели.

ДИРЕКТОР: Јес', вала, то је био призор за памћење. Ал си га оним јастуком, фино и елегантно причврљила, ево и сад се од милине јежим.

СТЕЛА: Ви сте ме пратили и надгледали?!... Да ли је то могуће?! Ко је то одобрио?!

ДИРЕКТОР: Нећemo се сад формалностима умарати.

СТЕЛА: И шта, ви ми претите, не разумем! Мислите да ме уцењујете тиме?!

ДИРЕКТОР: Мени то ни на крај памети није... Тада снимак смо имали пре него си ти дошла овде да шефујеш. Да смо 'тели, ти не би ни била овде. Уосталом ко од нас није убио неког ту и тамо. Не може се данас напредовати, а да ти руке остану чисте. Ми смо то поменули тек онако да пробијемо лед. Нисам ја за уцене и претње, ја сам више за оно – рука руку мије.

СТЕЛА: Не знам шта сте од мене очекивали, али ја не подлежим притисцима. Тада снимак можете дати коме хоћете, јер ја имам довољно моћне људе иза мене који ће подржати, али зато бисте ви страдали због неовлашћене присмотре и ко зна због чега још, јер ја сам сад

на таквој позицији да овако
(Пуцне ћрсћима)
могу да вам уништим не само каријере, него и животе.

ДИРЕКТОР: Ти си у овај пос'о ушла пре пет минута, а ја пре три'ес година. Мислиш да ја идем на тврђаву с лаку пешадију? Мали, пушћај оно. Да видимо како би се ово свидело тим твојим моћним пријатељима.

Оливер укључи таблей и чује се снимак Стелиној гласа.

СТЕЛА: Државе су уништене тако што су на руководећа места плански постављани неспособни и неморални људи и тиме је из генерацију у генерацију убијано самопоштовање народа и осећај патриотизма... Не постоји бивши режим, као што не постоји ни садашњи. Постоји само режим, један те исти режим. Мењају се људи, мењају се методе управљања, али од почетка света постоји само један режим у којем неколицина влада већином. Без обзира на време и уређење увек су и увек ће постојати владари и поданици... У комунизму је појединац сиромашан и неслободан, али демократија је најгора врста репресије. У демократији човек има привид да је слободан и да има могућност одлучивања, а то је најлукавији вид поробљавања... Тежња сваке позиције је статус љуто. Богатима је једини интерес да остану богати и постану још богатији, а онима на власти је интерес да остану на власти. Ни једне ни друге није брига за опште добро и добрбит малог човека. Њима је у интересу да људи остану заглупљени и неразвијене свести, јер само такви ће радити у фабрикама и рудницима за туђ интерес. Само док су људи глупи и успавани, они који су на власти и даље могу остати на власти, а богати могу наставити да се богате... Ако нам је већ тако савршено, ако нема држава и међудржавних сукоба, зашто имамо толико војника и никад опремљенију војску. Зашто толико полиције, специјалаца, обавештајаца...? Да би се елита заштитила од народа који ће се кад тад пробудити.

ОЛИВЕР: (Искључи таблей)
Ха, шта би рекли ти твоји да чују овај твој говор?

ДИРЕКТОР: Ово је изгледа некако баш против њих, тј. против нашег система. За то што си маторог средила још би те и по рамену тапшали, ал' за ово...

СТЕЛА: То нису моје речи! Ја сам то само прочитала! То је из тог његовог дневника! Уосталом шта вам ја објашњавам кад сте ви уредили снимак да изгледа као да су то моје речи?!

ОЛИВЕР: Е па, у то ће ти ваши можда поверовати... а можда и неће. Тај дневник би био једини доказ да то нису твоје речи, али...

СТЕЛА: (*Очајна*)
Али ја сам дневник уништила.

ДИРЕКТОР: Е па онда...

СТЕЛА: Шта хоћете од мене?

ДИРЕКТОР: (*Са свог столова узме папир и фотографију*)
Ово је мој син. Ту су сви подаци које имам. Одузели су нам га, уш'о је у систем и више нисам мог'о да га нађем. Ти си, мала, сад на таквом месту да ти можеш да га нађеш.

СТЕЛА: (*Узме папир и фотографију*)
Леп дечак... И шта ако га нађем?

ДИРЕКТОР: Ништа... Само га нађи, остало је моја брига.

СТЕЛА: Када га нађем, уништићете све што имате о мени... И престаћете да ме пратите!

ДИРЕКТОР: Само ти њега нађи, лако ћемо за остало.
Стела веома љубшићо изађе.

ОЛИВЕР: Ово је прошло лакше него што смо очекивали.

ДИРЕКТОР: Чекај, није још прошло.

ОЛИВЕР: Разумем.

ДИРЕКТОР: Ма курац мој ти разумеш.

Жена седи на њоду затворске ћелије.

ЖЕНА: Бар ми кажите зашто ја? Бар ми кажите зашто пре него што скапам овде... Ах, шта ми вреди и да ми кажете?... Па и да ме пустите, шта ми то вреди кад сте целу планету претворили у концетрациони логор?... Психопате, чујете ли?!
(*Леже на њод.*)
Чујете ли?

16

Директор улази у своју канцеларију. У ходу оштакује кроасан и са слашћу се облизује. Таман да ћа захризе, исцадне му из руке. Очајан, не зна шта ће. Саћне се, па одустане. На крају, провери да ћа нико не види, узме ћа са њома, дуне и у екситази захризе. У то, иза њега уђе Оливер.

ОЛИВЕР: Директоре!

ДИРЕКТОР: (Тако се претадне да му кроасан јоново исцадне из руке)

Јој Оливере, сунац ти жарки!

ОЛИВЕР: (Пријатричи)

Ево ја ћу то, директоре.

(Подићне кроасан са њома, одува ћа, очисти од прашине и врати ћа Директору.)

ДИРЕКТОР: Слушај, мали, вечерас је примопредаја.

ОЛИВЕР: Каква примопредаја?

ДИРЕКТОР: Стела мени да оно што сам тражио, а ми њој метак.

ОЛИВЕР: Метак?

ДИРЕКТОР: Ти покупи све оне скаламерије за прислушкивање и надгледање, а кад ти јавим, Виктору издај наређење да убије и њу и ону њену.

ОЛИВЕР: Молим?! Да убијемо директорку?

ДИРЕКТОР: Наравски. Мислиш да нам се та змија не би осветила једног дана? Па та би нас живе са'ранила, кад тад... А кад Виктор заврши са њима, ти ћеш да убијеш Виктора.

ОЛИВЕР: Шта?!... Ја?!

ДИРЕКТОР: Мора тако. Тај Виктор је луд. Ако му проради савест, пријавиће и себе и нас. Не сме нико жив да остане. То да научиш за будућност – не остављај сведоке иза себе.

ОЛИВЕР: Разумем.

ДИРЕКТОР: Ма курац мој ти разумеш... Даклем, он нека среди њих две, ти среди њега, а онда ћу ја ћу тебе.

ОЛИВЕР: Шта мене?!

ДИРЕКТОР: Кажем онда да ћу ја тебе да унапредим, јер ти ћеш бити херој који је убио убице заменице извршног директора Светске безбедносне агенције, разумеш?

ОЛИВЕР: А то?! Добро је, ја већ помислио... Значи да га ја... Али како ћу?... Јадан ја.

Леа и Стјела су у својој кући. Виктор држи двојглед у крилу и дрема на столовици.

- ЛЕА: Није у болницима, није у мртвачници... Не знам више ни где да је тражим... Није могла само у земљу да пропадне... Да није киднапована?!
- СТЕЛА: Ко би киднаповао твоју луду сестру?
- ЛЕА: Није луда!... Зашто је луда? Зато што живи како хоће?... Идем у полицију да пријавим њен нестанак.
- СТЕЛА: (Оклева)
Немој. Није нестале.
- ЛЕА: Зашто?! Ти нешто знаш?!
- СТЕЛА: Ухапшена је.
- ЛЕА: Ухапшена?! Зашто?... Под којом оптужницом?!
- СТЕЛА: Није подигнута оптужница.
- ЛЕА: А за шта је осумњичена?!
- СТЕЛА: Не знам како да ти објасним... Ухапшена је, а и није ухапшена... бар не званично.
- ЛЕА: Па шта сад то значи?!
- СТЕЛА: Не знам. Компликовано је. Знаш ваљда и сама какав је систем.
- ЛЕА: Па добро, али ти ћеш јој помоћи, зар не? Ти си сад на таквој позицији да можеш да је извучеш.
- СТЕЛА: Јеси ти луда?... Чекај мало да се прашина слегне, да јасније видимо каква је ситуација.
- ЛЕА: Значи нећеш јој помоћи?!
- СТЕЛА: Нисам то рекла... Морам сад да идем на један важан састанак. Причаћемо кад се вратим. Смири се, сад бар знаш да је жива и здрава, па ћемо видети како ће се даље развијати ситуација. Морам бити опрезна да и мене са собом не повуче у канализацију. Хајде љубим.

Стјела у образ цмокне Леу и изађе. У то са друге стране Оливер уђе.

- ОЛИВЕР: Џоњаш, а?... Нека, и онако нам је данас задњи дан.
ВИКТОР: Завршавамо?
- ОЛИВЕР: Завршавамо. Стела није преко?
- ВИКТОР: Малопре је изашла.

- ОЛИВЕР: Добро је. Директор је чека у својој канцеларији. Рекао је да након што добије информацију коју тражи, ти елиминишеш Стелу и Леу, а ја да...
- ВИКТОР: Шта ти?
- ОЛИВЕР: Ништа.
- ВИКТОР: Ја да елиминишем њих две, а ти?
- ОЛИВЕР: А ја да ти будем подршка.
- ВИКТОР: А тако?
- ОЛИВЕР: Тако.
- ВИКТОР: Био је договор само да их пратимо и никаква елиминација није помињана.
- ОЛИВЕР: Изгледа да се договор променио.
- ВИКТОР: Јеси ли свестан на којој позицији је сада Стела, а ја треба да је убијем? За мене онда нема излаза из те ситуације... И зашто Леу?
- ОЛИВЕР: Не знам ја... Директор је тако рекао... Хајде ти сад иди кући да се одмориш, а кад се Стела врати, ја ћу те позвати да дођеш да их средиш. Дотле ја да покупим све ове стварчице и у току ноћи дижемо сидро.
- ВИКТОР: Па за тако кратко време не вреди ни да идем. Одморићу ја овде.
- ОЛИВЕР: (*Гура Виктора ка излазу*)
Само ти иди кући, испружи се у свом кревету, а ја ћу те звати.
- ВИКТОР: Али...
- ОЛИВЕР: Само ти иди.
- Оливер изђура Виктора на ноћ. Узме двојглед.*
- ОЛИВЕР: Сад, или никад... И онако је сутра неће бити
Одложи двојглед, извади тештић и па њега нешићи на њему. Изади на десној страни, па после извесног времена уђе са леве стране. Леа врсне кад се Оливер, задихан и са тештићем у руци, појави пред њом.
- ЛЕА: Ко си сад па ти?!... Шта хоћеш?
- ОЛИВЕР: Ја сам... хтео... да водимо љубав.
- ЛЕА: Љубав?!... Да водимо?
- ОЛИВЕР: Скини се.

ЛЕА: Ако хоћеш да водиш љубав са неким, онда не провалиш некоме у куђу, него лепо звониш... И уместо пиштоља у руци имаш вино и цвеће.

ОЛИВЕР: Скини се!

ЛЕА: Јеси ти тај који нас шпијунира?

ОЛИВЕР: Јесам. Па шта?

ЛЕА: Напарио си очи, па би сад и да омастиш брк?

ОЛИВЕР: Мани причу. Хајде, скини се кад ти лепо кажем.

ЛЕА: А јеси ти приметио да мене интересују жене, а не мушкирци? Кад би имао секс са мном, то би ти било као да имаш секс са мушкарцем.

ОЛИВЕР: (*Размишља*)
Ха?

ЛЕА: Аха. Има да ти се огади секс за сва времена.

ОЛИВЕР: (*Млатићи пшиштольем*)
Ја ћу сад водити љубав са тобом, па макар ми се огадило. Еј, доста си ти мене мучила. Ја то више не могу издржати. Скидај се!

ЛЕА: Нећу.

ОЛИВЕР: Нећеш?!

ЛЕА: Нећу.

ОЛИВЕР: Па је л' хоћеш да те убијем?!

ЛЕА: Стварно би ме убио?

ОЛИВЕР: (*Подигне пшиштоль у вис и ојали*)
Скини се па нећу морати.

ЛЕА: Баш би била штета да ме упуцаш. Замисли мене сву мртву, крваву... Како би са лешом водио љубав?

ОЛИВЕР: (*Стрпесе се*)
Немој ми убацивати такве слике у главу!

ЛЕА: Видим да си добар човек.
(*Мазно.*)
Можда можемо нешто да се договоримо... ако оставиш тај пиштољ. Нећу моћи да дам све од себе кад ми је тај пиштољ под носом.

ОЛИВЕР: Мислиш да сам ја толико наиван?!

ЛЕА: (*Приђе му и његову руку стави на своје груди*)
Види њих две, а ти једну руку. Па не иде то тако.

ОЛИВЕР: Нека, нека, могу ја и једном руком.
(*Све теже дише.*)

Леа се њолако и заводљиво слачи.

ВИКТОР: (Уђе са десне стране)

Јеси видео можда моје кључеве од стана?

Оливер једва дисне њосматрајући Леино завођење.

ВИКТОР: Па где је ова несрећа?

Виктор се тешко ћећома и тражи кључеве унаоколо.

ЛЕА: Ма остави тај пиштољ кад ти кажем и прихвати се посла.

Кад ћронаже кључеве, Крене најоље, али ћре њога њогледа кроз двојглед.

ВИКТОР: Па шта тај мамлаз ради тамо?!

(Излејши најоље.)

ОЛИВЕР: Нека, само се ти прво свуци. Тако, тако, све до краја... Тако.

Леа му се ћешући сасвим приближи и пајд Оливер изђуби концептацију, па ћа Леа шутине у међуножје и кад ћокуша да му ојаме љиштиољ, ћочну да се ојамају и боре. Пишићољ отали и неко време Оливер лежи преко Леа и ниједно од њих не мрда. У то ујарчи Виктор држећи љиштиољ испред себе.

ОЛИВЕР: Викторе... Викторе... Нисам је силовао, мајке ми... Хтео сам да убијем кучку да не мораш ти.

Виктор ћриђе и скине Оливера са Леа, али у ћрвом моменту не може да схваташ ко је ујуцан љиштио су обое крвави.

ОЛИВЕР: Ајој, што ме је пробушила... Уби је једном... и за мене. (Издахне.)

ЛЕА: Ти?
(Ућери љиштиољ у Виктора.)

ВИКТОР: (Склони свој љиштиољ)
Спусти пиштољ, не бој се.

ЛЕА: (Устапаје)
Зашто је он хтео да ме силује, а очигледно и убије?!
Зашто је рекао да ти треба да ме убијеш? И реци ми ко си ти?!

ВИКТОР: Нас двојица смо добили наређење да вас шпијунирамо, а и да вас убијемо.

ЛЕА: Зашто?

ВИКТОР: Стелу, зnam зашто, али не зnam зашто тебe? Ето, може им се, јер туђ живот за те људе нема никакву вредност.

ЛЕА: То је у вези Стелине нове функције, зар не?

Виктор ћој ће се оправити као када је био млад.

ЛЕА: Ти ниси као они.... и нећеш извршити наређење? Нећеш ме убити?

Виктор ће се оправити као када је био млад.

ЛЕА: (Сигуришно ће се оправити)

А Стелу?! Шта ће бити са јадном Стелом?

Виктор ће се оправити као када је био млад.

ВИКТОР: Да знаш каква је заправо и шта је урадила, не би је тако жалила.

ЛЕА: Па шта је урадила?

ВИКТОР: Пробај да се смириш, сва дрхтиш... Не знам како ће се цела ова ствар завршити, али да сам на твом месту, отишао бих негде далеко и покушао бих да заборавим на све ово... Опери ову крв, а ја ћу се побринути за тело.

Виктор ће се оправити као када је био млад.

Директор седију ће седети у свој радни седиште. Стела улази.

ДИРЕКТОР: Стигла си?

СТЕЛА: Као што је договорено.

ДИРЕКТОР: Имаш оно што сам тражио?

СТЕЛА: Да ли си ты спреман на оно што сам ја тражила?

ДИРЕКТОР: Моји људи су се већ повукли, и ако ми кажеш где ми је син, не само да нећу употребити то што имам о теби, него ћу ти бити захвалан и знаћу да ти покажем ту захвалност у даљој сарадњи.

СТЕЛА: Ако је тако, онда...

(Пружи му парче папира.)

ДИРЕКТОР: И он је стварно тамо?

СТЕЛА: Проверено.

Директор ће се оправити као када је био млад.

ДИРЕКТОР: Е, у прави час!

(*Виктору.*)

Поступи по наређењу. Није нам више потребна. Мада си мог'о да изабереш и боље место, а не ту да ми усвињиш канцеларију.

СТЕЛА: Какво наређење?! О чему причате ви?!

ДИРЕКТОР: Па ниси вальда мислила да сам баш тол'ко глуп да те оставим у животу?

(*Виктору.*)

Јеси средио ону њену?

ВИКТОР: Не брините за њу.

Стела у неверици гледа Виктора. Виктор ућери ћишићољ у Директора, из цећа извади лисице и прујжи их Стели.

ВИКТОР: Вежите га за сто.

СТЕЛА: (*Ставља лисице директору и везује га за стобио*)

Па ниси вальда ти толико глуп да мислиш да ћу допустити да ме убијеш?

ДИРЕКТОР: Викторе, па ниси вальда у договору са њом?!

СТЕЛА: Наравно да јесте. Викторе, Са Леом је све у реду, зар не?

ВИКТОР: Не брините за њу.

СТЕЛА: Онда нам овај више не треба. Поступи по наређењу.

ДИРЕКТОР: Викторе, па немој, молим те!

ВИКТОР: (*Ућери ћишићољ у Стелу*)

А да ли сте обоје толико глупи да сте мислили да ћете тако са мном да се зајебавате?

(*Стела стави лисице и веже је за стобио поред Директора.*)

СТЕЛА: Па шта ово треба да значи?! Мислила сам да имамо договор! Не можеш ти тако са мном. Ја сам ти директорка! Ја сам свима вама директорка! Одмах да си ме ослободио! То је наређење!

ВИКТОР: Тачно је да смо имали договоре... али ти договори нису били добри, па сам склопио још један договор.

СТЕЛА: Са ким?

ВИКТОР: Са онима одгоре.

ДИРЕКТОР: Са онима одгоре?!

СТЕЛА: Са онима одгоре?!

ВИКТОР: Са самим врхом. Ви сте заборавили да и изнад вас директора постоји неки директор.

СТЕЛА: А договор је да нас вежеш овде као керове?

ВИКТОР: Договор је да им припремим доказе против вас и ја сам прикупљио све што сам могао.

ДИРЕКТОР: Чуј, доказе! Мали, кад си се окрен’о против мене, ти си себи гроб ископ’о, само то још не знаш. Пусти ме док још можеш, па те можда нећу мучити пре него што те убијем.

ВИКТОР: Ево, ја сваког часа очекујем позив да ми јаве да ли ће вас покупити полиција, или неко из наше службе, па ћemo видети...

(Зазвони му телефон.)

Ми о вуку...

(Узме телефон.)

Хало... Да, ја сам... Да... Јесте... Да... Ту су под мојим надзором... Да... Разумем... Одмах... У реду... Разумем.

(Прекине везу и враћа телефон у цеј. Пойне се и седне за сцо.)

ДИРЕКТОР: Обећали су ти моје место, а?

ВИКТОР: Нису... А баш би било добро да једном на неко место, било које место, буде постављен неко паметан, нормалан и поштен. Можда би бар нешто било другачије.

ДИРЕКТОР: На одређена места су постављени они који су способни да ураде оно што је потребно, а не да буду добри и поштени.

ВИКТОР: Како би било добро да ништа од овог није стварно... Директоре, у једној од оних забрањених књига које сте ми одузели, написано је нешто као да је цео свет само позорница, а да су мушкарци и жене само глумци.

СТЕЛА: Каква је то глупост?

ВИКТОР: А баш би било добро да смо ми стварно само глумци који имају неке друге животе у које ће се вратити кад заврше ову представу.

(Усітане и силази.)

Међутим, ми нисмо глумци... Ми смо трагични ликови и за нас нема срећног краја.

ДИРЕКТОР: Мали, ти си начисто полудео. Него, кад то ти неки са којима си се договорио долазе по нас?

ВИКТОР: Не долазе.

СТЕЛА: Не долазе?!

ВИКТОР: Уствари долазе... али не по вас... Долазе по мене.

СТЕЛА: Не разумем.

ВИКТОР: Наредили су ми да вас ослободим.

СТЕЛА: Ма знала сам ја!

ДИРЕКТОР: Па шта чекаш?! Одвезуј нас!

Док им Виктор скида лисице, они му се подсмејаву.

СТЕЛА: Што би било добро да неко поштен буде постављен на неко место.

ДИРЕКТОР: Цео свет је позорница.

СТЕЛА: А ми смо глумци.

ДИРЕКТОР: Трагични ликови за које нема...

Виктор уђућа Директора, Стела врисне и покуша да побегне, али Виктор јућа у њу. Виктор неко време празног похледа стиоји непомично, а онда из Директоровој цетија узме папир који му је дала Стела и сјорим корацима изађе.

19

У Викторовој соби нема ничега осим једне столовице на којој седи Виктор. Симона уђе носећи склоњен кишобран..

СИМОНА: Куме, зашто су ти врата разваљена?... Па ти си опљачкан!

ВИКТОР: Они то не зову тако.

СИМОНА: Ко?
(Сусији кишобран.)

ВИКТОР: Извршитељи... Нисам платио рату за кредит.
(Устапаје.)
Изволи, седи... Извини што немам чиме да те послужим.

СИМОНА: Нисам дошла због послужења... Како си?

ВИКТОР: (Следије раменима)
Како си ти?

СИМОНА: Ниси био на сахрани.

ВИКТОР: Био сам на задатку.
(Из ћећа извади писмо.)
Могу ли да те замолим да однесеш ово писмо на пошту?... Важно је. Једна мајка ће помоћу овога пронаћи свог сина.

СИМОНА: (Узме писмо)
Нисам знала да неко још увек пише писма. А зашто га ти не однесеш?

ВИКТОР: Ја... ћу бити спречен.

СИМОНА: Дошла сам да те питам нешто.

ВИКТОР: Знам... Чуо сам да се распитујеш око.

СИМОНА: Знаш ли ти ко је убио Симона?

ВИКТОР: И шта ћеш урадити ако ти кажем?

СИМОНА: Убићу га... Симон је био добар човек и неко мора да одговара за његову смрт.

ВИКТОР: Онда си дошла на право место.
(Извади папир и дружи јој га)
Знаш да га користиш?

СИМОНА: (Усітане и узме папир) Ти?!

ВИКТОР: Ја.

СИМОНА: Па зашто, Викторе, зашто?!

ВИКТОР: Наредили су ми.

Виктор јој окрене леђа и отвори прозор. Чује се киша. Затворених очију дубоко удахне неколико пунти, а онда се окрене према њој. Симона уђери папир у њега.

ВИКТОР: Откочи... репетирај... пуцај!

Симона се тресе. Рука којом држи папир јој дрхици, а другом руком брише сузе. Он јој окрене леђа и клекне.

ВИКТОР: Ево, овако ће ти бити лакше.

Симона се сва тресе, али отежачи папир, затим рећишира, али након неког времена, осави папир на столицу, узме кишобран и изађе. Виктор још неко време клечи, папиром усітане, узме папир са столице и седне на њу. Дуго седи непомичан, а онда муњевито подигне руку, сави папир у уста и отали.

20

Жена са њовезом преко очију стиоји исједре зида. Ланцима су јој везане руке и ноге.

ЖЕНА: Шта вам ово сад значи?!... Је л' ово још једна ваша игра којом мислите да ме сломите?!... Мислите да ћете ме страхом покорити?! Тирани проклети, не бојим вас се! Не можете ми ништа! Ја сам слободна!

Зачује се рафална ѡаљба и Жена крвавих груди ѡадне на колена.

ЖЕНА: (Једва проговори)
Не можете ми... ништа... Ја сам... слободна.

Жена ѡадне и издахне.

21

Парк. Леа је птирудна. Око ње је народ који не видимо, али чујемо њихове гласове.

ГЛАС 1: Добро јутро, Леа.
ГЛАС 2: Поштовање.
ЛЕА: Добро јутро..
ГЛАС 3: Данас сте се рано пробудили?
ЛЕА: Пробудила сам се.
ГЛАС 1: Хоћете нам данас извести нешто?
ЛЕА: Не знам... Велика је гужва. Пријавиће нас неко, ухапсиће нас.
ГЛАС 2: Молимо вас.
ГЛАС 1: Макар један монолог.
ГЛАС 3: Будите тако добри.

Леа се појне на клују, затворених очију се концептише и „улази у улогу“, а онда отвори очи и проговори као шуђим гласом.

ЛЕА: О туга, моја највернија дружбенице, бацила си ме у хладни мрак твоје тамнице, загрлила си ме и смождила својим стиском. Удавила си ме у крви свог отрова и разгранала си своје мачеве у мом крхком телу. О несрећо, моја одана пријатељице, закопала си ме у своје црно небо, изуједала си моју нежну душу и просула со по ранама.
(Подиђе ѡоглед.)

А ти, који себе творцем целе васељене називаш, да ли сада ликујеш кад ме видиш овако сломљену, и поражену?! Да ли се веселиш сада када волим као што никада нисам и то оног којег никада нећу имати?!... О, господе, узалуд ти ја говорим, глув си ти и за молитвени шапат који одјекује у мојој празнини и за клетве којима ти захваљујем на мојој судбини... Ову силну љубав у мене си укалемио, ову љубав којој је мој разум тек играчка, ову љубав без које је овај свет гротло црног пакла, ову љубав без које ја не умем да дишем. И сад се немо подсмеаваш мојим јауцима и сигурно те радује очај у чији саркофаг си ме сахранио. Његову љубав другој жени си даровао, а сад се наслађујеш мојом патњом гледајући како се у смртном ропцу отимам канџама неузвраћених осећања... Мили мој боже, ако имаш милости, ископај моје очи које у сваком човеку само његов лик виде, ишчупај мој језик који у бунилу само његово име дозива, сломи моје ноге које ме у његов загрљај воде, у прах претвори моје руке које би само њега да милују, скамени моје усне које само његове пољупце сањају, у лед окуј моје срце које само за њега бије!

Леа се поклони. Са айлаузом народа помеша се звук сирене који се постепено појачава.

ГЛАС 1: То је полиција!

ГЛАС 2: Бежимо!

ГЛАС 3: Леа, сиђите са те клупе, ако вам је слобода мила!

ЛЕА: Слобода?... То што око нас нема бодљикаве жице, не значи да смо слободни... Ја ћу да играм, а они нека хапсе!

KPAJ

Нови Сад, 2018.

Милан Миловановић

БЕСМРТНИК

Милан МИЛОВАНОВИЋ

БЕСМРТНИК

ЛИЦА

ТЕРАТОС

(Краљ. Изгледа бар сито година старији од својих чејтрдесетак.
Физичка и ментална наказа, манијуланти, злочивор, убица...
Дакле, савршен владар.)

ВИРТУС

(Принц џо пореклу, иначе џо професији јесник. Иако Терапосов
браћај близанац, висок је два метра и леђ као из бајке.)

КАЛИСТА

(Краљица, најлепша жена у краљевству... и околини.)

ДЕЛАЦИО

(Дворска луда и, како џо обично бива, један је од
најобразованијих људи у краљевству)

МАЈА

(Виртусова жена)

АСТАСИА

(Краљица мајка)

Нећде на маргини Европе, много јужније од севера, а окојеј
прилично северније од самог југа и сасвим западно од истока, али ни
близу запада, постоји једно, не мало, или већини Европљана пошт-
ујуно непознато краљевство, које је из неких необичних разлога
изостављено са џојово свих географских мапа. Име ћој чудног
краљевства изоловано је од осталих свећа, од сиварности и од
овој времена је Аполидија. Не шако давно на двору краљевства
Аполидија доћодила се ћрича која следи.

Дворац краља Терайоса.

ВИРТУС: (Несигурно корача у њојшуном мраку)
Има ли кога?

МАЈА: Има.

ВИРТУС: (Стане)
Кога има?

МАЈА: Мене.

ВИРТУС: Вас?

МАЈА: Нас!

ВИРТУС: То сте Ви?

МАЈА: То смо ми.

ВИРТУС: Јесте ли сигурни да сте то Ви?!

МАЈА: Дабоме да смо сигурни да смо то ми!

ВИРТУС: Шта Вам је то са гласом?

МАЈА: А шта то није у реду са мојим гласом?

ВИРТУС: Чудан је... Јесте сигурни да је то Ваш глас?!

МАЈА: Чији би био него мој?!... А чији је Ваш глас?!

ВИРТУС: Мој.

МАЈА: А ко сте Ви?

ВИРТУС: Ја?! А ко сте Ви?!

МАЈА: Шта мислите, ко сам ја?

ВИРТУС: А шта Ви мислите ко сам ја?!

МАЈА: Не знам ко сте Ви, али ја сам ја!

ВИРТУС: Не, ја сам ја, а ко сте Ви?!

МАЈА: Па ја.

ВИРТУС: Па добро, нека сте Ви Ви, али шта, забога, радите у мом дворцу?!

МАЈА: Ха! У Вашем дворцу?! Ја живим овде! А Ви?!

ВИРТУС: Ја сам живео овде и ово је и даље мој дворац!

МАЈА: Занимљиво.

ВИРТУС: Како то да Вам не препознајем глас?

МАЈА: Не играјте се Ви са мном. Или реците ко сте, или ћу звати стражу да вас баци у тамницу! И како сте уопште доспели овамо?! Одговарајте!

ВИРТУС: Ко сте Ви да ми стражом претите?!

МАЈА: Стража!... Стража!

ВИРТУС: Не дозивајте узалуд, никога нема у близини... Дозвољите да се представим, ја сам принц Виртус Аполид.

МАЈА: О, Виртусе, препали сте ме.

ВИРТУС: Но, говорите већ једном ко сте Ви?!

МАЈА: Мана, Ваша супруга, Виртусе.

ВИРТУС: Мајо! Зар сте то заиста Ви?!

МАЈА: (Ућали свејло)
Ја, принче мој.

ВИРТУС: (Дуђо је ћледа нејомичан)
Види, види, па ми и струју имамо.

МАЈА: Шта Вам је, Виртусе? Зашто не бисмо имали струју?
Зар ви нисте чули да смо недавно ушли у двадесет и први век?

ВИРТУС: Заиста?!... И ми? Чуо сам за остатак Европе, али сам био убеђен да наше мало краљевство касни неколико векова. Ето шта ти је живот – свакога дана човек научи нешто ново.

МАЈА: Шта Вам је то у руци?

ВИРТУС: (По ћледа у ћакетић као да је заборавио да ћа држи)
О, то је поклон за двадесетогодишњицу брака.

МАЈА: За мене?!

ВИРТУС: За Вас. Ви сте једина жена са којом сам у браку.
(Приђе јој, несрећно је пољуби и да јој ћакетић.)

МАЈА: Двадесет година. Зар већ толико има?
(Немарно сјусићи ћакетић на сјо.)

ВИРТУС: (Удаљи се неколико корака од ње по ћледом исирајући околину)
Има. Двадесет и једна тачније, али пошто се нисмо видели...

МАЈА: Да, баш се дуго нисмо видели... Сигурно од десетогодишњице нашег брака.

ВИРТУС: Сигурно.

МАЈА: Зар је могуће?!
ВИРТУС: У нашем краљевству је све могуће.

МАЈА: Па ипак... живимо у истом дворцу, могли смо се некад бар случајно срести... А можда смо се и видели, само се нисмо препознали.

- ВИРТУС: Можда... Мада не верујем. Ја сам, заправо, углавном био одсутан са двора.
- МАЈА: Заиста?!
- ВИРТУС: Зар је могуће да Ви не знате? Ја сам увек мислио да Вашој пажњи не промиче ни најмања ситница на овом двору, а камоли овако крупна ствар.
- МАЈА: О ситницама се лако и гласно разговара; а што је ствар крупнија, то су разговори о њој ређи и тиши, готово једва чујни, па онај ко ослушкије може погрешно чути... и погрешно закључити. Тако да о Вашем одласку ја...
- ВИРТУС: (Љубашно)
О каквом одласку Ви то говорите?! Ја сам био пртеран!
- МАЈА: Пртеран?!
(Седне као да ѳа је наједном ухваћила слабосић)
Пртеран под претњом смрти... Ево већ једанаеста година како живим у туђини.
- МАЈА: (Седне настјрам њеџа)
Ја сам шокирана! А ко Вас је то могао пртерати?
- ВИРТУС: Како ко?! Ко може принца из краљевства пртерати?! Та вальда неће какав племић, или сељак!
- МАЈА: Краљ?
ВИРТУС: Краљ, дабоме... Краљ. Мој брат... Моја крв... Мој брат близанац.
(За себе.)
Тератосе, Тератосе, где ће ти душа грешна, наказо једна?
- МАЈА: Зар је могуће да ја ништа о томе не знам?
- ВИРТУС: И ја се питам да ли је могуће да Ви толике године не примећујете да ме нема, или бар не чујете нешто о мени?
- МАЈА: Ја гледам само своја послла... Уосталом, нисам Вас виђала ни док нисте били пртерани.
- ВИРТУС: То је тачно.
- МАЈА: Од првог дана сам помирена са тим да се од уговореног брака не може добити све што једној младој жени треба.
- ВИРТУС: Мислите на љубав?

- МАЈА: Да, Виртусе, љубав.
- ВИРТУС: Ја сам Вам још прве брачне ноћи рекао да волим другу и да никада нећу бити Ваш.
- МАЈА: А ја сам Вам малочас рекла да сам од првог дана помирена са тим. Зашто се онда чудите што не знам да вас је краљ протерао, кад сте Ви за мене само странац?
- ВИРТУС: Који вам је омогућио овако висок положај.
- МАЈА: Како то грубо и просто звучи.
- ВИРТУС: Истина је углавном баш таква.
- МАЈА: Изгледа да је тако... А шта Вам значи то да сте углавном! били одсутни са двора?
- ВИРТУС: (Премишиља се да ли да одговори) Значи да сам неколико пута илегално долазио.
- МАЈА: Значи ли то да сте и сада илегално овде?... Зар се не бојите да бих Вас могла издати?!
- ВИРТУС: Колико Вас познајем, Ви радите нешто само ако имате какве користи од тога, а овде никакву корист не можете извући, пошто се овог пута нећу скривати и прерушен по двору се шуњати. Дошао сам да се суочим са Тератосом. Двадесет година ја не спавам, већ будан један те исти сан сањам. Време је да се то заврши.
- МАЈА: (Незадовољно одмахне руком) Заиста не знам о чему причате.
- ВИРТУС: (Усптане, стави руке на леђа и йочне нервозно да шећа) Сазнаћете ускоро. Све ћете сазнати.
- МАЈА: Бојим се да ме све то сувише занима да бих имала стрпљења за чекање. Мени можете рећи... Но, зашто се устручавате?
- ВИРТУС: Ја сам се надао да ћете Ви боље од мене знати појединости које се дешавају на двору и да ћете ме упутити у њих, а Ви баш ништа не знате... него ме још испитујете. И откуда вас сад знатижеља спопала?! До малочас нисте знали да вам је муж годинама протеран, а сад Вас, тобоже, све о њему занима!
- МАЈА: Не будите на крај срца. Знате да мене политика у опште не занима, а то са вашим протеривањем сигурно има неке везе са политиком... Но, јесам ли у праву?
- ВИРТУС: Јесте, има неке везе са политиком, али више са Тератосовим необјашњивим страхом.

- МАЈА: Страхом од чега?
- ВИРТУС: Од мене, од мојих различитих политичких ставова, од моје велике популарности код народа.
- МАЈА: А зато је забранио да се овде штампају ваше књиге?
- ВИРТУС: Да, замислите.
- МАЈА: Каква бесмислица.
- ВИРТУС: Па да, то је само наивна лирска поезија. И он је то цензурисао... У ствари, цензурисан сам ја, а не моја поезија. А замислите колико му то штети, а да није ни свестан тога. Како Вам звучи овај наслов у тиражним светским новинама: „Дела великог лирског песника забрањена у његовој отаџбини.“ Страшно, морате признати... Наше краљевство је једно од најмрачнијих тачака на свету, а најтужније је то што ви који живите у њему то чак ни не видите. Толико сте заслепљени тамом у којој живите да не знate ни који је данас датум.
- МАЈА: Како то мислите?
- ВИРТУС: Лепо! Ви за један дан касните за остатком света.
- МАЈА: (*Прави се наивна*)
Немогуће! Јесте ли Ви сишли са ума?!
- ВИРТУС: Драга моја, Ви живите у земљи чуда у којој је све могуће, па и то да касните за један дан.
- МАЈА: Како каснimo?! Па зашто?! Ко је толико луд да нас...?
- ВИРТУС: Краљ... Наиме, таман тај дан закашњења је довољан да се обраде и прераде вести које стижу из света... и које се шаљу у свет. И кад ви чујете да је шеснаестог тамо и тамо, тај и тај, урадио то и то, можда је тамо и тамо, тај и тај, урадио то и то, тог шеснаестог, али ви ћете то сазнати заправо седамнаестог, мада ћете мислiti да је шеснаести.
(*Ојомињући дигне прсӣ.*)
- И то само ако је тај и тај, тамо и тамо, урадио нешто, или рекао нешто што ће, овако или онако, користити Тератосу... или му бар неће нашкодити.
- МАЈА: (*Седне и насиљави да гледа унаоколо незаинтресовано*)
Ex, ex, ex.
- ВИРТУС: (*Седне насиљам ње разочаран*)
Ехе, хехе! Чусте ли Ви шта Вам управо рекох?!
- МАЈА: Шта?

- ВИРТУС: Вид' сад! О, људи моји! Вас као да ништа од овог не занима.
- МАЈА: Право да Вам кажем, ни не занима ме. Ја се све нешто понадала, кад сте рекли о сну који двадесет година сањате, да ћете ми нешто рећи онако... интересантно, брате мили, а ви запели за датум па датум. Ја гледам своја посла било да је шеснаести, или двадесети. Ја исто живим било да је данас – данас, или јуче; мени је све равно био краљ овакав или онакав, био овај или онај.
- ВИРТУС: Баш Вас брига?!
- МАЈА: Зашто ме тако гледате? Пре бих ја тако требало Вас да гледам. Зар сам чудна ја коју не интересује који је датум, или Ви коме је животни сан да исправи...
- ВИРТУС: Забога, ко је рекао да ми је то тај сан?! Ја вам о овоме тек онако узгред причам, а о мом сну је још прерано разговарати. Много прашине се око тога може подићи, па је боље о томе засад...
- МАЈА: Па Ви сте дошли да подигнете револуцију! На брата ћете ударити?!
- ВИРТУС: Боже сачувай! Ја?! Ма какви!
- МАЈА: Лажете! Ако сте и пре овако илегално долазили, то само једно значи.
- ВИРТУС: Варате се! Мене политика, као и Вас, ни мало не занима. Ја сам песник, а не револуционар.
- МАЈА: Па зашто сте онда дошли?!
- ВИРТУС: Тератос ме је позвао.
- МАЈА: Просто невероватно. Прво вас протера, па вас онда позива... А зашто?
- ВИРТУС: Не знам.
- МАЈА: А јесте сигурни да вас је баш он лично позвао?
- ВИРТУС: Он... Његов печат.
- МАЈА: Ay!
- ВИРТУС: Ay?
- МАЈА: Мени то не вуче на добро.
- ВИРТУС: Вукло тамо или 'вамо – тако је како је. Ја избора нисам имао – морао сам доћи, ем због краљевог позива, ем...
- МАЈА: Због сна?
- ВИРТУС: Због сна.

МАЈА: Тако?

ВИРТУС: Тако.

МАЈА: Због сна који ће Вам се баш овде испунити?

ВИРТУС: Надам се томе.

МАЈА: И ја.

ВИРТУС: Хвала.

МАЈА: А шта пише у том позиву?

ВИРТУС: Ништа. И на речима је шкрт. Само печат и дозвола за кретање кроз краљевство. Ја сам то протумачио као позив... А можда...

МАЈА: Он ће Вас под секиру.

ВИРТУС: Како?!
МАЈА: То му је омиљени хоби већ годинама. Отфикарио је главе свим целатима у краљевству и он сад лично обавља њихов посао.

ВИРТУС: (Пренеражен)
Сече главе?

МАЈА: Да, и то са великим задовољством.

ВИРТУС: Боже мили... И мислите да ће он мене на пањ?!

МАЈА: Зашто би вас иначе звао? Знате ли да кувате?

ВИРТУС: Не. Какве то сад има везе?!

МАЈА: Убио је кувара, па све мислим...

ВИРТУС: Ма ви се спрдате са мном!

МАЈА: Како хоћете. Немојте после да Вам нисам рекла.

ВИРТУС: Ви сте луди... Тератос јесте глуп, али не толико да би ме убио без разлога.

МАЈА: Без разлога Вас је, како кажете, и протерао.

ВИРТУС: Да је хтео да ме убије, убио би ме онда кад је мислио да му могу представљати проблем због мог отвореног супродстављања његовом начину владања. Тада ме је протерао, а не видим разлог зашто би ме убио сада када му не представљам никакву претњу. Ја нити више имам онај утицај у краљевству који сам некада имао, нити ме више занима шта он и како ради.

МАЈА: (Шаћуће)
Виртусе мој, немојте се уљулькивати лажном надом. Ко зна шта је он у стању да уради... Поготову што му лако можете дати повод за то. Стално говорите како вас он не занима, а већ у следећој реченици деман-

тујете себе – те некаквом причом о суочавању са Тератосом, те најмрачнија тачка на свету, те датуми и фалсификовање стварности. Ви сте тамо у туђини само понешто начули о овоме овде, али заправо не знате у какав ужас сте се вратили и шта Вас овде може снаћи. Било би најбоље да искористите ту дозволу за кретање по краљевству и утекнете одмах, пре него што Тератос чује да сте дошли. Ако Вам је живот мио, идите одмах и не осврћите се за нама на које је и бог заборавио.

- ВИРТУС: Ја не могу побећи!
- МАЈА: Због оног вашег сулудог сна?! Мене називате лудом, а Тератоса глупим, а у ствари Ви сте и глупи и луди.
- ВИРТУС: Е, Мајо, Мајо, ја сам стекао утисак да Ви ништа не знаете и да Вас ништа не занима, а изгледа да сам се преварио.
- МАЈА: Глуп човек не уме сакрити своју глупост, док паметан може сакрити своју памет... А у нашем краљевству опстали су само луди, глупи и они који се праве да су такви. То и Вама саветујем, да не бисте прошли као Ваши пријатељи.
- ВИРТУС: (*Исколачи очи*)
Ха??
- МАЈА: Пањ и секира.
- ВИРТУС: Који моји пријатељи?
- МАЈА: Ви не знate?
- ВИРТУС: (*Одречно клима главом*)
Шта то??!
- МАЈА: Има томе година, можда и више. Покушај револуције... Неуспешан.
- ВИРТУС: Па шта се десило?
- МАЈА: Неко их је издао. Страдали су тада готово сви водећи интелектуалци... и добар део племства.
- ВИРТУС: (*Ухваћи се за главу*)
Јој, мајко моја! Зар је могуће? И сви изгубише главе?
Зар и... ?
- МАЈА: Да.
- ВИРТУС: И...?
- МАЈА: И он.

- ВИРТУС: А...?
- МАЈА: Не, он није учествовао у томе, али је и он касније погубљен.
- ВИРТУС: Зашто?
- МАЈА: Због покушаја самоубиства.
- ВИРТУС: Ништа Вас не разумем.
- МАЈА: Покушај самоубиства се кажњава исто као и убиство и покушај убиства. Краљ толико ужива у одсецању глава, да сматра највећим грехом да се деси нека насиљна смрт без његовог директног учешћа.
- ВИРТУС: (У највећем очају)
Боже, у каквом свету ми живимо?!
МАЈА: Ипак је једног од Ваших пријатеља Тератос поштедео смрти. Вашег можда и најбољег пријатеља... и то на моју интервенцију.
- ВИРТУС: (Горећи од нестриљења)
Делаџија?!
МАЈА: Баш њега.
- ВИРТУС: О, какве ли среће! Па где је он?! Идем из ових стопа да га пронађем.
- МАЈА: Сачекајте мало. Ту је он на двору, жив и здрав, али... морате знати да је у замену за живот морао да се одрекне свог угледа, своје части... и своје памети... Постао је Тератосова дворска луда.
- ВИРТУС: Дворска луда?! Зар најобразованијег човека у краљевству за дворску луду?!
- Виртус се отпетура најоље мрмљајући нешићо сам за себе, а Делаџијо обучен као дворска луда искочи из ормана, међутим кад чу кораке који се приближавају, хитро се враћа у њећа.*
- МАЈА: (Изненађена)
Шта би, Виртусе?
- ВИРТУС: Нешто ми паде на ум. Смем ли бити искрен, супруго моја? Видим, многе ствари не знате, или се бар правите да не знате, а многе ствари и знате, па ме интересује знате ли ко је отац нашем сину?
- МАЈА: (Покушава да се приbere)
Нашем сину?
- ВИРТУС: Нашем. Имена му не зnam, ал' да постоји зnam.

- МАЈА: *(Покажнички)*
Ви знате за њега?
- ВИРТУС: Зна цела Европа, па зашто не бих и ја? Замислите моје лице на пријему код француског амбасадора у Москви, кад сви подигоше чаше у здравље мог тек рођеног сина, а ја само климам главом у нади да нећу пасти у несвест од муке. Жена коју пет година видео нисам родила ми сина. И то да сазнам на такав начин? Могли сте бар ви да ме обавестите. Од вас да сам чуо лакше би ми било... Но, чији је?... Зашто ћутите? Не питам вас ово као љубоморни муж. Не интересује ме што међу светом то као ленгер за леђима вучем, већ вас питам с тога што је, како сада ствари стоје, мали наследник круне.
- МАЈА: То Вам не могу рећи.
- ВИРТУС: Сазнаћу ја то овако, или онако.
- МАЈА: Нећете.
- ВИРТУС: Хоћу... Ваши љубавници ме не интересују, али, надам се, да сте ипак бирали оца нашем детету.
(Изађе.)
- ДЕЛАЦИО: *(Искочи из ормана)*
Уф, за мало. Хвала што му ниси рекла, то би га дотукло.
- МАЈА: Не, него би он тебе дотукао.
- ДЕЛАЦИО: Може бити... али што је нама сада чинити?
(Пакосно прља руке.)
Јесам изненађен овом згодом, али то само може нама ићи на руку.
- МАЈА: Како? Шта мислиш зашто га је Тератос позвао?
- ДЕЛАЦИО: Небитно. Они се толико не подносе да и ако посеју нешто заједно, плод заједно неће убрати. Очекујем сукоб међу њима... и то врло брзо.
- МАЈА: По ком основу?
- ДЕЛАЦИО: Виртусу само треба предпочити право стање у краљевству, а он онако поштен и народољубив, неће то мирно отрепти. А ти?! Зашто му ниси све рекла онако како јесте? Те кренеш, па станеш, те се правиш луда, те га саветујеш. Шта ти би?
- МАЈА: Престрашила сам се... изненадила.

ДЕЛАЦИО: Хм... жене. Дакле, сад је отишао мене да тражи. Е, кад ме нађе, ја ћу му све од речи до речи, што ће сигурно у њему огањ срђбе распалити и... и онда само корак или два нас дели од завршног ударца. Виртус је једини човек који може Тератоса на плећа бацити.

МАЈА: Мислиш да ће га... намртво?

ДЕЛАЦИО: Другачије не може бити. Тератос мора умрети. Ех, да ми је да над њега онако умирућег станем гордо, па да га погледам све с гађењем као у пролазу суво говно. Ето, само да ми је то да доживим, па не жалим да то буде мојим очима последњи призор.

МАЈА: А још кад би се којим случајем и Виртус у тој заврзлами од главе растао, ударац би био потпун. Тад нашем сину нико не би могао круну оспорити.

ДЕЛАЦИО: А ако и не страда одмах, па ми ћемо му у томе помоћи. Још ћемо и хероји испasti који су пресудили краљевом убици.

МАЈА: (Забринуто)
Чекај, чекај, ако он њега, а ми онда њега, нећемо ми убити краљевог убицу, већ краља.

ДЕЛАЦИО: Драга, немој умарати главу ситницама. Живот је прешире леп да бисмо се око свега нервирали. Хајде ти, мила моја, остави мене да још мало поразмислим о освети слаткој, јер сваког часа може се Виртус вратити тражећи ме.

Маја пољуби Делација и изађе без речи, а овај седне и пређује се слатким сновима. Недуђо заштим Виртус њојрчи к њему.

ВИРТУС: Пријатељу мој!
(Грли га срдачно.)

ДЕЛАЦИО: Ма је ли то могуће?! Лажу ли ме то очи моје?! Ти ли си, Виртусе, пријатељу, брате?!

ВИРТУС: Ја сам, Делацијо мој мили!

ДЕЛАЦИО: О, среће моје бескрајне!
(Испиргне се из загрљаја.)
Но, седи, седи! Дај да те се нагледам, пријатељу мој!

ВИРТУС: (Седне и забринуто лицема га ушића)
Како ти је? Причај шта има ново.

ДЕЛАЦИО: (Наједном се уздињи)
Шта има ново? Видиш ли ме?

ВИРТУС: Видим те и видим несрећу твоју. Опрости на неумесном питању.

ДЕЛАЦИО: Не, немој се извињавати због питања. Не вређа мене твоје питање, већ ово зло у које ме је твој брат прерушио. Али није сва трагедија у несрећи једног човека, цело краљевство је на ивици пропasti... Опрости на овој искрености, знам да говорим против твоје крви, али рачунам да смо довољно добри пријатељи да ти у интересу целе нације могу рећи да нас Тератос нездаржivo вуче на дно. Мене је јавно прогласио дворском лудом, али по свему судећи он цео свој народ види као своју приватну луду, играчицу којој ће по свом хиру покидати руке, ноге, или главу. Он је у стању све да нас жртвује ради свог болесног апсолутизма. Изоловао нас је од остатка света; народ је одавно престао да живи као народ, док са друге стране Тератос готово свакодневно зида нове подземне трезоре у које ће сахранити своје баснословно богатство; заратили смо са највећом империјом која је икада постојала под овим сунцем... И то само због његовог суманутог egoизма. Ми који једва на својим ногама стојимо, хватамо се у коштац са силом јачом и од бога, и наравно губимо на свим фронтовима, наше жртве броје се у милионима, док твој брат не престаје да држи победничке говоре... Чак је и своја прса украсио са свакојаким ордењем... Умислио је да је Наполеон, а краљевство му се претворило у мишју рупу... Нешто се мора учинити у вези са тим, или...

ВИРТУС: Зашто то мени говориш?

ДЕЛАЦИО: Теби, него коме!

ВИРТУС: Добро, добро. Попричаћу са њим, мада знаш да сам за сваку моју реч, која му се није свидела, зарадио једну годину прогонства.

ДЕЛАЦИО: Виртусе, не говорим ти све ово да би ти причао са њим – нема ту више ни места ни времена за разговоре.

ВИРТУС: Па шта онда очекујеш да урадим?

ДЕЛАЦИО: (*После дуге паузе*)
Да спасиш краљевство... и све нас у њему.

ВИРТУС: Мислиш...?

ДЕЛАЦИО: Мислим.

ВИРТУС: Човече драги, па ти ниси далеко од те униформе коју носиш!... Цела историја је исписана крвљу. Може ли се ишта на овом проклетом свету решити речима, компромисима, или је крв једини потпис који нешто значи?

ДЕЛАЦИО: (*Незадовољно одмахне главом*)

Ја сам мислио да имамо сличне погледе на проблем.

ВИРТУС: Не мислиш да је твој поглед превише радикалан?

ДЕЛАЦИО: Само је ствар у томе којим информацијама располажеш. Да знаш целу истину, сигурно би другачије резоновао. То што се око нас прича о нама, ни изблиза није толико ужасно какво је стварно стање. Ни већина људи овде не зна шта се заправо дешава, а не ви у иностранству... И ти би да разговараш са човеком који је сопствени народ убедио да ће се свет престати да постоји ако њега не буде било на трону. Ја сам се изгледа на погрешну адресу обратио... Погрешно сам проценио твој долазак. Још ћеш му ти све опростити и његовом се табору приклонити.

ВИРТУС: Не бој се, ја јесам дошао зато што ме је Тератос звао, а звао ме је зато што му нешто треба, али шта год то било, од мене не може добити. Нисам ја овде ни због каквог тaborovanja. Такве епизоде су далеко иза мене. Ја сам изгубио свако интересовање политику.

ДЕЛАЦИО: Ах, боже мој, како ви уметници немате ни мало осећаја за реалност. Ех, да ми је мало такав мозак па да предахнем мало... Но, а зашто си онда уопште дошао? Сигуран сам да ниси дотрчао само зато што те је Тератос позвао.

ВИРТУС: Ово што ћу ти рећи, нико не зна и... због тога се врло лако могу растати са главом.

ДЕЛАЦИО: Но, да чујем, знаш да на мене можеш рачунати. Уосталом, и ја сам се теби поверио о сигурно још опаснијој ствари. О чему се ради?

ВИРТУС: Двадесет година будан сањам само један сан – Калиста мора бити моја. Тог дана када је Тератос на силу оженио једину жену коју сам икада волео, мој живот је постао ледени саркофаг.

ДЕЛАЦИО: Зар она, пријатељу мој?! Какав те је то луди немир спопао?

ВИРТУС: Љубав је највећи немир који је моја душа упознала. Њен загрљај је једино исходиште мом постојању.

ДЕЛАЦИО: Изгнанство ти је ум пореметило. Двадесет година је предуг период за сан о тубој жени... о братовљевој жени.

ВИРТУС: Ко може волети само жену која му је у наручју, тај или не уме волети, или му је свеједно кога воли... Искористио сам Тератосов позив да лакше дођем на двор и већ сам све испланирао како ћу је отети и из пакла коначно избавити.

ДЕЛАЦИО: Отац ти се сигурно у гробу преврће. Срећа је што ти је мати сенилна, иначе би се и она јадна потресла.

ВИРТУС: Ти који ме на братобиство нагониш у стању си да судиш мојој љубави... Знам да није у реду то што сам научмио, али то је сила којој се не могу одупрети. Будан је из главе не могу отерати, а и чим тренем, њене усне јуре к мени за пољубац спремне. То је занос... пијанство... лудило. Против тога једноставно нема лека.

ДЕЛАЦИО: Пакао ће тебе излечити.

ВИРТУС: Ха! Пази ко паклом прети?!

ДЕЛАЦИО: Ја и ако сам планирао да починим грех, он би био у служби општег добра, док су твоји разлози, мало је рећи, себични. Можемо се, уосталом, и са свештеником о томе посаветовати.

ВИРТУС: Његово мишљење ме интересује исто колико и латинска граматика.

ДЕЛАЦИО: Безбожниче.

ВИРТУС: Мој бог и моја вера су изван цркве. Мене не интересује свештеник цркве који више мисли на себе и цркву него на самог бога.

ДЕЛАЦИО: Пријатељу мој, никад нисам са неким био тако близак као са тобом, а види шта је време од нас учинило.

ВИРТУС: Људи се временом мењају и ако се не мењају заједно постану странци... Но, без обзира на то, ја те још увек волим исто као пре деценију, или две.

*Калист је и бојажљиво најправи неколико корака ка Виртусу.
Виртус затињен њосмашта нейрозирну мараму којом јој је
прекривено лице, а онда њојури бацавши се на колена љубећи јој
руке, бушине, стојала.*

КАЛИСТА: Немој... Не смеш.
(Неповерљиво њојледа Делаца)

ВИРТУС: Не брини због њега. У њега можеш имати поверења.
Он све зна.

*Виртус усјтане и нежно јој скине мараму са лица и кад крене да је
пољуби, она му ојиме мараму из руке и ојеј је намесити преко лица.*

ВИРТУС: (Молећиво)
Зар не знаш у каквом паклу сам горео чекајући овај
моменат?

КАЛИСТА: Не знаш на какву ветрењачу си кренуо. Мируј. Ништа
не говори, он је ту негде. Никад с мене не скида очи.
Чак и кад спава, спава једним оком, а другим нада мном
бди.

*Чују се кораци. Виртус се њомери неколико корака од Калисте.
Терапос је и стјане ћред Виртуса.*

ДЕЛАЦИО: (Дубоко се њоклони)
Ваше савршенство, како сте нам данас?

ТЕРАТОС: Имам неку страшну главуцобољу!
(Виртусу.)
Као да себе гледам пре десет-петнаест година.

ВИРТУС: Шта се то десило са тобом? Кад те видим таквог, да не
зnam да смо близанци... не бих рекао да смо браћа.

ТЕРАТОС: Бити краљ није тако лако као што изгледа.

КАЛИСТА: Ко те тера да будеш краљ?

ТЕРАТОС: Нисам ја краљ због мене, већ због наших дивних
Аполиђана.

ВИРТУС: Зашто јој држиш тај срамни повез преко лица?

КАЛИСТА: (Ојомињући)
Виртусе!

ТЕРАТОС: С неба, па у ребра?!... Шта тебе брига шта ја радим са
својом женом?

КАЛИСТА: Није он ништа лоше мислио.

ТЕРАТОС: Куш! Тебе нико ништа није питао!
(*Виртусу.*)

Њена лепота је срамна, а не та марама. Њена лепота је отровна и нема живог човека који је може видети, а да не буде омађијан за цео живот. А из тога се свакакво чудо може изродити...

(*Делацију.*)

Шта данас имамо по програму од забавних активности?

ДЕЛАЦИО: Два погубљења и један говор.

ТЕРАТОС: Само два погубљења?! Како само два?!

ДЕЛАЦИО: Али Ваше савршенство, немамо више кога.

ТЕРАТОС: Набави некога!

ДЕЛАЦИО: Где... како?

ТЕРАТОС: Уопште ме не интересује где и како, неспособњаковићу један! И ти си ми нека интилегенција?!

ДЕЛАЦИО: Али ми стварно немамо више никога у тамници осим те двојице.

ТЕРАТОС: Па затворите неког, шта ја знам! Дохвати првог са улице и видећеш да је крив за нешто.

ДЕЛАЦИО: Али...

ТЕРАТОС: Море, нађи ми неког, или ћу тебе исецкати!

ДЕЛАЦИО: Разумем, Ваше савршенство...

ТЕРАТОС: А какав то говор имам?

ДЕЛАЦИО: О победама на северном фронту.

ТЕРАТОС: Аха... Јесмо ли гадно поражени на том северном фронту?

ДЕЛАЦИО: Гадно. Као и на свим фронтовима – до ногу.

ТЕРАТОС: (*Замишиљен*)

Да... да... Добро, склепај ми ти неку лепршаву, али оштру и јаку победоносну говоранцију. И између свих тих уживанција закажи ми састанак са мојим брацом... И нађи ми кувара под хитно!

(*Пали две цигаре и пуши их обе иситовремено.*)

ВИРТУС: Још ниси оставио пушење?

ТЕРАТОС: Од понедељка... Нешто сам ти нервозан – нисам појео пристојан оброк већ данима.

ВИРТУС: Зашто, побогу?

ТЕРАТОС: Одрубио сам главу најбољем кувару у краљевству.

ВИРТУС: Зашто, црни Тератосе?

ТЕРАТОС: Уби ме ако знам... Ето, баш ми је драго што си дошао.
Мало сам се бојао да се ти нешто љутиш на мене и да
нећеш доћи. Али видим, схватио си да си погрешио и ја
ти опраштам.

ВИРТУС: Ти мени...?

Сви се окрену ка вратима на која улазе Maja и Astasija.

ВИРТУС: (*Пошрчи ка Astasiji и срдачно је загрли*)
Мајко моја мила!

АСТАСИЈА: (*Отима се из загрљаја*)
Помагајте људи! Шта је ово?! Ко је овај?! Ко си ти?!

ВИРТУС: Ја сам твој син.

АСТАСИЈА: Мој син? Немам ја сина.

ВИРТУС: Како немаш, мајко? Па то сам ја, Виртус.

АСТАСИЈА: (*Наједном озарена*)
Виртусе, дете, па где си ти цео дан? Баш сам се
забринула? Никад се тако дugo ниси задржао у школи.

ВИРТУС:
(*Сажаљиво је загрли*)
Нисам, мајко.
(*Maju.*)

Зашто се сви клиберите? Вама је ово смешно?

МАЈА: Не, ни случајно. Опростите, мисли су ми на другој
страни. Заправо, чула сам један сјајан виц о краљу који
је упечао златну рибицу. Хоћете да вам га испричам?

ТЕРАТОС: (*Махнити појури према њој*)
Јесам ја забранио вицеве, или нисам?!

МАЈА: (*Узмичући*)
Забранили сте, Ваше савршенство, грађанима, али не и
нама.

ТЕРАТОС: Е, па, сад вам забрањујем!
(*Za себе.*)
Каква дрскост. Ко је видео да краљ пеца? Пази, бога
ти, па још упеча златну рибу.
(*Maju.*)
Је л' ти ја личим на пецароша, а?

- МАЈА: То је само виц.
- ТЕРАТОС: Ма немој да вам ја свима дам један виц секиром по глави!
- ДЕЛАЦИО: Ваше савршенство, а шта бисте Ви пожелели од златне рибице да је којим слукајем упецате?
- ТЕРАТОС: Делацио, ти си једна будала! Како ли сам само таквог глупака могао целог сања скинути? Зар ти ниси чуо, несрећо, шта сам ја малопре рекао?
- МАЈА: Ја бих само здравље свом сину и себи пожелела. Само здравље, то је најважније.
- ТЕРАТОС: И ти си глупа! Чуј, она би здравље! Као да си болесна... Паре, паре, много паре, велико богатство!
(Шађуће избечен на Мају.)
Кад имашово новца, можеш да купиш здравља колико год хоћеш.
- ВИРТУС: Ти би због злата и златну рибицу огулио. Зар ти нијеовољно? Ти си краљ, побогу. Шта ће ти још злата, кад си најбогатији у краљевству?! Ма, не најбогатији у краљевству, него власник целог краљевства! Шта би ти још?!
- ТЕРАТОС: Да сам власник још богатијег краљевства од овог мобедног.
- ВИРТУС: (Једва чујно)
Бедно је само зато што си га покрао и упропастио.
- ТЕРАТОС: (Сањалачки гледа у даљину)
Ех, да ми је да се још једном родим као краљ у неком огромном преогратом краљевству... Ех, где би ми крај био.
- ДЕЛАЦИО: А Ви, краљице наша прелепа, шта бисте Ви пожелели?
- КАЛИСТА: Да нисам лепа... Волела бих да сам изразито ружна. Верујем да бих тако много срећнија била.
- ТЕРАТОС: (Лути је преко устіа)
Шта то лупеташ?! Како срећнија била?!
(Кийши од беса.)
Не реци то никада више! Твоје је само да ћутиш и да будеш лепа!... Но, каква дрскост... и глупост.
- МАЈА: А ви мужу мој?
- ВИРТУС: Волео бих да сам јерихонска ружа.

ТЕРАТОС: Ха?!

ВИРТУС: То је врста руже која има способност да иако потпуно увела, попрскана са само неколико капи воде може поново процветати.

ТЕРАТОС: Е, свашта, жив човек о вакспрснућу сања.

ВИРТУС: Дисати и ходати, не значи бити жив.

ТЕРАТОС: Па добро, јесам ли ја једини нормалан у овом краљевству?...

(Делацију.)

А шта би твоја лудост пожелела?

ДЕЛАЦИО: Само то да будем срећан.

ТЕРАТОС: Како сад то? Шта ти то сад значи?

ДЕЛАЦИО: Ето тако, само желим да будем срећан.

МАЈА: А шта би те конкретно усречило? Не можеш тек тако да пожелиш да будеш срећан, мораш рећи... на пример да нећеш да будеш дворска луда. Ето, тако нешто пожели.

ДЕЛАЦИО: Не жалим се ја на своју судбину. Ако тако бити мора, ја сам задовољан. Не сањам ја велике снове као неки од вас, ал' ево, кад већ морам рећи, волео бих да све буде како бити мора, да сви ми добијемо оно што заслужујемо.

ТЕРАТОС: Каква будалетина, боже мили. Како си ти све оне високе школе изучио само да ми је знати? Ако су ти тамо таквим помијама главу напунили, подсети ме да их укинем све до једне. И забавишта ћу да укинем. Шта ће нам то? И за то да ме подсетиш, јеси чуо?!... Та просвета тол'ко кошта, а од ње баш никакве вајде... А ти, мајко, шта би од златне рибице ?

АСТАСИЈА: Ха?!

ТЕРАТОС: Знаш ли ти шта је златна рибица?!

АСТАСИЈА: А ко си ти?!

ТЕРАТОС: Ја сам твој син, мајко.

АСТАСИЈА: А је л'?! Мој син? Е, а колико је сати?

ТЕРАТОС: Попа једанаест.

АСТАСИЈА: Попа једанаест?! А зашто ти ниси у школи?!

ТЕРАТОС: Мама, ја више не идем у школу.

АСТАСИЈА: (Нашиње се да га чује)

Шта?!

ТЕРАТОС: Хе, хе, она мисли да сам ја дете. Јадна мама.

АСТАСИА: (*Са тиешком муком усітане и ошамари ҳа*)
Питала сам те нешто!

ТЕРАТОС: Мама, ја имам четрдесет година.

АСТАСИА: Ха?!

ТЕРАТОС: Не идем ја више у школу!

АСТАСИА: (*Ђушне ҳа иза уха*)
Има да идеши у школу, пробисвету један! Шта ћеш црни
синко без школе?!

ТЕРАТОС: Бићу краљ.

АСТАСИА: (*Луїи ҳа ђо ҳлави*)
Мајци знаш да одговараш, а у школу не знаш да одеш!

ТЕРАТОС: Али, мама, школе су укинуте.

АСТАСИА: Откад су укинуте?!

ТЕРАТОС: Од сутра!

АСТАСИА: (*Излазећи*)
Е, никад од тебе неће постати човек.

2

Виртус нейриметино уђе у салон и крадом њосматра Калисту, која, када ҳа примети, скине вео са лица и ђолети му у захрљај.

КАЛИСТА: О, боже, сањам ли? Зар је могуће да си коначно ту?

ВИРТУС: Хоћеш ли поћи са мном?

КАЛИСТА: (*Одշурне ҳа*)
Хоћу ли побећи са тобом? Ако постоји пакао, вечно
бисмо горели у њему због тога.

ВИРТУС: За мене нема горег пакла од немања тебе.

КАЛИСТА: (*Зайлаче*)
Мили мој, нема сам пред тобом и твојим слатким
речима.

ВИРТУС: Моје речи не траже другог одговора до безуслован
загрљај.

КАЛИСТА: Ти добро знаш да за мене веће среће не би било.

ВИРТУС: Па шта те онда спречева?

КАЛИСТА: Зар си толико пијан од љубави да не видиш грешку у свом плану?

ВИРТУС: Грешку? Шта, морал те мучи? Од божије казне за зиреш?

КАЛИСТА: Има један ужас и од божије казне страшнији – наказа од мог мужа. Ухватиће нас, на ситне комаде ће нас исецкати и псима бацити.

ВИРТУС: Неће нас ухватити. Све је добро испланирано тако да ћемо ми, кад он сазна да нас нема, бити предалеко да би нас икад могао стићи.

КАЛИСТА: Увек си био и остао дете, наивно дете... Ја сам убеђена да Тератос већ зна за све то што планирамо и да зна да ми сада разговарамо.

ВИРТУС: Како то може бити?! Он да нешто само наслућује, већ би нас истранжирао.

КАЛИСТА: Не познајеш ти добро свог брата. Он просто ужива да се бес у њему крчка, ври и расте до експлозије, па тек онда скоче на свој плен као махнита звер.

ВИРТУС: Не знам како је могао сазнати. Окупио сам људе од највећег поверења за ову акцију.

КАЛИСТА: Али си све истртљао некоме у кога безразложно слепо верујеш.

ВИРТУС: Говориш о Делацију?! То не може бити!

КАЛИСТА: Може бити.

ВИРТУС: О, земљо, отвори се!

КАЛИСТА: Није Делацио онај човек који је био раније. Од Тератосовог најстраственијег противника, постао је његов главни доушник.

ВИРТУС: Зар је могуће?

КАЛИСТА: Могуће је. То је цена коју плаћа за свој бедни живот. Чуо си сигурно за покушај револуције који је Тератос врло лако осујетио, јер чим је само наслутио да нечега може бити, ставио је Делација на страшне муке и овај је признао и одао све саучеснике. Поштеђен му је живот, али је натеран да живи као најгори црв на овој планети. Знаш и сам колико је mrзео Тератоса, а сада га mrзи још више, али му с времена на време ода по коју тајну, или му уради неки прљав посао, чисто због тога да би у Тератосовим очима оправдао сврху свог постојања. Поред тога што mrзи Тератоса, он mrзи и самог себе,

јер је свестан да је хуља која чини страшне ствари зато да би му глава остала на раменима, тако да се мораши пазити тог нечовека који је на свашта спреман.

ВИРТУС: (*Видно ђоћпресен*)
Понекад је боље уживати у заблуди него живети у ужасу истине...
(*Одлучно.*)
Али не намеравам да одустанем! Делацио не зна никакве детаље о мом плану за наш бег, па према томе једино што бисмо могли да урадимо је да убрзамо све то. Могу организовати да већ за два-три дана нестанемо одавде. Урадићемо то тако да Тератос неће стићи ни нос да почеше.

КАЛИСТА: Не бојим се ја да ће га нос засврбети, већ секира... Али боља је и смрт него овакав живот са њим.

ВИРТУС: (*Раздраган*)
Значи идемо?!
(*Задрли је и ђољуби.*)

КАЛИСТА: (*Милује ѣа*)
Мили мој, ми ћемо се можда и спасити, али шта ће бити са осталима?

ВИРТУС: Којим осталима?

КАЛИСТА: Мислим на цео наш народ.

ВИРТУС: (*Жусћро се одмакне од ње*)
Ма не могу ја више бринути о целом народу! Нека се он мало брине сам о себи. Шта уосталом могу да урадим?

КАЛИСТА: Можда и можеш.

ВИРТУС: (*Гледа је неповерљиво*)
Не!... Само то не! Зар си и ти међу осталим крволовцима који желе његову главу?

КАЛИСТА: Мислим да смо сви ми дошли у ситуацију да бирамо између наше и његове главе, а и ја, као и остали, мислим да си ти једини који то може учинити.

ВИРТУС: (*Из немоћи се ухваћи за главу и седне*)
Ја то не могу учинити.

КАЛИСТА: (*Стигне изнад њећа и задрли ѣа*)
Можда је лакше на души носити смрт свога брата, него саучесништво у одумирању читавог једног народа.

Виртус мирно седи и са ѡађењем посматра Тератоса који усвојеним йокрећима, већ скоро њојуно црвеном крјом, брише крв са себе.

ТЕРАТОС: Боже, како досадан дан... Само тројица данас. Тек што сам се загрејао, а већ их понестало... Знаш, ови данас и нису били тако жилави као што сам очекивао. Има неке чари у томе кад их сецкам док су живи, док јаучу, скиче, вриште, запомажу, моле, кмече, док повраћају од бола, док им крв из очију од муке шикља; а кад рикну, ја више и немам неке воље да се бакћем с њима. Е, а ови данас су баш били килави – први се онесвестио већ после минут-два и није се више ни будио, други ми зачас искрварио, а трећем једноставно срце стало чим сам почео. Па то је да човек убије неког од муке. Ето, баш добро што си дошао да ми разбијеш монотонику.

ВИРТУС: Да нећеш случајно, као већ пасионирани ћелат, и мене на пањ, чисто ради занимације?

ТЕРАТОС: (*Пажљиво гледа руке тражећи месета са којих није обрисао крв, а онда их ставља ћод нос и ужива у мирису који је крв оставила на њима*)
Ма не буди смешан, имам ја мало другачије планове са тобом.

ВИРТУС: Драго ми је чути.

ТЕРАТОС: Имам један захтев и ти га мораши испунити, не због мене, већ због нас свих – тебе, мене и целог нашег краљевства.

ВИРТУС: Да чујем о чему се ради.

ТЕРАТОС: Обојица знамо да ти ниси отац твог сина. Мислим, не твог сина него...

ВИРТУС: Да, да, знам шта хоћеш да кажеш.

ТЕРАТОС: Дакле, то копиле нам у многоме компликује ситуацију.

ВИРТУС: Не компликује то ситуацију колико је компликује то што ти и Калиста немате наследника.

ТЕРАТОС: А самим тим краљевство пада у руке туђину са нашим часним презименом. Е, а ми то не смејмо да дозволимо, зар не?

- ВИРТУС: Хоћеш да кажеш да ћеш да се бациш на прављење сина?
- ТЕРАТОС: Не, не.
- ВИРТУС: Хоћеш да убијеш копиле?
- ТЕРАТОС: Не, никако! Не збориш мудро.
- ВИРТУС: Да нећеш можда да га ја убијем?
- ТЕРАТОС: Не. Не треба гнев њене породице навлачити на нас без неке велике потребе, ипак су они сувише моћни и утицајни да бисмо међу нама правили међу од крви.
- ВИРТУС: Дакле једино остаје да направиш дете.
- ТЕРАТОС: (*Малодушно*)
Ја хоћу да ми ти направиш сина...
- ВИРТУС: (*Забезекнући*)
Ja?! Како ја да ти направим сина?
- ТЕРАТОС: Не мислим мени да га направиши, него Калисти.
- ВИРТУС: Нисам ни мислио теби... али опет...
- ТЕРАТОС: Виртусе, то је једина шанса да наша крв остане на престолу.
- ВИРТУС: (*Збуњен*)
Али како да ја...?
- ТЕРАТОС: Не мислиш вальда да да ћу ти цртати како да ти...
- ВИРТУС: Али то је твоја жена.
- ТЕРАТОС: Шта, не свиђа ти се моја жена?
- ВИРТУС: Не није то у питању.
- ТЕРАТОС: А свиђа ти се?
- ВИРТУС: Ма, не!
- ТЕРАТОС: А не свиђа ти се?! Некад ти се свиђала, знам то поуздано.
- ВИРТУС: То је давна историја. Уосталом, зашто јој ти не би направио дете?
- ТЕРАТОС: Не могу.
- ВИРТУС: Можда ти можеш, а она не може? Јесте ли се обоје прегледали?
- ТЕРАТОС: (*Безвръзко*)
Не.
- ВИРТУС: Ето видиш. Защто не доведеш неког лекара да је прегледа?

- ТЕРАТОС: Не! Неће никакав прљави погани шарлатан да гура своје ручерде у моју жену!
- ВИРТУС: Лекар може бити и жена.
- ТЕРАТОС: (После дуго размишљања)
Не. Не разумеш ти о чему се ради... Ја не могу... Знаш већ.
- ВИРТУС: (Насмеје се)
А, то!
(Наједном се узбињи.)
А, то.
- ТЕРАТОС: Хоћеш ли ми направити сина?
- ВИРТУС: А шта ако не буде син?
- ТЕРАТОС: Мора бити син!... И то из једног покушаја.
- ВИРТУС: Из једног?!
- ТЕРАТОС: Из једног, него шта! Ти би још да се наслажујеш мојом женом, је ли?! Има да буде син и то одједанпут!
- ВИРТУС: Али...
- ТЕРАТОС: Немој да се играш са мном... Убићу те.
- ДЕЛАЦИО: (Утичи)
Ваше савршенство, ево говора.
(Пружи му ћапир.)
- ТЕРАТОС: (Узме ћа незаинтресовано)
Дај да видимо шта си ти ту нашкрабуљавио.
(Чија.)
Браћо и сестре.
(Делаццу.)
Шта је ово?! Какав је ово почетак?! Каква браћа, какве црне сестре?! Они су стока од мојих поданика, а ти ми од њих правиш најрођенију својту.
- ДЕЛАЦИО: Да, али не воли народ да му се каже истина. Сигурно им се не би свидело да почнете говор са: „Стоко, мамлази, будале и кретени“. Треба им мало и подизати, ипак су они...
- ТЕРАТОС: Е, да ми је знати ко је измислио народ. Са њима увек неки проблеми.
(Чија даље.)
У овом светлом тренутку наше херојске историје, бла-бла-бла, зверска агресија неурачунљивих зликоваца... Делаццу.)
Е ту си убо сам центар. Баш си их лепо почастио.

(Чића.)

Трала-ла-ла и бла-бла-бла... уз наше минималне губитке.

(За себе.)

То је добро, врло добро... охрабрујуће.

(Чића.)

Незадржivo напредујемо у одбрани неправедно отетих територија од стране свирепог агресора. Више него јуначком борбом против многоструко јачег непријатеља, коначно смо зауставили бестијално разарање наше прелепе отаџбине.

ВИРТУС: Ако овај наш народ пати од затвора, ово ће сигурно да га протера...

ТЕРАТОС: Ето, побијеш све интелектуалце зато што су издајници, а онда дођеш у ситуацију да ти дворска луда пише говоре. И како ја онда да владам?

(Делаццу.)

Дођи овамо да ти покажем шта све да промениш.

ДЕЛАЦИО: Али Ваше савршенство, немамо времена за то. Камере су већ спремне, за свега пар минута идете уживо.

ТЕРАТОС: Ти си будала ! Како си могао да закажеш термин тако рано?!

ДЕЛАЦИО: Ви сте тако наредили.

ТЕРАТОС: Шта, хоћеш да кажеш да сам ја будала?!

ДЕЛАЦИО: Не, никако, ја сам будала што вас нисам упозорио да закажемо обраћање народу за мало касније.

ТЕРАТОС: Дабоме да си ти будала... Помери ту параду за једно сат-два... Шта ме тако гледаш? Је л' то моја телевизија? Јесте. Је л' то мој народ? Јесте. Па ваљда могу да радим шта год хоћу са оним што је моје... Ма, у осталом баш ме брига!

(Излази љутијио машући папиром.)

Подсети ме да те убијем чим завршим ово!

ДЕЛАЦИО: (Уђе)

И ти би са њим да попричаш и њега да уразумиш. Е, пријатељу мој. Него, има једна ствар о којој те морам посаветовати. Игром случаја чуо сам све ово о чему сте вас двојица причали.

ВИРТУС: Како чуо?

ДЕЛАЦИО: Како како? Ушима.

ВИРТУС: А где су ти биле уши?

ДЕЛАЦИО: Ту испред врата.

ВИРТУС: Овде, је изгледа, прислушкивање једно од најпопуларнијих забава.

(Усітане и лађано излази.)

А твоји савети ме више не интересују.

ДЕЛАЦИО: (Задањен)

Шта? Како?

МАЈА: (Уђе)

Шта шта? Шта како?

ДЕЛАЦИО: Невоља.

МАЈА: Каква невоља?

ДЕЛАЦИО: Можда и није невоља, чекај да размислим.

МАЈА: Не размишљај, него говори.

ДЕЛАЦИО: Тератос је наредио Виртусу да му направи сина.

МАЈА: Како да му...

ДЕЛАЦИО: Калисти да направи.

МАЈА: Па ми то не смемо дозволити, зар не?!

ДЕЛАЦИО: Да ли?

МАЈА: Никако не смемо то дозволити. Мисли мало на нашег сина... Да, да, зато је он њега позвао, покварењак један.

ДЕЛАЦИО: Немој да се нервираш. Све ово нам итекако може ићи на руку. Ту се неки озбиљан куршлус спрема. Озбиљна је то ситуација – ту ће неко неког да приколе.

МАЈА: А је ли Виртус прихватио ту ујдурму?

ДЕЛАЦИО: Колико сам ја чуо није још увек, али свакако хоће.

МАЈА: Морамо га одговорити од тога.

ДЕЛАЦИО: Не морамо, како не разумеш?

МАЈА: Морамо.

ДЕЛАЦИО: То ће бити јако тешко.

МАЈА: Зашто мислиш тешко?

ДЕЛАЦИО: Прво: зато што му је Тератос запретио смрћу ако се усуди да одбије, или ако омане; а друго – зато што је сам тај чин који би требало да уследи са Калистом превелико искушење да би успео да му одоли... Виртус је већ неколико пута илегално долазио и свој живот тиме ризиковао у нади да ће макар само на тренутак бар крајичком ока успети да види Калисту, а сада му је Тератос нуди на таџни и још му прети смрћу ако то

одбије. Зар ти мислиш да можемо на било који начин да га уверимо да то не чини? Уосталом, малопре је изјавио да га моји савети не интересују.

МАЈА: Тако је рекао??!

ДЕЛАЦИО: Баш тако.

МАЈА: Да није случајно начуо нешто што није смео?

ДЕЛАЦИО: То једино Тератос зна, а он му није рекао.

МАЈА: О чему се онда ради?

ДЕЛАЦИО: Не знам, али не брини много, кажем ти лепо да цела ова ситуација само може да нам иде на руку. Велики улози су овде у питању и ту крв мора да падне. А то нам одговара, поготово ако буде Тератосова.

МАЈА: А шта ако Калиста заиста затрудни?

ДЕЛАЦИО: (Злобно се насмеје)

Ако се голијати међусобно потамане, за Калисту ћемо се ми побринути. Шта су један, или два живота мање усред овог ужаса?

4

КАЛИСТА: Зар је могуће да сте вас двојица браћа... браћа близанци?

ВИРТУС: Од овог нашег бога никаква чуда ме не могу изненадити.

КАЛИСТА: Зар ни ова дилема коју ставља пред нас?

ВИРТУС: Мислиш на овај Тератосов судуди захтев да му родимо сина?

КАЛИСТА: Шта да радимо? Он је на ивици разума, ако уопште има разум, а имам утисак да нас зло може снаћи и ако прихватимо, али и ако не прихватимо. Ако не прихватимо, обузеће га сирови бес због самог супротстављања његовој вољи, а ако прихватимо, мислим да нам главе може доћи љубомора која ће га сасвим сигурно отровати.

ВИРТУС: О томе би вредело размишљати једино у случају да све ово није некаква клопка у коју он жели да нас ухвати, јер тада би нас исти крај чекао и у једном и у другом случају.

КАЛИСТА: Дакле, ако он ипак није сазнао за нас, мислиш ли да имамо некакве шансе да се извучемо?... Шта да радимо?

ВИРТУС: (*Гојово у очају*)

Све ово захтева трезвено и рационално размишљање и деловање... Дакле све оно чему нас двоје никако нисмо вични.

КАЛИСТА: (*Поново ћа ѡрли*)

Свеједно, ја те... волим.

ВИРТУС: То ми је и од живота важније, анђеле мој... Знаш ли како је било тешко волети жену која је далеко, предалеко, туђу жену, жену за коју нисам смео ни да сањам да ће икада бити моја... Цео живот сам провео у ишчекивању овог тренутка, а сад ми навиру само неке празне речи недостојне тебе.

КАЛИСТА: Свака твоја реч, и она најружнија, чак и она неизговорена, за мене је најслађи мелем.

ВИРТУС: Слушај нас – изговарамо речи непримерене нашим годинама.

КАЛИСТА: Ја сам пијана од заноса љубави и најмања брига ми је на који начин ћу ти то саопштити.

Поново ћа ѡољуби и у ђом моменћу уђе Астасија и заћекне их у зајрљају.

АСТАСИЈА: (*Приђе им са знанишјем*)

А ко сте ви?!

КАЛИСТА: Ја сам Калиста, мајко.

АСТАСИЈА: Калиста?

КАЛИСТА: Тератосова супруга.

АСТАСИЈА: Је л'? А ко је Тератос?

КАЛИСТА: Ваш син.

АСТАСИЈА: Мој син? Стварно? Па да, Тератос је мој син.

(*Погледа у Виртуса.*)

Тератосе, синко, нисам те препознала. Ето, није мајка ни знала да си се оженио. Како то може тако? Мајци тако нешто да не кажеш?

ВИРТУС: Мајко, нисам ја Тератос.

АСТАСИЈА: Ниси?! Зашто ме онда називаш мајком?

ВИРТУС: Ти јеси моја мајка. Ја сам твој други син, Виртус.

АСТАСИЈА: Е, сад ми ништа није јасно. Значи ово није твоја жена ?

ВИРТУС: Није.

АСТАСИА: Зашто онда гришиш туђу жену, црни синко. Јесам ли те ја тако васпитала?

ВИРТУС: Мајко, ми се волимо.

АСТАСИА: Срам те било! Јеси ли ме питао смеш ли да се заљубиш?!

ВИРТУС: Али, мама!

АСТАСИА: Њути дериште једно! У твојим годинама да се заљубиш и то у...
(Калисити.)
А ко си ти ?

ВИРТУС: (Заједници Астасију)
Мајчице моја мила, ништа ти не разумеш.

АСТАСИА: (Излази)
Боже, какав је ово свет?

ВИРТУС: Јадна мајка... Мада понекад јој и завидим.

КАЛИСТА: (Одшуња се до врати и закључуја их)
Виртусе, ја горим ватром коју само ти можеш угасити.
(Почне да скида одећу са себе.)

ВИРТУС: О, боже мој.

КАЛИСТА: Узми ме... Узми ме нежно... или јако. Само ме узми, макар ми то било последње.

Виртус прво стијоји нејомичан, а онда одједном појури Калисту у зајрљај.

ТЕРАТОС: (Намрдођен)
И... како је прошло ?

ВИРТУС: Шта ја знам? Лепо је прошло.

ТЕРАТОС: Лепо?!
ВИРТУС: (Збуњен)
Ма, не, не лепо...

ТЕРАТОС: А није лепо, је ли?!

ВИРТУС: Хоћу да кажем да је све прошло у реду.

ТЕРАТОС: Аха... Све је прошло у реду. Тако дакле?...И како... овај... мислим то, је ли?

- ВИРТУС: Шта то?
- ТЕРАТОС: Па, то!
- ВИРТУС: А, то?!
- ТЕРАТОС: Да, то!
- ВИРТУС: А шта са тим?
- ТЕРАТОС: Како шта?! Па како је било то?!
- ВИРТУС: Нормално, како ће бити него нормално?
- ТЕРАТОС: (*Суче бркове*)
Нормално, кажеш, је ли?... Нормално?! Да, тако ми и треба.
- ВИРТУС: Шта то?
- ТЕРАТОС: То, брате мили, то. Ето шта сам дочекао – рођени брат и моја рођена жена. Е, горке ли судбине.
(*Стави руку на ћеме.*)
Уф, уф, ево и глава почиње да ме боли.
- ВИРТУС: То хоће од времена. Притисак и тако то.
- ТЕРАТОС: Јесте од времена и притиска, ако је дошло време да ти брат притиска жену.
- ВИРТУС: Немој тако, сам си то тражио.
- ТЕРАТОС: Знам ја да сам сам ја то тражио.
- ВИРТУС: Посматрај то са друге стране – све ово је због вишег циља.
- ТЕРАТОС: Е, црно ли је то краљевство кад зависи од једног гужвања.
- ВИРТУС: Немој...
- ТЕРАТОС: Немој ти! Ћути и немој још више да ме нервираш. Ем си омастио брке, ем ми ту сад паметујеш... Ууу, што ме ова главица нервира! Ајајој што сам нервозан! Мораћу некога под секиру да ме прође ова секирација.
- ВИРТУС: Зар не мислиш да малчице претерујеш са тим?
- ТЕРАТОС: Ни малчикицке. Малчи... Шта сам рекао? Малчикицке?! Је л' постоји та реч?
- ВИРТУС: Не постоји.
- ТЕРАТОС: Е сад постоји. Ето, није сасвим пропао дан – измислио сам нову реч.
- ВИРТУС: Па не може то тако.

- ТЕРАТОС: Него шта него може! Шта ти мислиш ко сам ја?! Запамти је и реци Делацију да је тури у речник и тако то. Чуј, не може?! Боже свашта!
- ВИРТУС: Добро, немој да се нервираш, да не би још некога морао на гильотину... Што не изгине на фронту, ти лично елиминишиш. Био неко крив за нешто или не, за тебе само једно постоји.
- ТЕРАТОС: Грешиш. Ја још ни једног невиног нисам написао... А баш сам се трудио. Знаш, ја сам постао врло познат по томе како процењујем људе – непогрешиво.
- ВИРТУС: Постао си видовит?
- ТЕРАТОС: Не, ја само потражим нешто лоше у човеку... и увек пронађем. Свако је за нешто крив. То сам прочитао негде и да ти кажем да је то жива истина.
- ВИРТУС: Ти прочитао?
- ТЕРАТОС: Добро, де, чуо сам од неког ко је прочитао, али то не мења ствари – увек у човеку неко зло можеш да пронађеш.
- ВИРТУС: Зар и у пророцима, свецима?
- ТЕРАТОС: У њима најлакше!... Ја ти у овом мом краљевству дођем као неки хирург, разумеш ти мене, хирург који откида трулеж од здравог дела организма. Да нема мене оваквог какав сам, отишlo би краљевство до сто ђавола.
- ВИРТУС: Да, да, баш сам то хтео рећи – да нема тебе, стварно би краљевство отишlo ко зна где.
- ТЕРАТОС: (После дужег размишљања)
Подсмеваш се? Видео би ти свога бога само да немам ову проклету главуčобољу.
(Говори као да је на ивици плача.)
Прво ми блудничиш над женом и још сад имаш храбрости да ме нервираш. Ти стварно ниси нормалан.
- ВИРТУС: Ја нисам нормалан?!
- ТЕРАТОС: Кажем – ти; а ти си једини ти овде, па ти просуди ко није нормалан.
- ВИРТУС: Каква гимнастика за твој мозак.
- ТЕРАТОС: Не играј се главом, несретниче!
- ВИРТУС: Доста је мени твојих претњи, Тератосе. Доста си се ти иживљавао нада мном.

ТЕРАТОС: Ја?! Иживљавам?! Нада тобом?! Ти! Ти, скоте један!
Ти који си ми жену упропастио!
(*Насрне на Виртуса.*)

ВИРТУС: (*Одгурне за од себе*)
Човече, ти си ме буквально молио да то урадим! Наредио ми чак! Мислим, не да је упропастим него да је...

ТЕРАТОС: Намој се усудити ни да именујеш то!... Знам да јесам.

ВИРТУС: Па шта онда хоћеш од мене?!

Тератос ођећи насрне на Виртуса, али овој йућа Виртус се, жељећи да устукне, скојишакне и ћадне на леђа, а Тератос скочи на њега и њочне да за дави.

ТЕРАТОС: Морао си да одбијеш! Морао си! Ниси смео да ме послушаш, будало једна! Зар не видиш какву си ми беду за врат натоварио?! Како си могао моју жену, смрђиви антихристе?!

ВИРТУС: (*Гушећи се*)
Пу... сти ме... бу... дало.
(*Збащи Тератоса са себе.*)

ТЕРАТОС: Губи ми се с очију!... И пошали ми Калисту овамо да је приупитам нешто!

ВИРТУС: (*Излази йокушавајући да њовраћи дах*)
Да је... ниси ни... пипнуо.

ТЕРАТОС: Ти ћеш да ми кажеш!
(*За себе.*)
Ух да ми је знати зашто ме ова глава толико боли. Шта сам ја богу згрешио?

КАЛИСТА: (*Уђе*)
Звао си ме?

ТЕРАТОС: (*По гледа је испод ока*)
Скини ту мараму са лица. Како си?

КАЛИСТА: Добро.

ТЕРАТОС: Добро, је ли? Добро? А зашто си добро? Мислим, од чега си тако добро?

КАЛИСТА: Ни од чега.

ТЕРАТОС: Не бих рекао да је то ни од чега. Ја кад сам добро, добро сам од нечега, или због нечега.

КАЛИСТА: Ти си ти, а ја сам ја.

ТЕРАТОС: Знам ја то, него...

КАЛИСТА: Шта ти заправо хоћеш да ти кажем?

ТЕРАТОС: Све! Хоћу све да ми кажеш! Све од речи до речи!

КАЛИСТА: Право да ти кажем, није било много речи.

ТЕРАТОС: Женска глава, не интересује ме шта сте причали, него шта сте радили!... И ?!

КАЛИСТА: Радили смо оно што си нам рекао да радимо.

ТЕРАТОС: (Ухваћи се за главу)
Ајај, полуђењу од вас!... И како... ти је... овај... мислим то... знаш већ?

КАЛИСТА: Како?... Нормално.

ТЕРАТОС: Вид' сад! И њој је то нормално! Вас двоје ћете ме у гроб ставити! Вама је то нормално! Ако је вама то нормално, онда ви нисте нормални!

КАЛИСТА: И нисмо.

ТЕРАТОС: И нисте!

КАЛИСТА: Нисмо.

ТЕРАТОС: (После дуге паузе)
И, је л' те мазио?

КАЛИСТА: Мазио?

ТЕРАТОС: Да, да ли те је мазио?!

КАЛИСТА: Јесте, мазио ме је.

ТЕРАТОС: (Смркнута лица)
Како те је мазио?

КАЛИСТА: Лепо.

ТЕРАТОС: Аха, лепо те је мазио?!

КАЛИСТА: Лепо.

ТЕРАТОС: А, је ли теби било лепо док те је он мазио ?

КАЛИСТА: Па... онако.

ТЕРАТОС: Аха... Онако... Добро, а оно главно?

КАЛИСТА: Које главно?

ТЕРАТОС: Оно главно!

КАЛИСТА: А шта са тим главним?

ТЕРАТОС: Како је то било?

КАЛИСТА: Па, било је.

ТЕРАТОС: (Лути се по челу)
Било је... како си могла то да ми учиниш?... Дође ми да те... Просто нисам паметан да сmisлим којим мукама бих те мучио... А је л' те он... љубио док је... оно?

КАЛИСТА: (*Предомисиља се како да одговори*)
Јесте мало.

ТЕРАТОС: Знао сам! Зашто је морао да те љуби?! Нисам ја њему рекао да те љуби, већ...! Какав човек, па ја не могу да верујем! А зашто си ти дозволила да те љуби?!... Боже мој мили, шта ме снађе... Требало је да га докрајчим. Ломио сам му коске овим шакама, душа му је из носа вирила, а онда сам се у последњем моменту сажалио и пустисио га. Сад видим да сам погрешио.

КАЛИСТА: Зар рођеног брата?

ТЕРАТОС: Што да не? Ако је он у стању такве ствари мени да уради, зашто ја не бих могао њега да... А какав је он... у ономе? Је л' можда... као ја што сам био... пре него што ми је бог снагу из препона узео? Ха?! Говори већ једном, зашто ме мучиш?!

КАЛИСТА: Па...

ТЕРАТОС: Јесте?! Знао сам! Проклетник! Бог баш није штедео на њему. Па, ако је скоро као ја, онда мора бити да си силно уживала. Јеси ли?!
(*Ошамари је.*)
Јеси ли?!... Курво!

КАЛИСТА: Зар сам курва зато што сам учинила оно што си ти од мене тражио?!

ТЕРАТОС: (*У сузама очајања*)
Ниси ми то смела учинити... Шта ћу сада ја?... Скланај ми се с очију, бестиднице!... Курво!

Калиста изађе сва у сузама, а Делацио бојажљиво уђе и стапање пред Тератоса држећи њайир у руци.

ТЕРАТОС: Шта ти сад хоћеш?! Ако је нека ружна вест...

ДЕЛАЦИО: Знам, убијете ме, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: Па?!

ДЕЛАЦИО: Јесте, ружна је.

ТЕРАТОС: Колико је ружна?

ДЕЛАЦИО: Много је ружна.

ТЕРАТОС: Онда ћу много да те убијем.

ДЕЛАЦИО: Како год ви желите.

ТЕРАТОС: Слушам.

ДЕЛАЦИО: Стигао је извештај са северозападног фронта. У току прошле ноћи смо изгубили близу две хиљаде и осамсто војника – што мртвих, што рањених.

ТЕРАТОС: Баш доста.

ДЕЛАЦИО: И превише.

ТЕРАТОС: Јесте, јесте... Превише.
(Зева.)

Трагедија. Добро, Можеш ићи. Није толико лоша вест да бих те убио због тога.

ДЕЛАЦИО: (Прећлашен)
То није све.

ТЕРАТОС: Није?!

ДЕЛАЦИО: У тој страшној офанзиви осим људства изгубили смо нешто више од осам хиљада квадратних километара.

ТЕРАТОС: Чега?

ДЕЛАЦИО: Наше територије.

ТЕРАТОС: Наше територије?!

ДЕЛАЦИО: Заправо њихове коју смо ми освојили, па сад изгубили.

ТЕРАТОС: Па то је... ужасно! Колико је то осам хиљада... квадратних?

ДЕЛАЦИО: Отприлике четрдесет пута двеста.

ТЕРАТОС: Километара?!

ДЕЛАЦИО: Да.

ТЕРАТОС: Јој! Ајој! Ипак ћу те убити! Ово су више него лоше вести! Који генерал је одговоран за тај крах?!

ДЕЛАЦИО: Не знам, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: Ко је потписао тај извештај?

ДЕЛАЦИО: Нико.

ТЕРАТОС: Како нико?!

ДЕЛАЦИО: Већ дуже време нико не потписује извештаје.

ТЕРАТОС: Зашто?!

ДЕЛАЦИО: Из страха. Ко год се до сад потписао на извештај, потписао је своју смртну пресуду.

ТЕРАТОС: Е, неће их више ни непотписивање спасити! Сазнај ко је у питању и правац на пањ! Па не може то тако! Изгуби ми четрдесет пута двеста и још се не потпише! Неће на пањ?! Е, хоће, не звао се ја – ја!

ДЕЛАЦИО: Разумем, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: Ништа ти не разумеш... Уф, што ме жуљу ове ципеле, бoga им њиховог... Закажи ми састанак са обућаром.

ДЕЛАЦИО: Сада?

ТЕРАТОС: Сада!

ДЕЛАЦИО: Овде?

ТЕРАТОС: Не овде, него напољу поред пања!

ВИРТУС: (*Нервозно хода ћамо-вамо*)

Чекање грудву од језе прави. Ишчекивање у сваки нерв једа. Зла слутња опколјава. Ноге плешу обувене у нервозу. Врућина хладан зној тера. У надању ослушкујем бат корака чекам.

КАЛИСТА: (Улази)

Принче мој прелепи.

ВИРТУС: (*Грли је сјајно*)

Коначно си ту. Није прошло ни пола дана од нашег последњег загрљаја, а ја сам једва обуздао своју чежњу за твојом топлином.

КАЛИСТА: Веруј, осећање је обострано.

ВИРТУС: Љубави моја, ја заиста не знам како сам уопште живео досад без тебе.

КАЛИСТА: Мили мој, то што човек може издржати, ни бесна звер није у стању.

ВИРТУС: Вечерас се наша патња окончава.

КАЛИСТА: Вечерас?

ВИРТУС: Да, све је изнова испланирано и договорено за наш одлазак... Но, чemu то лице, овог пута. Делацио ништа не зна о томе? Чему та брига?

КАЛИСТА: Моја савест се са срцем бори.

ВИРТУС: Како, како?

КАЛИСТА: Срце урла да побегнем у љубав, а савест ме вуче да останем овде.

ВИРТУС: Зар је могуће? Да останеш овде? Зар је толико јако осећање дужности према мужу? Зар ниси довољно од њега трпела?

КАЛИСТА: Не, Виртусе мој мили, на против, ја осећам обавезу према мом народу, а не према Тератосу. Ако бисмо нас двоје успели да у бекству пронађемо нашу срећу, веруј ми да би Тератос свој бес искалио на овом јадном напађеном народу.

ВИРТУС: Калиста, али ја те волим.

КАЛИСТА: Знам, најдражи мој, знам. Али постоје неке ствари које су изнад наших себичних прохтева.

ВИРТУС: Не говори тако.

КАЛИСТА: Виртусе мој, бар покушај да схватиш и бар за тренутак трезвено размишљај. То што ја не желим да побегнем са тобом, не значи да те не волим и да не желим да будемо заједно...

ВИРТУС: Али не желиш да одемо, него да останемо овде да се кришом љубакамо у кратким предасима Тератосових тортура?

КАЛИСТА: Не, Виртусе.

ВИРТУС: О, не, не! Не мислиш ваљда опет на оно?!

КАЛИСТА: Опет ти понављам да је то једино решење како за овај народ, тако и за тебе и мене.

ВИРТУС: Сви ви знате шта је добро за овај народ али упирете прстом у мене да ја то урадим. Зашто га ви не убијете?

КАЛИСТА: Од тебе сам чула да су ти и други рекли слично што и ја, али веруј ми да никаква завера између нас није кована. Не знам зашто неко од њих није нешто конкретно учинио, али ја претпостављам да није ствар у томе да ли ће неко скупити храбrosti да то учини, већ је питање да ли би било живота за нас иза тога. Без обзира на ужас у којем овај народ живи, он ипак верује, бар његов већи део, да би било још горе ако Тератоса не би било на трону... У њиховим очима једино твој лик је доволјно светао да би то колико-толико мирно прошло. Круна на било чијој глави осим на твојој, донела би још веће зло него што је сада. Судбина овог народа је...

ВИРТУС: Немој причати о судбини, јер ми не знамо што нам је суђено. Можемо причати да је суђено оно што се већ десило, али унапред говорити што је коме суђено је мутна шпекулација. Што је суђено овом народу не можемо знати ти и ja. Можда им је баш Тератос суђен овакав какав је.

КАЛИСТА: А можда си им баш ти као владар суђен?

ВИРТУС: Да је тако, судбина би уредила да се прво родим ја.

КАЛИСТА: Осим права по рођењу постоје још неке ствари које могу одредити наш пут и судбину која нас на њему прати.

ВИРТУС: О чему ти то?

КАЛИСТА: (*Изађе без речи и након ћар тиренућака се враћа држећи ћод руку Астасију*)

О овоме се ради. Твоја мајка понекад није толико одсутна како се нама чини и само треба бити на правом месту у право време и поставити права питања.

ВИРТУС: У вези са чим?

КАЛИСТА: На пример у вези са стварима које су јој помутили ум.

ВИРТУС: Шта је ту нејасно? Мајка је врло трагично примила очеву изненадну смрт и од онда је оваква.

КАЛИСТА: Јесте од онда је оваква, али можда није трагично примила мужевљеву смрт, већ начин његове смрти.

ВИРТУС: Шта ту има чудно – његово срце је једноставно стало и готово. То је потврдио и дворски лекар.

КАЛИСТА: (*Постави Астасију да седне*)

Астасија, хоћете ли бити љубазни да и њему испричате ону причу о вашим пријатељима.

АСТАСИЈА: Страшна прича! Јако страшна прича!... А ко је он?
(*Покаже на Виртуса.*)

ВИРТУС: Ја сам њен пријатељ.

(*Покаже на Калисту.*)

АСТАСИЈА: (*Калисти*)

А ко си ти?

ВИРТУС: Она је моја пријатељица.

АСТАСИЈА: Е баш је лепо имати пријатеља.

КАЛИСТА: Хоћете нам испричати причу?

АСТАСИЈА: Коју причу?

КАЛИСТА: О вашим пријатељима.

АСТАСИЈА: Ону страшну причу?

КАЛИСТА: Баш ту.

АСТАСИЈА: Давно је то било... Не могу се ни сетити свега... Та моја пријатељица је била јако лепа девојка... И удала се за принца... који је после постао краљ... Онда је и она постала краљица. Било је то једно мало краљевство... лепо краљевство. И они добили два сина. Баш јако

лепа дечица... Један умиљат, миран, златан дечачић, а други прави ђаво... Као да нису близанци. Тај други... старији... требало је да једног дана на престолу наследи свог оца... Али како је време пролазило краљ је све више живео у уверењу да том ђаволану никако не сме поверити краљевство... И на њихов осамнаести рођендан он одлучи да званично објави да ће га наследити млађи син уместо старијег... Али овај старији то некако дозна и, замислите, јастуком угущи рођеног оца. Краљица тог момента доживи такав шок да начисто полуди... Кренуо он и на њу, али се у последњем тренутку обуздао... И шта је било после тога ја се више не сећам. Никада ја те људе нисам више видела нити сам ишта о њима чула... А била сам им, чини ми се, као род рођени.

ВИРТУС: (Задрли Астасију и зајлаче.)

АСТАСИЈА: Шта ти је, човече драги? Раствријо се као да су му рођени отац и мати у питању. Де, де, смири се.

КАЛИСТА: Шта сад кажеш? Хоћеш и сад да се скриваши иза судбине? Да ли је ово довољно да би ти учинио нешто?

ВИРТУС: Не круни со на отворену рану... Не знам шта је потребно да бих учинио нешто, али не знам шта... Заправо све ћу учинити, само убити нећу. Радије ћу дозволити да будем убијен него што ћу убити...

МАЈА: (Улази и у руци носи лист ћајира)
Ваше савршенство...

ТЕРАТОС: (Кийи од беса)
Шта хоћеш?! Зар не видиш да сам ван себе?!

МАЈА: Видим, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: Па шта хоћеш онда?!

МАЈА: (Пружи му ћајир)
Извештај са фронта.

ТЕРАТОС: (Узме ћајир и поцећа га)
Опет извештај! Само пишу те извештаје уместо мало и да ратују као људи! И увек исто пишу, сунце им жарко! Како их не мрзи само да ми је знати?... И још се ни не потписују на те жврљотине, ћубрад једна неваспитана.

- МАЈА: (Тобоже заинтересовано)
И увек исто пишу?
- ТЕРАТОС: (Падне у још већу ватру)
Увек исто – погинулих толико и толико, рањених толико и толико. А данас ме баш посебно заболе колико је ових, а колико оних!
- МАЈА: Зашто, Ваше савршенство?
- ТЕРАТОС: Знаш ли ти шта се данас десило?
- МАЈА: Данас?
- ТЕРАТОС: Да, малопре.
- МАЈА: Не знам.
- ТЕРАТОС: Неко је опет очепио маг мачка!
- МАЈА: Опет?
- ТЕРАТОС: (На ивици ћлача)
Опет. Замисли ти то? То је већ други пут ове недеље!
Неко ми то намерно ради! Шта мислиш ко то може бити?
- МАЈА: Не знам, Ваше савршенство.
- ТЕРАТОС: Ко се то усудио да својом прљавом ножурдом повреди малу слатку шапицу маг мачка?
- МАЈА: Ваше савршенство, ја сам хтела да попричам са Вама о једној осетљивој теми, али видим да Ви... нисте баш...
- ТЕРАТОС: О чему се ради?! Је л' нешто важно?! Говори само ако је баш јако важно!
- МАЈА: Не знам да ли је баш јако важно, али знам да је у Вашем интересу да ме саслушате.
- ТЕРАТОС: У мом интересу? Што волим кад је нешто у мом интересу. Хајде, говори, не оклевај!
- МАЈА: Мало је незгодно...
- ТЕРАТОС: Немој да је незгодно, хоћу да буде згодно.
- МАЈА: Не, не, не то, него...
- ТЕРАТОС: Ма немој ти мени не то не, него говори већ једном, видиш да сам нервозан!
- МАЈА: Ради се о нашим... супружницима.
- ТЕРАТОС: Пих, могао сам и мислити да је то у питању. Добро, шта са њима?
- МАЈА: Па, они су...

- ТЕРАТОС: Знам да они су! Ја сам им то рекао. Имаш нешто против?!
- МАЈА: Не, немам ништа против.
- ТЕРАТОС: Па зашто ми онда и ти стајеш на муку?... И шта ти хоћеш да ми кажеш што је у мом интересу?
- МАЈА: Праву истину.
- ТЕРАТОС: Праву истину? Зашто си се ти одједном заинтересовала за истину? Шта ти имаш од тога? Да чујем.
- МАЈА: Немам ја ништа од тога.
- ТЕРАТОС: Имаш, имаш. Не би ти мрднула репом, а да ти то неку корист не доноси.
- МАЈА: Ради се о Виртусу и Калисти, а Ви упорно одбијате да чујете о чему се ту заправо ради.
- ТЕРАТОС: Контролиши свој тон, или ће те мрак појести... Слушам.
- МАЈА: Они се воле.
- ТЕРАТОС: Како воле?!
- МАЈА: Воле се... као што се воле мушкарац и жена.
- ТЕРАТОС: Тако се воле?! То је немогуће! Калиста воли мене, а не њега. Ти лупеташ глупости!
- МАЈА: Не, Ваше савршенство, то је истина.
- ТЕРАТОС: Не, не, ти мутиш неку вештичју кашу! Хоћеш породицу да ми растуриш?! Хоћеш пут да раскрчиш оном твом копилету?!
- МАЈА: Вашу породицу не растурям ја, она се сама растура, а ја Вас само извештавам о томе.
- ТЕРАТОС: Лажеш!... Они се воле?... А ја их још у исту постельју сместио!
- МАЈА: Вечерас планирају бег.
- ТЕРАТОС: Бег?... Ко?!
- МАЈА: Они.
- ТЕРАТОС: Они?!
- МАЈА: Да.
- ТЕРАТОС: Е, неће моћи!... Откуд ти то знаш?
- МАЈА: Наоштрила сам уши.
- ТЕРАТОС: Тако дакле... Они би да збришу. Е, нећемо тако! Детаље хоћу да чујем! Све од речи до речи – ко је све умешан у то, када, како, све хоћу да чујем, говори!

МАЈА: Не знам то. Само сам начула да вечерас хоће да побегну.

ТЕРАТОС: А ко зна?!?

МАЈА: Не знам, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: А шта знаш?! Само знаш да прислушкујеш глупе разговоре и да чешеш језик о туђу муку, а кад треба нешто важно да чујеш, онда ништа! Хајде, терај ми се с очију! Зна баш свакојаке глупости, а оно што треба да зна – она не зна. Баш свашта... Е, да ми је знати са које планине си се ти скотрљала, па да је са земљом сравним... А они би да беже? Биће крви видим ја.

ВИРТУС: Мислио сам да не постоји ништа јаче од љубави коју осећаш према мени.

КАЛИСТА: И ја сам мислила да је твоја љубав према мени изнад свега осталог. Жао ми је што сам изневерила твоје очекивање.
(*Загрли га.*)

ВИРТУС: Ја не могу да живим без тебе... ја не желим да живим без тебе, ја горим у ватри чежње за тобом... Вратио сам се у овај бескрајни ужас да бих тебе повео са собом, а ти...

КАЛИСТА: А ја желим да дође крај овом Тератосовом терору, али не само за мене већ за све у овом несрећном краљевству.

ВИРТУС: Ја полазим вечерас... са тобом, или без тебе.

КАЛИСТА: Не познајем те таквог – наглог, искључивог, ватреног. Веровала сам да у љубави не постоје ултиматуми, поготово када си ти у питању.

ВИРТУС: Није то ултиматум, већ прста чињеница – ја заиста одлазим вечерас. Имаш неколико сати да размислиш о свему, а ја неколико сати за молитву да те бог усмери на праву страну.

КАЛИСТА: Зар не можеш да сачекаш бар још дан или два, да се мало прашина слегне, да се страсти смире? Зашто на пречац доносиш тако важне одлуке?

ВИРТУС: Ко гарантује да се из дугог размишљања прави одговор порађа? Превише размишљања често може да потпуно забуни человека... Да чекам не могу више. Овде су за мене само два сунца – ти Калиста моја предивна која нашу љубав условљаваш братоубиством, и Делацио који ме је, мало је рећи, разочарао, поготово након оног што сам јутрос о њему сазнао. Наспрам овога, то што је издајник је мала ситница.

КАЛИСТА: Шта? О чему се ради?

ВИРТУС: То ћу ја са њим решити, али шта ћемо са тобом и са мном?

КАЛИСТА: Да смо упола млађи не бисмо ни секунду размишљали, ни небо ни земља нам не би стали на пут. Види шта је време учинило од нас – постали смо тврди, хладни и прорачунати... Зашто ме гледаш тако зачућено? Не слажеш се?! Говоримо велике љубавне речи, речи из бајке; дижемо величину наших осећања у небеса, а одричемо се свега тога због прве препреке која нам се нађе на путу. Кажеш да не можеш да живиш без мене, а одлазиш.

ВИРТУС: Ни ти не можеш да живиш без мене, али не желиш да пођеш са мном.

КАЛИСТА: Да, о томе ти говорим! То је страшно, Виртусе мој, зато ти и говорим да сачекаш мало, да не идеш још вечерас, да нам дозволиш да размислимо још мало, да евентуално нађемо неко решење.

ВИРТУС: Изгледа да су понекад околности јаче од љубави... Некад компромис тражи превелике жртве... А за чекање времена нема, јер је ризичан сваки наредни минут.

КАЛИСТА: (Задржи га)
Не желим да поверијем у то.

ДЕЛАЦИО: (Уђе)
Голупчићи! Будите мало опрезнији, никад се не зна ко може да наиђе.

ВИРТУС: Ти си то као мало забринут за нас.

ДЕЛАЦИО: Волео бих да знам шта сам ти ја то учинио да се овако промени твој однос према мени.

ВИРТУС: Ниси се надао да и над доушником постоји доушник.

ДЕЛАЦИО: Над доушником доушник?

ВИРТУС: Калиста, молим те, остави нас саме; мислим да ће у четири ока мој бивши пријатељ лакше схватити неке ствари.

(Сачека да Калисту изађе, па се обруши на Делација.)
Да ми је неко причао да ћу то од тебе доживети,
пљунуо бих га у лице!

ДЕЛАЦИО: Убеђен сам да си ти у некој заблуди. Ја заиста не знам о чему се ради. Слободно реци, дај да рашчистимо све то већ једном.

ВИРТУС: Још се и луд прави! На првом месту издајство којим си најваљаније људе овог краљевства на Тератосов пањ отерао, а друго... А друго!

ДЕЛАЦИО: Шта друго?

ВИРТУС: Значи ни не оспораваш ово прво?!

ДЕЛАЦИО: Немој судити другима док не видиш шта си ти спреман да понудиш у замену за голи живот... За неке моје поступке ја сам себи најстрожи судија и не треба ти да изиграваш моју савест.

ВИРТУС: Можда твој суд није довољно објективан и строг.

ДЕЛАЦИО: Можда није, али божји суд сигурно је праведан и зато немој своју душу грешити, него пусти њега нека суди.

ВИРТУС: Могао си тако и мене издати?

ДЕЛАЦИО: Али нисам.

ВИРТУС: Можда зато што ти живот није био угрожен.

ДЕЛАЦИО: А да ли би ти дао живот за мене?

ВИРТУС: Можда сам био будала и до пре неколико дана бих дао живот за тебе, али сада сигурно не бих.

ДЕЛАЦИО: До пре пар дана би дао свој живот за моју срећу?

ВИРТУС: Да, мили мој бивши пријатељу, јер сам те волео више него брата... Мада у мом случају и није тешко волети неког више од брата, али заиста сам те волео.

ДЕЛАЦИО: Више ме не волиш?

ВИРТУС: Презирим те, али зато те воли моја супруга... и мој син те воли, колико чујем... Или да кажем твој син?

ДЕЛАЦИО: (После дуге нећирајуће тишине)
Дакле чуо си за то.

ВИРТУС: (*Насрне на Делација*)
Како можеш то тако немарно и хладно да кажеш?!
(*Обори ѡа на њод и љочне да ѡа удара.*)
Па то је моја жена... а ти мој најбољи пријатељ!

ДЕЛАЦИО: (*Збащи ѡа са себе*)
Како успеваш да видиш трн у мом оку од балвана у твом оку?! Осуђујеш моју љубав према твојој жени коју никада ниси ни погледао. Разумео бих твој бес да је волиш, али она ти не значи више од било ког случајног пролазника!

ВИРТУС: Свеједно, она је моја жена! Како си могао то да ми урадиш?! Човече, сви ми се смеју због тог детета! Од мене си направио најсмешнијег рогоњу! Ти! Ти мој најбољи пријатељу!

ДЕЛАЦИО: Ха ха! Истог рогоњу каквог ти правиши од свог брата! Све је у реду док то радиши ти, али се претвараш у инквизитора када су други у питању! Какво лицемерје! Плујем ја на твој морал! Ти говориш о мојим поступцима, а у ствари тиме изричеш пресуду самом себи; када стежеш руке око мог врата, ти си тај којем понестаје ваздух! За неверовати је како је мало било потребно да се преобратиш из оног што си био у ово... ово... што си постао!

ВИРТУС: Опет прозива онај који би требало да буде прозван.

Делацио обливен крвљу седи везан за столовицу, аоко њећа Тератос нервозно хода и с времена на време ѡа удара, углавном по глави.

ТЕРАТОС: Хајде ти мени лепо све признај, да не морам више да те бијем.

ДЕЛАЦИО: Али ја ништа не знам, Ваше величанство.

ТЕРАТОС: Моје шта?!

ДЕЛАЦИО: Ваше савршенство, извините молим вас.

ТЕРАТОС: Знаш ти, све ти знаш.

ДЕЛАЦИО: Не знам, кунем се.

ТЕРАТОС: Немој да се кунеш кад ја знам да ти знаш. Да ја знам да неко други зна, ја бих овде везао и лепо бих замолио тог другог да ми све исприча. Да ли ти можда видиш у близини тог другог?

ДЕЛАЦИО: Не видим, Ваше савршенство.

ТЕРАТОС: Ни ја. Што значи да ти ипак нешто знаш.

ДЕЛАЦИО: (*Оклева*)
Не значи.

ТЕРАТОС: Хоћеш да кажеш да нисам у праву?

ДЕЛАЦИО: Не, не, то никако... Само хоћу да кажем да сте из неког чудног разлога стекли утисак да сам ја можда превазишао своје могућности и дошао до неких сазнања, а у ствари нисам; тако да није да нисте у праву, већ сте ме мало преценили. Баш вам хвала, Ваше савршенство, на том ласкавом комплименту. Одувек сте били сјајан човек који никад није штедео на...

ТЕРАТОС: Доста са том парадом!
(*Извади нож.*)

Знам да хоће да побегну, али хоћу да знам тачно када, где и уз помоћ кога! Хоћу да их ухватим на делу, и њих и све њихове сараднике! Овим ножем ћу те преклати ако ми све не признаш... Не, прво ћу те сецкати на комадиће. Ако си паметан, проћи ћеш са неким мањим оштећењима; али ако се будеш правио паметан, колико те има за сецкање, има те. Надам се да се разумемо. И говори већ једном, немам ја цео дан да се замајавам са тобом.

ДЕЛАЦИО: Али ја ништа не знам.

ТЕРАТОС: Знаш ти, знаш. Ко зна ако ти не знаш? Ако ти отфиксарим који екстремитет па ти њиме уста напуним, излађаћеш ти мени и оно што знаш и оно што не знаш.

ДЕЛАЦИО: Ако ти је баш стало до сецкања, ти сецкај! У овом краљевству живот не вреди ни пола сребрњака, а на мојој души је ионако превелико бреме да би са њим човек жив изашао на крај, па зашто бих онда издао најбољег пријатеља кад ми смрт којом ми претиш само олакшање доносиш?

ТЕРАТОС: (*Ван себе од беса*)
Како ми се то обраћаш, ти безвредни црве??!

ДЕЛАЦИО: Онако како заслужујеш!

Тератос уз лудачки урлик избоде Делаца, а онда се одмакне корак два и замисли се.

ТЕРАТОС: Убих скота... а нисам га прво мучио. Пих, каква штета.
Да сам га прво бар малчице касапио... Баш штета.

МАЈА: *(Појарчи према мртвом Делацу)*
Шта сте му учинили?!
(Најарчи на Тератосов нож и јадне на колена.)

ТЕРАТОС: Упс, пази нож!
(Грохойтом се смеје.)

Ништа ја њему нисам учинио. Почекео је да се врпољи у тој столици, а ја му лепо рекао да буде миран, јер ће се убости на нож, а он онда још више и још више... и шта да ти кажем... било је неминовно. Тако и ти, јуриш као муха без главе, а онда сам вам ја крив.

МАЈА: Јадно моје... дете... шта ће оно... без мене?

ТЕРАТОС: Ништа се ти не брини, ја сам и о томе размишљао.
Размишљао, размишљао и... смилио да закољем то копиле!

МАЈА: *(На измаку снађе)*
Хеје!

ТЕРАТОС: Е па, касно си се сетила, јер ја сам се за то већ побринуо.

(Гурне је ногом и она јадне.)
Да си се раније сетила, можда бих и могао нешто да учиним за тебе, али сад је касно... У ствари и да си се раније сетила, ја бих преклао малог скота.

(Сађне се, ухваћи је за косу и љодићне њену главу.)
Нико мени неће стати на пут! Јеси чула?!... Види, она мене ништа не слуша!

(Пусћи јој косу.)
Нико мени неће стати на пут! Нити ће ико успети да ми умакне! Чујете ли, вас двоје проклетника?!

АСТАСИЈА: *(Улази)*
Каква је то бука? Каква се ту забава одиграва?

ТЕРАТОС: Ево, мајчице моја, играмо се мало ја и ови моји другари.

АСТАСИЈА: Нека децо, само се ви играјте. Ка' ћете ако сад нећете док сте млади?

ТЕРАТОС: Дођи мајчице да те загрли твој синчић... Тако, видиш.
Како си ми ти ових дана?

АСТАСИЈА: Добро сам. Како си ти?

ТЕРАТОС: Било је и бољих дана.

АСТАСИЈА: Шта те мучи, синко?

ТЕРАТОС: Сви нешто раде против мене... Мене нико не воли.

АСТАСИЈА: Воли те... Ко каже да те нико не воли?

ТЕРАТОС: Ко ме воли?

АСТАСИЈА: Ја те волим.

ТЕРАТОС: Кад, ме волиш, зашто си рекла батици да нисам био добар кад сам био мали? Испричала си му ону причу, а?!?

АСТАСИЈА: Ја испричала? Коју причу? Ко је батица? Нисам ја никоме рекла да ти ниси био добар? А стварно ниси био добар... и пишкио си у кревет. Али сад си порастао па не пишкиш. Али никоме ја то нисам рекла.

Севне нож и Астасија падне под Тератосове ноге.

ТЕРАТОС: Гадуро лажљива! Мени си нашла да глумиш лудило?! Шта ти мислиш, да сам толико глуп да нећу раскринати ту твоју подлу игру?! Годинама сам живео у заблуди да си ти скроз шенула, али... али истина је коначно испливала! Зар свог сина тако да вараши?! Свог рођеног сина?!
(Пљуне је.)

Фуј! И тако мртва ми се гадиш! Мала је казна за тебе то што ћеш у најгорем паклу горети! Твоју телесину псима ћу бацити! Или још боље да те оставим на сунцу да лагано трулиш и смрдиш, да свима буде јасно ко си и шта си била!

ТЕРАТОС: (Пуши две цигарете иситовремено и нервозно шета око Калисите)

Чиме сам ја ово заслужио? За срце си ме ујела гуjo отровна.

(Из цеја извади флашу, отчије неколико жутљава, сипре се и враћи флашу у цеј.)

Све сам ти дао... и више од тога, а ти мени овако враћаш... А ко је још видео да краљица спакује кофере и здими као каква луцпрада? Зар си на тај ниво спала?... Дубоко си ме разочарала. Краљица да се тако

понаша? Тога стварно, нигде нема него само код нас... Где ти је љубавник, а? Где је Ромео јуначког срца?! Збрисао, је ли?! Оставио те овде на милост и немилост. Чим је мало загустило, он ухватио црту и заборавио на тебе. И то ми је нека љубав... И, где је он сад?
(*Почућа је за косу.*)
Бутиш, а?

КАЛИСТА: Не знам где је.

ТЕРАТОС: Не знаш?! Значи да је ипак збрисао без тебе?! Е, то није лепо са његове стране. Тако се не поступа са једном краљицом.
(*Ошамари је.*)

КАЛИСТА: Није он заборавио на мене, већ ја нисам хтела да пођем са њим.

ТЕРАТОС: Како да не. Још мало па ћу ти поверовати. Он те наговарао, а ти ниси хтела. Да, да, сигурно је тако било.
(*Ухваћи је за косу.*)
Слушај ме ти – побио сам све, тако ћу и тебе, не будеш ли ми рекла где је он!

КАЛИСТА: Ух, баш сам се препала. Од твоје дипломатске умешности нисам ни очекивала нешто друго до претње смрћу. А право да ти кажем, поред живота с тобом, смрт дође као одлазак на пријатан пикник.

ТЕРАТОС: (*Дланом јој зачепи усја*)
Ућути, курво, мука ми је од гадости која су твоја уста у стању да изговоре! Како се усуђујеш да пљујеш по животу који проводиш са мном?! Ко си ти била док те нисам оженио и од тебе краљицу направио?! Била си нико и ништа!

КАЛИСТА: Била сам нормална девојка, а ти од мене ниси направио краљицу него робињу.

ТЕРАТОС: Куш!
(*Ошамари је.*)

Шта ти је у целом животу недостајало?! Ништа! Имала си све што си могла да замислиш!... И више од тога! И ти тако да ми вратиш?! Ја једноставно не могу да дођем к себи! Још ме поврх свега вређаш! Ти ниси жена – ти си врећа смрдљивог ђубрета!... Још оног изрода штитиши, изрода који те је преварио, оставио саму на ћедилу, који те се за секунд одрекао! Баш си глупа... и луда!

КАЛИСТА: Јесам луда... зато што нисам пошла са њим.

- ТЕРАТОС: Даћу ти још једну шансу – реци ми где је побегао и кому је у томе помогао. Ако то учиниш, поштедећу и тебе и њега, у супротном – зна се. Иначе, могу ти рећи да је твоје ћутање бескорисно, јер моји људи га траже и сигурно ће га пронаћи. Дакле, остаје ти само један паметан потез.
(Исуче нож.)
- КАЛИСТА: Иначе шта? Убићеш једину наду да добијеш наследника?
- ТЕРАТОС: *(Бесно бац нож и њочне је удараћи шакама)*
 Краво једна смрдљива! Тим трулим семеном из утробе ми претиш, кобило ништавна! Зар сам то дочекао, црни ја?!
- КАЛИСТА: *(Полако се придиже ошамућена од удараца)*
 Немој да се нервираш, твоји људи га траже и сигурно ће га пронаћи.
- ТЕРАТОС: *(Поново ударцима насрне на њу)*
 Показаћу ти ја твог бога, крмачо смрдљива!
(Када Калиста ћадне, шутира је.)
 Ево ти, кучко, то си заслужила! На нос ће ти изаћи његово погано семе којим ми претиш!
- КАЛИСТА: *(Усіјаје)*
 Удри, Тератосе, биће ти лакше... Питала сам се понекад да ли има краја ужасу који сејеш око себе, питала сам се шта те нагони да чиниш та зла.
- ТЕРАТОС: А каква сам ја то зла учинио?! Према коме?!
- КАЛИСТА: Умислио си да си господар универзума, а у ствари си нула постављена на погрешно место. Али знај да ће и теби доћи крај. Ништа није вечно, па ни ти и твоја владавина.
- ТЕРАТОС: Шта булазниш?! Какво те је то бунило спопало?!
- КАЛИСТА: Уби ме, па да и са тим завршимо.
- ТЕРАТОС: Да те убијем?! Смрт је предобра за тебе, прелубнице! Ти си за шталу и штенару! Са псима ћеш спавати, паствуви ће тебе, уместо ти њих, јахати! То ти заслужујеш!
(Извади флашу и искачи осићашак из ње.)
 А, ево, за прво време ова флаша ће нахранити твоју незаситу утробу. Ширни ноге!
(Зграби је, обори је на леђа и њокуша да јој узура флашу међу ноге.)

ВИРТУС: (Уђе)
Остави је!
ТЕРАТОС: (Скочи на ноће, разбије флашу и са остијацима који су
му остијали у руци крене на Виртуса)
Ту си, птицо?!
КАЛИСТА: Бежи, Виртусе, љубави моја, спасавај главу!
*Виртус се садне и узме нож који је био доле, срремно дочека
Тератоса, са лакоћом да савлада и ножем да убоде неколико јутија.*

ВИРТУС: (Седи склупчан у уžлу)
Волео бих да се ово није десило.
КАЛИСТА: Шта то? Ово са Тератосом?
ВИРТУС: Поготово то са Тератосом, али волео бих да уопште
нисам ни долазио. До пре само пар дана све је било у
реду, а види шта се све изродило.
КАЛИСТА: Да је било све у реду ти се не би враћао, зар не?
ВИРТУС: Да, али ја сам мислио... Ја сам само хтео да дођем и да
те одмах поведем са собом. А види сад ово.
КАЛИСТА: У животу није све онако како бисмо ми волели да буде
и онако како планирамо да буде... Ипак добили смо оно
што смо желели – можемо да будемо заједно.
ВИРТУС: Добили смо оно што смо желели, али по прескупој
цени... Превелико бреме се последњих дана сручило на
наше душе.
(Усипане и приће јој.)
Не верујем да ће нам грех који смо учинили дозволити
да будемо срећни.
КАЛИСТА: (Задржи да)

Не смеш кривити себе. Ми нисмо ништа лоше учинили. Ниси ти крив, схвати то! Не смеш пребацивати
себи!

ВИРТУС: Знам да нисам крив, али ме боли као да јесам. Гледам
га онако полумртвог и желудац ми се окреће од њего-
вих празних исколачених очију. Гледам све оне лекаре,
који јурцају око њега и који му само продужавају
живот, мада знају да га не могу спасити... Гледам га и

јежим се. Иако је жив, он је мртав, али и тако мртав он режи на мене, и да може да ме досегне, зубима би ме растргнуо. Он ме мрзи! Мрзи ме не толико због тога што сам га смртно ранио, већ због тога што он није убио мене.

КАЛИСТА: Више воли туђу смрт од сопственог живота. Он је одувек такав, само ти то ниси увиђао.

ВИРТУС: Мој рођени брат, моја крв. Какав кошмар.

КАЛИСТА: Видиш и сам какав је он, па зашто те онда мучи савест због онога што си учинио? Ти ниси починио грех, већ си учинио добро дело. Тим чином си спасио многе, многе животе, ослободио си овај део света од великог, моћног и неурачунљивог апсолутисте. То је морало да се деси пре или касније, на овај или онај начин.

ВИРТУС: Какав је то жагор напољу?

КАЛИСТА: Народ се окупља, Виртусе. Чули су шта се десило па се окупљају ту испред двора да те поздраве и да ти дају подршку.

ВИРТУС: Зар је могуће да ће ме подржати његови дојучерашњи слепи послушници?

КАЛИСТА: Могуће је, зашто да не? Заправо баш највећи Тератосови савезници ће ти бити и најјачи ослонац, бар док си на власти. А има и оних других, који су били Тератосови послушници, не из убеђења већ из страха, па је нормално да они сада буду на твојој страни. Без обзира на то какво је расположење у народу било, видиш да је само једна ствар учињена од стране правог човека у право време била довольна да се готово цео народ подигне као један, са једном идејом у главама, потпуно различитом од претходне, у коју су се до јуче заклињали из овог или оног разлога. Све се за само секунду наглавачке изокренуло, или тачније речено – све је на право место дошло.

ВИРТУС: И онда смо ми живели у срећи и весељу до kraja живота? Бојим се да ништа није тако лако и извесно као што ти мислиш. Без обзира на то што је испред маса која ми даје подршку, то је маса која...

КАЛИСТА: Вериј ми да нисам толико чекала на тебе да би ми и ти, као што је и он, држао говоре о народу, маси и политици!

(Слједи
(Слједи

ВИРТУС: Али... он је још жив. Тамо је у оној соби и имам утисак да кроз зидове буљи у нас оним исколаченим очима.

КАЛИСТА: (*Љуби га*)

Нека буљи, то је све што нам сада може. Воли ме као што никад нисам била вољена.

ВИРТУС: Хоћу, срећо моја љубљена.

У неколико йошеза скину део своје одеће. Виртус језиком клизне низ њен врат, груди, стомак, бушине, а затим седне на ћод, нежно ђовуче Калисту к себи и она седне на њега нудећи му страсан ђољубац.

ВИРТУС: О, љубави моја, ти си...

КАЛИСТА: Шта?

ВИРТУС: Нејака је свака моја реч наспрам твоје лепоте.

КАЛИСТА: Волела бих кад би овај загрљај могао вечно да потраје.

Виртус лежи, а Калиста седи на њему. У џоштуној шишини Калиста једва да џомиче своје кукове и иако јој је цело тело у екстази, на њеном лицу нема никакве џrimase, већ видимо лице, не обичне леје жене, него анђала, а ту слику уђоштуни њен џокреј рукама које одвоји од тела, па то мало џардеробе на њој виси са руку, тако да нам се чини да је раширила своја анђeosка крила. Међутим, тај џрелей призор буде прекинут пуцњима који долазе стоља.

ВИРТУС: Шта је то?!

КАЛИСТА: Ништа, опусти се – то вероватно народ слави. Знаш да код нас без пуцњаве нема весеља.

Тератос, сав обливен крвљу, џећурајући се дојрчи до Виртуса и Калисте који у џаници џочињу да скујљају одећу и да се облаче.

ТЕРАТОС: Шта?!... Ви погани скотови!

(Калисту.)

Кучко напаљена, ти си, ти си... ругоба једна одвратна!

(Виртусу.)

А ти, нерасту, свињо над свињама, за срце си ме ујео!...

Прерано сте ви мене отписали! Већ сте ми и бербере послали да ме за црве среде! Е па, показао сам им ја бријање на суво!

ВИРТУС: То су били лекари, а не бербери.

ТЕРАТОС: Све је то иста багра, мој покојни брате! Шта, њима си ме опколио да они заврше оно што ти ниси успео?! Преварио си се брајко мој – мени нико ништа не може!

Шта је, шта гледате?!

(Тријумфално џодићне руке.)

Ја сам бесмртан!

(Хисићерично се смеје.)

Ја сам бесмртан! Ја сам бог! А ви не заслужујете да дишете исти ваздух као ја! Ви сте трулеж који нема право на живот! Ви сте гамад која се мора потаманити!

(Испали неколико хитраца у њих и настапави да се смеје.)

Ја сам бог! Ја сам бог!

(Надзласава га жаљор стоља.)

И вас ћу побити! Све ћу вас побити! Ништа ви мени не можете, ма колико да вас има!

(Падне на колена држећи се за стомак и са болном
тремасом на лицу настапави да урла.)

Побиђу вас! Једног по једног!... Ја сам бог! Ја сам бесмртан!... Ја сам бог! Ја сам бесмртан!

Галама која долази стоља у йоштуносни га надзласа.

KPAJ

Нови Сад, 2001.

Зоран Стефановић

ВАЛЦЕР ЗА ОЛГУ

Крвава бајка и народна забава

„Излићу Духа свога на свако тијело, и прорицаће ваши синови и кћери, ваши ће старци сањати сне, а ваши младићи гледати виђења.“

Књига пророка Јоила

Дешава се на планети Земљи лета Господњег 1918: брод на Волги, железничка станица у Сибиру и Ипатијевски дом као „Кућа посебне намене“ у Јекатеринбургу.

За неке јунаке – дешава се и на Марсу, планети будућности.

ЗОРАН М. СТЕФАНОВИЋ рођен је у Лозници 1969. године. Драматичар и сценариста, продуцент, истраживач културе. Дипломирао је драматургију на Факултету драмских уметности у Београду 1994. године.

Дебитовао је у драмским уметностима 1987, а професионално је у њима од 1991. године. Уметнички радови су му извођени, приказивани и превођени у десетак земља Европе, Сједињеним Америчким Државама и у Малезији. Члан је више уметничких и научних удружења у Србији и иностранству.

Добио је четрдесетак признања, између остalog и награде „Јосип Кулунџић“ и „Бранислав Нушић“ за драму и „Миодраг Ђукић“ за афирмацију драмског стваралаштва и допринос раду Удружења драмских писаца Србије.

Зоран СТЕФАНОВИЋ

ВАЛЦЕР ЗА ОЛГУ
Крвава бајка и народна забава

ЛИЦА

ОЛГА НИКОЛАЈЕВНА РОМАНОВА (22) – Велика кнегиња Русије

НОВИНАР – вечно млад, долази преко седам мора,
српских или енглеских

ЛЕТОНАЦ (22) – большевички регрут, стиже преко седам гора,
руских или свачијих

НИКОЛА II АЛЕКСАНДРОВИЧ РОМАНОВ (50) – Олгин отац,
Цар сверуски, Краљ Польске и Велики кнез Финске,
човек који није отишao

КОМАНДИР ЈАКОВ ЈУРОВСКИ (40) – рођен као Јанкељ
Хаимович, большевик, часовничар, светлописац и поправљач врлина

АЛЕКСАНДРА ФЈОДОРОВНА (46) – Царица сверуска,
Олгина мајка, немачка дошљакиња и кварателка мана

АЛЕКСЕЈ НИКОЛАЈЕВИЧ РОМАНОВ (14) – Цесаревић
и Велики кнез Русије, лутка, анђeo, меда и нада

Као нејасни гласови и стубићи светlostи: Велике књегиње Татјана
(21), Марија (19) и Анастасија (17) – све Николајевне и све Романове

Стражари. Војници. Послуга. Морнари.

Галебови.

Топови и Митраљези.

У доживљајима медведића Мишке на планети Марс: Медведи,
Мајмуни, Пси, Крмци и друга безазлена револуционарна бића
и контрапреволуционарна небића

Напомена: Сви наводи из приче о медведу Мишки су узети из стрипа-
-сликовнице дечака Гљеба Боткина коју је он 1917. радио за своје
заточене пријатеље – царску децу Романових. По једином издању:
Botkin, Gleb. *Lost Tales: Stories for the Tsar's Children*, Villard, New York
City, 1996.

I ЧИН

ДУХОВНИ ПРОСТОРИ

Мрак.

*Девојачки ћлас шаљуће на ивици разумевања речи. Као да је вуши.
„Молитва“ Сергеја Бехтерјева, посвећена 1917. великим кнегињама
Олги и Татјани.*

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Глас преко: Олга сама.*)

Пошљи нам, Господе, трпљења силе,
у години мрачних дана страшних,
да поднесемо прогон гомиле
и сва мучења целата наших.

Бруји средовечни музички ћлас, а касније и више девојачких ћласова.

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Глас преко: Цар се приједружије кћери.*)

Праведни Боже, снагу нам јави
зло ближњега да простит' смемо
и крст свој тешки и крвави
с кротошћу Твојом да сртнемо.

*То јашање јара босих стапала, у беспрекорном ритму. Повејарац и
шаласи.*

*Назнака светла. Сенка девојке која плелише. И звук – одјек најновијег
лондонског хит валиџа. Све јачећ и јачећ.*

*Песма "Some day waiting will end" из мјузикла "The girl behind the gun"
(1918). Меша се и преклапа са рецитовањем.*

ЕНГЛЕСКА

ПЕСМА: *"SOME DAY WAITING WILL END"*

Tho' weary and dreary,
I'll only be lonely
Life seems today,
a short time more
And tho' the man I love
is far away,
For golden days, I know,
life holds in store.
Still near me to cheer me
he seems to be;
Tho' aching and breaking
my heart may be.

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Марија, Олѓа и Анастасија се њриодружују; гласови преко.*)

У дане метежа, хаоса, туге,
када се мржњом врагови гласе,
увреде трпети и поруге
помози нам, о Христе Спасе!

*Девојка јлеши. ОЛГА (22), велика кнегиња, најстарија царска кћи.
Изра у екстази, на сунцу и ветру.*

У балској је хаљини, али боса.

Плесне цијеле носи у руци.

ЕНГЛЕСКА

ПЕСМА: (*Наславак.*)

And all the while I hear.
I know a day of joy
– him call to me – will come to me
I hear him still whisper
The shadows will vanish.
so soft and clear
the sun will shine.
His message of hope and cheer.
He says that
And his eyes will gaze in mine.
I know that.

*Приодружује јој се у љесу НОВИНАР (33) – страданац Еледанан,
радоситан и одмерен светски човек, беспрекоран у свему.*

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Глас преко; сви заједно, са Алексејем.*)

Владико света, Боже свемира,
Ти благослови молитвом Нас,
а души даруј покоја, мира,
у неподносиви, страшни час.

Крај двери гроба, крај могиле
надахни да се слуге Твоје,
кротко, уз помоћ надљудске силе,
за непријатеље моле своје.

*Олѓа и Новинар се завршије, у смеху. Девојка се на врхунцу валцера
одваја од Новинара.*

Међутим...

БРОД

... то је све била сцена у Олдином уму.

Женски гласови. И дечији. Галебови вришићи. Бродска сирена труби. У стварносћи, на палуби речног брода Новинар позира, као да плеше сам са собом. Олга покушава да сними најновијим фотопапарашитом.

Девојка се нешто мучи са уређајем. Жмирка збуњена.

НОВИНАР: (Пева наставак енглеске песме.)

Some day waiting will end:
Some day troubles will mend:
We'll forget our sorrow,
clouds are breaking
Will it be tomorrow?
Hope is waking. Someday hating will cease:
Some day there will be peace,
And with laughter and singing and with
wedding bells ringing
We'll drive all our tears away

ОЛГА: Како рекосте да се зове? „Девојка иза оружја“?

НОВИНАР: Не, то је мјузикл. Песма се зове: „Једном ће и чекању доћи крај“.

ОЛГА: Добро. Реците већ једном и новосћи!

НОВИНАР: Молим?

Она није забављена.

ОЛГА: Па јесте ли новинар или нисте?

НОВИНАР: Добро. Шалу на страну. Канаћанке добијају право гласа за који дан! Винзор Мекеј ради цртанији филм „Потапање Лузитаније“ те зато не црта Малог Нема! „Тарзан од мајмуна“ зарадио милион и по у биоскопима. Насеље Кодел у Канзасу је доживело торнадо на исти датум већ треће године! Чаплин приказао „Псећи живот“, човек да помисли да је и филм уметност... Музички хитови ове године ће бити: у Француској...

ОЛГА: Да питам поново?

НОВИНАР: Хммм... Ви би о кланици? Ајде-де.

(Удахне дубоко.)

Марљиви Немци, дакле, имају плодну пролећну офанзиву на Западном фронту, први дан је погинуло 20.000

Британаца. Швабе ткук Париз топом са 114 километара даљине, за неверовати – тога нема ни код Жила Верна. Е, да, Црвени барон је управо погинуо у борби, а Гаврило Принцип умро у затвору. Рекли су му пре тога да Србије више нема.

Девојка заустави, па за тирен занеми.

ОЛГА: Нисте од помоћи. Русија? Шта ће с нама бити?
Он „чија“ са свој дланом.

НОВИНАР: Ви ћете се лично добро удати, велика кнегиња Олга Николајевна. Са вама је све, колико, видим у реду. Излет из Тобольска у Јекатеринбург. Код родитеља идете, дуго топло лето да планирате.

Долази ЛЕТОНАЦ, большевички стражар. Стапаје испред Олгиног апаратеа. Она се прави да га не види.

ЛЕТОНАЦ: Ваше височанство.

Олга глуми заузетост снимањем.

ЛЕТОНАЦ: Ваше височанство – Олга Николајевна.

Олга руком показује да се Новинар мало боље намести.

ЛЕТОНАЦ: Ваше височан...

ОЛГА: Молим!?!?

Он се збуни.

ЛЕТОНАЦ: Обећали сте командиру Кобиљском! А царска се не пориче!

Олга лјутито гледа у њега, па хукће себи у браду.

Вади мали дамски револвер из чизме и даје га Летонцу

ОЛГА: Ово је поклон од Оца!

ЛЕТОНАЦ: Знам, али не смете стићи у Јекатеринбург са оружјем, угрозили бисте и Цара и... Тамо је преки суд.

Олга га гледа. Враћа се апарату.

ОЛГА: Па ваши кажу да није више Цар...

ЛЕТОНАЦ: Ави, господине, друже, рођаче?

НОВИНАР: Шта „ја“, господине-друже-рођаче?

ЛЕТОНАЦ: Оружје. Имате ли ишта што се не би свидело Црвеној армији у Јекатеринбургу, а што нисте пријавили кад сте се ушуњали у задњем трену?

НОВИНАР: (*Шеретски гледа девојку.*)
Мана сам пун, али сам ван тога душа памучна, голу-

бија. Ненасилан, ненаоружан, нешкодљив. Људима пуштам да сами одаберу како ће себе позледити. Уосталом – имам имунитет!

ЛЕТОНАЦ: Дипломата?

Новинар му шаће. Летонац клима ћлавом, импресиониран.

Олга се најло ђриђиже. Летонцу.

ОЛГА: Хоћете ли ми помоћи да снесем брата на палубу?

ЛЕТОНАЦ: Наравно.

Пушића Олгу испред њега, али му се нога од превелике усредсребрености изокрене и ћоклекне.

Летонац ђресне на даске. Очигледно је по његовом лицу да је добро ишчашио ногу. Олга се сва пођресе.

ОЛГА: Не мичите се!

Она му ошићава ногу. Момак ђрави ћримасе, али онда поћледа у стварну и намићне Новинару.

ОЛГА: Скидајте чизму, да видимо чланак!

ЛЕТОНАЦ: Ма какав чланак, побогу!

ОЛГА: Неки не знају, али ја сам скоро две године била болничарка најтежим рањеницима.

НОВИНАР: То није знала публика у Тунгезији, јер је прескакала дневне новине и филмске журнале.

Девојка схвата да се овај шали с њом.

ОЛГА: Дакле!

ЛЕТОНАЦ: Молим вас, немојте!

Она Летонцу, не чекајући, скида цицелу, а он почиње стварно да јечи. Јесте се повредио.

ОЛГА: Сироти, убоги! Ето, а ви се ту магарчите, шегу са женама терате.

(Удубила се у дијаћнозу.)

Биће ово добро, али уз мировање и облоге.

НОВИНАР: Хоћете ли ја да изнесем Алексеја?

ОЛГА: Не сама ћу. Који је данас дан?

Мушкарци не знају. Она слеже раменима.

ОЛГА: Како се можете појести календар! А где су мојих четрнаест дана живота?

Стражар уснијаје и ђрави болну ћримасу – не зна нишића о календару.

Девојка ђодиже и носи браћа-лутку Алексеја, неће да зависи од било која.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА I

Мрак. Олѓа нежно сијуша браћа-лујку на сијолицу. Сијавља себи безличну маску Пријоведача. Браћу сијавља маску медведића Мишке.

Шећајући долази Летионац, хоће и он да слуша бајку.

Девојка ојтвара уникатну сликовницу, разгледа је, чија је у себи, шајће без речи. Зајвара књиџу и одлаже је браћу на крило.

Усјрави се. Подигне њрсј. Обзнати.

ОЛГА: Изгубљене приповести! Приче за царску децу! У сликама написао и исприповедао Глеб Боткин, уметник узраста 17 година! Ускоро Племенити!

У њросијору изнад ње израђу свејдосне слике сијрића – човеколиких живојићиња у врјулозу историје.

ОЛГА: Света истина о историји времена Велике Мајмунске Револуције! Део први: Мишка Пушковић Топтигински!

Покаже на браћа-медведа, нејомично. Зајим се наклони се на чејици сијране свејди.

Седне њоред браћа. Пријоведа, најлашава широким њокрејима руке.

ОЛГА: У краљевини на планети Марсу након Мајмунске револуције избио је устанак Медведа који је водио комитет из Малишева! Устанак је срушен мајмунском суворошћу, а медвеђи становници Малишева депортовани су на најисточнију границу Краљевине, где су основали Ново Малишево. Али ни тамо прогон није окончан. Ново Малишево је било под таквим економским притиском да су становници, упркос огромним напорима и изузетном богатству земљишта, једва могли да зарађују доволно за кору хлеба. До 1917. године, Ново Малишево је показало суморан призор пустошења и сиромаштва. Штавише, Мајмуни су основали своју четврт у граду, и очас посла су потпуно забунили Медведе, продајући им кредит и по-заемљујући новац са каматом. Ускоро је Мајмунска четврт постала плодно тле за све врсте невоља и прљавштине – како физичких, тако и моралних.

Поједи око себе, да види да и је њоен ћа схваћена.

ОЛГА: У том граду је живео наследни племић Пушок Пушкински, са својом породицом, у веома лошим околностима; његов понос га је спречио да ради за оне у влади Мајмуна који су га и довели у пропаст. Породицу су му чинили два сина и две ћерке. Сванула је окрутна 1914. година – година рата и ужаса. Топтигински се дugo држао, али је коначно увидео да то више није могуће. Одбацијући све остатке поноса, прихватио је веома уносан положај конзула у име Мајмуна у колонијама Ескимских Хаскија у Африци. Првог априла 1917. отишао је са својом породицом, оставивши у граду свог млађег сина, дванаестогодишњег Мишку...

Девојка значајно погледа у браћа.

ОЛГА: ... који је учио у локалној школи и требало је да пође у Други разред следећег пролећа. Медведић Мишка је дugo стајао на друму, махавши у опроштај својом марамицом и покушавајући да задржи јецаје који му у грлу нарастали. На крају је обрисао очи, стуткао марамицу у цеп, и жалобно отруптао у собицу изнад мале продавнице Качице. Соба је изнајмљена за Мишку до краја школске године након чега би могао да се пријужи родитељима.

Она најло шрекине чишћање.

Скида браћу медвеђу маску. Јиљи му се у ћуђљиво лице.

Слике животињског симбија око њих неситану.

ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА

Хук шочкова и ћук возова који нећде одлазе. Киса ромори.

Олга и Новинар су се скучили под стиреху на железничкој станици. Хладно је.

Летионац хода низ ћерон – највећо чува угледне заробљенике јер су на ћросијору који је свачији и ничији – нећирајашљски.

На Олгином крилу је браћа, Царевић Алексеј, обезнађен. И Олђу умор симиже, али она ћосвећено чишћа из књиže.

ОЛГА: „А онда су свиње и медведи, и све друге живуљке двора и генералштаба, закопчале своје свечане униформе и спремиле се за цареву инспекцију...“

НОВИНАР: Ви то брату, толиком момчини, басне за дечицу читате?

Цура се наслеши, ћокаже му књиџу. И Новинар се наслеши.

ОЛГА: Животиње, али ове познајемо. То је наш Глеб, син доктора Боткина, исцртао причу о двору и нама. Све нас је у животиње претворио, читаву земљу у басну сакрио.

Показује му странице.

ОЛГА: Ево. Прича о мајмунској револуцији у белој држави и дванаестогодишњем медведићу Мишким Топтигинском, који је поразио издајнике и на престо вратио ухапшеног Цара-Медведа. А сваки овај лик у стварности постоји! Ова свиња је... Док је мајмун...

Она шајуће имена и кикоће се.

НОВИНАР: Цртачки таленат! И одличан сатиричар.

Олѓа клима у смеху. Новинар, развесељен, чкиљи и зајисује неку мајушну мисао у мајушну свешчицу мајушном оловком.

ОЛГА: И ви ћете нас у неку басну ставити!?

НОВИНАР: Не! То ми је задатак, да извештавам о вама. Али, ја ћу вас у непојамну бајку лично сместити.

Она се смеје, и то Летонац лоше прихвата, љубоморан.

ОЛГА: Ето, заспао је...

НОВИНАР: Приђите ближе, височанство, наслоните се. Да се грејемо као мишеви, заједно. Ко зна колико ћемо још чекати. Уф, нисте деловали кошчати.

Олѓа се сиподљиво смеје. Зури у мрак.

ОЛГА: Како су смешно обучени ови црвеногардејци. Свуда нешто виси или штрчи.

Летонац-Стиражар и то чује. И није му право. Намерно се склони који мешар даље и укоја се. Наделеда ситуацију.

НОВИНАР: (Смеје се.)

И тако путују кроз време – између два календара. Нису од овог света.

Олѓа се најло узбиљи.

ОЛГА: ...Кад не бих... Кад не бих имала свест да се све расипа и уништава – могла бих да се смејем. А овако... Тешко ми пада што су променили датум. Не знаш како да се понашаш.

НОВИНАР: Бах, то је само време. Но, видим да је Русија добила и нови правопис?

ОЛГА: Аха. И ружан и глуп.

НОВИНАР: Али, разумите и њихову логику. На почетку свега увек лежи реч. Лежи време. Они то раде у циљу олакшавања...

ОЛГА: (*Металним ћасом, металних очију.*)

„...У циљу олакшавања учења руске граматике широким народним масама, те подизања општег образовања и ослобађања школе од непотребног и непродуктивног трошења времена и рада у проучавању правила правописа, предлаже се без изузетка, да све државне институције и школе у најкраћем могућем року пређу на нови правопис.“

НОВИНАР: Истини за вољу, кнегињо, Императорска академија је и сама припремала реформу руског правописа.

ОЛГА: Ипак! Како то тако може?! На трзај и преко ноћи: збогом, мудри Ђирило! Збогом, Методије Сремски! И Фотије, и Стари Словени, и Византијо и Дунаве... Збогом непрактична и дивна етимологијо и сећање на претке писмене.

*Новинар се насмеши, здрави и ову мисао у мајушну свеичицу.
Исјада му црвена свеска из цеја.*

ОЛГА: А и ви црвене књиге читате. Вас нису претресали...? Да нам не би донели новац и пасош...

НОВИНАР: А шта код мене да нађу? Путник, извештач, проста особа, добрих намера према свима. Но, можда и... гласник?

Олга блесне у нади.

ОЛГА: Сањала сам глас преко вода! Из Британије?

Новинар се јправи да не разуме. Олга њрихваћа иذر.

ОЛГА: Дошао је прошле године председник привремене владе Керенски, да се упозна са нама, „не као с царском породицом“, већ каже „као с људима“. Сав зелен и блед, као искувана кухињска крпа. Учтив. Каже пред нама: „Доносим вам поздраве од преко воде. Краљица се занима за здравље бивше владарке“. Мислио је на нашу рођаку Мери, енглеску краљицу, а „бивша“ је моја мајка Александра. А мајка тако слуша како је од сада бивша и не реагује. Као сопствени портрет у мермеру седи поред прозора, сва у светлу. А од рођака Џорџа Петог ни речи. И Керенски тако – баци нам да глођемо за тај дан умирујућу фразу и оде у инспекцију страже.

Новинар је узуне.

ОЛГА: Од тад сањам велику воду. И необично се занимам за поруке у њој и преко ње.

Олѓа је уснуло браћа.

НОВИНАР: Алексеј се много трза.

ОЛГА: (*Обраћа се Летионцу.*)
Опет врућица! Бунило!

Летионец је прегне, зна да је критично. Долази до њих и је унређен Царевића по челу.

ЛЕТОНАЦ: Да га носим, док до доктора не дође!

Онако под оружјем, муницијом и ранцем, Летионец узима Алексеја без даљих преговора. Носа га као бебу низ шерен. Заједно спијају.

НОВИНАР: Шта је момку? Шпански грип?

ОЛГА: Повредио се толико да не може ни да стоји. Пада у та стања, очи не отвара – ни овај ни онај свет. Нас три смо га чувале у Тобольску, док није ојачао да се придружимо родитељима и сестри у Јекатеринбург.

Летионец носи деца низ шерен и мумла неку своју дивљу песму, полушаманску. Подиже и ступиша деца као врећу, али нежно.

НОВИНАР: Еј, момак, лакше са тим трешењем. То је Царевић Русије.

Летионец га учитељски, али мало превриво гледа.

ЛЕТОНАЦ: Нема овде више Царева. Па ни Царевића. Друже.

Тајац међу присућнима.

ЛЕТОНАЦ: Грађани су то. Друже. Добри и лојални, обични. А млади Алексеј Николајевич можда ускоро неће бити чак ни грађанин.

Схваташи је рекао шек онда кад види Олгине засузеле очи.

ЛЕТОНАЦ: Извините, Олга Николајевна! Праштајте вепру, гаду летонском!

Пружа руке: показује Алексеја.

ЛЕТОНАЦ: Видите како се смирио и опустио, лутка мирна. И пада му врућица, рекао бих. Прија му носање!

Олга види да је то исцена. Пушта стражара да даље носа дечака.

ОЛГА: (Новинар.)

Ви сте слободни и не разумете колико је ово тешко. Заробљеници а без кривице. У изолацији а без пресуде. И шта ћете ви уопште овде?

НОВИНАР: Ово ми је задатак и страст. Путујем, бележим, извештавам! А од Срба глас носим.

Олга живне.

ОЛГА: Србијица! Јесу ли је ослободили од Немца и Бугарина?

НОВИНАР: За коју недељу се њихова армија враћа из изгнанства у отаџбину, предвођена...

ОЛГА: ...принцом!

У очима јој је мало меланхолија и нежносћи.

НОВИНАР: Регент Александар Карађорђевић вас, милостива, и лично поздравља.

Олга се нећејићно прене. Схвата да Новинар није обичан човек.

НОВИНАР: А још више вашу сестру Татјану. Али сад не питајте о томе. Место не вала, час је лош.

Олга се бори да не постане одједном десетишина, али се уздржава.

ОЛГА: А можете ли ми бар рећи вести са наших фронтова, да не живимо као гуске у магли?

Новинар се уздиже, климне. Узме њену сликовницу и постане је као фронтиловску майу. Руком „пресече“ бојиште на две половине и прстима „хода“, ононашајући жусићре војне јединице. Девојци се очи шире, изненађење за изненађењем је стиже. Новинар се смеје на њене реакцију...

Најлоји прекину већање, јер Летонац пруји чизмом и сплане мирно исједи њих. Намерно их прекида. Пружач руке.

ЛЕТОНАЦ: Ваш брат је скоро будан, Олга Николајевна. И нема врућицу!

ОЛГА: (Тронућа.)

Хвала вам, добри наш! Господ да вас благослови у сваком прегнућу!

Узима браћа и ушишкава га себи у крилу. Оћеј узима „Приче за царску децу“ и наставља да чита, овог пута са жаром и надом, осокољена.

ОЛГА: „И медведић Мишка је пожурио, јер је увидео да је његова помоћ Владару потребна хитно, најхитније...“

Новинар и Лейтонац се згледају. Војник склони ћоње у спрани, бесан.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА II

Олѓа ставља себи маску йрићоведача. Браћу ставља маску медведића Мишике.

Око њих израју свејлосне слике стријла – љубиљих животиња заробљених у историји.

ОЛГА: Као што знамо, мишкословенски цар, Мишка I, 1. јула 1914. објавио је рат Мајмунима. И Цар и његов премијер, господин Крмоје, припадали су умереној странци, а њих двојица су се одрекли мирног начина живота с великим опирањем. Али, као и сам Цар, премијер није био глуп и више је волео да избегне било какав сукоб са становништвом. Због тога су њих двојица прогласили рат, у жељи да се не сукобе са општим захтевима становништва за непријатељствима, који су подстицани под притиском мале, али опасно моћне и очајне војне странке под вођством Царевића и Великог војводе Предоја.

Међутим, после скоро три године рата, мишкословенски Медведи поново су почели да се повлаче. На ратном већу је одлучено да се све стави на коцку у једној одлучујућој бици. Свака предност била је на страни Мајмуна, изузев једне – примивши 10 милиона фалсификованих франака од Медведа, начелник штаба надвојводе Алберта, командујућег Мајмунима, претворио се у издајника; а надвојвода и његова цела војска су заробљени. Након сазнавања ове вести, стари краљ Лудвиг XXV умро је од срчаног удара. У земљи без сопственог краља и његовог наследника, револуција се распламсала.

ДВОРИШТЕ КУЋЕ ЗА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ – ИПАТИЈЕВСКИ ДОМ

Узбуђени узвици жена и девојака. Брундање ћосиоде. Радостни породично-дечји сусрети.

Цар Николај II Романов држи за рамена Олга, најстарију кћер. Уиљио се у њено једносставно и мило лице – покушава да види колико се девојка променила за неколико недеља.

Отац и деће се зајрле.

ЦАР: Ала си омршала, Ољенка. Коске да ти човек преbroји!

Олга му дискрећи но покаже да ћући. Није у штапију ребро, већ нешто ушивено у одећи.

ОЛГА: Добро је да се човек не занесе и отежа, папа. Треба се удавати, спретан бити.

ЦАР: Како је Алексеј?

ОЛГА: Не хода, преспава дан. Али је боље него кад сте отишли из Тобольска. Беба.

Олга се осврће.

ОЛГА: Ограде и митраљези! А лепа зграда! „Кућа посебне намене“! Чујеш ти њих: „намене“! Кад су ми рекли где идемо, звучало је да је већа од Зимског дворца, усред неке ледене тврђаве.

ЦАР: Чекај мало, ово јесте посебно место – и кућа, и трг, и брдо. Пре свега, добро се сад држи: ово се зове, пажњу молим, Ипатијевски дом!

ОЛГА: Откуд „Ипатијевски“, побогу?

ЦАР: Власник је неки војни инжењер Ипатијев. Сад је на боловању а ови су узели кућу да би нас сместили.
(Судестивно, приповедачки.)

Но, знајте, књегињо, пре куће овде је некад била стара Вазнесењска црквица, дрвена. Монахиње нам доносе храну, па нам причају да је цело брдо под неком старом силом. Кажу да се од ове куће, па испод дворца Растројева-Харитонова, Вазнесењског трга, па чак и новог храма, налазе подземни ходници! А у њима је – веле – и скривено благо староверца Растројјева.

ОЛГА: Уф, истражићемо подземље кад ово прође. Поделићемо благо.

ЦАР: *(Озбиљно, дубоко.)*
Али благо уме бити и проклето. Прича се да су се обе кћери власника утопиле у рибњаку дворца...

Девојка рашири очи.

ЦАР: ...што је, наравно, измишљотина, живеле су обе скоро сто година. Али ти припази на сваки начин – све што овде будеш писала однећемо у манастир и додаћемо Ипатијевском летопису.

ОЛГА: *(Смеје се.)*
Па романтично су удесили. Романови су на трон дошли у Ипатијевском манастиру, па ћемо и тристо четрнаесту годишњицу династије славити у Ипатијевском дому. А Алексеј да буде млади Михаило Романов.

ЦАР: Зашаљи спољне вести? Има ли ичег добrog?

ОЛГА: Биће! Прво, био си далековид и дозволио си оснивање Чехословачке легије пре две године.

ЦАР: Шта сад с њима?

Девојка се осврне око себе. Дискрећено и стјрасно говори.

ОЛГА: Па они су... Чинилац! Шездесет хиљада легионара, момчине, од њих зависи Транссибирска пруга! Большевици су Легији обећали миран пролазак, под оружјем. Али су се исти большевици обавезали и Немцима да неће Чехе пребацити на Западни фронт, у Француску.

ЦАР: Па то ће читава драма испasti!

ОЛГА: Већ јесте! Пребацивали су Чехе на исток, а ови се срели са ослобођеним Немцима и Мађарима, који се истом пругом враћају на Западни и Балкански фронт. И Чеси се онда свуд побуне – Поволжје, Урал, Сибир. Зато су сад Немци притисли црвене господаре рата, неког Троцког, да прекрши обећање о сигурном пролазу Чехословацима, и траже да Црвена гарда одмах разоружа и зароби Легију.

ЦАР: Из тога може само бити рат!

ОЛГА: Не, не, не разумеш: рат је већ при крају! Легија се бори са Большевицима на више тачака, све гори уз пругу! Легија је узела Чељабинск, а за ове две недеље узимају или ће узети све градове који су им на путу...

ЦАР: Како све, побогу? И Петропавловск? И Курган? И Ново-николајевск? Маријинск? Њижнеудинск? Канска...?

Девојка клима срећно на свако име града.

ЦАР: А... Наши?

ОЛГА: Цветају. Легија помаже да се успостави наша Сибирска армија. И где Чеси улазе, ту наши не губе време. За недељу–две ћемо контролисати пругу од Урала до Бајкала!

ЦАР: Ко води Чехословаке?

Девојка је љубосна да и ти у вест саопшти.

ОЛГА: Неко твој. Генерал Дитерихс!

ЦАР: Михаило Константиновић! Плећа православна, витез! Жалио сам кад је одлазио са Солунског фронта, али ово му силе наменише!

ОЛГА: И? Шта сад?

Цар интензивно размишља. Ноћом љовлачи по Јрашини, линије проучава.

ЦАР: Мила, да се не радујеш унапред. Лењин је Брест-Литовским уговором издао Савезнике и омогућио Швабама мир на Истоку. И дао је да Немац пређе на Западни фронт пре но што Американац стигне у помоћ Савезницима. Али су тим пактом Лењина и Кајзера ослобођене и црвене снаге. Против нас.

Цар уздахне.

ЦАР: А одакле ти све ово, мала, знаш? Као да си у Ставки седела.

Девојка се љомери и љозове некођа руком. Појављује се Новинар.

Наклања се.

ОЛГА: На друмовима пријатеље срећем. Као у свакој бајци.

Двојица мушкараца се згледају. Новинар њрави значајну паузу. Осврће се у отрезу, па по гледа Олѓу. Девојка климне главом.

НОВИНАР: Пријатељ, да! И од пријатеља стижем, ваше величанство.

Новинар се дискрећи наклони и предаје два писма Цару. Цар их обрће по рукама. Збуњен.

ЦАР: Одакле је ово?

НОВИНАР: Са Дунава. Средњег.

ЦАР: Из Србије? Зар тамо још није аустроугарска војска?

Новинар се смеје мисијериозно.

НОВИНАР: Јесте... Али, лако се крећем. Прешао сам и преко Хиландара, Свете горе Атонске... Дуг је пут од Солунског фронта до овде.

ЦАР: Али нисте Србин.

НОВИНАР: Како знате?

ЦАР: Па, три смо века династија, вальда имамо слух за нагласке. А ваш је чудан.

НОВИНАР: Замешен од више врста брашна...

ЦАР: ...племство, dakле.

Смешице се.

НОВИНАР: Но, опрез, није свако од *nasih!* Большевици ће вам ових дана послати писма ваших лажних официра, лоялних круни. И најавиће долазак једног Србина-спасиоца, Магића, Мићића. Али да ли тај човек постоји?! Пазите како одговарате на понуде.

Цар преврће писма која је добио.

ЦАР: Оба писма шаље иста особа?

НОВИНАР: Друго писмо није за вас.

Цар похледа Новинара утишено. Новинар одмахује главом.

ЦАР: Али, ово је писмо за... За...

Новинар клима главом. Цар се осврће око себе.

ЦАР: Је ли ово добро адресирано?

НОВИНАР: (Уздахне.)

Јесте. Али вама дајем да прочитате и сами одлучите да ли ћете га дати коме је намењено.

Цар се премишиља, у њему се разне силе боре. Ставља оба пајанска писма у цећ.

ЦАР: Имате ли још коју вест за нас?

Новинар се осврће, затим се дискрећено наслони.

НОВИНАР: Можете очекивати скори долазак Књегиње Јелене, ваше рођаке. А можда са њом стижу и вести поводом траженог азила.

Летонац се појављује. Одмахује оружјем.

ЛЕТОНАЦ: Време је да се уђе у кућу, Николаје Александровичу.

Омица и Кхи притељиво слушају команду. Новинар осијаје у дворишићу.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА III

Цео мрачни ћростијор се претвара у ћројекцију – старији са сликама цивилизованих животиња са Марса.

Олга носи маску Јријоведача. Брајту има маску медведића Мишике.

ОЛГА: Револуција је већ дugo била припремана у Мајмунском краљевству. Првог дана су револуционари угмижали у винске подруме, и успех револуције био је обезбеђен јер је другог дана сав Марсовски Париз био мртав пјијан.

Уследили су пљачка, убиство и гадости! Пијани војници су убијали официре! Радници су тукли војнике! Војници и радници су тукли буржоазију! Буржоазија, војници и радници клали су аристократе! Почело је потпуно безвлашће, и сви су схватили колико је врло у праву била мишкословенска ратна странка када је тражила рат против Мајмуна.

Власт Мајмунског краљевства била је подељена између „Прелазне владе“ (состављене од буржоазије и парламента) и „Синдиката пролетера који су у опасности да буду лишени слободе“. Синдикат, ослањајући се на симпатије човека са улице, постао је претња влади.

Нови облик владе дочекан је усхићењем широм земље. Ужаси револуције заразили су чак и Ново Малишево.

Али, ту се збило нешто сасвим неочекивано. Јунак наше приче Мишка Топтигински уживаша је велику омиљеност. Група од четрдесетак школараца је била спремна да му служи. Сада је Мишка сакупио дружину ван града и подижући високо десну шапу, изјавио: „Наши преци су се успротивили Мајмунском народу који их је угњетавао и тиме навукао на себе гнев Монарха. Дошао је свети час у ком унучи добише средства да окају грехе својих предака. А ја, овде пред свима, свечано се кунем – сунцем под којим живујем, ваздухом који удишем, свемиром, свим што ми је свето и велико, чашћу и мојом и мојих предака, сенима мојих преминулих предака, грозном неизвесношћу која нас чека ван овог града, свима с којима се могу заклети на освету против подлих Мајмуна за унижавање и скрнављење престола, за патњу наших предака, за исмевање и омаловањавање племства, за проливање река недужне крви, и за све њихове безброжне злочине – узимам ову страхотну и неприкосновену заклетву верности легитимном Владару и Краљу, Алберту IX, ухваћеном на издају; и изјављујем да ме ништа и нико, чак ни претња смрти, и било које трпљење, неће

спречити да испуним многе заклетве овде дате, за које позивам Небеса као сведока. Ко је са мном?“

„Живео краљ! Vive le roi! Ура! Сви смо с тобом!“ викали су младићи.“ Кунемо се! Изгинућемо, али се нећемо повући!“ Цела гомила је кренула за својим Вођом, који је већ хрлио у град.

ТРПЕЗАРИЈА

Цар улази у тирпезарију. Носи обезнањеноћ сина – као највећу драгоценост у свемиру – у собу царског брачног парга.

За њим иде Олѓа: вуче шешки кофер преко целе тирпезарије и односи га у другу простирију, девојачку.

Враћа се кроз собу, иде најоље и доноси други кофер.

Али из девојачке собе се чују женски врискови.

Поред Олгине главе пролеши онај први кофер и удара у зид.

Његов садржај се расића свуд по простирији: шалови и ешарпе, доњи веш, накићи, прибор за пицање, љонека усјомена из дештињства.

Из правца баџања излазе три човека у накарадним шињелима:

Бољшевици на којима све виси. Маске су им на лицима.

Један од њих искорачи и пристојно узме од Олѓе други кофер. А затим и њећа зафрљачи.

Све се расића, укључујући и много бројне књиже. И иконе. Много икона. И шаховски комилејт са шаблом од шаканине и фиђурицама у кеси.

Олѓа гледа Бољшевику без беса или са саосећањем.

Девојка иде по соби, као по бојном пољу, прикупља своје бројне ствари. Прво иконе и фиђуре.

Но, спиражари у демонској идри, балејту шакорећи, деликатно и весело шутирају фино власништво девојке.

А онда напакну њен веш на бајонете. Хтели би да сечивима комадају. Добрачују се међу собом.

Девојка слеђне раменима, пушта их да се избрају, али гледа да брже кући ствари нећо што они стигну да их набоду.

Чврсто је спретла кофер, пркосно – буди се официрска крв у њој.

Најмлађи од спиражара, Лепонац, залази иза Девојке.

Хтео био да јој задигне сукњу бајонетом, али она се на време окрене. Позледа га прекорно – сад је претперао.

Лепонац скида маску, посматрајући.

Девојка и он се згледају, бројне су дилеме њихових живота.

Олга је усредна као стуб, кий класично г мајстора. Тренутак се слеђује у времену. Летонац као да се расправара од срамоте ове ситуације.

Друга два боловица настављају да шупирају ствари и бајонетима подижу одећу.

Одједном застапају.

Са једне стране, из дворишта, улази Новинар и подиза има спорошо.

Са друге стране, из собе брачног паре, улази Цар.

Боловици долазе себи.

Летонац рукама, а друга двојица бајонетима сабирају ствари.

И Новинар истио ради. Цар је на другој страни отворио кофер и пакује ствари своје кћери у њега.

Новинар улучује прилику кад су боловици удаљени и шаљуће Олги најновије вести.

НОВИНАР: Па, милостива, имам вести од пре пола сата.

Мрмља, у поверењу... Олга шешко верује добрым вестима.

Сусретајући радост је она сакуља ствари као да плеше. Преноси вести Оцу који ставља ствари у кофер.

ОЛГА: Чехословачка Легија је ослободила Самару од боловица!

И сам Цар је изненађен. Утишно подиза, али девојка већ тиче назад Новинару – по нове вести.

Избегава боловике у пролазу. Понавља се ибра извештавања.

Олга леђи назад на прстима. Прича оцу.

ОЛГА: Командант чешке Прве дивизије је успоставио нови фронт и оштро се супротставља Брест-Литовском уговору и савезништву Немаца и боловица. Како је кренуло, током лета боловицке власти неће бити у Сибири!

ЦАР: Али ко је још уз Чехе?

ОЛГА: Наши, бели. Французи и Јапанци. Неки Срби. У Архангелск стиже Британци са Американцима, Канаџанима и Австралијанцима да би...
(Покушава да се присећи.)

Хоће да заштите ратне залихе од Немаца и Црвених! Да обнове Источни фронт! Да помогну Чехословачкој легији и Белима. Вилсон најављује и Далеки Исток.

Цар размишља. Ставља шаховске фигуре у кофер. Пресавија шаховску таблу од тканине, а у глави пребира ио глави распоред рати.

ЦАР: Вилсон – лисица! Али требаће им пар месеци да дођу на Далеки исток.

(Размишља. Схвата.)

А и онда ће бити уздржани према Црвенима! Види, мила, шаљу нам залихе само да би Русија остала у рату против Немачке, и желе да пребаце Чехословаке на Западни фронт, да им помогну.

Большевици на бајонету доносе Цару ствари, помажу да се предмешти брже скује.

Цар се окрене Лейбонцу и Новинару.

ЦАР: А ви шах не играте?

Лейбонац је одричан, или Новинар поизврђује.

НОВИНАР: Како да не! Али нисам неки лумен.

Њих двојица се згледају са Олѓом. Она држи фигурицу – пешачића, исједају својих очију. Пиљи.

ОЛГА: *(Новинару.)*

Берите кожу на шиљак.

Девојка убацује пешачића у кесу и преузима кофер заштитарујући га најлашено – да брава цакне.

КРАЈ И ЧИНА

II ЧИН

ТРЕЗАРИЈА

Цар Николај и Царица Александра седе, окренута леђима. Он крчи јанитароне, она нешто чита, благо се наслонила на његово раме, умирена и безбедна.

Чизме ударажу око њих.

Из мрачних кутијака собе јављено измиле безлични Большевици, ојремљени са хиљаду андрамоља на себи: оружје, оруђе, ранчеви, лимено јасуђе. Изашу на свејлосић да се брзо вратије у мрак. Затим се ослободе, ходају у круг око царској тара. Повремено ударе бичем о чизму, шаком о стіо, кундаком у ѡод. Само што не заизрају, као у предаху на бојишћу.

Царски тар као да их не примећује.

СТРАЖАР 1: Царе!

СТРАЖАР 2: Господаре!

Большевици вришиће од смеха, у чуду како им је и ово у живој ту пошло за руком.

СТРАЖАР 1: Колико има сати?

СТРАЖАР 2: Колико има календара?

СТРАЖАР 1: Пет мачијих сати!

Тајкају на врховима прстене према Романовима.

СТРАЖАР 2: И три мишја!

Још сипине.

СТРАЖАР 1: И један магарећи. Али повелики.

Большевици заједно прујну пред брачни тар.

СТРАЖАР 1: Колико има сати?

СТРАЖАР 2: Глуво је доба!

СТРАЖАР 1: А колико има царева? И колико ли је Царство?

СТРАЖАР 2: Нема Царства. Ни колико за црно под ноктом.

СТРАЖАР 1: Ако нема Царства, нема ни Царице.

СТРАЖАР 2: О, још како има. Ту је с нама, племенита. Богобожажљива.

Обојица крену као да ће да мазе Царицу џлави.

СТРАЖАР 1: Швабица.

СТРАЖАР 2: И горе од тога!

СТРАЖАР 1: Енглескиња!

СТРАЖАР 2: Још горе!

СТРАЖАР 1: Лутка Распућинова!

СТРАЖАР 2: Да! Лутка-лепотица старчева! „Саша“! Следбеница на узици и приповест на улици!

СТРАЖАР 1: Где нам је сада мудри старац, милостива? Купали се и освежава у Неви? Мирише ли земљу и цвеће по дворским парковима? Где ли је његова топла мужичка рука да вам благосиља свилену швапску главицу?

СТРАЖАР 2: Где је чудотворство његово, да Царевића-крволипца из мртвих поврати? Да онолико Царство ваздигне!

СТРАЖАР 1: Да великом кнегињама олакша нервозу?

СТРАЖАР 2: Баш као што је и вама олакшавао, Царице-леденице...

СТРАЖАР 1: ...уштво-кровопилице, мила мајко народна.

СТРАЖАР 2: А можда нам и јесте олакшао, преврат гладними и бедними донео, мудро саветујући и вас и мужа и целу државу. Леп нам је то ум био да нас на фронту поставља, као оловне војнике. Нашли сте га, сељачки школованог и шумски достојног...

СТРАЖАР 1: Причај нам сад на црквенословенском, Милостива, баш као да се с њим саветујеш. Али немачким на-гласком. Објасни нам како си постала душа право-славна словенска.

СТРАЖАР 2: Како ти оно нама кажеш? ... „Вјерију во једина-го Бога Отца, Сведержитеља, Творца небу и земљи, видимим же всјем и невидимим.“

СТРАЖАР 1: „И во једина-го Господа Иисуса Христа, Сина Божија, јединороднаго, иже от Отца рожденаго прежде всјех вјек.“

СТРАЖАРИ: (Заједно.)

„Свјета от Свјета, Бога истинна от Бога истинна, рожденна, несотворенна, јединосушчна Отцу, Им же всја биша.“

СТРАЖАР 2: Није ли те сестра твоја Јелисавета, светица на црној руској земљи, лепо поучила где да дођеш? Како да се поставиш пред мужицима и бојарима, са тупом светином словенском? Да се крстиш тропрстјем а не шапицом лутеранском?

СТРАЖАР 1: А могла си бабу Викторију послушати, унучице најмилија. Јасна ли је била кад је рекла да она у мир за Русију не верује, да твој свекар не воли Немце, а и да се невеста млада може наћи у невољи? Али више волиш своју памет него лондонску, ти...

СТРАЖАР 2: ...жено са пет имена и ниједном памећу! О, Алиks, Викторијо, Хелено, Лујзо, Беатрикс...

СТРАЖАР 1: ...звана „Сунашце“...

СТРАЖАР 2: ...испричай нам како си могла бити британска краљица.

СТРАЖАР 1: ...а ниси могла једну породицу на окупу да задржиш.

Бољшевици у неким пренуцима ћубе смисао за реалност. Малићене би сели брачном пару у крило.

Улази Новинар. За њим улази Олга, носи обезнањеног браћа.

Лудило најдо спајаје.

СТРАЖАР 1: Пао сат у бунар!

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА IV

Маскирана Олга је у дрзничавом приведању браћу, око њих је од свећла начињен ћиганијски спријат са животињама.

ОЛГА: Мишка је водио свој одред у правцу Мајмунске четврти, иза које су биле смештене касарне, као и складишта са оружјем и муницијом. Тешка врата брзо су се срушила под силовитим ударима младих ројалиста. Група дечака је брзо претворена у величанствени наоружани одред, опремљен заплењеним пушкама, патронама, митралезима, опасачима за митралеску муницију, револверима и мачевима – речју, свим врстама оружја. Дружина је ослободила ухапшене царске официре.

Ослобођени официри нису веровали својој срећи кад их је Мишкин одред ослободио. Сам Мишка им се обратио: „Господо, обећавам да ћу у наредних неколико дана имати на располагању не четрдесет младих људи, већ целокупно становништво града способно да буде под оружјем. Тврдим да ће за недељу дана стари режим бити потпуно обновљен у Новом Малишеву. Сагласан сам да се одрекнем од живота у случају неуспеха. Једна ствар коју тражим да би ми омо-

гуђила одржавање обећања јесте да мени оставите команду, са условом да ће један од господе официра преузети улогу техничког саветника.“

Мишкин одред је одмах доведен у одговарајуће стање. Сваки припадник био је наоружан по свим правилима ратне вештине. Одред је устројен у праву борбену јединицу. Официри су заузели своја места. Мишка и његов ађутант одмах су зајасили коње које су им довели. Џекију је био поверењ бубањ на којем је бриљантно тукао такт; и одред је по удару бубња, с једнаким кораком и у стопу, кренуо савршеним редом у Мајмунску четврт.

ДВОРИШТЕ

Стражар-Летонац излази у двориште. Носи Алексеја. За њима иде Олѓа, жељна сунца и ваздуха.

Наилазе на безличног Стражара, новог, који им не да да прођу.

ЛЕТОНАЦ: Друже.

СТРАЖАР 1: Друже.

Али неће да им се склони.

СТРАЖАР 1: Наређење, друже.

Олѓа је збуњена.

ОЛГА: (Летонцу.)

Хоћемо ли проћи до ручка?

ЛЕТОНАЦ: Изгледа да данас нема проласка.

ОЛГА: Па разјасните се. То су ваши.

ЛЕТОНАЦ: Не, ја сам Летонац! Ови су друга постава. Литвански стрелци и локални чекисти.

ОЛГА: Ax, све неки стрељачки народи око мене, витешки. А храбрих Естонаца нема?

Олѓа, онако мала, узима браћу у наручје.

Умесито да се врати у кућу, она иде према новом Стражару.

Стражар се накосиће. Чак и зарежи мало. Звук из ёрла му се настапавља, али девојка пролази шако што Стражар узмиче корак по корак, са полуујереним шиштольем.

ОЛГА: Хвала. Да, тако. Здрави да сте. Благословени. Сунца му треба, јунаку. Пати се и он, не знate ви његове дане и његове ноћи. Да, благодарим. Хвала...

Олга се пребије на средину дворишта и заследа у сунце.

Удахне-издахне, набира носић и жмирка ћод зрацима.

ОЛГА: Човек не разуме прозоре док не остане без њих!

Сиписне браћа, лице уз лице, као драћу мачку и окрене се заједно с њим.

Задихана, уз јомоћ Старожара-Лейтонаца јосићавља браћа у сијопицу. Лейтонац затим одлази.

У двориште излази Новинар, за њим Цар. Цар сијави руку на чело Алексеју. Поједно у једно у Олѓу – девојка, искусна болничарка, задовољна је браћовим сијањем.

Цар климне умирен, таје се с Новинаром јовуче који корак даље. Осмогдје заједно врхове ограда и мишарљеска гнезда на угловима имања.

Онда раде телесне вежбе. Соколске, с јочејка 20. сијолећа.

ЦАР: Знате ли ви шта сте нам донели са Свете горе Атонске?

НОВИНАР: У манастиру Хиландар су ми рекли да је то ваше, породично. Црквена књижевност?

ЦАР: Да, занимљива. Непозната пророштва монаха Авельја.

НОВИНАР: Неки познати пророк?

ЦАР: У Русији и у мом дому – познат. Народ вели да је тај Авель 1801. нешто о будућности земље саопштио мом претку, цару Павлу Петровићу.

НОВИНАР: Онда да се не бринемо.

ЦАР: Али ово што сте донели је другачије! Овде старина пише о далекој будућности: одлазак на друге светове, долазак машина и другачијег ума, разне димензије неопазиве оком, крај времена... Не као Жил Верн, више Велс, Циолковски, Тесла... Занимљиво, чак и као научна спекулација.

НОВИНАР: Сад морам да задовољим знатижељу, а ви реците да не објавим. Височанство, имате приступе архивама цео живот. Да ли сте се лично посведочили да су се пророчанства испунила?

ЦАР: Хм, да, уверавали су ме да истинита пророчанства постоје – чак и неки образовани и наизглед присебни људи. Али, за уназад се још нисам до kraja уверио, а будућност тек треба да дође и да ми се докаже. Питајте за коју годину.

Новинар вади малу црвену књиџу и даје је Цару у руке.

НОВИНАР: Неки Швајцарац с којим се дружим, доктор Јунг из психоаналитичког круга, бележи у своју „Црвену књиџу“ ноћна виђења. Ово су изводи.

Цар прелисћава књижницу.

НОВИНАР: Он мисли да су то психотичне епизоде. Но, у питању је лекар и официр, те је вероватније да је добио неко корисно стање за које не знамо шта је. Нека „Света болест“?

Цар враћа књижницу.

ЦАР: „Излићу Духа свога на свако тијело, и прорицаће ваши синови и кћери, ваши ће старци сањати сне, а ваши младићи гледати виђења.“

НОВИНАР: Књига пророка Јоила. Браво. Поводом ње, доктор Јунг ми рече да и наука и његово искуство указују да су древни били у праву. Он сам је пред Велики рат сањао „Реке крви...“... Након тога му се отворило и виђења му сад само надиру.

ЦАР: Неки стари су сигурно били у праву. Али не бих се усудио да будем тај који оцењује. Искрено, моја природа ми не дозвољава да пророчанстава и усуд уважим као главне феномене. То би, мним, скинуло личну одговорност и укинуло нам слободну волју. За разлику од моје продуховљене жене, ја сам приземан човек. Али чак и ја осећам трунку јереси и ненауке у ослањању на виђења.

НОВИНАР: А чуда?

ЦАР: Чуда се... дешавају. Три пут ми је глава необјашњиво спасена. Добили смо мушки дете чудом, и само чудом још живи. Но, човек је дужан да буде трезвен – а наша вера нека остави Господу простор за учешће. Опет, претпостављам да су нека чуда лажна, а нека проштва опасна ствар, најчешће измишљотина и сујеверица. И пропаганда...

НОВИНАР: ...непознатих сила?

ЦАР: И познатих. Сходно томе, између туђег виђења и вишег гласа у мени, јасно је шта ћу одабрати.

Труће чизма, долази неко важан.

У дворишће ступа нови команданти куће у име локалних бодљивика – ЈАКОВ ЈУРОВСКИ.

Из сваке сипнице се види посебност овог човека, а са њим и времена која долазе. Јуровски је сложена личност: одсечан, идеалистички, образован, интересан, сиров, али и сензибилилан.

ЈУРОВСКИ: Добар вам дан, грађанине Николаје Александровичу.
Ја сам Јаков Јуровски, и нови сам заповедник ове куће,
у име Уралског совјета радника и сељака.

ЦАР: Мое поштовање, командир.

*Јуровски службено климне главом и Новинару и Олги. Осмотри
силање у дворишћу. Гледа увис, у митраљеска гнезда, показује
руком неком да се нешто подиђне.*

ЈУРОВСКИ: Дижи, дижи. Сваки митраљез да се замени!
(Цару.)

Нећете веровати шта затичемо овде, људи раде ствари
за представу, позориште глуматају, Потемкинова села
дижу, а не Револуцију. Играју се са собом, другима и
самом главом... Али, сад ћемо ми ред устројити, сај-
цијски.

*Олга је срећна због ових речи. Хтела би да каже нешто, али Цар
подиђне руку – даје знак да Јуровски буде пуштен да изрекне
новости до краја.*

*Јуровски извади подсетник. Званично саопштава и тада да не
пройусти ниједну пачку.*

ЈУРОВСКИ: У име Уралског совјета! Изражавамо званично жаље-
ње породици Романових због непријатности против-
правно учињених од стране недисциплинованих војни-
ка Црвене гарде! Сви такви су данас замењени поуз-
данијим људима и биће кажњени.

(Цару.)
Упркос вашој пропаганди – ми нисмо дивљаци, нити
суманути. Ми бранимо природни поредак.
(Наславља.)

Прво, све што вам је украдено или одузето против
правила, биће данас сабрано, комисијски пописано и
након вашег увида – депоновано код овлашћених лица.
Два: ако је ишта код вас преостало – накит и друге
драгоцености – предаћете нам под истим условима.
Три: корпе хране које вам монахиње доносе више неће

бити поткрадане, нити ће се ико од стражара тиме служити. Четири: поменуте корпе ће бити рационисане и сведене на разумну меру,

(Цару.)

...јер није ово Александровски дворац, нити Ливадија на Криму...

ЦАР: Дужан сам напоменути да је та храна, најобичнија, од помоћи мом болесном сину и болесној супрузи.

ЈУРОВСКИ: Хвала. И ја вама, грађанине без еполета, напомињем да сте у црвеној престоници Урала, граду где је хиљаде људи већ чекало на станице да вас растргне. Из поштовања према народу који је патио под вашом породицом, а нарочито под вама, али и због мојих личних принципа, укидам сваки луксуз и баћаћење.

ЦАР: Ја сам, дозволићете, веровао да смо прилично скромна породица.

ЈУРОВСКИ: ...у поређењу са енглеским двором сигурно сте у праву. Но, с моје тачке гледишта, нисте одрасли у глади, немаштини и болести, те се не поклапате са мојим искуством скромности.

(Нешићо га шера на размишљање.)

Занимљиви сте, да! Потомак тако великих људи! Пасмина титанска, наслеђе које планету може покори памећу и снагом. А овамо – од сопствене млитавости умислио да је скромност. Крстio државу крвљу, частио глађу, оплодио болешћу...

ЦАР: Захвалан сам командиру што је бар уважио част мојих предака.

Олѓа би хиљела да реагује, али види да је отаџ одустао од даље расправе.

ЈУРОВСКИ: Нема на чему, истина је важна.

(Осврће се. Крајње искрено шире руке.)

Време је за правду. Време је за истину.

(Цару.)

Срећан сам да смо се упознали. Од овог тренутка дисциплина биће већа.

Цар климне главом, прихвата. Он и Новинар носе стилочу са удржаним Царевићем унућаром.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА V

Олга са маском йришоведача хода у живим увећаним сликама старија.

ОЛГА: Храбри револуционарни мајмунски војници су били мртви пијани у таверни у Мајмунској четврти. Пуцали су бојевом муницијом из пушке, борили се и бавили се свим врстама неприличности.

Пошто су пијани Мајмуни одбили да положе оружје, Мишка је наредио да се гостионица запали не би ли избацили побуњенике. Када су пламени окружили зграду, револуционари су истрчали у бесу и отворили ватру на Мишку. И одред је, скривен иза различитих заклона, отворио ватру пушака и митраљеза.

Мишка и његов ађутант, сами у целом одреду, нису заузели заклон, већ отворено јахаше на коњу, посматрајући бојиште. Да мајмуни нису били толико пијани већ би набрзо могли убити обојицу.

Најзад, мајмуни нису могли издржати митраљеску ватру. За око два сата, пијани војници, са рукама везаним за леђима, смештени су у касарне где су били закључани и обавештени да ће, све до преког суда, бити задржани у хапсу и храњени само хлебом и водом. Сам Мишка је заједно са Цекијем и Зеленооким отишао у Гувернерову палату да ухапси комесара „Прелазне владе“, који је тамо био као код куће. Булки и петорици помагача је наређено да ослободе из затвора све оне које су револуционари ухапсили.

СПАВАЊА СОБА

Царица – изгледа 20 година старија него што заиста јесте – носи обезнађеноћ Алексеја и ћева му уставанку. Неуморна је, посвећена.

Улази Цар. Застане ганућ кад види њих двоје.

Пажљиво узима драгоцену переј од сундуке. Иде у круг и љуља обезнађеноћ момчића.

Цар стави свој образ уз дечаков а онда угинично погледа жену. Царица одмахне главом.

ЦАРИЦА: Не попушта. Врје као самовар.

Цар још приљежније хода у круг.

ЦАР: (Како усните.)

Олга пита како си...

Царица савија осушену одећу. Засићане.

ЦАРИЦА: Зашто ти долазиш уместо ње?

ЦАР: Побогу, „зашто“. Зато што нам стражари не дају да причате на енглеском и француском... Нису имали стране гувернанте.

ЦАРИЦА: ... „А ти, Алис, сунашће, не знаш довољно добро руски да би фине нијансе ћеркиних речи разумела“...

ЦАР: Није то! Ољенка не жели да те овде узбуђује својим присуством. И да узнемираша Алексеја док је у бунилу.

ЦАРИЦА: (*Ойонаша његов глас и тон.*)
„Немој да си престрога према њима. Није добро време за дисциплину. И немој да кињиш Олгу.“

ЦАР: Она моли да јој опростиши. Случајно ти је рекла да си Немица.

Царица засићане, йовређена.

ЦАРИЦА: Случајно, али са свешћу шта то значи.

Цар йрећуши.

ЦАРИЦА: Некада реч „Немац“ није била увреда у Русији.

Цар је овођ љута пољеда јправо у очи. Воли своју жену и не би да прича о очиљедним сиварима.

ЦАРИЦА: Добро. Знам.

Накрајко ћуте, премишиљају се штита ће важно рећи.

ЦАРИЦА: Олга је... Неадекватна. Није довољно стриктна, није јака за терет који ће имати. Сва је нијансама као ти, а својеглава и принципијелна. Нема горе душевне комбинације за племкињу у овом свету који тражи директност.

ЦАР: Не можемо бити по калупу. И личност човекова је важна, и слобода воље.

Царица се присећи многих сивари, извлачи закључак из искуства.

ЦАРИЦА: Има дана када нема ни личности ни слободе, када вас сви напуштају. А има и таквих живота.

Цар јој приђе. Хтее би да је захрли, али не може од спреме.

ЦАРИЦА: Остаје само обавеза трпљења и одговорности – вальда то одваја људе од подљуди и нељуди. Остаје надање и вера без брзог доказа, али то је можда и лудило... У пракси је то обавеза сабирања туђих и својих болова. Архивираш и ходаш даље.

Она приђе Цару, једну руку стави на његов образ, другу на Алексеја. Зајрли их. Потомак је заистини између њих. Њој је лепо, најокон се мало обушти.

ЦАРИЦА: Ти ту лекцију тек сад учиш, драги, јер си одрастао у земљи отворених простора и дивљих радости. И у својој породици, ужој и широј. Теби твој живот није био туђи. Ти тај животни рат ниси водио, твоје кћери нису водиле. А ја сам га водила, иди и реци им, и то од шесте године – откако сам осталла без мајке и сестрице, ишчупана из завичаја.

ЦАР: Али..
(Тражи било шта лепо да каже.)
...Била си „Сунашце“ бака Викторије, средиште енглеског двора!

У Царици се заистини ломе лепе и ружне усјомене. Цар узима иницијативу.

ЦАР: Мудрост је... игнорисати вишу силу, да би човек мало и живео, да би се посветио својима који су сад и овде.

ЦАРИЦА: Ти ту видиши вишу силу, а ја видим провиђење. И суђену обавезу. Али има твоја Алис снаге за све обавезе, мили, још откако је постала свесна себе. Русија ме је унапред одбацила – ја сам њу унапред пригрлила. Свекрва и свекар ми се нису радовали, као да сам бирала хоћу ли се родити као Немица и стидљивица – а ја сам њих заволела. А и...

Она се одваја на ћар метара, што њега прене. Он носи нежно Алексеја, да не би гледао њу у очи.

ЦАРИЦА: А знам од почетка и шта су говорили по градовима и пољима: „Верила си се у земљу која те не жели!“ ... „Удала си се идући за ковчегом свога свекра!“ ... „Крунисана си уз крв хиљада слављеника погинулих у људском стампеду!“ ... Као да сам ја била крива. Као да негде већ мера терета није била унапред зацртана. Као да сам могла да бирам... Имаш слободу избора, а у ствари је немаш.

ЦАР: Али, Олга је...

ЦАРИЦА: Али – Олга је дрска. Као и свака младост јер нема искуства да осети и положај друге особе, осим вршњачке. И у реду је то. Али је и даље неадекватна млада жена.

Цар наслућује да улазе на оласан штерен. Засићаје.

ЦАРИЦА: Знам да си ми рекао да не отварамо ту тему овде, али боли ме што је и Олга била против мене око Григорија Јефимовића...

ЦАР: Нећу о Распућину!

ЦАР: Те: „какав је то човек, какав је то начин живота?“, те: „трпећемо јер га Петроград не воли“, те: „његово убиство је патриотски чин“... Све је то чула од моје Јелисавете и показало се да тетки више него мајци верује... А не знају колико смо ми том човеку дужни јер је кроз њега Бог поживео Алексеја. И чак сам захвална вранама-Црногоркама, и Стани и Милици, што су старца довеле. Овај је бар био прави...

Царица баца шек сложено рубље, па да ћоново слаже.

ЦАРИЦА: Кажу „Прокоцкала енглеска Немица царство!“ А не знају како је носати и из утробе сваких пар година рађати, бити машина од меса. Све да би круна добила мушких наследника у земљи која има закон да сви мушки наследници морају да помру пре неголи женско и помисли да дође на престо.

ЦАР: Да прескочимо тему. Павловски закони су неумољиви.

ЦАРИЦА: ...јер је твој предак, одговорни Павле, био неумољив. А нарочито неумољив према мајци Катарини која је издала његовог оца и узела власт. А шта ако је морала?! Али, и нема везе, то је било у оном тамо веку, међу оним другим људима и историјама!

ЦАР: Све је то исто, мила. Географија се не мења, па и geopolitika и дух простора остају као усуд... Рат је наслеђен.

ЦАРИЦА: А да ли су промисао и првићење Господње линеарни? Да ли све можеш предвидети и у закон-кавез-пресуду за све будуће потомке ставити??!

Цар ћући. На ово не жели да одговори.

ЦАРИЦА: Какви су то закони који не предвиђају и реалност? Каква је то држава и када иде? Зашто Олга не може бити владарка? Где је ту логика, па макар и словенска?

Цар и даље ћући, посветио се носању Алексеја у круг.

ЦАРИЦА: (Нежно.)
Стани.

Он сијане, без оштора и најора, зашто што је воли и тошићује а не зашто што је љубави. Згледају се.

ЦАРИЦА: Ти прецењујеш моју снагу и врлине. Када смо довођени овде, две хиљаде људи умало нас није растргло на станици. Наш народ, руски, православни, добри и душевни. Своји а не туђи! Живимо у доба демона, неразума и поживотињења... И ти од мене тражиш да ја имам разумевања? Да ја, бивша владарка највеће земље, постигнем светску равнотежу!

ЦАР: Али нешто јеси постигла.

Она ћој гледа ушићено.

ЦАР: Постигла си тебе и мене. Нас седморо. Заувек.
Грле се.

ЦАРИЦА: (*Шајуће, брзо.*)
Ја сам... Ја сам благословена овим браком, Господ ме је посебно волео и наградио. Увек сам знала да ћеш се баш ти такав једном појавити, још кад су искушења почела. Волела бих да и ова деца сретну своју сродну душу. Да својим животом зацеле цео свемир уједно, као што је теби и мени Господ дао.

Цар је нежно ћој гледа у косу. Царица узима у наручје Алексеја.

Цар ушићено ћој гледа супругу – чека одговор. Она најло омекне, насмеши се.

ЦАРИЦА: (*Живне.*)
Биће све реду, Господ ће дати! Али Олга мора да се узбиљи. Објасни јој да ме нисте довољно слушали. Реци јој да имамо позивање! И док се ово не заврши ми смо неважни, сви! И девојке, и ти, и ја.

(Најлашава владарски и свесно.)

Само је Алексеј важан. Не зато што је наш, већ што судбине стотина милиона бедних, тупих и невиних душа можда и даље од њега, јунака, зависе.

ЦАР: Могу ли да кажем Олги да си се одљутила и да ће све бити у реду? Хоћеш ли јој опростићи?

Она ћа ћој гледа устапакљеним, оштимисличним очима.

ЦАРИЦА: Наравно да ћу јој опростићи. Вероватно већ овог месеца.

Куца, ћа одмах зашто улази Олга, сва у снази и радосћи, да ћића за неку привијалност. Примећује најетићи родитеља.

Девојка простићодушино и простићо, скоро дечјим гестом, додирује образ мајци, помаже јој да се опусти.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА VI

Олѓа, са маском йријоведача, оћеј се налази у огромним сликама стварија.

ОЛГА: На Мишкин улазак, комесар је скочио. Са бесом и страхом спазио Мишкину огромну сабљу и револвер. „Шта могу учинити за тебе, младићу?“ упитао је комесар.

„Будите љубазни да одговорите на моје следеће питање“, рече Мишка не веома обзирно. „Ко сте ви, уосталом?“

„Ја“, узвикнуо је комесар, „а какав си ти глупи Међед, ако не знаш да сам комесар Прелазне владе?“

„Банда силеција, варалице и преварантна није Влада и не може имати комесара. Ако сте обичан заступник лоповске банде, онда вас хапсим.“

„Шта мислиш ко си ти? Ја сам комесар ’Прелазне владу’, а ако сада не одеш одавде, позваћу револуционарну војску.“

„Револуционарне трупе су давно ухапшене. Желим да пљунем са највише висине на вашу ’Прелазну владу’. У име краља, изјављујем да сте ухапшени, господине.“ Мишка је извикао свој револвер и држао га на слепочници Комесара.

До шест сати, у граду је завладао потпуни ред. По Мишкином наређењу, све црвене заставе заменила је национална застава. А Мишка је наложио Цекију да одзвони звону грађанима да се сакупе, сам отишавши у градску већницу.

ТРЕЗАРИЈА

Цар крчи своје Јантароне. Ради што на војнички, међодничан начин. Показује Олѓу како ради. Девојка шакође шије, вештица са рукама.

Јуровски улази, заинтиригован је оним што види.

Разгледа шиваће синтице са стола, њодиже већ срећене Цареве Јантароне.

Не може да сакрије пошиљовање.

ЈУРОВСКИ: Могли сте имати руку занатлије, да сте се раније определили! Згодно сте ово удесили.

Јуровски ћољеда Олђу која се савила над одећу и уздвије јер се бочнула и сише ће.

Прекорно ћеда и ићлу и Јуровској. Онда кичму исправља.

ЈУРОВСКИ: Видите ли како је радном народу који по цео дан прашљен по прашљен из кичме чупа и уграђује у сваки предмет који произведе...

ЦАР: Но сад... Па и ја сам одгајен да будем радан народ! Да знам како је све свима, да се телесног рада најмање плашим! Једино што се додатно очекује да чиним како морам, а не како хоћу. Али, да! Знам како је и радном и сваком другом народу.

ЈУРОВСКИ: Дозволите, веровање ускраћујем. У свили и кадифи одрасли. Луксузу, можда мрвици блуда. Где стићи да Маркса читате?

ЦАР: А зашто не и Маркса, молићу? Зашто бих баш ја истину заобилазио? Можда је мој душевни оквир истину аскетски, скроман, грози се кадифе? Моје обраштавање је, уз правне и војне науке, укључило понешто и других ствари... И годинама сваког јутра – ред полицијских и обавештајних извештаја, ред економије и филозофије. Па и Маркса, више но трунку. Па опет извештаје. Да бих вас разумео.

ЈУРОВСКИ: Нас, не мене? Па јесте ли нас разумели?

ЦАР: Искрено? Не.

ЈУРОВСКИ: Па то је наука, може се мерити. Није сујеверје.

ЦАР: Осим ако заиста јесте сујеверје.

Јуровски би нешићо да каже, али би и Олџа. Цар се сав удубио у шивење, скоро их не ћеда, али ћовремено одмахује рукама, да ћуће, док не каже поенћу.

ЈУРОВСКИ: Већ видим да ће бити приче о сатанизму младог Маркса.

ЦАР: Не! Не. Не. Држаћу се политичке економије, мада не у свим финесама... Дакле: није све у производњи! Није све у глади за предметима.

(Подиже ићлу професорски.)

И услуга ће, драги моји радници, чинити економију напредног друштва. Није сваки капитал исти, негде улагање подиže животни стандард и вама драгу продуктивност. Понављам – није све у већој продуктивности, али она мора бити довольна! Сељаку отмите

земљу и сви ће бити гладни. Старамајци одведите унуке у градове – умреће она, а с њом и део државе. Узмите слободу и одговорност човеку, пренесите је на Партију, цео народ ће ишчезнути.

*Цар заспаје. Найокон схвата шта жели рећи, нећде у дубини
поћођен. Пољеда Јуровској.*

ЦАР: Филозофски гледано, да ја вас питам – чему преврат?
Чему терор да би друштво напредовало? Зар нисмо надишли животињско и лудачко у људској природи?

ЈУРОВСКИ: Поједностављујете, карикирате. Тамо где ви видите тамну стране наше појединачне личности, иза тога је одлука групног ума. Ми просто видимо нужност рашчишћавања неразрешивог. Мудру гордијевску одлуку коју није имао ко да донесе.

ЦАР: Па и сами сте рекли да је неразрешиво. Неки чворови се разрешују, само им ваља поклонити стрпљење.
(*Пољеда у своју кћер.*)

Богиња Историје суманутост не воли. Не поштује.
(*Пољеда у Јуровској.*)

Али, кад смо већ и довде стигли – знам ја и где лежи узрок. Поштовани Маркс је сматрао да човек глуп и туп као биће. Проницљиви није веровао у еволуцију, да је човек способан за промену, а камоли да то може капиталиста који вишак хлеба и гаћа принципијелно неће дати пролетеру, макар црквом. Идеалиста материјализма је сматрао да су Словени и сродници реакционарно смеће цивилизације.

Јуровски се иронично наслеши, али не коментарише. Али ѣа је Цар разумео.

ЦАР: По Марку, дакле, социјалдемократија, наводно, не може успети. Зато вам је рекао да вадите револуционарни мач. Али, видите, историја ми је добра познаница – револуција може успети само ако је против страног зла, окупатора. Српска револуција је отерала турску окупацију и донела друштвени напредак. А шта ћете овде, у Русији, континенту, где границе нема осим у људима? Након мача ваше умишљене правде само ће горчина остати, друштво ће се заувек расцепити. Сваки способан лудак ће ударити жити своје семењивости на историју. Развој мора бити мекан, у корачићима, човеку и разуму самерен. Заједнички, саборан.

ЈУРОВСКИ: Али то је споро. Патње ће се умножавати.

ЦАР: Стрпљен-спашен! Према малом црву, власнику црвље својине, ваља бити добронамеран – нарочито спасилац такав мора бити. А не уништити и нестворено, одузети и оно неимано. Ако су кораци ситни, онда се свака памет може испробати – било да је усвојена или одбачена. Зато се не сме унапред пресецати: геније можеш бити, сваку нијансу у грешкама поретка можеш видети а опет слепац бити за једини начин решења.

ЈУРОВСКИ: Али је много тачног геније видео.

ЦАР: Није спорно, али није довољно. Али, да ли ви мислите да сте ви измислили филозофију? Да и пре вас већ није био низ Божјих изасланика, свемирских јахача и народних поправљача? Да ли мислите да је у свему овоме само Марксова породица страдала јер је он бринуо бригу планете, потпаливаче призывао у револуцију, а свој дом занемаривао?

ЈУРОВСКИ: Сав разуман свет је тражио промену, Маркс је само анализирао и позвао на акцију.

ЦАР: Ви не знате шта сте призвали! Па не шећка се мајка комунизма сама Европом. Велики је то бал и маскенбал. Са њом иду и њене сестре аветињске којима име ви сада не знате, али ћете их сретати, као да су вам родрођени, по сеновитим местима које сад правите и тамо где ће ускоро печено људско смрдeti.

ЈУРОВСКИ: Осим природног поретка не правимо ми ништа!

ЦАР: Правите, правите! Из ваздуха извлачите! Увис стремите. Не у складу са немилосрдном и економичном природом, већ у складу са вашим саосећајним и бескомпромисним радничким душама. Сви радите за невидљиву руку великог мајстора! Руку која бритко ради и све што пред њу падне поправља, талентована и неуморна, образована. Једино што не знамо зашто та рука унапређује, коме служи и чему ли се нада.

ЈУРОВСКИ: Нисам приметио да сте и ви служили боље и паметније своме кумиру. И да сте неку велику памет показали у целој вашој одговорности.

Цар јоշледа најећту Олџу, која би имала штта да каже. Насмеши се кћери.

ЦАР: Иди, мила, и нађи се јунаку при руци. Да се не пробуди у празнини собе.

Девојка одмах њослуши, невољно. Уситане уситравна и приситојно климне Јуровском.

Большевик јој оштаклимне, несвесно војнички. Цура одлази.

ЦАР: Да, добро ви видите аристократију, а можда и мене и све нас као породицу. Велики смо колики смо, није спорна ваша проницљивост. Само ми се на трен учини да ви нас племиће видите и као мале гипсане људе који живе у стакленој кугли и да ћемо се зачудити кад нас ви протресете и кад почне да нам пада снег на теме. Али, има нешто и у образовању и обавештености... У мери одговорности. Наша кугла је често већа од ваше, невином крвљу плаћана и прошириvana. Ми снег неретко видимо и унапред.

ЈУРОВСКИ: Видите, но не и за себе.

ЦАР: Речимо, немојте мислити да нисмо исти дан запазили шта је Керенски, још док је био врли истакнути посланик Думе рекао: „Историјски задатак руског народа је да сместа сруши средњовековни режим. Постоји само један пут борбе против оних који крше законе, а то је њихово физичко уништење“.

ЈУРОВСКИ: Прецењујете ствари, нису били одлучни.

ЦАР: Не прецењујемо. Било је то који дан пре Фебруарске револуције 1917, две недеље пре но што се Керенски уздигао. И Царица је шокирана тражила да буде обешен.

ЈУРОВСКИ: Брзо вам се обрнуло. Они су били бржи.

ЦАР: Јесу, али који су то Они? Није Руско царство срушено од большевика него од својих – издајника из редова племства, војске, банкара и интелигенције. И оних који стоје иза. Каква случајност: Александар Керенски је изабран у Думу 1912. године у име Социјалистичке револуционарне партије, али је одмах приступио и масонима, што се у Думи тад волело. И убрзо је постао генерални секретар Врховног савета Великог Оријента руског народа. Кад су ме у фебруару 1917. збацили, он је био против да мој брат Михаило дође на престо. И како то да међународни брат, руски антицариста постане министар правде и премијер исте Русије? Откуд ја са породицом овде, а не у безбедном азилу – то питајте Керенског, али и британско и француско посланство. Нисмо ми овде Лењиновом снагом и памећу, него је неко моћан из света то тражио од Керенског.

ЈУРОВСКИ: Није све издаја и рад за странце. Допустите да постоје разни видови родољубља, па чак и код Керенског, гадаљигавог.

Цар одмахује руком.

ЦАР: Од вас сам чуо израз „Корисни идиоти“. Али... Људи који не виде тло од чије су глине замешени, неће имати тло у чију ће глину бити враћени.

ЈУРОВСКИ: Ви то нешто о мени? Па шта ће нам тло?! Глибаво и лепљиво, не дам нам да се уздигнемо.

(Згледају се.)

Спаљиваћемо се.

ЦАР: Не о вама, извињавам се! А спаљивање је било само за јунаке, али се понекад и ваздух склапао над ломачом. Не може се тек тако димом у небо.

Јуровски се захледа горе у чкиљаву лампицу.

И Цар захледа лампицу, а онда се враћа у пантилонама.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА VII

Олга, са маском пратијоведача, настапавља старијску причу о цивилизацији животиња на Марсу.

ОЛГА: Од јутра, становници Медвеђе четврти више су волели да не ризикују излазак ван својих домова. Пуцњава која је већ почела током ноћи, церемонијални улазак комесара „Прелазне владе“, пожар у Мајмунском кварту, почетак плачке и долазак милиције широје је живчано и страхотно расположење кроз град. Штавише, готово сви младићи истрчали су напоље да гледају нереде. Због тога су мајке плакале, док су очеви потпуно изгубили разум.

Али када су уплашени становници одлучили да пропире иза својих врата, угледали су потпун ред – нити једног војника, нити једног милиционара. Штавише, на сваком углу стајао је полицајац. Истовремено, ниједан члан Мишкине дружине се није вратио, и из тог разлога су у домаћинствима зацарила потпунा малодушност и збрка.

„Па, сад, тако, око,“ развлацио је градоначелник Макитка Зрикави. „Не разумем ништа. Одакле је дошла полиција? Штогод да се дешава тамо, Мајмунско краљевство се распада, и ускоро ћемо бити слободни. А ко

год да је победио тамо, републиканци или ројалисти, само мени не дајите да будем градоначелник ако морам да радим за било којег Мајмуна, без обзира на то колико посао може изгледати привлачно.“

Зеленооки је утрао да каже да су се сабрали градски оци и читаво становништво и да ће командир-ослободилац Мишка да говори.

ТРПЕЗАРИЈА

Олѓа намешти велики фотото апарат. Ставља га пред огледалом. Сва је унесена у механику и прецизност фототографској постапука. Кад је ствар сјремна, Олѓа дубоко уздахне и поштапише се по образима, да се зарумене. Скида мараму, намешти косу.

Стане испред огледала и најрави љесну позу. Каблом даје команду за сликање. Шкљоц.

Мења фототографску почу, мало се мучи око бравице апаратна.

Друга поза пред огледалом. Излеђа јој се придржује Новинар.

НОВИНАР: Имам нешто за вас.

Вади виолину иза леђа.

НОВИНАР: Валцер!

Он свира. Девојка је искрено задивљена.

ОЛГА: Чији?

Новинар се наклони и пружију јој руку. Али музика се сама наставља.

НОВИНАР: Олгин!

Она је шолико очињена музиком да у првом трену и не примиће његову руку.

НОВИНАР: Знам! И ја сам био опчињен кад сам чуо.

Девојка прихвата руку и заљеше ћуну срца.

НОВИНАР: Дозвољавате?

Она се смеје. Плеши на музiku коју он сад импровизује ћасом.

ОЛГА: Већ сте себе дозволили.

Онда заспава. Намести се. Залеђени у покрећу „плеши“ за фототографисање.

Шкљоц.

ОЛГА: И шта сад ако сте ми потрошили последњу почу? Да ли ћу набавити следећу?

НОВИНАР: Ово сте ви бирали?

ОЛГА: Отац и ја. Фотографска династија, без премца по европским дворовима, скромно бих приметила. Моћи ћемо живети од тога, за невољу.

Намештаја скаламерију за пројектовање.

ОЛГА: (*Ушањи ћласом, оглашава на све четири стране светла – као нека париска мадмоазел.*)
 “L’Atelier photographique de Romanoffs! Le plus récent!
 Très chic! Très moderne!”

Он се као шипарица хвата од среће за главу.

НОВИНАР: Oh, mon Dieu!

Она пројектује на зиду породичне фотографије. Кад је приказана фотографика коју је сама снимила, она значајно клима главом и подиже прсти, па покаже на себе.

Као дејче ишчекује његову реакцију. Новинар је искрено задивљен.

ОЛГА: Ви, аматери, мислите да ми правимо успомене? Да као деца хоћемо да задржимо време? Али не! Не! Светлост служи у потрази за суштином. Наш atelier photographique трага за истином.

НОВИНАР: Али шта је Истина?

ОЛГА: Не шта, већ: ко?

Стижу до фотографија из болнице. На њима су Олга и Тајјана као болничарке са шешким рањеницима.

НОВИНАР: Ово сте ви?

ОЛГА: Ја. Она ружнија, лево. Мили и напаћени! Душице!

НОВИНАР: Срце заболи јер нежне књегиње морају да гледају крв и ужас по војним болницама. Је ли то пропаганде ради, да би се народ умирио?

Њој се лице озари. Разнежи се гледајући слике.

ОЛГА: Неее! Па где бисмо у рату, ако не у болници? Цео живот смо са униформама, од малих ногу нас чувају. Сви у породици и чинове имамо, чак и Алексеј. Време је да их оправдамо. Уосталом, за мислећег и верујућег нога или живац или орган мање не мења ништа – па и даље је човек унутра! Онај кога волите и поштујете.

НОВИНАР: Колико зрелости у вашем младом бићу!

ОЛГА: Ја зрела? Једном смо Тања и ја збрисале у град, у куповину. Једино што две тулавице нису знале како се купује. Нити где су које продавнице. Нити чему новац служи. Нити колики је Петроград!

НОВИНАР: Па царски је град. Још да се вратите као царица у њега!

ОЛГА: Молим?

Тишина доволјна да ангели пролеће.

НОВИНАР: Ви сте мудра млада дама, и мој вам је савет: док је младости, размишљајте на велико, на широко и на слободно. Значиће сутра Вашим родитељима, а можда и Русији.

ОЛГА: Како то мислите?

НОВИНАР: Сви течемо, сви се мењамо. Породице опстају кроз промене, али само онда ако бар једна особа одлучи да буде материца. Средиште. Стуб.

Девојка се прзне сумњично.

ОЛГА: Ја вас данас не разумем.

Новинар гледа слике на ћелатну. Гледа њу на фотографијама.

НОВИНАР: Ах, толико сте дивни и скромни да не видите шта вам је светло на овим снимцима нацртало.

Заједно гледају слике. Он прситом подиђне њену браду, гледа њен царски профил. Олѓа схватаји. Мисао не да мира.

ОЛГА: Павлови закони су јасни. Жена не може да наследи престо Русије.

НОВИНАР: (*Ципира Царицу-мајку.*)

Ах, закони, регуле. А да ли су промисао и провиђење Господње линеарни? Да ли све можеш предвидети и у закон-кавез-пресуду за све будуће потомке ставити?! Какви су то закони који не предвиђају и стварност? Каква је то држава и куда иде? Зашто једна Олга не може опет бити владарка? Где је ту логика, па макар и словенска?

ОЛГА: (*Суочи се с њим.*)

Ви прецењујете моју снагу и врлине. Уосталом, Алексеј је наследник престола.

НОВИНАР: Боже саклони да имплицирам, здравље да служи Царевић! Али шта ако је ово ваше време? Час да слободно преузмете одговорности? Ви сте, уосталом, спремни.

Новинар је значајно гледа. Онда одлази.

Олѓа клекнє. Зури у слике своје ћородиће на ћелатну, нарочито на пренутике који показују однос сестара и Алексеја.

Ставља себи на ћлаву мараму коју је носила. Седне на ћод, шешико. И свали се на сјерану. Држи рукама своју ћлаву – нейомична је.

Навлачи себи мараму на очи, скврчи се.

Љуља се. Певуши нешто замисљено.

„Олѓин валцер“.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА VIII

Олга њод маском ўријоведача ўријоведа сиријску ўричу.

ОЛГА: „Уважена господо,“ Мишка је гласним и јасним гласом ословио грађане: „Мојих четрдесет младих помагача и ја позвали смо вас да вам кажемо да сте напустили своју дужност и издали заклетве док су ваша деца, сама, испунила своју дужност као што сте требали ви учинити. Једном када сте напустили своје обавезе, постала је наша дужност да искупимо ваше грехе. Ја сам вас запитао, не тражећи, већ захтевајући да све становништво узме оружје и помогне нам. Има нас само четрдесет, и не би сломили Мајмуне ни ако би они послали тек само једну јединицу против нас. Али ја ћу знати како да умрем јер не желим да живим да видим даљу срамоту мог народа. Не желите спасити краља и његову владу у овом тренутку погибели јер је он краљ Мајмуна. Али, уосталом, зар је важно чији је он краљ када сте се заклели њему на верност; или сте се заклели из кукавичлука? Али комесар који долази овде у име оних који држе моћ над народом Мајмуна – њему можете служити? Можете ли то учинити гледајући како Мајмунин пљачкају ваш град? Речи ми право, да ли сте ви они медвеђи јунаци чија слава неће нестати све док планета Марс постоји? Ако јесте, устаните за праву ствар; ако не, ако сте само робови и лакеји Мајмуна, онда то отворено признајте, а овде, истакнута господо, пред свима вама, пустићу себи метак кроз главу јер не желим да преживим такву срамоту.“
Мишка је извукао свој револвер и заћутао, чекајући одговор.

ТРЕЗАРИЈА

Цар ћули кромћир. Звиждуће „Марши Сибирских сирелаца“ – мелодију код Срба њознайу као „По шумама и горама“.

Улази Олга.

ОЛГА: Треба ли ти помоћ?

ЦАР: Не. Али друштво увек. Хватај нож!

Заједно ћуле кромћир. Згледају се колико су вешти.

ЦАР: Биће од тебе нешто!

Олѓа се заинтигересује.

ОЛГА: Шта? Шта? Шта?

Цар је ухваћен у замку

ЦАР: Па, нешто велико, колико видим!

ОЛГА: До које мере велико? Сјајна домаћица? Бриљантна мајка? Нечија бака? Краљица на три мора?

ЦАР: Ове прве три ствари без проблема. А за краљицу то питај тамо где си нуђена па одбила – у Лондон, па Београд и Букурешт...

ОЛГА: А Царица?

Цар је наједном збуњен.

ЦАР: Како иде она песма јункера?

ОЛГА: (Збуњено њева.)
Једут пајут јункера гвардејскај Школи.

И он њева с њом.

ЦАР

И ОЛГА: (Певају.)

Труби, литаври на солнце бљестјат.
Лејс' песњ' маја, љубимаја.
Буль-буль-буль бутилачка казенава вина!

Девојка је поштуюно збуњена.

ОЛГА: А Царица?

Цар ђули, као да не чује. Певуши јункерску њесму. Онда сијаје.

ЦАР: Нисам хтео да те оптерећујем прошлог новембра, али у Москви није било као у Петрограду. Много је људи погинуло када су Большевици срушили владу Керенског. А зашто је једини бранио Кремљ против руље крвожедне? Млади јункери и кадети који су те ову песму учили! Твој узраст и твојих сестара. Артиљеријом су их тукли, цркве Кремља гранатама пробијали. На крају су предали большевицима оружје и пуштени су да иду. Ех, сада та једина младост коју имамо оставља кости у грађанском рату...

Цар каменоћ лица јлаче, сузе му кайљу на кромћир.

ОЛГА: Ја сам те нешто питала.

Цар ђули кромћир. И ђули. И ђули. Кора је практично умећничко дело. Гледа кћер, али му рука не пресијаје да ради.

ЦАР: Ти ниси свесна шта тражиш. Требало би да желиш живот обичног човека после свега овога. Не тражи ни Бог више од оног шта највише можеш.

ОЛГА: Могу много више.

ЦАР: Павлови закони су јасни: жена не може да наследи престо Русије.

Девојка њокушава да се присећи шта јој Новинар причао. Тражи речи. Муџа.

ОЛГА: Закон?! А да ли је промисао Господња линеарна да се може записати? Да ли све можеш предвидети и пресуду донети за све потомке?! Какви су то закони који не предвиђају и стварност? Каква је то држава и куда иде? Зашто једна жена не може опет бити на престолу? Где је ту логика, па макар и...

Цар је гледа и даље сузних очију, али сада са чуђењем.

ЦАР: Ја... Нисам спреман да причам о томе сада.

ОЛГА: Кријеш нешто од мене, папа. А то није добро, јер...
(Прекида мисао. Осврће се.)
Јелена!

ЦАР: Шта Јелена? Која Јелена?

ОЛГА: Ма снајка Јелена – Српкиња! Жена Јована Констаниновића! Како не чујеш, побогу, као да имаш 50 година?

ЦАР: Па и имам! Ах!

ОЛГА: Јеленушка! Храбри створ! Једина нам је дошла од свих наших!

ЦАР: Није то без разлога, доноси нешто! Нешто важно!

Олга ћа њољеда.

ОЛГА: Одлуку о азилу? У Британији, можда?

Цар не зна шта да каже, али је увесељен. Слеже раменима.

СТРАЖАР: (Иза сцене.)

Одбијте! Одбијте. Пуцаћу. Станите ту!

Вика и дерање војника. Високи женски глас неразумљиво виче, моли, преклиње и проклиње. Наједном штишина.

Романови схватају да је рођака отетана.

Отетац и кћи се наслеђају ушима на прозор. Разочарано.

ОЛГА: Одведоше је.

ЦАР: Добро је да је није убо бајонетом у stomak.

ОЛГА: Ко ју је могао одвести?

ЦАР: Поверљиви људи Јуровског.
ОЛГА: Надам се да јој неће чинити ништа нажао.
ЦАР: Не брини.
ОЛГА: Али неку вест је донела.

Цар се смеши. Грли своје дешаве, и он тун наде.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА IX

Слике марсовске исцрпите израју то простору. Олѓа са маском приповедача наставља.

ОЛГА: Мишков говор је оставил дубљи утисак. Ту и тамо чуло се живчано шмрктање. Коначно, Старина Медвед који је живео на малом имању ван града и који је био признат и дубоко поштован због своје честитости, памети и здравог разума, устао је, успео се на позорницу и рекао:
„Слушај, Мишкице, не пуцај у себе. Чему крити наш грех? Свако види да смо криви, а зарад тога сте и ражаловали нас старе људе. Не знам за све друге, али ја ћу вас пратити где год да идете; и кажем да се нико неће усудити да положи прст на Мишкицу а да прво не пређе мртво тело овог старог медведа.“
И старији је три пута пољубио нашег хероја, дирнутог до суза.
Громко пљескање шапа је био одговор старом Медведу, и бучно „Ура!“ и „Браво!“ уздрмали су градску скупштину. Градоначелник је подигао своју десну шапу. „Раније сам био само дугоуха будала.“ „*Vive le roi!* Ура!“ викали су Медведи као одговор. „Уважена господо“, градоначелник је поново проговорио:
„Предлажем да поверијмо врховну команду над оружаним снагама Новог Малишева племићу Мишку Топтигинском. Он је први који нам је указао на нашу дужност и знао је како да за неколико сати са четрдесет јуноша и осам полицајаца обнови ред у граду и уклони са нас јарам народа Мајмуна. Предлажем да њему оставимо да изабере начелника штаба, да брзо закунемо Његовом Величанству.“
„Ура!“ поново завикаше Медведи, и подигавши десне шапе, почели су понављати речи заклетве које је градоначелник свечано читao.

ДВОРИШТЕ

Јуровски прати Цара у шетњи, али вриши и инспекцију, као добар домаћин.

ЈУРОВСКИ: Смејаћете се, али до мог доласка овде се ред није знао. Јака револуција! Телефони поцркали, митраљези раде с мене па на ушташ, командир се напије око подне, а војници тумарају, сами себи команда.

(Прима руком сферу у ваздуху и делове унућра.)

А ја сам часовничар, имам потребу да све ради као механизам. Део који се похаба, њега заменимо. Ако се разглавио, ми затегнемо.

(А онда цанире прстима – као блиц апарата.)

Али сам и фотограф, држим и до лепоте спољашности.

ЦАР: Пребојили сте нам прозоре.

ЈУРОВСКИ: Како рекох: ја сам и фотограф, држим и до лепоте спољашности. Али ваше спољашности тренутно не може бити.

ЦАР: Флека светlostи, тачка сиве у белом.

ЈУРОВСКИ: Док не буде тачка у црном, све је добро. Све је боље него да сте сад на улици, било би опасно за вас.

ЦАР: Да, уверили сте ме да нас ограда штити од света, а не свет од нас.

ЈУРОВСКИ: Да, свет сад слободно мисли о вама, племству, и овој земљи, и поретку. Никад ми није било јасно зашто се толико сви ми сиромашни мучимо, деловало ми је – без икакве потребе. И моји преци, и ја, и она моја жентурача, и несрећна деца...

ЦАР: Жао ми је што је тако.

Јуровски га по гледа сумњично. Цар мирно објасни.

ЦАР: Владар је одговоран, чак и ако није лично крив.

ЈУРОВСКИ: Ааха, али ви сте мени лично криви. И то деценијама, откако се познајемо!

ЦАР: Одакле имам част?

ЈУРОВСКИ: Ето, у гомили се лица утопе, нарочито кад имате сто шездесет милиона лица под собом. А ја сам био ваш највернији слуга! Из породице највећих обожавалаца и поданика Романових. И много сам се радовао нашем првом сусрету. Царевић сте још били, а ја, четрнаестогодишњи магарац, Јеврејче одано, одушевљено сам вас дочекао. У Томску!

Цар се смеши, сећа се доброћ Томска.

ЈУРОВСКИ: Од срца сам вам клизао! Поносан био да вас и Русију имамо. Био сам освешћени поданик – Јевреј–цариста! Али брзо је постало јасно да су муке обичног света непознате племству... А мој отац је веровао у систем, у вас! И деда је веровао! Но, том вером нису могли нас у кући да нахране и заштите и залече. И зато сам кренуо стазом праведника, да свемир крпим тамо где се распарује.

ЦАР: *(Без ироније.)*

Па ви сте у бити филозоф. Али онај који делује.

ЈУРОВСКИ: Затвор и емиграција су ме отврнули, а проклети рат је учинио да у мени, рекао бих, нестане грађанске пристојности. Остало је само принципијелност – да се ствари ураде како морају и да цена правде не сме да буде препрека правди самој.

ЦАР: Дозволите у овом трену искрености да питам оно што ме збуњује месецима. Чему наједном оно што ви зовете „револуционарни терор“? И зашто према невинима? И чему тако масовно? Зар немате неки други филозофски модел?

ЈУРОВСКИ: Имамо! Али га не желимо! ... Ха! Бићу отворен, колико ми разумевање дозвољава: оно што большевизам доноси није тек нови поредак, него до сада невиђен историјски период. Од сада, експеримент којим штитимо човечанство...

(Усјорава реченицу.)

...неће имати граница.

Цар је слеђен кад схваћа шта му је речено.

ЦАР: „Експеримент којим штитимо човечанство неће имати граница.“ То ви цитирате некога?

Јуровски пружа ћарче ћапира.

ЈУРОВСКИ: Да не буде да нисте знали... Телеграм који је донела ваша рођака Јелена Петровна, не знам да ли је храбра или је само лудача. И да – знамо да је кћер српског краља, по ког ћемо такође отићи.

Цар чија и бледи у лицу. Речи да издају.

Долази Олѓа насмешина, ћуна неких љозитивних мисли.

Јуровски се на ћарен суючи са ћуrom, а онда се лађано ћовуче и оде.

Олѓа ћрли оца, али брзо схваћа да су му мисли негде другде.

ОЛГА: Папа, како ти је?

Он одмахне главом.

*Она узме шакама његово лице, али он не би да кћер љољеда у очи.
Избезумљена девојка схвата да је ћајир у његовој руци узрок.*

Али он не дà ћајир и најчешће се неколико секунди. Она оиме телеграм, цетајући, а онда узме и ону ћоловину која је њему осмела у руци.

Девојка сија и чија телеграм у неверици. Затим разочарању, бесу, стражаху и најокон – ојрежњењу. У сузама је.

ОЛГА: „...услед спречености да Британска круна на простор своје суверености прими поменута лица, превасходно због непремостивих ограничења унутрашње и међународне природе, те безбедности и суштинског интереса Круне.“

Девојка мрмља себи на енглеском сваку реч, да је ћровари и разуме.

ОЛГА: Шта ово значи? Каква је ово порука?

ЦАР: Рођак Џорџ вели да нам не може дати азил.

Девојка шире руке у неверици.

ЦАР: И да смо опасни ако дођемо у Британију.

Девојка буљи у ћајир.

ЦАР: И да се рођак Џорџ плаши енглеског большевизма, тамошње револуције или нечег сличног.

ОЛГА: Па бар Империја има простора!

Он слеђне раменима.

ОЛГА: Можемо на неко њихово острвце на Тихом океану!

Он јоново слеђне.

ОЛГА: Нећемо им сметати!

Он гледа у сијрану.

ОЛГА: (Гласније.)

Заборавиће и да постојимо!

ЦАР: (Намерно кроз зубе, да други не чују.)

...а у другом делу текста дипломатски каже да угрожавамо Британију где год да смо.

Девојка је слеђена. Зури у оца немоћно.

ОЛГА: Зашто нас одбацују? Зар то није наша породица?

Цар не одговара.

ОЛГА: Зар нисмо њихов најближи род? Иста крв? Унуци! И праунуци?!??! Зар нам енглески није материњи?

Цар ѡуши.

ОЛГА: Који је интерес Круне да нас нема?

Отицац и сам љокушава да разуме.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА X

Олѓа ћод маском настапавља ћричу браћу.

ОЛГА: На састанку Мишке, градоначелника и Старине Медведа састављена је следећа одлука и поднесена Градском већу.

„С обзиром на тешка времена које доживљава наша Отаџбина, сви мушкирци од петнаест до педесет година позвани су да стану под заставу. Унутрашња администрација ће остати онаква каква је била пре револуције. Само особе које су неопходне за правилан рад унутрашње управе, изузете су из позива. Породице које не могу да се хране у случају регрутовања породичног хранитеља стављају се на надокнаду града.“

Целокупно становништво дигло се на оружје. Мишка, иако је био задовољан успехом, очајан је био због аљкавог изгледа грађана и чињенице да не може слободно псувати на овог или оног градског оца током вежбања. Такође му се чинило да нема довољно овлашћења. Процењујући да у овим околностима ствари не би успеле, ухватио се новог плана.

ДВОРИШТЕ

У дворишту Цар и Новинар шеснадесетицу дрва. Јуровски стијже, бичем ћо чизми удара.

ЈУРОВСКИ: Ааха, вредни, вредни! Поука као из пословице. Јуче: најбогатији, најмоћнији на свету, љубимче Небеса, потенцијални туриста у Британији. А данас – иверје и пильевина, грејати се треба за који месец.

Цар отише зној са образа. Смеши се.

ЦАР: Но, но. Ја ово волим! Са духовним миром треба гледати себе, не узносити се и не слизавати се. Зар хоћете да ми се уз мишић и живац раслаби?

ЈУРОВСКИ: Ја све разумем, грађанине. Мора човек себе себи да објасни. И успон и пад. И пустоловину и коцкања са главама.

(Пауза.)

И брзи улазак у Велики рат, са милионима пешачића.

НОВИНАР: Па није да је Русија призвала рат. Кувало се децењијама.

ЦАР: Ми смо, верујте на официрску реч, учинили све што смо могли као држава за мир. Али рата би било ионако, и то око 1917. године. Само смо имали дилему да ли ће Русија индустријски стићи да се довољно брзо наоружа.

ЈУРОВСКИ: А зар није била повод за рат Србија – незаштићена и невина сестрица словенска? Онај потлачени балкански хришћанин и бескрајна патња, како сте нам са Питерског балкона цмиздрили? О, како сте нам само лепо сви свирали „Опроштај Словенке“ док смо возове чекали – да нас одвезу тамо где ће нам експлозијама удове и живце кидати.

ЦАР: Има ту истине, дабоме. То је народ невино угњетаван вековима. И Беч је проценио да је дошло време да Србија и сваки Србин осим покорног буду предвиђени за нестанак. Да сте читали извештаје Арчибалда Рајса о зверствима Аустро-Угара у Мачви и Рађевини не бисте се сад спрдали. Деца су на Дрини набијана на бајонет или жива бацана гладним свињама од стране војника најкултурнијих држава Европе. Постојали су хуманистички и етички разлози за помоћ Србији и од њих нисам бежао. И нисам једини Рус који тако мисли.

ЈУРОВСКИ: И све сте нас због те лудачке болећивости за далеку родбину ставили у ровове и под гасне маске? У глад увели наше укућане? Милионе побили? Себе и Царство олако свргли?

Цар осіставља дрва. Новинар диже руке, разочаран јер нису завршили њосао. Цар оішаре руке од тиљевине. Узме ћарче коре.

ЦАР: Бог с вама, како ви то мене видите? Хоћете ли да причам како ви од моје интелигенције очекујете? Или да причам као школовани војник и некадашњи владар? Па, наравно да није Србија била у питању, већ будућност Европе и нарочито Русије. Гле шта нам земљопис каже, а његова је последња.

(Прћа кором по земљи.)

Немачка војна стратегија је планирала прво муњевити рат са Француском, а после би се сва немачка сила окренула на Русију. Реаговали смо на апел из Париза по тврдом међудржавном савезничком уговору, а и то из интереса Русије.

ЈУРОВСКИ: Лепо вам је на двору тај француски легао. Не приме-ћујете ли да је све било у Европи било као лутка, док ваш отац није руско стратешко савезништво пребацио са Немачке на Француску? И Немци су се наравно уплашили да су уклештени...

ЦАР: Ви кажете да сам од сопствене млитавости умислио да сам скроман. А ја сам само старовремски. Гледам да одржим реч. Да помогнем савезницима кад траже пре-времену руску офанзиву. Да разумем зашто су Британци преко младог Черчиле пустили немачке подморнице у Црно море да нападну моју флоту и пресеку нашу војну помоћ Србији. И покушавам да разумем и нас у Русији – зашто смо заборили Србији да превентивно нападне Бугарску у пролеће 1915. И да схватим зашто је Черчил спречио да савезничка војска из Солуна оде у Србију и помогне одбрану, него су уместо тога отишли у Турску, на крваво Галиполе?

(Пауза.)

Да су Срби узели Бугарску, не би било инвазије три царства на Србију нити Србинове Албанске голготе... Е сад знate зашто се руска и српска војска нису испуниле план да се на Видовдан 1915. састану у Будимпешти и крену да проведу Велику Госпојину у Бечу и Аранђелов-дан у Берлину...

НОВИНАР: Све је јасно. Још само да се објаснимо око брака Немачког царства и Большевизма, колико је ту љубави а колико рачуна.

ЦАР: Свестан сам да сте ви, большевици, мекани на Немачку. Морао бих вас подсетити да сам ја – баш као и мој отац пре мене – дао иницијативу за разоружање европских народа. Сви моји рођаци из других европских монархија су то одбили, укључујући и све немачке династије. Мира не може бити ако га друга страна не жели. Знате ли ко је био Фридрих Лист?

ЈУРОВСКИ: Не. Рођак Франца Листа?

ЦАР: Немачки економиста. Залагао се за националну економију наспрам економије појединца или космополитске економије. Сад ћу вам рећи једну строго чувану немачку тајну. Тада Фридрих Лист је још 1840. одредио да је Средња Европа цитирам „биолошки простор опстанка германског народа“, али да им је за то потребан и Југословенски, Балкан. Дакле, ми смо знали да се Немци, Аустријанци, па и Ватикан, 75 година спремају Велики рат.

ЈУРОВСКИ: Зашто би им то толико требало?

ЦАР: То је мени непознаница. Можемо само да нагађамо зашто су душе народа толико различите. Неки од мојих научника кажу да се преци Германа још од праисторије хронично плаше глади, због лоше пољопривреде на северу. Ја не знам да ли су Немци урођено напети и преки због тога, али знам да се сигурно неће смирити док своје не истерају. А за то прво морају узети пупак светова, оно што они зову њихово двориште – Балкан.

ЈУРОВСКИ: Могли сте решити споразумом. Разуман је то народ, поћак Вилхелм би вас схватио.

ЦАР: Покушали смо, али нам се рођачки разуми разликују. Но има ко је био разумнији од мене. Ви, комунисти. Немачком марком Лењин је револуцију платио а онда је Немцу поклонио сепаратни мир. Невоља је што ће то Словене, Јевреје и друге народе у будућности кочитати без мере.

ЈУРОВСКИ: Зашто сте тако сигурни? Откуд можемо знати будућност? И зар не долази време вечног мира?

Цар прескаче одговор.

ЈУРОВСКИ: И шта је нама Дунав? Ништа! Осим у руским народним песмама. И у освајачкој залуђености.

ЦАР: Вама ништа, корени су вам од другог тла. Али је Руси и Малоруси и Белоруси Тихи Дунав светиња. И није освајачка залуђеност, јер ми не желимо да живимо тамо – земље имамо за паралелну планету – већ да будемо безбедни. Али има још једна тајна. Тамо је Руси порекло, стара постојбина и колевка.

ЈУРОВСКИ: Зар није обрнуто?

ЦАР: Па јесте ако слушате научне валцере Беча и Берлина или пратите како Британац плаћа да се копа Винча крај Београда. Али ако слушате свој род – Соларића,

Суровјецког, Данковског, Шафарика, Милојевића – а изнад свега наша руска писана предања, онда нема сумње одакле Индо-Србин а за њим и Индо-Рус потичу и шта је њима Подунавље. Дунав је онај библијски Фисон или Пишон, прва рајска река, како вели књига Постања.

Цар склайа очи. Почиње да рециштује древне стисе.

Мушкарци не виде да се мала женска особа тојављује и тажљиво слуша – Олѓа.

ЦАР: Ипатијевски односно Првобитни летопис, знан и као Несторов! 12. столеће! „Ево повијести минулих љета: откуд је пошла руска земља, ко у Кијеву поче први да кнезује, и откад је постала руска земља. Овако ћемо почети повијест ову: Послије потопа три Нојева сина – Сим, Хам, Јафет – раздијелише земљу. (...) Послије рушења Куле пак и послије диобе народа, узеше Симови синови источне стране, а Хамови синови – јужне стране, Јафетови пак узеше запад и сјеверне стране. Од ова наиме 72 народа би и народ словенски, од племена Јафетова – Норици, који су такође Словени. Послије много времена сјели су Словени уз Дунав, где су данас Угарска земља и Бугарска. Од ових Словена разиђоше се Словени по Земљи, и назваше се именима својима по мјестима где сједоше. Они који дошавши сједоше уз ријеку по имену Морава, и назваше се Моравци, а други се Чеси назваше. А ово су још ти исти Словени: Срби, Хрвати, и Хорутани. Када Волоси нападоше на дунавске Словене, и сједоше међу њих и угњетаваху их, ови Словени пак дођоше и сједоше уз Вислу, и прозваше се Љаси, а од ових Љаха назваше се Пољаци; други Љаси су – Љутићи, неки – Мозовшани, а неки – Поморјани. Тако исто и ови Словени дођоше и сједоше уз Дњепар и назваше се Полочани, а други Древљани, зато што сједоше у шуме; а неки сједоше између Припјате и Двине и назваше се Дрговичи; неки сједоше уз Двину и назваше се Полочани, ријечице ради што утиче у Двину, именом Полота, од ње се и назваше Полочани. Словени пак који сједоше крај језера Иљмена, прозваше се својим именом – Словени, и саградише град и назваше га Новгород. А други сједоше уз Десну, и уз Сејму, и уз Сулу, и назваше се Северјани. И тако се разиђе словенски народ, а по њему се и писмо назва словенско.“

Цар отвара очи. Слушаоци су заћањени. Прво не умеју шта да кажу, а онда се Јуровски прибира.

ЈУРОВСКИ: Превелики сте идеалиста за Цара! Ви због идеје не видите материју. У светлу данашњег разговора, сматрам да је требало и да се морало и могло са монархијом раније завршити, још пре неколико генерација. И не знам шта смо до сад чекали...

Шмркне незадовољно и оде.

*Цар се окрене и види ужађене очи своје најснажније кћери.
Намићне јој.*

Девојка се озари.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XI

Маскирана Олга приповеда сириску причу.

ОЛГА: Пушок Пушкин је Млађи, Мишkin брат а старији син државног саветника Пушока Пушкина Топтигинског, конзула Мајмуна у колонијама Ескимских Хаскија у Африци – прихватио се новина након ручка. Његов отац је мирно пушио цигару. Пушок Сениор је био у тренутку затварања очију, са намером да дремне, када је Пушок Млађи викнуо: „Тата! Само слушај ово!“ Пушок Млађи је читao узбуђено: „Марсовски Париз. 19. април 1917. Извештени смо да је у Новом Малишеву избила контрареволуција под вођством неког дванаестогодишњег Мишке Топтигинског. Побуњеници су ухапсили комесара и извршили низ претреса у којима је учествовао велики број жена бивших полицајаца и жандара као и других нејасних личности. Низ је покушаја настрадаја на живот младог Топтигинског, самопроглашеног 'Војводе'. Њега чува даљу и ноћу његова дружина. Крај сукоба се сада очекује сваког дана. Мишка ће бити предат револуционарима који су одлучили да опрости становништву, али и да обесе зачетника побуне да би дали пример. Оно што највише узномираја је то што је Мишков отац, према гласинама, још увек у служби Мајмуна“

Мишкова мајка је почела да јеца. Пушок Старији је скочио узномириен и са сузама у очима изнео: „Каква је радост што је отац сазнао да је његов син постао сјајан јунак. Каква двострука трагедија је да изгубим сина сада када сам тек у потпуности схватио његову праву

природу – а да га чак нисам пре тог ни видео.“
Пушок Млађи је само рекао: „А ја сам увек мислио да
је то будала“.

ТРПЕЗАРИЈА

*Олѓа се клати на столовици заследана у белу светлост уз прекре-
ченог прозора.*

Очи су јој устапалиле, умилеле. Јуља браћа, ћева.

ОЛГА: (Пева уставанку „Си, Исусе, си.“.)
Спи, Исусе, спи,
Голивку склони.
Над Тобоју Дива Мати,
Тебе буде пољихати
Тут тепленко и дехењко!
Спи, Исусе, спи.

Улази Новинар. Она му ћокаже да ћути.

*Новинар хода на прстима, брзо, механички, као у слејсијику, што
њу забавља.*

ОЛГА: (Пева.)
Спи, Исусе, спи,
Голивку склони.
Бурја стогне на двории,
В небе ризку до зимлии
Тут тепленко и дехењко!
Спи, Исусе, спи.

*Новинар ћоново као у слејсијику скакуће и доноси столовицу. Порав-
нава је поред Олѓине и седа.*

Заједно гледају у стуб светлости иза пребојеног прозора.

Чак и Новинар ћокушава да ћева уставанку.

ОЛГА: (Пева, Новинар се хорски укључује.)
Спи, Исусе, спи,
Сердинком твори,
Не питајшто пољијсмуде
Шкосј годујут пре вси људи
(Сама.)
Спи, Исусе, спи, дитјатко
Сердинком твори.
Спи, Исусе, спи, дитјатко
Сердинком твори.

Новинар завири испод Алексејевог ћебенцећа.

НОВИНАР: (*Виши шаћуће и прави ћримасе.*)

Па он спава!

ОЛГА: (*И она прави ћримасе.*)

Да – он спава! Али му учвршћујем сан.

НОВИНАР: (*Испо се кревељећи,*)

Правилно!

ОЛГА: (*Завишује под ћебенце.*)

Баш је чврсто заспао.

НОВИНАР: Да га однесем?

Олга захвално климне. Новинар нежно прихвата и односи Алексеја. Она ћевуши уснаванку, али без речи.

Новинар се враћа.

ОЛГА: (*Нормалним ћласом.*)

Опет ви? Нешто сте хтели?

НОВИНАР: (*И он нормално.*)

Овог пута да се пожалим на ваше сестре.

ОЛГА: Ах, знам ја те цвећке подуже. Да су мале, рекла бих да су штенад. А овако су већ кујице. Шта су опет урадиле?

НОВИНАР: Проблем је у оном што нису. Нису забавне! Неће да разговарају са мном. Одбијају интервјуе, плес, шах, вежбе Чехова – подужи је то списак игнорисања, одбијања и занемаривања. Ето, одмах се празнина отвара у кући, чим сте ви заузети...

ОЛГА: Ех, да сте мало стрпљивији све би било по вашем.

НОВИНАР: А кад ћете имати мало времена и сажаљења и за мене?

Остали сте ми дужни оне приче како сте одбили да будете краљица Енглеске? Па онда Србије! А затим... Румуније!

ОЛГА: Могу ли да вас замолим да то буде пред вечеру, не осећам се сад најбоље.

НОВИНАР: Разумем.

Девојка морнарски оштароздрави.

ОЛГА: (*Шеретски, официрски.*)

Слободни сте.

Он излази, ходајући уназад, као у комедији.

Олга осићаје сама, најсамља. Зури у светло прозора.

Њена душевна маска паѓа.

Девојка се ѕресамићује од болова у желуцу. Нештито је разара душевно и телесно.

Појледа исједе себе, очију мутниних и зажађреных.

Јечи.

Мрмља. Пева. Бунца...

ОЛГА: ...да би онда рекли „Олга има нервни слом због ужаса које дневно виђа“! Али! Али! Олга нема нервни слом од ужаса који виђа! Олга се сломила јер ужас није виђала! Јер није могла да живи мимо болнице! Да учини више онима у трпљењу... Душама које су јој радост доносиле... Јунацима-дечачима који умиру сами и без неге, док она оде да спава у дворцу.

Сјуже на њод и шамо се савије у фетусни ђоложај.

ОЛГА: ... А дан кратак! А ноћ дуга. Сан побегао! И тело се исцрпи а живац се стањи! Много је потреба, како свуда и свима стићи? И човек схвати да не може свуда и свима – и онда се живац додатно стањи... Усахне! Изда човека. И како сад бити јак а без живца? Можемо ли живац обновити?

Она се усјрави и клекне. Њиши се.

Службеним кораком улази Летонац. Поспавља се у ђоложај крај вратића. Онда примећи њу. Забаци шушку на леђа. Приђе јој на корак.

ЛЕТОНАЦ: Јесте ли добро, Олга Николајевна?

Она јечи усјаванку, али мало болно.

ЛЕТОНАЦ: Да донесем чај? Да позовем доктора Боткина?

Она јечи ћесму.

Он је дошакне по рамену, најоћрезније.

Она га појледа као да се нису видели вековима. Придиже се мало. Мирнија је, иако у сузама.

ОЛГА: (Умирује га.)

Не треба мени доктор! Оставите ме на миру.

ЛЕТОНАЦ: Полако, побогу!

Она је одушевљена његовом сировом безазленошћу.

ОЛГА: Ама, склоните се од мене! Нестаните!

ЛЕТОНАЦ: Ви сте...

(Тражи руску реч.)

...груби? Нема потребе за тим...

ОЛГА: Јесте ли ви игде ратовали, добри наш? Јесте ли убили кога скорије?

ЛЕТОНАЦ: Не још. Не још!

Она исправља кичму, враћа јој се снажа руске љемићке крви.

ОЛГА: Колико вам је живот, добри наш, до сад донео смрти и рана и обогаљења и страху?

ЛЕТОНАЦ: Па, мене су у априлу регрутовали...

ОЛГА: Ах, па ви сте још жутокљун на овој равни. Али, мора се човек прекалити! На рођењу смо руда, али где је ту метал, где легура, где слојеви челика?! Да вам кажем где је проблем свих нас?! Видели сте моје родитеље? Мекани, је л' да? Повучени, стидљиви? Пар који се бескрајно воли и који гледа да очува пристојност и душевност у нељудским и непристојним временима. Јесу ли то мекушци?

ЛЕТОНАЦ: Ја... не знам, Олга Николајевна. Нису груби, то је сигурно.

Она га доћакне ио трудима.

Намешта му упршаче и гомиле ојреме на њему, закојчава му дућмад.

ОЛГА: Они су најјачи! Носили су муку за све нас, одговорност за ову црну земљу. А до својих мука не могу ни допрети, нити им видети краја. Знате ли, рецимо, колико ће мој брат живети?

ЛЕТОНАЦ: Не бих знао. Док сам био верник то се сматрало и неуљудним да се процењује. Бог зна колико нам је самерено на кантару.

ОЛГА: Бог зна! И медицина је од Бога, а она вели да мој брат тешко да ће доживети шеснаесту годину. Дакле, још три године смо с њим, а после иде да се ушушка у небеску дачу. Цео живот ме ломи да ли смо му доволјно муке олакшали, анђелу! Да ли је довољно љубави у својој патњи добио, или смо га негде, ми идиоти, закинули.

ЛЕТОНАЦ: Каква је то болест?

ОЛГА: Успутна награда племству: крволовтање, учено речено – хемофилија. Повредите се и онда са својим близњицама само гледате како животна сила цури из вас. Проклетство крви коју смо из Бакингемске палате добили, од бабе и пррабабе краљице Викторије...

Она је завршила срећивање његове униформе и ојреме.

Луѓи га то кичми да се исправи – војник да буде, а не страшило.

ЛЕТОНАЦ: Благодарим најдубље, ваше висо... Олга Николајевна!

ОЛГА: Очи ме боле кад видим аљкавог војника. Мири-но!

Он се нағонски исправља.

ОЛГА: Браво!

(У љоверењу.)

Обично не носим еполете на хаљинама, али да се зна: виша сам по чину и од вас и од Јуровског. Са тринест година сам постала заповедник Трећег хусарског Јели-саветградског пука, извирно српског!

Девојка расположена излази.

Момак збуњен и укочен осијаје, не сме да се љомери.

Она викне стоља.

ОЛГА: (Глас са сијране.)

На месту – вооо-љно!

Он ојусиши жусијро леву ногу. Насмени се.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XII

Са маском йријоведача Олџа настапљаја сијријску љовесију.

ОЛГА: Мишка је добро схватио да када је прошло усхићење о догађајима, његова ситуација би се могла показати најбесмисленијом и да би, уопште, било шта што је постигнуто захваљујући њему изгледало тако забавно, па чак и смешно, да би здрав разум преузео ствар и становништво се помирило са „Прелазном владом“, поново се окренуло нормалном послу и одбацило читаву контратреволуционарну фарсу. Дакле, да би очувао све што је освојио, Мишка је замислио овакав план: да продужи општу пометњу и истовремено изгради тако чврсту основу под својом владавином, као и под читавим својим подухватом, тако да када становништво дође до своје памети, буде прекасно те да насумице морају наставити са стварима како су и започете.

Да се нико не би освестио о томе шта се истински дешава, Мишка их је све преоптеретио радом. Начелник генералштаба саставио је план кампање; Грандоначелник је дан и ноћ копао под хрпама докумената прекривених шкработинама које му је Војвода наго-

милао; Судија је истраживао револуционаре. У Губернаторовом уреду, Мишка је свечано председавао над свим тим хаосом. Несвесно, сви су га убрзо почели гледати као неку врсту идола, чији је печат или најврљани потпис потврдио или решио нешто.

У међувремену, замоливши прво градоначелника да спреми, као да се ради о успомени за Мишку, подробан опис свега што се додило, Мишка је за Мировну конференцију, Цару и затвореном Краљу написао дубоко потресан и дирљив телеграм, молећи за помоћ у име умирања праведног циља. Додао је свом телеграму извештај градоначелника, који је, наравно, покушао да представи Мишку у најповољнијем светлу.

Док је чекао одговор, Мишка је и даље бацао прашину у очи јавности; али како не би губио време, студирао је у тишини свог великог уреда те положио испит за четири разреда, освојивши златну медаљу за своје достигнуће.

ДВОРИШТЕ

По дворишту штара Летиониц. Кроз прозор се чује девојачки смех. Затим смех Царев ћа Алексејев.

Олгин глас виџеве говори на разним језицима. Али лоше изговара, ћа се сви смеју.

Долазе Новинар и Јуровски. Комесар примићује заљубљен поглед код Летионца кад чује Олгин глас.

ЈУРОВСКИ: Шта то радиш? Да ли си при чистој свести, друже?

Летиониц се посрами. Јуровски је заинтересиран.

ЈУРОВСКИ: Ја нисам био добровољац за ово! Ти, друже, јеси. Одбиј од прозора!

Летиониц послуша, маршиевским кораком. Новинар се смеши на Јуровског.

ЈУРОВСКИ: И шта сад ви?

(Пауза.)

Немогуће ми је да не мрзим оно што Царска породица представља. и да не будем огорчен због људске крви проливене у њихово име.

НОВИНАР: Али.

ЈУРОВСКИ: Али.

(Уздахне.)

А опет, уз сва та осећања, тешко ми је да их гледам на тај начин. Човек просто не може пронаћи тако једноставне, скромне и уопште пријатне људе. Да нисам добио одговорност, не бих имао никакав разлог да имам ишта против њих након што сам их упознао. То ми још више отежава положај.

Новинар је сав саосећајан.

НОВИНАР: Пазите на желудац и срце.

ЈУРОВСКИ: Откуд ви знате за те тегобе?

Чују се удаљени тајови.

НОВИНАР: А глас из Москве? Да ли треба следити принцип или срце?

Большевик води мају и показује забринуто нештито на маји Новинару.

И сам Лепонац је наћулио уши.

Тајови у даљини се појачавају.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЛИ – МЕЂУИГРА XIII

Маскирана Олѓа настапава Мишикуну причу. Слике иђрају.

ОЛГА: Телеграми на Марсу, за разлику од других планета, стижу за пар часова, па је за Краља Алберта, Цара Мишку и Мировну конференцију седмица била довољна за решавање насталих околности. Мишка 16. априла није отишао у Губернаторову палату, већ је по први пут остао кући у целом овом раздобљу. Претходне седмице пролеће је стизало крупним корацима. Сада су се листови развијали, а свежа смарагднозелена трава је никла у Качициној башти. Био је светао, прозирни дан, од оних светлијих, мирисних дана када чудна меланхолија, нека врста неиздрживе жудње за нечим вишим, обузима сва бића, када се човеку плаче, када је однекуд извучен и не може игде пронаћи своје место. Тако је било са Мишком. У таквим данима падао би у неку врсту посебно меланхоличног песничког расположења, а његово срце не би се налазило у било чему. Зато је Мишка тог дана остао у дому, у малој соби изнад Кадушкине радње.

Пред једанаест часова Мишка је јасно чуо бубњеве и гласне аутомобилске сирене. Мишка је истрчао у врт. Дочекао га је најстарији од тројице официра, који су заиста ишчекивали Мишку, поздравио га и рекао:
„Имам част да се представим – пуковник гроф Монте Глорија ду Бола из Перјанске великовојводске гарде.“ Затим је Мишки изнео поруке.

„Имам част да вам пренесем документе са Мировне конференције, од Краља Алберта и Цара Мишке. Осим папира, овде сам допремио хиљаду пакета униформи из Мишкославије и две хиљаде сандука оружја и патрона од Његовог Височанства.“

Речи нису могле описати Мишконо задовољство; био је ван себе од радости. „Али, грофе“, коначно је изнео: „Како сте уопште прошли војску мајмуна – док сте у овом превозили оружје за рат против њих?“

„Ох, то је било врло лако“, одговорио је гроф. „Морали смо да подмитимо само једног комесара. Осталих пет су се задовољили добром плуском по губици.“

„Па, сада бих смео да вас позовем на ручак? А после тога ћемо отићи до вашег одреда и погледати све што нам је послато“, рече Мишка.

Службеници су се са задовољством сложили и отишли у Качицину гостионицу.

ТРЕЗАРИЈА

Олга прекине са читањем бајке брату, јер би Летонац хтео нешто да јој каже.

Она завири испод ћебешта и увери се да брат сава.

ОЛГА: (Шайне.)
Спава. Изволите?

Летонац је води на други крај собе. Осврће се. Снебива се.

Олга би да оде. Нестриљива.

ОЛГА: Увежбајте мисао, па ме позовите.
СТРАЖАР: Ваше височанство. Уф! Мислим: Олга Николајевна!
Ох! ... Другарице!

ОЛГА: Да? Друже.

Она стриљиво чека, али он не успева да ариткулише мисао која је обома јасна, али је неизрецива директно јер има превише живојних условности са обе стране – „ако ово, ако оно“....

*Он је молећиво зледа у очи. Девојка није равнодушна на тај послем
тса – истовремено и дивљег и штитомог, и бесног и здравог.*

Олѓа почине да йрича, одједном просветљена.

ОЛГА: Ја знам шта ћете рећи, али вас ваш руски не служи. Смем ли ја да пробам? Па, ево шта ви мислите. ... Човек се постаје, човек се не рађа. И ви ћете, добри, постати све потребно. Али то за неке жене не важи – оне већ јесу то што су, чим се роде, само се врлине усавршавају. Мада неке постану кучке, јер им се хоће. Ви мислите да ја, ето, имам неке вредности. И да сам вам драга. И Татјана вам је била у почетку драга, али се ви сада осећате обавезним мени. А зашто? И куда то води? Ви мислите да негде води, времена се мењају. Гађићемо совјетске кромпире од 200 килограма и научне зечеве од 400, слађемо мајмуне ракетама Циолковског у хладни свемир, да са херувимима светим језицима говоре. Ви мислите да баш ја оваква могу међу наш народ, да могу бити атеистичка републиканска царица јер волим људе, али да неко мора да ме чува, јер сам превише осећајна за сопствено добро. И слутите, али не мислите отворено, како би изгледало дете или два које бисте ми направили. И верујете у најбољи могући од свих исхода за ову земљу, која ће бити спасена ако обоје засучемо рукаве и спаваћице и будемо невидљиви док не ојачамо.

Она склађа очи и настапавља да йрича.

ОЛГА: Колико ја видим ви сте потомак неког витеза који је код вас у кући давно препспавао, а ваша млада прабака ходала врстама да га поред нежних бреза испрати и поклон од њега у себе узме. Ја вам се захваљујем на понуди. Размислићу, али боље да питање оставимо отвореним.

Он је већ избезумљен. Покуша да ју пољуби. Олѓа најло отвори очи и пре но што се пољубац десио.

Измакне се.

Дубоко је дирнућа и изазвана. Али, доспјојанско сопствене ситуације пре владава у њој.

СТРАЖАР: Ви нисте свој! Ја бих да вас пустим сад преко ограде. И да знате: ако данас не побегнете, више се никада нећемо видети јер ћете бити одведени тамо где се не можемо срести. Ако вечерас успете, а мене моји не стрељају, онда ћемо се сигурно срести – у којем год

положају били ви и био ја. У поверењу – стиже Чехо-словачка легија и освојиће Јекатеринбург, сумње нема. И долазе по вас, циљ им је спасити Цара са породицом. Али то је ризично, нарочито за вас лично.

У Олги сазрева јасна мисао и одлука.

ОЛГА: Ако одлучим да побегнем, шта ће бити ако ме ухвате?

ЛЕТОНАЦ: Нећу дати да вас муче.

У њеним очима, он је све симпатичнији.

ОЛГА: Размислићу.

ЛЕТОНАЦ: Ви морате бити сачувани од даљих искушења.

Гледају се у разумевању.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XIV

Олга са маском претпоглава настапавља старијску причу.

ОЛГА: Поручник Мишка сазвао је тајни састанак у Губернаторовој палати. Конференција је трајала веома дugo и одлучено је да се донете резолуције неко време задрже као врхунска тајна. Имајући стварну моћ у шапама, млади Мишка је оштро преокренуо начин на који је радио ствари. Палате, сјај, папир – све је отишло једним замахом његове моћне шапе – и Мишка се од речи окренуо делима. У пет сати ујутро, седамнаестог априла 1917. војска је пробуђена и за пола сата је доведена у борбену готовост. У шест сати, по наређењу врховног команданта, војска је опколила део града у непробојном кругу. Други део војске окружио је Мајмунску четврт; а трећем делу, који је на тргу постројио принц фон Лионбург, прочитана је следећа кратка, али значајна наредба:

„Извршити подробну претрагу читаве четврти и прикупити све списе и доказе који би могли указати на било какве незаконите делатности становништва. Наредба треба да буде у потпуности извршена до дванаест часова поподне. Потписао, поручник Топтигински, Врховни командант.“

Наредба је извршена дословце. Поштар Свињкин се посебно потрудио. Коначно је схватио истанчане тајне ратовања и чак је био унапређен у виши чин. Истог дана, због изузетне ревности, Свињкин је постао млађи подофицир.

РАДНА СОБА

Олѓа задихана ућада у собу. Суочава се са Царем.

ЦАР: Зашто то опет радиши мајци? Њој не требају свађе у овој нашој муци..

ОЛГА: Погрешно ме је разумела када сам тражила да се примимо. Није време за препуштање судбини.

Он је прекорно гледа.

ОЛГА: Хеј, била сам у сакупљању информација! Живи језици су проговорили. Офанзива наших на Јекатеринбург почиње у следећим сатима. Црвени симијани су у страху, разматрају шта ће бити с њима, али и шта ће са нама. Мени нуде да побегнем.

ЦАР: Мали Летонац? Колико је искрен?

ОЛГА: Веома.

ЦАР: А колико је то његова памет, а колико би то могао бити план?

Олѓа се збуни, слећне раменима.

ОЛГА: Ствари се, дакле, мењају. ... Има ли икакве могућности да промениш одлуку о абдикацији са трона?

ЦАР: Не.

ОЛГА: Али тај трон је твој! Имаш ли намеру да овим новим силама решавамо судбину Царства и породице? Нуде нам се решења.

ЦАР: Не. Свима сам све опростио. Зло се злим не решава, већ само љубављу. Видећеш већ у мојим годинама. Моја улога не сме додати ништа братоубилачком рату, док се ствари саме између њих не реше.

ОЛГА: А која је моја улога? Да ли се могу заобићи ригидни закони наслеђивања круне?

ЦАР: Тешко. Било је једва изводљиво и у миру. А камоли сада када демони саобраћају кроз људе.

ОЛГА: Па зар не видиш како је историја обрнула улоге после 300 година?! Да ли ја могу бити нови Михаило Романов, онда сасвим млад, а може ли Русија бити као она држава која је била упропаштена након Смутног доба?

ЦАР: А да ли ја могу бити мајка-монахиња Марта која је, наводим, „са сузама одбијала благословити ступање сина на престо, јер је знала како су кратко владали Михаилови претходници и како је ужасан био њихов крај“...

Олга наставља, још жешће, пратила се.

ОЛГА: Али! Али! Како оно даље пише? „Тада их је архиепископ Теодорит укорио, рекавши да ће руска земља доживети нове невоље и за њих ће пред Богом одговарати Михаил и његова мајка. Чувши то, Михаило је сав у сузама пристао преузети престо и пред иконом Богородице Теодоровске прихватио избор сабора.“ Крај навода.

Цар ћући. Сада већ мапиран.

ЦАР: Одлично се сећаш Ипатијевског летописа. ... А колико је имао година Михаило кад је умро?

Ово је било трик штапање.

ОЛГА: Колико... Колико и ти сад. Зар је битно шта је било онда? Реци ми: да ли ћеш се борити? Да ли нестанак Русије уопште има важност за човечанство, како вели Тур-грађев?

ЦАР: У оној епохи Русија јесте била неопходна човечанству. Али то тек накнадно видимо. А да ли је данас потребна... Ти јеси млада и ово јесте смутно време, али лично нисам сигуран да је то добро решење. Али ћу увек размислити о свему што си икада рекла и урадила.

Олга се осећа победнички. Удахне ваздух дубоко и исправи се.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XV

Опет слике. Опет животиње на Марсу. Олга под маском даље истиче историју.

ОЛГА: Поручник Мишка је купио једну палату, дворац и све површине за 10 милиона франака. Седамнаестог априла преселио се у свој нови дом.

Сазнавши како је Мишка очас посла смакну револуционаре, мајмуни су улетели у бес. Град који је најближи Нојштату, Санживил д'Оријан, преузео је корпус револуционарних снага, а комесар је упућен у Нојштат у нади да ће се контрапреволуционари предати без отпора. Но, када је комесар изразио жељу да ступи у преговоре са војницима, одмах су га послали у палату врховног коман-

данта, за шта комесар није био сасвим спреман. Ипак, када је уведен у малу пријемну собу, покушао је да сакупи своју храброст и полет.

Кроз два минута врата су се отворила, а врховни командант се појавио на прагу. „Шта ти хоћеш?“ Мишка је кратко питао.

„Дошао сам до вас, младићу, као представник 'Прелазне владе'“, започео је комесар свечано.

Но Мишка је ауторитативно показао врата и гласно рекао: „Напоље!“

„Али, младићу...“

„О, тако је то значи“, рече Мишка, зграби јахачки корбач што је лежао на столу и обруши се на несрећног комесара, вичући: „Напоље, напоље, напоље!“

Осећајући ударце корбача, комесар излете из собе, мислећи само на спасавање живе главе. Мишка га је отпозди пожуривао, понављајући: „Излази, излази, излази!“

КРАЈ II ЧИНА

III ЧИН

ДВОРИШТЕ

Олга излази у двориште, придржује се Браћу који седи у инвалидским колицима. Седне крај њега.

ОЛГА: Дошао је тренутак да разговарамо, да ти добре вести кажем. Многе војне силе стижу у помоћ и морамо се одмах одлучити, пошто нам кроз њих и друге више силе говоре. Не замери ако нисам увек била достојна твоје битке! Али није то сад тема између тебе и мене. Ми морамо брже играти, имати више фигура. Пешаке који могу на крају и табле и партије своју суштину да промене, као у бајци. Ја... Ја ћу ти бити достојна сестра, извини ако понекад нисам била. Има шансе да све буде опет добро – имам обавештења са врха! Ако Бог да, нећу одлазити из ове земље, бићу ти помоћ у твом владању, како ти процениш. Али морамо бити спремни за све случајеве и унапред те молим да се не љутиш! У случају потребе или твоје дуже одсутности ја могу бити ти. Могу бити МИ! Имали смо и других кнегиња, имали смо владарки, имали смо Олги – зашто не и опет? Зар павловски женомрзни закони да убију будућност ове дивоте од земље? Причали смо – довољно је неко да побије сваког мушки Романова – и више нема Русије јер нема царског самодржавља да је штити. Зар да због страха од жене, мртвог слова на стогодишњем папиру, нестанемо као држава и самодржавље? Да останемо од влажне глине, непечена форма могућег савршенства? Да одустанемо од достојног ношења сопственог крста? Шта би било да Олга Кијевска није стегла и срце и утробу, и нашла одлуку, макар и сирову, у себи? Да ли би ове земље и сваког њеног црвића – раба и рабе божје? Ако смо мисли у месу али сишле од нечег узвишијенијег, ако јесмо честице Светог духа које овде имају позвање – зар није грех не следити своју идеју? Јадно ли је себе штедети и падати у бесловесност и безнађе и чамотињу? Зар није сутрашњица наша већ у промисли Творца и зар није већ спроведена кроз чисте енергије, макар ми својом ногом и не ступили у њу. Али неко наш ће већ ступити! И реци ми: има ли стварно важности за планету ако Русије више не буде? Има ли нешто што ми као Руси и Словени и Људи још

можемо допринети себи и другима? Ето, то ме мучи док дишем ваздух ових пространстава, која не могу да гледам али могу да видим. Сад слушај: Чехословачка легија и наша Сибирска армија надиру ка нама, Срби су тајно већ у граду да нас отму и заштите, а и Западњаци ће ускоро на север у Архангелск допловити... Све опет може добро бити. Изванредно и чудесно! Мораши ми веровати, мораши ми оправштати за све што ћу убудуће чинити за тебе и уместо тебе. Зашто се сад мрштиш? Бебо!? Мили! Не врећај се! Молим те!

Она мало затаплаче, узбиљена и уплашена штава је по урадила.

ОЛГА: Ти си будући Цар! Нисам ја мислила ништа...

(Насмеје се.)

Па ти се смејеш! Штене једно! Крме и мајмунче! Шаљивцијо безобразни и размажени!

Грли браћа.

ОЛГА: Мило ми је да смо се разумели. Немој ово да причаш Мами и Тати, главу ћу ти одврнути, па бундеву ставити.

Мази браћа по глави са највећом љубављу на свету.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XVI

Олѓа са маском йријоведача настапавља сиријску причу.

ОЛГА: Јутјутру 19. априла двадесет хиљада мајмуна са стотинама комада убојничких средстава изашло је из Санџвила д'Оријан. Као да је све у реду, Мишка је изашао на коњу, да би разгледао како иде посао око утврђивања Нојштата. Мишка је обавештен да су Мајмуни на три врсте од града. „Да ли су веома пијани?“ питао је Мишка.

„Мртви пијани, господине поручниче“, одговорио је Ађутант, сада поручник Хеки Веселки. „Које мере наређујете?“ „Ниједну“, рече Мишка.

„Забога! Двадесет хиљада њих, када ми имамо тек пет хиљада?“

„Кладићу се на тридесет фунти чоколаде да ћу сломити Мајмуне са она два ескадрона.“

И заиста су се појавили Мајмуни иза шуме. Фон Лионбург је био бесан и, потихо је издао наређења за постројавање у борбену врсту. Мајмуни су се приближавали у руљи, без икаквог реда, машући црвеним заставицама. Војна музика је свирала нешто сасвим чудно.

Када су се Мајмуни већ приближавали брду на којем је Мишка стајао, овај је извукао сабљу и викнуо:

„Ко се не плаши пијаних скитница, нек ме прати!“ И брзо је галопом кренуо ка дну брда. Ескадрони су престали да вежбају и са напереним копљима, стуштили се за Мишком.

Добро је познато да пијанице све виде двоструко. Из тог разлога, или због изненађења, пијана гомила је ухватила такав страх да су се, без и једног пуцња, раштркали у свим правцима, бацајући све своје пушке, оружје и опрему. Скоро десет хиљада се добровољно предало у заробљеништво.

Потпуни пораз двадесет хиљада револуционарних војника оставио је Мајмуне у потпуном растројству. Истина је да су им у време кад је револуција почела мишкословенске снаге наносиле и озбиљније поразе, али ипак, то се десило у рату који је тада владајући краљ започео, а сва лоша срећа могла се свалити на стари режим. Међутим, у овом последњем поразу Мајмуни су се сукобили са контарреволуционарним земљаџима и усмереним искључиво против новог режима. Ово је био први озбиљни ударац изазван револуцијом.

Уличне демонстрације и немира почели су широм земље. Застрашен, цео кабинет је дао оставку. Синдикат Пролетара опљачкао је све винске подруме.

ПОСЛЕДЊА ЛИТУРГИЈА. ТРПЕЗАРИЈА

Летонац сијуи у свејло. Продере се.

ЛЕТОНАЦ: Дошао је свештеник! Дошао је свештеник.

Јуровски се мота около. Неко кашље.

ЈУРОВСКИ: Ајде, друже попе. Није толико хладно...

(Летонцу.)

Нека уђу.

ЛЕТОНАЦ: Хајдете сад!

Улази Цар. Намрачен, у униформи-гимнастичорки. Без еполета, али љоносан као да их има. За њим сијућа усјравна Олга – на њој бела блуза и црна сукња.

На сијолу је ваза са великим цвејлом. Крај цвећа је затакнута нерукотворена икона Христоса Спаса.

Верна царска йородица се сабрала у љросићорији. Сенке свих на зиду: љојрбљена Царица на стилолици, Царевић у инвалидским колицима...

Из љородица која се моли Јуровски и Лейтонац стиоје, раскречених ногу, на ојрезу да се неке силе небеске не љројаве без дозволе.

Мрак. Расветљење.

Лијурѓија верних – евхаристијско сабрање.

„Господе помилуј“.

Озарење међу Романовима. Отварају усја и љевају – али се звук не чује. И Цар и Царевна трену.

Мрак.

„Благослови душо моја, Господа...“,

Расветљење. Озарење међу Романовима. И љоново отварају усја и љевају – али се звук не чује. Цар и Царевна трену.

Мрак.

„Јединородни Сине...“,

Расветљење. Све се љонавља Мрак.

„Блаженима“.

СВЕШТЕНИК: (Слава, кондак, глас 8)

Со Свјатими упокој,
Христе, души раб Твојих,
идјеже њест болезан, ни печал,
ни воздиханије,
но жизање бесконечнаја.

Наједном Цар љада на колена. Олѓа је љојшено збуњена због љога.
На крају се одлучује и сама да клекне.

СВЕШТЕНИК: И ниње, Богородичен:

Блажим Тја виси роди, Богородице Ђево,
в Тја бо невместимиј Христос Бог наш, вместитисја
благоволи.

Блажени јесми и ми, Предстательство Тја имушће:
ден и ношћ молишија о нас,
и висја страна наша Твојим молитвама утврђдаје.
Тем воспевајушће вапијем Ти:
радујса, Благодатнаја, Господ с Тобоју.

Мрак. Расветљење. Романови су усјали. Моле се.

СВЕШТЕНИК: Богородице Ђево, радује,
Благодатнаја Марије, Господ с Тобоју.
Благословена Ти в женах,
И благословен плод чрева Твојего,
Јако Спаса родила јеси душ нашим.

Мрак. Расветење. Романових нема. Тешко дисање

ЈУРОВСКИ: Зашто сипћете, друже попе? Прехлађени?

Осврће се око себе. И њему је лакнуло.

ЈУРОВСКИ: Ето, помолисмо се. Душама олакшасмо. Шта гледате? Никад нисам одрицао утицај религије и то нисам крио. Јесмо ли бранили коме да верује?

Бући. Чека свештеников немушићи одговор.

ЈУРОВСКИ: Свашта. ... Ајде, одлазите сад. Лечите се. Прозоре затварајте, промаја убија брже од сваке нечисте силе.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XVII

Маскирана девојка приповеда настапак старија.

ОЛГА: Имајући у виду чињеницу да Нојштат није биоовољно утврђен и стога није могао да издржи одговарајућу опсаду, Мишка је одлучио да онемогући приступ. У том циљу, он и његове трупе су заузели Санжвил д'Оријан двадесетог априла, када су први пут донели исту врсту реда граду као што су то урадили у Мајмунској четврти. Затим су уништили све мостове и путеве који су водили до града, остављајући само један аутопут у случају да Мишка жели да нападне Париз. Непријатељ са најтврђом вољом на свету не би могао да искористи аутопут, пошто би га то ставило под унакрсном ватром артиљерије Нојштата.

У међувремену, гласине су се шириле како револуционари желе да се освете оним члановима краљевске породице који су били под њиховом влашћу: краљу Алберту VIII (који је био збачен с трона као малоуман); његовој мајци Краљици Клеопатри, и надвојводи Карлу Лудвигу, брату краља Лудвига XXV. Мишка је био ужаснут и одлучио је да отме све троје из Марсовског Париза. Са овим циљем на

уму, на ужас својих земљака, преобукао се у изврсно грађанско одело, ушао у чудесни Бенцов аутомобил, и заједно са поручницима Хангризalom, Веселкином и Мишуком фон Беренбургом ослободио краљевску породицу.

Рано ујутру, аутомобил покривен прашином, са тријумфалним оглашавањем сирене, ушао је у зидине замка Шлосбург. Затвореници су погледали околу и нису веровали својим очима. У замку, снаге Нојштата и Перјанске постројиле су дуж стазе и поздравиле бегунце громким „ура“.

Мишка је отворио врата, скочио из кола, помогао својим часним гостима да се попну, клањајући се и љубећи руку краљице, рекао:

„Ваше Величанство, потпуно сте слободни, а мој замак и палата у Нојштату вам стоје на располагању.“

РАДНА СОБА

Јуровски, на ивици суза, улази у радну собу. Попресен је, не зна шта да мисли.

Сушића њайре пред Цара који седи за писаћим столом.

ЦАР: Зашто сте тако потресени? Је ли све у реду с вашом породицом?

Јуровски му њира њайре у руке. Цар чића.

ЦАР: Шта сад прикупљате као дабар? Шта ће мени ваши дешифровани телеграми?

ЈУРОВСКИ: Зашто ми нисте рекли да сте добили пророчанство?

ЦАР: Какве то сад везе има?

ЈУРОВСКИ: Има. Ви се понашате као да знate шта ће бити са свима нама.

ЦАР: Зашто бих ја знао? Не будите дете.

Јуровски је сумњичав.

ЈУРОВСКИ: Нешто знate.

ЦАР: (Слеже раменима.)
Колико је сваком дато.

Грувају њивови из даљине, али сада већ километрима ближе.

Улази Новинар. Опуштићен, шеширалан, бодар.

ЦАР: Ах, сакупља се дружина за картање древним картама!

НОВИНАР: Не може душа починути од сile челика и експлозива.
Ни ви не дремате?

ЦАР: Око Времена је Око Недремано. Па и ми с њим.

Јуровски уручује Новинару телеграме. Овај прегледа, та уредно пресавије и врати бoљшевику.

ЈУРОВСКИ: (Новинару.)

Стекао се неки утисак да смо ви и ја људи од поверења.
Од самисли. Од задатка. Ако не и пријатељи. Зашто ми нисте рекли за пророчанства?

НОВИНАР: Па шта?! Пророчанства-зафрканства... Поповске приче и бапске ујдумре.

(Погледа Цара.)

А шта ви кажете на бапске ујдумре, поштовани? Да не кажем: на више силе...

Јуровски се окрене Цару, тун наде.

ЈУРОВСКИ: Али не било које силе! Конкретно: прорицања, виђења...

НОВИНАР: Па ви као Јеврејин знате и сами: „Излићу Духа свога на свако тијело! И прорицаће ваши синови и кћери! Ваши ће старци сањати сне, а ваши младићи гледати видења.“

ЦАР: Знали сте Јоила?

Новинар се насмеши: одлично тврд-иштање. Вади ону најситнију оловчицу и најмајушију бележницу.

НОВИНАР: Ево, за моју репортажу – да пређемо на лакше теме.
Зашто династија Романових сто година упорно покушава да себи обезбеди најлепши српски рукопис – Мирослављево јеванђеље из 12. века?

Јуровски је збуњен. Цар је хладан. Новинар је весељак.

НОВИНАР: Да ли је лично ваш агент закаснио за један дан 1894. године да од Бугара који су држали српски Хиландар купи цело јеванђеље, али је оно већ отишло српском краљу Александру Обреновићу?

ЦАР: Оном што је убрзо дивљачки са женом од својих убијен, али ко стварно зна и зашто?

Новинар се прави да није чуо.

НОВИНАР: Шта се скрива у цртежу на оној 166. страни из Јеванђеља која се сада налази у Петрограду? Зашто је Кијевски владика Порфирије баш њу украо из Хиландара 1845?

Цар шири руке због индискреције.

НОВИНАР: Да ли је Порфирија ваш прадеда-имењак, кнез и цар Николај Први, послao да то уради? Која је тајна скрivena у тим цртежима? Је ли и ту пророчанство? Колико слојева може да има приповест у сликама и шареним тракама?

ЈУРОВСКИ: Молим вас, шта је на том украденом листу?

НОВИНАР: Чтенија за 20. јануар, празник Светог Јована Крститеља. И слика Вавилонске блуднице – метафора за Иродијаду, која од девера-мужа-цара затражи главу пророкову.

(У љоверењу.)

То је, иначе, једина нага жена у прелепој књизи.

(Цару.)

Дакле, шта нам слике говоре?

Цар слеђне раменима.

ЦАР: Ви ми реците – шта нам слике говоре?

НОВИНАР: И шта је ваш Распућин тражио 1913. на Светој гори Атонској док су верски окршаји међу црнорисцима трајали?

ЦАР: У туђим потрагама не учествујем и не бих се много на ослањао на пабирке података. То су мистификације.

НОВИНАР: А је ли мистификација и пророчанство о Руском цару у ослобођеном Цариграду, што нам Тарабићи и други Срби прорекоше?

ЦАР: Видите, ја сам верник, али нисам сујеверан. Ко живи за данашњи дан, као ја што живим са овом мојом породицом, није добар кандидат да прича о далекој будућности, како је знају у српским планинама.

НОВИНАР: Али се слажете да оба народа нешто виде и нешто из тога закључују и верују?

ЦАР: Без сумње. И Србин, слично Русу, има свој завет, косовски, који подразумева Царство Небеско и Нови Израиль. То је идеологија изабраног народа који мора изнад свега да следи морални императив. Преци Јуровског то знају.

ЈУРОВСКИ: (*Саркастично.*)

И због тога Србин фанатично дође на ивицу нестанка, испод чизме три царства. И прође Албанску голготу.

ЦАР: Молим лепо. Видећемо тек шта ровови изнад Солуна ових дана рађају. Можда ваквс Србије. Ко зна, можда и крај Великог рата. И један човек је војска, а шта је онда шездесет хиљада њих?

ЈУРОВСКИ: Још само да ми кажете да је Москва Трећи Рим а да четвртог бити неће.

ЦАР: Па тако су нам рекли. Али наша династија није никад много инсистирала на томе.

НОВИНАР: Рекле су вам ваше слуге у ризама: пре свих игуман Филотеј московском књазу Василију Трећем 1524.

ЦАР: Не! То је стигао глас век раније, из апостолске цркве са Дунава. Пахомије Србин, који је боље знао тајне списе из Колевке, први се обратио кнезу Василију Другом са титулом „Царе“. Али да прескочимо те приче. Ако је и тачно да је Москва Трећи Рим – и то је мало даља будућност. А можемо ли ми добацити и до суботе са овом памећу?

НОВИНАР: А да ли је пророчанство Св. Серафима далека будућност?

Цар се нећирајши лећне. Ђуђи.

ЈУРОВСКИ: Серафима Саровског?

НОВИНАР: Да. Оно пророчанство које је недавно сачекало овог бившег цара у манастиру где га је Серафим оставио да се уручи баш оном Цару који ће га прославити...

Новинар и Цар се гледају у очи. Новинар је тиријумфалан.

НОВИНАР: И сви су веровали да у пророчанству Светац мисли на Николаја I и његову жену Александру и мајку Марију. Али се односило на овог нашег Николаја, коме се, где, и мајка-царица и супруга-царица зову исто тако.

Из мрака се појављује Летонац са јушком најереном Цару у поштињак. Приближава се да нациља боље.

ЦАР: Па, можда у теми има нечега, ајде, рецимо, трунку.

Јуровски пооказује Летонцу да не ради то. Летонац схвата Јоруку и креће бајонетом.

ЦАР: Да... Постоји пророчанство.

Јуровски ћокаже да се ни бајонетом не ради. Летионец тихо оде.

ЦАР: И да, читамо сам.

Цар се најло окрене. Летионца више нема. Цар ћољеда са зоворнике.

Карие су сада оштворене.

Изра вођена оштака су се њих тројица упознали сада ће бити завршена. Новинар и Јуровски сада желе јасне коначне одговоре, спремни на све.

НОВИНАР: Ту смо да чујемо. Разумемо. Помогнемо.

ЈУРОВСКИ: Ви се понашате као да зните шта ће бити са свима нама.

ЦАР: Ви сте стварно детињег ума, дијалектички материјалиста и идеалистички касапин усред сеоске кланице за коју сте одговорни. Али, да – знам понешто.

ЈУРОВСКИ: И зните шта ће бити са Русијом? Са човечанством?

Цару није до разговора, али ћоћушића ће молећивошћу комесарског ћољеда.

ЦАР: Можда. Не превише.

Јуровски чека, усиллахирен. И Новинар је узбуђен.

ЈУРОВСКИ: Но! Ко ће победити?

ЦАР: У рату брата наспрам брата и кћери наспрам мајке – ви. Нестаће Русије.

Јуровски одахне, Новинар се ухо ћрећворио.

ЈУРОВСКИ: Па шта ће бити уместо Русије?

ЦАР: Антирусија. Моћна. Не вечна, али другачија.

ЈУРОВСКИ: Биће бесплатно школовање? Болнице. Пензије? Обиље?

ЦАР: Обиља не, али сваког чуда – да. Победићете у ратовима, ваши кучићи путоваће свемиром. И више од тога – цела планета ће бити присиљена да се побољша због вас. Сви капиталисти и феудалци. Али ви ћете се сви живи узидати у то, десетине милиона ничим изазваних глава. И вашу гладну децу повешћете с вами на другу страну. Имаћете све тријумфе овог света у учбеницима, само живота и слободе нећете имати.

ЈУРОВСКИ: Ми смо на то спремни. Сви одлучни радници и стамене сељанке. Значи, сад признајете да је Маркс био у праву у свему...

ЦАР: Чудан сват, проницљив – мада не у свему у праву. Да сте били пажљивији док сам причао пре неки дан, видели бисте да је омашио у логици ствари и да је, ето, забашурио кад је себе ухватио у грешци. Будућност неће изгледати како ви, солидно информисани господине комесаре, мислите. Да би социјализам дошао, револуција уопште није потребна, а камоли терор. Маркс је правио логичке грешке претпостављајући развој људске цивилизације преко капитализма у социјализам, па у комунизам. Занемарио је један дух који још није дух, али ће несумњиво бити – Машину. Машина не мари за капитал, машина има своју логику и додатну вредност стварања, а имаће и памет. Дакле, машине ће донети комунизам, а да ли ће га донети и људима, то зависи од тога да ли ће тада уопште бити људи, тих Теслинх аутомата свемира.

НОВИНАР: Вратимо се пророчанству!

ЦАР: Ах, како сте ви нестрпљиви!

ЈУРОВСКИ: Али, шта ће с нама бити?

ЦАР: Са човечанством? Или большевицима? Или нама у овој кући? Рецимо... Нама Словенима и вама Јеврејима страшна је судбина писана у следећем рату. Но, биће и вакрса, на истом ушћу Саве у Дунав, где сви светови настају. И ту где је најављен успон Словена, тамо је најављен и успон Јевреја кроз ционистичку идеју.

ЈУРОВСКИ: Зашто тако слободно причате? Не плашите се да ћу већ ноћас све у Москву јавити.

ЦАР: Нема тамо Москве и неће је бити неко време. У Кремљу су сад силе које не умеју себе именовати. Причам слободно јер ви, большевици, и они који вас шаљу и организују и хушкају, више не можете изменити будућност. Закаснили сте. По правом Авельевом пророчанству, духовно семе Русије, које се сада у револуцији убија, затире и спаљује, биће, као ономад из Троје Енејином руком, однето и сачувано на рајској реци Фисону.

Цар је сад промењен. Надљудски.

ЦАР: То је био додатни разлог зашто смо ушли у рат, а не само да одбрамбимо Француску и себе. И знао сам да морам абдицирати за сам спас Русије, јер наша војска није смела напустити фронт прерано и земља је морала

остати цела колико је било могуће у вишеструкој десној и левој издаји. А стотине хиљада и милиони драгоценних глава морало је бити спасено и кренути на Запад. И које год мере уништења Србије надаље будете спроводили – а спроводићете и држаћете тај народ између ножа, чизме и бича – семе једине Русије биће сачувано у старој постојбини Словена – на библијском Фисону – Дунаву, Сави, Дрини, Морави, Вардару... Док не дође време за повратак Русије себи. А доћи ће, у данима кад се све и друго буде испуњавало.

*Новинар се епилетично кочи, праца удовима, убељује очима.
Али његови сајоворници да више не примићују. Јуровски је шокиран.*

ЈУРОВСКИ: И ви то тако... Хладно. Да ли сте прочитали и своју судбину? Своје породице?

Цар одмахује главом

ЦАР: Било би превише. Ометало би ме у царским одлукама.

ЈУРОВСКИ: Дакле, своју будућност не знate?

ЦАР: Зар је битно? Није ли малопре речено: постоји Завет. Постоји Земаљско и постоји Небеско царство. Све друго су трице. Покоја кучина. Један део истине и треба да остане у мраку, да би човек остао ментално здрав, да се не би претворио у збир својих страхова. Да би урадио оно што мора.

Цар сабира харчије са пророчанством, враћа их Јуровском.

ЦАР: Ево. Немојте мислити да је пророчанство суштина.

ЈУРОВСКИ: А где је суштина?

ЦАР: У мотивацији. У намери човековој.

Цар се окреће Новинару.

ЦАР: Рецимо, која је ваша намера била – добри српски Енглезу или британски Србине, пријатељу наш – да нам сад донесете скраћена и кривотворена Авељева пророчанства?

Новинар се вртоти. Има блаže шикове испод ока.

ЦАР: Зашто је друго писмо насловљено за моју кћер Олгу? Какву сте јој описали будућност: њену, Русије и Планете? Зашто сте је испитивали колико зна о Тројанцима и њиховим прецима и потомцима?

Новинар као да губи живце, појачавају му се шикови.

НОВИНАР: Након тројанског рата, Енеја је – Енеја је – Енеја је...

Гуши се у наћору. Налази речи и точиње агресивно да се дере.

НОВИНАР: Aeneas, post Trojanum bellum et excidium urbis cum Ascanio, filio suo fugiens, Italiam navigio devenit!

ЦАР: Одакле примамљива понуда за Олгу, а не и за нас друге?!

НОВИНАР: Ibi, cum a Latino rege receptus esset, invidit ei Turnus, Dauni regis Tuscorum filius et cum illo congressus est, et...

ЦАР: Шта је та девојка могла да изменi у историји 20. века?

НОВИНАР: ... dimicantibus illis, praevaluit Aeneas et ipsum interemis regnumque Italiae et Laviniam, filiam Latini, adeptus est.

ЦАР: И шта ће тек успети ако јој Господ да здравља и година? Која ће Велика Олга постати?

Новинар покажује своју демонску страну. Почиње да се пресе, говори сада и неким другим ћрленим језицима. Није то глас од овога светла.

НОВИНАР: Pandraso regi Graecorum, Brutus reliquiarum Troiae dux, salutem.

Цар га презириво погледа.

ЦАР: Уосталом... Права Троја није склоњена тамо где сте измислили!

НОВИНАР: (Шађе.)

Quia indignum fuerat gentem praeclaro genere Dardani ortam iugo servitutis premi et tractari aliter quam nobilitatis eius serenitas expeteret sese infra nemorum abdita recepit, malens ferino ritu, carnibus videlicet et herbis, vitam cum libertate tueri, quam divitiis ac deliciis affluens iugo servitutis teneri.

ЦАР: Које ти је право име? Ко те заиста шаље? Шта хоћеш од моје кћери?

Новинар скоро да варничи, изгубљен и епилејтичан. Цар га гледа, климне ћлавом и одустаје. Окрене се Јуровском.

ЦАР: Не брините се. Ваше време заиста долази. И имаћете прилике да размислите шта сте учинили с њим.

Цар, хладнокрван, најушића простирију.

Јуровски је смрзнућ.

Новинар хваћа дах. Усјева да дође к себи, само одмахне руком.

Наћољу су штобови. Још ближи.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЛИ – МЕЂУИГРА XVIII

Олѓа са маском йријоведача настапавља стријиску љричу.

ОЛГА: Одлучено је и да се краљ Алберт отме током ноћи осмог маја. Мишка, који је боравио код изасланика, успео је, док је глумио слугу који служи краља за столом, да преда краљу следећу напомену: „Идите у кревет у једанаест часова. У два часа попењите се преко зида у углу наспрам језера. Стражар ће спавати. Пазите на стражара на улици. – Топтигински“

Краљ је постао неописиво узнемирен и изненада устао, тако блед и живчан да се нико није изненадио када је, жалећи се на главобољу, отишао у кревет раније но обично. Сви су га следили.

Затим, када се све у кући стишало, Мишка се пресвукao у теренску одећу, изашао на улицу и нестрпљиво стао на унапред предвиђеном месту. Тачно у два часа, иза ограде се појавила висока фигура краља. Мишка му је помогао да се попне. Ствари се нису могле боље поставити. Срећом за Краља, стражар је у то време био с друге стране куће те није видео ништа. Краљ и Мишка су отишли до реке и украдали се на чекајући чамац који је пловио под заставом Перјанске. До јутра су стигли до залива Дугог гребена, где је комерцијално пловило Перјанске чекало да их одведе у Марсеј. Након промене одеће, ушли су у аутомобил који је испоручио Беренбург, а дванаестог маја су безбедно стигли до границе војводства Нојштат.

Након долaska у Шлосбург, Краљ је одмах саставио план деловања. Његов повратак створио је огроман утисак. Цели пукови ројалиста најразличитијих националности стигли су да заштите краља. Џела Европа је величала Мишку. Краљ је одликовао Мишку Војним орденом, друге класе и орденом *Pour le Mérite*, прве класе, и доделио му чин пуковника гарде. Обилне награде су облиле и све Мишкине сараднике. Краљ је направио пукове по народностима и, удруживши се са војскама Нојштата, преселио се у Париз. Револуционари су безуспешно против њега слали војску за војском. Офанзива краља и војводе била је чиста победничка парада. Становништво, уморно од револуције, усхићено је поздравило своје ослободиоце. Првог дана јуна 1917. тријумфална поворка два монарха окончала је свој церемонијални улаз у Марсовски Париз.

ТРПЕЗАРИЈА

Ноћ. Топови ћрувају, још су ближе.

*Олга сијоји у тирпезарији, ослушкује звуке који је и радују и ћлаше.
Сваки удар је ћротарес и ћресече, а њој мило.*

*Улази Летонац. Избезумљен. Блед. Није се добро ни обукао ни
ојремио, одећа и ојрема висе на њему.*

*Појгледа у Олђу. Не зна како да јој саопшти за њега лошу, а за њу
добру вест.*

ОЛГА: Но, војниче?

ЛЕТОНАЦ: Каже ми командир: ево их ваши! Чехословачка легија!
И бела Сибирска армија!

ОЛГА: Како тако брзо!?

ЛЕТОНАЦ: Пробили су нам задњу одбрану! Претходница, српски
одред, стиже у Јекатеринбург можда већ ноћас. Рачу-
нају и на побуну у граду, што може бити сваки трен.

Девојка би да крене у акцију, али се врло контролише.

ОЛГА: И то је све?

ЛЕТОНАЦ: Сибир ћемо до петка изгубити.

Девојка се наслажује.

ОЛГА: И још?

ЛЕТОНАЦ: Не знам! Одакле бих знао, осим оног што ми кажу?!
Али, стиже командир да вам и званично саопшти. А ви,
полако – ваша породица сад је главни улог за пре-
говоре. Све ће вам бити потаман.

*Момак се уђеже на брзину. Олга весело сијоји ћред њим, издигне се
вишикрайно на ћрсће, као да се исјеже.*

*А онда се она брзо ћроти и цмокне ћа у образ. Он је зђранућ, на
ћирен ћрестане да се зађеже.*

Поздрави је ћо војнички. Ипак је она ћуковник хусара.

ЛЕТОНАЦ: Дозволите! Ја морам на стражу.

Она климне. Зађећне му крађну.

ОЛГА: Дозвољавам.

Он одлази, зађежући ојасаче.

Олга се осврне у радосћи не зна ће ћре. Груне на ћрва врати.

ОЛГА: Тата! Тата!

Нема одзива.

ОЛГА: *(Несириљиво.)*
Тата! Одмах!

Цар излази, комилећино обучен и прибрани. Није сијавао.

ОЛГА: Спремајмо се! Дитерихсови Чехословаци и наши Си-
бирци надиру, а у граду ће изгледа кренути устанак!
Спасени смо можда већ ноћас.

*У Цару се меша више осећања. Али ишак се уздржи да каже шта
мисли.*

*Луђање чизама. Улази Јуровски, блед, утиснути, ватрених или мут-
них очију.*

ЈУРОВСКИ: Добро вече, опет! Нове околности! Немири се шире по
граду, идемо у приградски објекат где сте безбедни!

Згледа се са Царем.

ЈУРОВСКИ: Одмах се спремите, док не дођу возила чекајемо у
подруму. Да не би – сачувај и саклони – парче метала са
улице прошло кроз прозор и нечију главу.

ЦАР: Нећете заборавити столице и колица? За моју жену и
сина.

Јуровски ћа поштапиши по рамену и излази. Цар се враћа у собу.

Олѓа се осврће према другим вратима – собама где се сијре бораве.

ОЛГА: Ајмо, цуре, ајмо, лабудице, устајмо! Шта је сад?!?

За згледа се у мрак њихових соба.

ОЛГА: А ви сте будне, ћурке! Шта се тресете, облачите се...
Хајдемо, сад се мора бити брз.

Светло умине, светло се појача.

*У средини собе стоје Олѓа и Цар који држи у наручју Алексеја –
први су сијремни.*

*Иза њих, нећде у сенкама се наслућује бесан и понижен Новинар,
по неки шик му још варничи на лицу.*

*Јуровски носи Олѓин фошо-ајараиш. Осмотри Цара и Олѓу, за-
довољан.*

ЈУРОВСКИ: Брзи сте. Види се где је плава крва најгушћа.

(Даје Олѓи фошо-ајараиш.)

Молим вас, Олга Николајевна...

Она узима уређај, срећна шимо ћа држи. Командир прегледа ја и прати са посветником.

ОЛГА: *(Осврће се у мрак, ка собама.)*
Брже, цуре!
(Смеје се.)
Освежите шминку, али не много. Као за бал зрелости...

Јуровски је прегледао сисак. Трућне ногом.

ЈУРОВСКИ: Кренули!

Сви се крећу ка ситејеницама, сенке међу сенкама.

МИШКИНИ ДОЖИВЉАЈИ – МЕЂУИГРА XIX

Олга, под маском приповедача, приводи крају стријеску епологу о храбром Мишики.

ОЛГА: Краљ и Мишка, у елегантним комплетним униформама су ушли у аутомобил и провезли се право у Шлосбург. Возећи се до величанственог замка, краљ се изгубио у дивљењу величественом погледу. Затим се окренуо према Мишки и величанствено показујући на замак, рекао: „Какав је диван замак Војводе од Нојштата!“

„Извините, Ваше Височанство“, рече Мишка с поштовањем, уз трунку јада у гласу: „Можда сам поступио против жеља Вашег Величанства, и у том случају, имам част да замолим Ваше Височанство да поново преузме тај замак. До овог тренутка, припадао је мени, Ваше Величанство.“

„Мислим да се не разумемо у потпуности“, рекао је краљ грациозно. „Ја уопште не желим да ти узмем замак. Али ваша земља, дајући те Марсу, достојна је велике части и среће што те има као свог самодржног и независног монарха, Војводо Мишко.“

Девојка заспава. Прелиспава књиџу, види да ли има још сирована. Има. Поједа у заспавајућем.

Склопи књиџу и поједа у црн простиор изнад себе. Слике стријела почињу да бледе. Нагли мрак.

ПОДРУМ

Цар уноси у подрум Алексеја, за њим долазе жене.

Комешање, намештање у збуњености...

ЈУРОВСКИ: Хајмо, још један снимак пре путовања! Нек се види да смо живи, здрави и весели.

Срећна Олѓа му даје фото-ајарат.

Јуровски намешта царску йородицу да позирају

Сенке Романових и Јрајића добијају комбинацију као са иконе, али су сви у доњем и у контарасветлу. Светлу не од овоћа свећа.

ЈУРОВСКИ: (Убрзано, Цару, научено најамет.)

Ваши краљевски рођаци у земљи и иностранству покушавају да вас спасу. Али Радничко-сељачки совјет Урала је одлучио да вас стреља.

ЦАР: (Збуњено.)

Шта?! Шта?! Можете ли поновити?

Цар се окреће према Алексеју.

Јуровски јуца у Цара. Војници му се придржују. Бљескови изледају као бљескови блица фото-ајарат.

Езекуција траје, дуго. Ексилозије, севање у мраку, крици, демонска музика.

Алексеј седи, нишића га не може оборити.

Најли крај. Прекид јуцања и шишина за трен.

Међутим, жене настапавају да цвиле и вришице са поода.

Пуцњава оитети почине.

Олѓа јокушава да устане, али је ноге издају. Уплашена је али јаркосна.

Лејтонац прилази и јуца Олѓи у чело. Погледа у Јуровског који плаче, па се окрене телу девојке.

Јуровски се прибира, прилази Алексеју и јуца у њега из близине. Дечак јада.

Лејтонац убада Олѓу бајонетом више јуца.

Девојка јоново устаје.

Уплашени Лејтонац јој јуца у главу.

Тајац.

Пробија заслепљујућа светлосност.

То је близић фото-ајарат Новинара. Он Олѓиним ајаратом обилази лешеве и тажљиво снима.

ЗАМИШЉЕНИ ПРОСТОРИ

Мрак. Па светлоси – юлако долази из једне тачке.

Олга лежи. Немомична

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Глас преко: Олга.*)

Пошли нам, Господе, трпљења силе,
у години мрачних дана страшних,
да поднесемо прогон гомиле
и сва мучења ћелата наших.

Придружује се очев нежни глас, а касније и сестрински гласови.

ЦАРСКА

ПОРОДИЦА: (*Цар се придружује, глас преко.*)

Праведни Боже, снагу нам јави
зло ближњега да простит' смемо
и крст свој тешки и крвави
с кротошћу Твојом да сртнемо.

Олга уснијаје. У кайшу је и даље, голубије сива у сивом.

Скида кайу, скида кайуш, испод је крвава халјина, нежна и светла.

Преображај у лепоту.

Она хода кроз светлоси. Босонога.

Гласови деце, жаморе, њевају. Весело зујање и цвркуш електричних машинија.

Олга се наклања невидљивим људима с тране. Плеши на музику сопствени ванџер.

Изненада се њојачава енглеска хит песма. Породични филмови су пројектишани на зидовима – девојка је у сузама од среће.

Витак младић се њојављује, плешући. Новинар. Мења шешире, лице му је заклоњено. Добар је и умилан.

Новинар се придружује Олги, плеши са њом.

ЕНГЛЕСКА

ПЕСМА: (*Наславак енглеске песме иде преко.*)

REFRAIN

Some day waiting will end:
Some day troubles will mend:
We'll forget our sorrow,
clouds are breaking
Will it be tomorrow?
Hope is waking. Someday hating will cease:

Some day there will be peace,
And with laughter and singing and with
wedding bells ringing
We'll drive all our tears away

- НОВИНАР: Дозволите да вам се представим!
ОЛГА: Али више не морате! Са нама стејако,јакодуго.
Видисе да сте човек од раскоши и добра укуса.
НОВИНАР: Да,украо сам много девојачких душа и надања.
ОЛГА: Увек сте с нама кад посумњамо у болу...!
НОВИНАР: Мени је у ствари драго да смо се упознали. Надам се
да сте погодили како се зовем. Али оно што вас
збуњује је природа моје игре.
ОЛГА: У ствари,не збуњује ме.
НОВИНАР: Био сам у Санкт Петербургу,кад сам схватио да је
време за промене.Убио сам и вас и ваше министре,
девојчица је узалуд вриштала...

Олѓа се измиголи из његовој зајрљаја и отишлије даље.

- НОВИНАР: Па ако се опет сртнемо,будите учтиви,
будите саосећајни,и покажите да имате укуса.Драго
ми је да смо се упознали.

Олѓа се не осврће.

- НОВИНАР: (Очајно.)
Реци ми,лутко,како се зовем!

*Новинар йочине да звиждуће „Саосећање за ћавола“ од Ролин-
стоунса.Гледа за њом.Наспавља сам да йлеши.Тужан.*

Девојка се ипак на ѕрен осврне.А онда оде даље.У свејлоси.

КРАЈ

Милица Стојановић

ДОБРИ МОЈ

драма

Милица Стојановић је рођена 1983. године у Нишу.

Преводилац је за знаковни језик. Пише драме, сценарије, поезију, прозу и есеје.

До сада је написала две драме: *Нација дегенерација* (2016) и *Добри мој* (2020).

Заједно са стрипским уметницима ради стрип-бојанке за одрасле: *Сирпес бојанка за недорасле* (2020) и *Д-Мотивациона бојанка за дорасле* која је у припреми.

Живи и ради у Београду.

Милица СТОЈАНОВИЋ

ДОБРИ МОЈ

ЛИКОВИ

ВЛАДА (37) – шеф ресторана
МИЛОШ (38) – заменик шефа
МАРИЈА (39) – шефица шанка
ДУШАН (25) – шеф помоћног конобара
БОЈАНА (36) – помоћни конобар
РОБЕРТ (47) – власник ресторана
РИКИ (50) – Робертов пријатељ
МИЛЕ (55) – добављач
ЗОКИ (55) – мајстор

*Рикија, Милеја добављача и Зокија мајстора иぢра исӣи
҆лумаци,*

ЧИН I

ПРОЛОГ

Мрак. Свейла се јале, али се не виде дешаљи простира. У првом плану су особе каосилујеће. Једни друге предсављају у виду оговарња. Приликом предсављања, свако истијуја два корака као ион на шаховској табли и показује идентификацију која га описује, затим се враћа на месић.

БОЈАНА: **Влада.** Позиција: шеф. Влада(р). Животиња моћи: пацов. Он се не смеје, он се кези. Нос му се подигне нагоре, као да мирише Робертов предеж са осмехом. Има тај препознатљиви став када жели некоме да се додвори. Споји стопала код пета, тако да праве слово „В“. Увуче врат, подигне рамена и шаке држи испред себе са прстима надоле, баш као неки покисао пацов. Његово тајно оружје: новац.

ДУШАН: **Милош.** Позиција: помоћник шефа. Мио. Лош. Животиња моћи: рис. Он хода као по прузи, као да набада по праговима, са телом нагнутим напред. Кад је нервозан, а често је нервозан, хода тамо-амо у круг, као бесан рис. Глас разума на послу. Не и у животу. Класични фолирант. Увек се извуче из сваке ситуације тако што свали кривицу на другог. Његово тајно оружје: разум.

МАРИЈА: **Душан.** Позиција: шеф помоћног конобара. Душа. Добраца. Патриотизам у сликама. Десни бицепс – Милош Обилић. Десна унутрашња надлактица – 1389. Лева сиса – грб Краљевине Југославије. Леви бицепс – манастир Острог. Леђа – цео Косовски бој. Хипохондар. Алкохоличар са хроничним боловима у желуцу. Стоји углавном ослоњен на десну ногу, надлакћен. Левом руком се држи за жедуџац, десном руком мери пулс. Loјалан фирмим. Највише Роберту. Без обзира на све. Зато је и ту. Његово тајно оружје: љубав.

МИЛОШ: **Бојана.** Позиција: помоћни конобар. Уплашена. Боји се. Егзистенције, отказа, конфликта. Слуша „чудну“ музiku. Иде по неким концертима, посећује и позориште! Дружи се са неким уметницима. Каже да пише. Нико не може да је разуме. Мало прича, пуно ради. И поред тога га увек најебе. Њено тајно оружје: поштење.

ВЛАДА: **Марија.** Позиција: шеф шанка. Девица Марија. Вечно сама. Без пријатеља, без мушкарца, без секса. Разапета између власпитања и нагона. Потискује своју сексуалност што јој се одражава на цангризавост. Довољна самој себи. Не и другима. Уствари, ником. Животиња моћи: змија. Мудра, али и зла. Усне држи скупљене и увек делује као да је љута. Има маничну потребу за рибањем. Њено тајно оружје: секс.

Сада су сви њоново ђоређани један до другог, као њиони. Како ко изховара своју ћаролу, шако њоново најправи искорак, с тим што сада оснијаје јву, у ићи. Пароле изховарају одсечно, са њодићнућим ћесницима. У мраку изгледају као побуњени затвореници.

БОЈАНА: Поштењем до новца!

ДУШАН: Љубављу против разума!

МАРИЈА: Сексом против љубави!

МИЛОШ: Разумом наспрам поштења!

ВЛАДА: Новцем до секса!

Побуна одједном ћресијаје.

МАРИЈА: А Роберт?

БОЈАНА: Ко?

ДУШАН: Роберт! Наш послодавац. Онај код кога радиш.

МИЛОШ: **Роберт.** Роки. Рокица. Рококо. Његово тајно оружје: ми – сви ми заједно.

ВЛАДА: То је то. То смо ми. То је наш Рондо!

СЦЕНА I

Промена светла. Елиптични реситоран на врху Куле Београд. Сцена дели два простора. Са леве стране је шант у стилном минималистичком стилу, урађен из блока које касније могу да се скidaју. На шанку се налазе лаптоп и телефон. Са десне стране је маџацин чији је зид на прављен од карбонских кутија, које се ређају временом тако да на крају председаве подсећају на панораму Београда на води. Испред су две гађе које служе као столови и штендер са офиндерима. На њоду су разбачане цигаре за рад и нека празна гађба. Цео маџацин је супротност левој страни сцене. Док се Бојана пресвлачи у маџацину, Марија је у шанку. Она има свој монолог и тада се увек обраћа публици.

МАРИЈА: Угоститељство је скуп опсесивно-компултивних радњи и ништа више. Виљушка са леве, нож са десне стране, паралелно једно са другим. Чаша за воду изнад ножа, тако да нож „гађа“ чашу тачно на средини стопице. Салвета на полу, дијагонално, од дна виљушке, до врха ножа. Тањир два сантиметра од ивице стола. Пепељара између два тањира, колинеарно са тањирима...

Осипали затиснути су за шанком, окренути према Марији. Пију кафу и разговарају. Не виде им се лица и гласови им се не чују. У маџацину се пресвлачи Бојана. Срема се за почетак смене. Ућаљена цигарета јој стоји у пећевари. Успева да узме тек неки дим. На среду пресвлачења упада шеф Влада и затиче је у неподеле. Бојана се посипа. Влада нонешалантично заточиње разговор као да не штита није десило.

ВЛАДА: И? Одакле си?

БОЈАНА: Из Беле Паланке.

ВЛАДА: Из Белу Паланку?!

БОЈАНА: М-да.

ВЛАДА: Колико си овде?

БОЈАНА: Само што сам стигла.

ВЛАДА: И овде си дошла да успеш? Где Роберт налази све ове добитнике? И сад твоји кући кажу: „Е, благо нама, наше дете отишло за Београд“.

Мук. Бојана је посипана. Нема шта да каже. Насипавља да се пресвлачи. Влада види да је прешерао, али не жели то да покаже.

БОЈАНА: Ти, одакле си?

ВЛАДА: (Поносно.)
Из Баточине.

БОЈАНА: Је л' си се навик'о?

ВЛАДА: Иххх... Знаш како је. Прве две године се навикаваш.
После ти је много лакше. Је ли, је л' ти мислиш овако
стално да се напушаваш? Имаш две паузе у току смене.
(Показује на невидљиве камере.)
Велики Брат све види.

*Бојана ћаси цигарету. Узима кравату која има специјални модерни
чвор и ставља је око врату.*

ВЛАДА: Немој ми те специјалне чврлове, ниси овде на ревији.
Мора то да буде озбиљно, професионално. Ово је озби-
љан ресторран.

Даје јој другу кравату са шипендера.

БОЈАНА: А види како је леп!

ВЛАДА: 'Ајде мала, данас имамо пуно послана. Све да буде срећено
док ја не дођем. Пази сад!

*Влада седа на џабу и истружи ноге. Из џећа вади мобилни телефон
и почиње да пушта „смешић“ видео клипове са Јутјуба. Звукови се
ћолако стишавају како Бојана одлази у салу.*

БОЈАНА: Добар дан!

*На Бојанин улазак сви се најло окрећу. Сви су жути у лицу и
изледају као лешеви, иако су расположени. Сви су обучени исцело:
црне ћантилоне, беле кошуље и црне кравате.*

МИЛОШ: Иди бре, човече! Исече ме!

МАРИЈА: (Сама за себе.)
Само си ми још ти фалила!

ДУШАН: (Лудачки похлед.)
Овде се не прича „добар дан“.

БОЈАНА: Шта вам је, људи?

МАРИЈА: Нека јој неко објасни.

МИЛОШ: „Добар дан“ кажемо само када долази Он. Тако сви
зnamо кад је ту.

БОЈАНА: Ко?
МИЛОШ: Душане, иди јој покажи техникије.
ДУШАН: (Бојани.)
Немо' се нервираш! Немо' се нервираш!
Бојана гледа Душана у чуду. Одлазе позади сцене, у кухињу.
МАРИЈА: (Уочава Бојанину стидљивост, па ће сама за себе.)
Паз' да се не саплетеш.
МИЛОШ: И кажем ти, матори, оне излазе из комбија, и излазе, и излазе, и не зна се која је од које боља. Е, туkad нисам и возача јеб'o...
МАРИЈА: Милоше, пусти музику.

Ужурбано улази Миле добављач са колицима на којима су картионске кутије из којих вире перци од лука.)

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: (Претун елана.)
Добар дан, радни народе!
МИЛОШ: (Имишира стровођење гостија.)
Оооо, добар дан, господине! Изволите овуда. Да ли желите нешто да попијете?

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: Јеботе, знаш где сам се паркирао?

Миле продужава у кухињу. Милоши долази до kraja шанка и са лаптића пушта музику. Од средине нумере креће класична музика на коју преврђу очима. Из маџацина се чује Владин смех на „смешине“ видеоклипове.

МИЛОШ: И слушај! Каже мени једна од њих...
МАРИЈА: Опет ова плејлиста! Уби нас ова класика.
МИЛОШ: Јеб'o га зен Бетовен и јога Моцарт!

Душан и Бојана се враћају из кухиње. Из маџацина долази Влада.

ВЛАДА: Вас двојица, у салу.

Милоши и Душан одлазе у салу, на рубу сцене. Милоши хода шамом-амом од досаде. Изгледа као бесан рис. Душан је у свом зен пољају, ослонjen на једну ногу. Десном руком мери тулс, левом се држи за желудац. Бојана је у сали, ојсесивно-комјулзивно равна невидљиве столове. Влада је за лаптићом. Марија бесомучно риба судоћеру. Добављач одлази.

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: Довиђења другови! Срећан рад!

МАРИЈА: *(Сама за себе.)*
Хвала, изволи!

ВЛАДА: Ооо, господине, има ли врућине?

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: Јеботе, знаш где сам се паркирао?

ВЛАДА: Ако, ако...
(Пева.)
Топ, топ, топчина, / ја сам права момчина... Бојана!
Дођи овамо.

БОЈАНА: Изволите.

ВЛАДА: Дакле, ти си овде дошла да радиш. Да ћутиш и да радиш.

БОЈАНА: Наравно.

ВЛАДА: Послодавац нам је тренутно на путу. Он је, тако, мало, чудан... зато, кад се буде вратио... ти никако, али никако не обраћаш пажњу на њега, само ћутиш и радиш свој посао.

БОЈАНА: У ком смислу чудан?

ВЛАДА: *(Покушава да објасни, али не уме.)*
Тако... мало је захтеван. Има ко ће њега да служи, ти само ћутиш и радиш свој посао. И наравно, обавезно:
(Клања се џаџовским йокретима.)
„Добар дан, господине Роберте, како сте господине Роберте“. Ај’ сад у салу.

БОЈАНА: *(Збуњена.)*
У реду.

У међувремену Милош и Душан израју зујалице. Лујају се међусобно. Милош јевуши лађани женски народњак из средине 80-их. Долази Бојана.

МИЛОШ: Е, кажи ти нама Бојана, одакле си?

БОЈАНА: Из Беле Паланке.

МИЛОШ: Из Белу Паланку?

БОЈАНА: М-да. Ти?

МИЛОШ: Из Ђићевца.

ДУШАН: Нека, нека! Ви блејите, ја ћу да радим.

Ни он нишћа не ради.

МИЛОШ: Ђути, Душане.

ДУШАН: Ти си нова?

БОЈАНА: Ја сам супернова.

МИЛОШ: (Душану, мисли на Бојану.)
Брат мој напаћени!

ДУШАН: Идем да попијем собу бикарбону.

Милош и Бојана остијају да чаврљају. Ми их више не чујемо. Душан долази до шанка.

ДУШАН: Маро, дај ми воду. Уби ме желудац.

МАРИЈА: Па убијаш и ти њега.

ВЛАДА: Оooo, терапија већ кренула? Колико си синоћ био пијан,
данас баш лепо изгледаш.

ДУШАН: (Меша суду бикарбону и воду.)
Све филозоф до филозофа.

ВЛАДА: Како се зове онај што долази... онај...

МАРИЈА: (Саркастично, Душану.)
Изгледаш прелепо.

ВЛАДА: Провалили смо те. И тебе и све твоје фазе.

МАРИЈА: Иди у салу, гости само што нису стигли.

*Душан завршава јућарњи рићуал и одлази код Бојане и Милоша.
Марија наставља бесомучно да риба судојеру. Влада креће да ради
на лайтбогу.*

ДУШАН: (Бојани.)

Набодем матори ја њега, падне он доле, кажем: „Шта је
било, клошару?“, кад оно, скочи она курва, набодем ја и
њу...

Бојана гледа Душана у чуду.

МИЛОШ: Душане, престани да се дебилишеш.

ДУШАН: А... Добро.

Бојана се благо насмеје, иако Душана и даље гледа као лудака.

БОЈАНА: Шта има за топли оброк?

МИЛОШ: Јаја.

БОЈАНА: (Дужа пауза.)
Јаја?! У пет сати?

ДУШАН: (*Бојани параноично, као да су озвучени.*)
Тути!

МИЛОШ: То је то. То смо ми. То је наш Рондо!

ДУШАН: И? Шта кажеш?

БОЈАНА: Човече! Ово је феноменално!
(Показује на гледалиште.)
Цео град се види!

МИЛОШ: Навићи ћеш се.

БОЈАНА: Овде је баш лепо за рад.

У штом пренуђку Влада и Марија се најло окрећу према Бојани.
Чули су је. Тајац. Одједном, сви „падају у несвесћ“ од смеха. Тада смех праје.

ДУШАН: Толико волимо да радимо, да спавамо овде!

Влада устаје са столовице и долази до улаза у реситоран. Лути два
шупља дланом о длан и заузима свој пацовски став.

Промена светла. Почиње валцер.

Конобари се из лежерног става исправљају у укрућене балетане.
Сви имају своје кореографије и шрасе по којима се крећу. Одређени
deo јокрејса понављају, свако своје, али се преилићу и у конишаку
су једни са другима. Осим Владе. Он има најкраћу шрасу и нај-
устаљеније јокреје, шако да највише подсећа на робота. Укисе-
љеним осмехом дочекује невидљиве гостиће који улазе на невидљива
врати и дубоким наклоном их поздравља и усмерава у салу. Сцена
подсећа на крајни филм Танџо из 1981, Збиљева Рибчињског
[Zbigniew Rybczynski]. Нема реквизита, осим можда јослужавника,
како би најласио њихове јокреје.)

МИЛОШ: Ау, матори, погледај! Све сами штихови.

БОЈАНА: Добар даааан! Изволите!

МАРИЈА: Само си ми још ти фалио.

МИЛОШ: (*Бојани.*)

Боки, иди код оне распале, види шта хоће.

БОЈАНА: Које?

МИЛОШ: Не знаш ко је ово?

(У јоверињу.)

Сад је изашла из Фарме, јебала се са оним фудбалером...

Дрљетина!

ДУШАН: Какав је тоекс био...

БОЈАНА: Не пратим.

ДУШАН: Уу... Ево га Миша.

Имишира ход склеротичног стварца.

МИЛОШ: Е, ево за њега један бранцин, мртав већ пет дана.

МАРИЈА: Милоше, цела башта те је чула, од улаза до стола.

БОЈАНА: Ко је Миша?

МИЛОШ: *(Дубоко се клања и руком показује на улазак невидљивог госта.)*

Добар дан, господине Мишо! Како сте, господине Мишо? Хоћемо за почетак једну супицу, пре бранцина?

БОЈАНА: Али тај бранцин је...

МИЛОШ: Идемо, геријатрија! Иди Боки, ово су резервације. Иди, пре него што умру.

ДУШАН: Како Миша хлади супу?

Имишира склеротичног стварца који кашику примаче уситима.

Балеј се настапља. Покрећи су им бржи. Обим посла се повећава.

МИЛОШ: *(Бојани.)*

Матори, погледај! Ова ме само у шлиц гледа. Распала бабетина, мисли да је и даље добра риба.

ДУШАН: *(Марији.)*

Мог' те избодем?

МАРИЈА: Ај' после.

ДУШАН: *(Одлази до Милоша.)*

Мог' те избодем?

МИЛОШ: Што мене?

(Показује на Бојану.)

Избоди њу.

ДУШАН: Ааа!...

Одлази до Бојане. Она усукне.

Балеј се настапља. Покрећи су им бржи. Обим посла је на врхунцу.

БОЈАНА: Где иде ово?

МИЛОШ: Зове 56!

ДУШАН: Јаооо, де ми је корпа леба, бре?!

МАРИЈА: Скланајте ово са шанка!

БОЈАНА: (*Преслишава се наглас.*)
Турећи медаљони, једне лигње, микс зелених салата...

МИЛОШ: Дуле, иди на 81, маше човек.

ДУШАН: Па махни и ти њему.

МАРИЈА: Хоће ли неко да носи ово??!

БОЈАНА: Је л' треба неком хлеб?

ДУШАН: Две пилеће супе на 26.

МАРИЈА: Кафе падају!

МИЛОШ: Довиђењаа! Пријатно! Дођите нам опет!

Влада се штешајући најдубље уоклони и затвори вратом. Прелази у лежеран став. Како лути дланом о длан, тако се музика удаси. Сви из крућа, уши и окоје се свајају прелазе у лежерне. Сви су исцртани и уморни.

БОЈАНА: Уфух...

МАРИЈА: И ја то кажем.

ВЛАДА: 'Ајде, 'ајде. Сутра си од 5.

СЦЕНА II

Док Марија држи свој монолог, Милош и Влада поред шанка један другог масирају, исцртежу се „леђа о леђа“ и обухватају рукама, како би исцртели кичме.

МАРИЈА: Како су појединци из разних струка били принуђени да раде вечно привремено-повремене послове конобара, тако се и профил самих конобара временом мењао. Људи и даље мисле да се конобарице јебу са газдама, да су глупе и распале курве или клинке на ивици закона, али то је давно прошло време. Више не можеш да наиђеш на сисату бркату конобарицу коју можеш да шљепнеш по буљи, али и даље можеш да наиђеш на сисату бркату конобарицу...

МИЛОШ: Како ти је мали?

ВЛАДА: Никако.
(Скрепаје штему.)
Еј, види ово.

Влада и Милош сиђе за шанком и гледају у Владин телевизор. Разговор између њих је брз. Они прекидају један другог јер су обожија усхићени. Марија одмах схвата разговор и почине да риба судојеру, као да је љубаш што јој је прекинут монолог.

- МИЛОШ: Аааа, скину си је?! Како ти се зове гилд?
- ВЛАДА: Анзог. Да напишем нешто у глобал чету, па да ме нађеш?
- МИЛОШ: Балкан Левел 5?
- ВЛАДА: Како си уписан?
- МИЛОШ: Хетана.
- ВЛАДА: Пффф...
- МИЛОШ: То је мој ник, бре. Уствари, био сам Хетан. Сад сам променио, да будем мало женско.
- ВЛАДА: Ево си.
- МИЛОШ: Анзог... Ево Анзоже, сад смо у френдству. Чекај да видим какав си.

Марија риба судојеру и проматира. Наславља свој монолог прекидујући ову двојицу, као да жели да нам се додвори, као да је што она има да нам каже важније од онога што слуша.

- МАРИЈА: Не знам за целу земљу, али у држави Београд тога нема. Ипак, ово је елитни ресторан. Налази се на самом врху Кule Beograd. Одатле се види...
- ВЛАДА: Видиш, ову курву сам набуцио на лецендари.
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
...цео град.
- МИЛОШ: Она је одлична! Звончица.
- ВЛАДА: Јесте, али сам је скинуо, зато што је била у резонити...
- МИЛОШ: Не, она је одлична. А кога си ставио уместо ње?
- ВЛАДА: Сад сам је набуцио на осамдесетдругом месту. Знаш кад сам је хиловао?
- МИЛОШ: Иначе, знаш на шта мораши да обраћаш пажњу?
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
Одустајем!
- ВЛАДА: Ставио сам овог мајмуна. Тарлака.
- МИЛОШ: Мораши да гледаш да л' су вајлдерс хероји, разумеш?
Уђи у твоје хероје.
- ВЛАДА: Добро?

- МИЛОШ: Ово око овде... они су вајлдерс. Овде ти пише:
(Чита и преводи.)
„Дис из грејбор хиро, деј дил мор демиц“... они наносе
више штете кад идеш...
- ВЛАДА: Да?!
- МИЛОШ: Ту ти све пише, кад идеш да ратујеш у стазе.
Марија се не зауставља са рибањем. Укључује се са њима у разговор.
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
Јао, мајко моја!
- ВЛАДА: Овај ми је на левел 100, њега сам набуџио на левел 100, и
њу сам набуџио...
- МИЛОШ: Знам, али мораш да гледаш ко ти наноси више штете
којим херојима, на то мораш да обраћаш пажњу.
- ВЛАДА: То не знам.
- МИЛОШ: Па уђеш и прочиташи, то ти кажем. Нисам ни ја знао.
Мени је све то Ана објаснила.
- ВЛАДА: Грејв борд... Вајлд берс, а више прими од вајлдерса, а
више наноси вајлдберерима.
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
Врхунац дебилизма!
- ВЛАДА: Него, овај! Овај не могу да пређем. Види. Знаш како ми
кења? Значи, јебе ми маму. Погледај. 8-16.
- МИЛОШ: Он је зајебан. А је л' имаш њу? Ја имам њу...
- ВЛАДА: Имам је, кућо, ал' ми је на овом. Видиш?
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
Све саме куће и бараке.
- МИЛОШ: Много је добра...
- ВЛАДА: На резонејтингу ми је...
- МИЛОШ: Мала је врх! Она кад укључи специјал, кад крене да их
кида ножевима...
- ВЛАДА: Не могу. Знаш који сам ја тим саставио за њих, погледај,
ал' не могу да их добијем, много сам...
- МИЛОШ: Владо, шта сам ти рекао пре пет минута? Који су они?
Уђи у три ока и види шта их највише убија. И то је то. И
те стави, надогради...

- ВЛАДА: Да формирамо дедли вориор.
(Країка пауза.)
Ммм... Вајлдер.
- МИЛОШ: Вајлдер? Вајлдерс су ти ови купуси зелени... што личе на купус.
- ВЛАДА: Аха! Немам никакав вајлдер. Имам само ову курву.
- МИЛОШ: Она није вајлдер, шта ти је?
- ВЛАДА: Не ово. Ово, бре. Извини.
- МИЛОШ: Она је врх! Овчица је врх!
- ВЛАДА: Али, она ми само шарм има. Она не дилује никакав демиц. Сад сам је ставио и види колицки јој је демиц, 3.200, а не погађа. Има шарм, има хил.
- МАРИЈА: (Сама за себе.)
Страшно!
- МИЛОШ: Е, овај што оживљава је одличан!
- ВЛАДА: Који?
- МИЛОШ: Овај мртав. Њега убију, па оживи поново. Мени је он главни на талу. Њега ставиш у средину, јер је јак.
- ВЛАДА: Како волим када нестане овако!
- МИЛОШ: А имам и оног са ранцем, што их упакује! Знаш?
- ВЛАДА: (Игрица иде на аутоилеј.)
Ништа ми овај не ради... Мислим, имам опрему, немам шта... Погледај ово. Видиш како лав кида. Али опет... Погледај шта ми ради! Јебе ме, значи...

Марија пресећаје са рибањем. Не може више да издржи.

- МАРИЈА: Ја мислим то се ви макљате, а оно сами се макљају.
- МИЛОШ: (Збуњено.)
Није сами.
- МАРИЈА: Па добро, ти их подесиш, као у Херојима.
- МИЛОШ: (Још више збуњено.)
Како сами, 'си луда?
- МАРИЈА: Што лепо не играте Хероје, то је...
- МИЛОШ: (Још увек у шоку.)
Где се сами макљају?
- ВЛАДА: Зајебано до јаја. Баш до јаја зајебано. Погледај ово. Не могу, доцује ми, све ми доцује. Не знам шта да радим.
- МАРИЈА: Ја сам много волела да играм Готику.

МИЛОШ: Е, ево су гости. То је онај амбасадор.

Влада луји дланом о длан. Промена свејла. Милош креће да иђра балеј. Фокус на маџацин. Улази Душан. Разговара па телефоном. Испод ока му је масница.

ДУШАН: Разумем, љубави... Све ће да се среди када почнемо да живимо заједно, не секирај се... До краја... После идем кући... Нећу... Нећу, ево обећавам... Што сам свиња?... Нисам... Рекао сам ти већ, помешали су ме са другим ликом...

У маџацин улази Бојана. Почиње да се пресвлачи. Покрећи су јој усјорени. Укочена је. Све је боли од посла. Види Душанову масницу. Немо, танитомимом „разговарају“. Пића штита му је то. Душан одмахује главом.

ДУШАН: Мајке ми... Хоћу, љубави... Џао. Џао!
(Бојани.)

Јао, убиће ме ова моја. Од првог требамо да почнемо да живимо заједно, а ја сам синоћ спискао све паре.

(Виши сам за себе.)

Реци, брате, она и ја да живимо заједно? На шта ће то да личи!

БОЈАНА: Шта ти је то, црни Дуле?

ДУШАН: Који сам ја баксуз, брате. Помешали ме са неким.

БОЈАНА: Јао, све ме боли.

ДУШАН: 'Ајде, 'ајде, сад ћеш да се размрдаш.

Бојана је већ пресвучена.

БОЈАНА: Јао, не могу да се запертлам!

ДУШАН: (Смеје се.)

Види га, брат мој напаћени. Дођи овамо.

(Сагиње се и зайдерилава јој цијеле.)

'Ајде! Ово ни у Пепељуги ниси видела.

Душан и Бојана одлазе у ресјоран. Влада и Марија за то време исијају кафе за шанком. Милош иђра балеј и певуши лађани женски народњак из средине '80-их. Влада луји дланом о длан. Милош се усјорава, што значи да нема много посла.

МАРИЈА: Уз класичну музiku коју смо принуђени да слушамо овде сваки дан, свако има свој репертоар. Милош пева женске песме и Јужни ветар, Влада аутотјун и ове нове

зујалице, Душан четничке песме, а Бојана пева нешто што нико жив никада није чуо. Ја волим баладе. Сви имамо благе конобарске осмехе, јер нам управо то певушење одржава расположење.

ДУШАН: Добар дан!

Сви се тирзјуј. Марији искладне чаша, Милошу њослужавник, Влада само што не тадне са сттолице.

МАРИЈА: (Преврне очима када га види.)
Јао, Боже!

ВЛАДА: Ооо, лепи...

ДУШАН: Ђути!

ВЛАДА: Да нису азиланти?

МАРИЈА: Ма помешали га са неким.

Влада и Милоши умиру од смеха. Душан узима суду бикарбону. Бојана је већ преузела њосао.

ВЛАДА: Ма сигурно... Има такву фаџу...

МИЛОШ: (Влади.)
Еј, 'ајде ово да ми одрадиш... Још само овај пут. Нећу више.

ВЛАДА: Шта?

(Хоће што да чује од њега.)

МИЛОШ: (Као дејте које похледом моли да му куйе ићрачку.)
Па да ми купиш хероја.

ВЛАДА: (Какже да би га Милоши и даље молјакао.)
Не може.

МИЛОШ: 'Ајде, плиз, још само овај пут. Знаш какву сам опрему сакупио!

ВЛАДА: А шта ћеш да примиш?

МИЛОШ: Овај пут ће сигурно да ми дају нешто добро. Задња три пута је било срање.

ВЛАДА: Ама шта ћеш да примиш од плате?

МИЛОШ: Ништа не брини. Још овај пут и нећу више.

ВЛАДА: И све то преко мене?

МИЛОШ: Ма неее! Кажем ти, мени одбијеш од плате пет хиљадарки, а ја с твог телефона скинем за хероја.

Милоши и Влада преко телефона скидају новац са рачуна и кућују хероје. Душан одлази у салу. За шак долази Бојана.

БОЈАНА: Шта је са Душаном?

МАРИЈА: Ма... Овај пут су га помешали са неким. Прошле недеље је избила туча у кафани, па му је пиксла случајно погодила око. А оне тамо, нашишао на азиланта који је из чиста мира налетео на њега.

БОЈАНА: (*Верује.*)
Да л' је могуће?

МАРИЈА: (*Мртвa озбиљна.*)
Не.

ДУШАН: (*Пева Марији.*)
Ој, лијепа српска вило, / да ли би ти тешко било, / да направиш две кафјице, / што ми гости затражијше

МАРИЈА: Душане, не дебилиши се.

ДУШАН: (*Бојани.*)
'Оћеш да чујеш виц?

БОЈАНА: Па хаде.

МАРИЈА: Јао, Боже!

ДУШАН: Улази Римљанин у кафану, диже два прста и каже: „Пет пива, молићу“.

Душану је кез залеђен, чека реакције. Сви су озбиљни. Нико се не смеје вицу. Милош разочарано луђа руком о шанк и виче.

МИЛОШ: Па ја не могу да верујем! Да ли је ово могуће?!

МАРИЈА: Милоше, кад ћеш да научиш да не бацаш паре на та срања?

МИЛОШ: Не, писаћу им! Писаћу им и рећи ћу: „Знате шта, ја сам поприлично новца оставио овде, а ви ми сваки пут дајете курац“.

Влада се хвата за главу и плаши Милоша.

МАРИЈА: (*Душану.*)
Шта ови момци стоје на вратима? Имамо обезбеђење?

ВЛАДА: Врата!

Душан одлази да прими госте.

БОЈАНА: Данас си боље расположена?

- МАРИЈА: Како не! Ово ми је један од лепших дана овде. Поново ради ледомат!
(Гледа на гостије и цокће.)
Цццц... Тај сто му не одговара... Мени не одговара да уопште долазите!
- ДУШАН: (Бојани.)
Набодем матори ја њега, падне он доле, кажем: „Шта је било, клошару?“, кад оно, скочи она курва, набодем ја и њу...
- БОЈАНА: Дуле, бре!
- ВЛАДА: Дођите овамо сви. Имамо резервацију од 12 људи.
- БОЈАНА: Гневних или?
- МАРИЈА: Не. Жигосаних.
- ДУШАН: (Гледа у своју кравату која је ушићиркана, јер је никад не њере.)
Овде ми се поломила кравата.
- МИЛОШ: (Бојани.)
Пази, одавде довде му је зубатац.
- ВЛАДА: Значи, 12 људи, сет мени је 10.500 по особи. Идемо!
- Влада лути два џућа дланом о длан. Промена свејла. Почиње балет. Истина кореографија, са малим изменама. Сви ударају једно друго по задњицама у знак поодришке, као на одбојкашкој утакмици.
- МАРИЈА: Јаооо, што бих волела да имам пару, да не морам да радим!
- БОЈАНА: Што бих ја волела да седим кући и пишем своје драме.
- МАРИЈА: Више него да имаш пару и не мораши да радиши?
- МИЛОШ: Јао, да ми је сад мој Ђићевац, да идем на Мораву да пецам рибе.
- ВЛАДА: Врата!
- МИЛОШ: А не ове скридељке београдске.
(Одлази да ћрими гостиће.)
Добар дааан!
- ВЛАДА: Немој тако, то су наше старлете.
- ДУШАН: (Влади.)
'Оћеш да чујеш виц?
(Тајац.)
Нико неће да слуша моје вицеве.

МАРИЈА: Ја сам отказала све телефоне. И онако ме нико не зове.
Сви знају да сам на послу.

БОЈАНА: (*Сама за себе.*)
Све је под контролом, стигле су нам резервације...

МИЛОШ: Да л' ће ови да ми оставе нешто?

ДУШАН: (*Вади из џеја сићу и ћребројава.*)
Види ово! 20, 20, 10... к'о да перем шабље.

ВЛАДА: Хоће. Сто да рашчиши.

ДУШАН: Имате овамо Ти-Бон. (*T-Bone.*) Остало са осмице.

МИЛОШ: Душааа... Боки, дођи да једемо Ти-Бон.

На улазу у кухињу, Милош храни Бојану. Бојана ојрезнозгледа на госте, да не зашреба нешто. Враћају се са пуним уситима.

БОЈАНА: Маро, дај ми воду. Забило ми се ово месо.

МАРИЈА: Милић Вукашиновић платио зубе 12.000 евра. Сами се испирају.

ВЛАДА: 'Ајде бре више, идите, почела ми утакмица!

Влада седа за лајтбог и почиње да згледа утакмицу. Посао јењава. Конобари уситоравају љокреће. Душан намешта столове. Влада скаче по столици и навија.

ВЛАДА: Па што то, дебилчино?!
(*Милошу.*)
Пенал за њих!

МИЛОШ: (*У ћролазу.*)
Мајке ти! Који минут?

МАРИЈА: Владо, је л' можеш да ме не узнемираш?

ДУШАН: Да л' је реално да имамо овотико мало чаша?

МАРИЈА: То је најреалније.

МИЛОШ: Је л' овај оставил 20 посто?

БОЈАНА: Јесте.

МИЛОШ: (*Трчи до враћа.*)
Хвалилаа, довиђеенењаа!

БОЈАНА: Довиђења, пријатно! Све најбоље!
(*Задвори враћа.*)

МАРИЈА: (*Сама за себе, мрзоволјно.*)
И срећна Нова година!

ВЛАДА: Нема никог више?

МИЛОШ: Нема.

Влада лути два њути дланом о длан. Музика сітаје.

ВЛАДА: На пресвлачење!

Промена светила. У маџацину је гужва. Како се скридају, радници изледају као рањеници – везани су им злобови на лактovима и коленима, на ногама имају чараће за вене, улошке за ципеле, њојасеве за кичму... Као да су дошли са бојног поља.

Дулетију се виде штетоваже.

Једни другима ширају ћертиле, масирају се, њуцају кичме и мажу се мастима. Њихов се жадор не чује, али комуницирају само како би помоћли једни другима. Та сцена траје.

Марија у шанку завршава њоследње ћријеме и држи свој монолог.

МАРИЈА: Конобар у току једне смене може да пређе и до 30 километара. То је колико одавде до Старе Пазове. Пешака... Сваки јебени дан... 20 година. Од ходања сви имамо равна стопала, урасле нокте, курје очи, гљивице и смрдљиве ноге. А од стајања, проширене вене, попуцале вене, отекле ноге, болове у зглобовима, болове у коленима, извучене лигаменте. Од претеране употребе руку коче нам се шаке, трну нам лактови, титрају мишићи. Болујемо од тромбозе, дискус херније, спондилозе, скolioзе, ишијаса. Од тежине послужавника и тањира померају нам се унутрашњи органи. Имаш утисак да је све у stomaku окренуто наопачке. Десни бубрег се мало спусти, материца мало оде у десни јајник... Тежиште је померено на леву страну, док тело вучеш на десно.

(Показује.)

Од тога нам је центар за равнотежу поремећен. Не можеш да ходаш правилно, већ си увек телом заротиран удесно.

(Показује.)

Са скоро 40 година, сви смо неуротичари и сви имамо нагле промене расположења, у просеку 3-4 пута у току смене.

У њоку Маријиној монолог, један њој један одлазе из маџацина. На крају се ђаси и светило изнад шанка.

СЦЕНА III

Марија си тоји са кршом у руци поред врати. Полира једну стецишту чаши и „стапавља“ је на невидљиву полишу, затим је оитети узима и поново је полира. Покрећи се понављају. Држи свој монолог.

МАРИЈА: Рондо – непрекидно враћање на учмалост, роботизованост, аутоматизам. Рутина – стрес – рутина – новина – рутина – стрес – рутина... Форма је иста, варијације минималне. Епизоде се нижу неприметно, тако да на крају све поприми исти тон.

Милош и Душан излазе из кухиње џуних уснију, видно расјоложени. Хране један другог у ходу.

ДУШАН: Уби ме ово померање сата.

МАРИЈА: Што бре, Душане?

ДУШАН: Уместо да ми се дигне кући, дигне ми се у аутобусу.

МИЛОШ: (Mariju.)
Топли оброк ће бити тек око 12 сати.

ДУШАН: Немој да ме тераш много да радим, ћу огладним.

МИЛОШ: Морамо да намештамо столове.

ДУШАН: Јаooo, не могу више!

МАРИЈА: Само кукаш!

Милош и Душан намештају невидљиве столове. Улази добављач са колицима на којима су гајбе и картионске кутије од алкохолних џића.

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: (Пређун елана.)
Добро јутро, господо!

Милош и Душан издалека, шеатрално и са џуним уважавањем махну добављачу.

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: Како си, Маро?

МАРИЈА: (Мртва озбиљна.)
Фантастично!

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: Јеботе, знаш где сам се паркирао?

Марија осетавља чаши и са Милејтом одлази у маџацин да одложе робу. Они зидају кућије, које, наређане, сваки њуји све више подсећају на панораму Београда на води. Једна гајба осетаје на сред улаза у маџацин.

МИЛОШ: (Душану.)

Другара ударио ауто. Знаш какав ауто... 20.000 евра!

ДУШАН: (Забринућо.)

Човече! Па како је?

МИЛОШ: Добро је, али ће морати на фарбање.

Марија и Миле добављач се враћају из маџацина. Добављач ужурбано настапља и одлази.

МИЛЕ

ДОБАВЉАЧ: Довиђења, господо.

Милош и Душан јоново махну. Долазе до шанка.

МИЛОШ: Не могу више. Идем да ми спреме нешто да једем.

Милош одлази.

ДУШАН: Еј, знаш шта има ново? Верио сам девојку.

МАРИЈА: (Равнодушио.)

Сва сам се најежила!

Звони телефон. Марија се јавља.

МАРИЈА: Добар дан, ресторан Рондо, изволите!

(Пауза.)

Нема ништа, све је резервисано!

(Слушалац.)

Можда идуће године позовете.

Милош излази из кухиње са јуним уситима. Долази Влада, јомало нервозан.

ВЛАДА: Кафу.

МИЛОШ: Ево су гости.

Душан одлази да прими сино. Марија даје кафу Влади, затим се враћа на полицу. Милош се пријања уз Владу као мало дете које моли да му купи играчку.

МИЛОШ: 'Ајде.

ВЛАДА: Шта?

МАРИЈА: Господе, Боже!

МИЛОШ: Па то.

ВЛАДА: Шта?!

МИЛОШ: Па да ми купиш хероја.

МАРИЈА: Страшно!

МИЛОШ: Још само овај пут.

ВЛАДА: Две плате си ми већ дужан.

МАРИЈА: Јеси ли размишљао о томе да идеш да се лечиш?

МИЛОШ: (Већ је у идици на телефону.)

Шта је то, један Миланковић!

Душан одлази у салу. Милош изнервирано тресне руком о шанк, баци телефон и оде за Душаном. Душан лути Милоша по леђима да ћа орасйоложи. Милош мења расйоловање. Мало се луђају, мало иžрају зујалице.

Марија оставља чашу и улази у шанк. Стапајући настрам Владе.

МАРИЈА: Кад ћеш ти, Владимире, да нађеш нове раднике?

ВЛАДА: (Поново је нервозан.)

Које раднике?!?

МАРИЈА: Да видимо... фале три рудара, два космонаута, један виљушкар...

ВЛАДА: Је л' оглас стоји три месеца? Стоји. Нико се не пријављује.

МАРИЈА: Радници су ти уморни.

ВЛАДА: Нема коnobара! Нико неће да ради!

МАРИЈА: Да није због тога што смо се прочули као ресторан са најгорим условима и најнижком платом у историји угоститељства, да је овај овде луд и да њега нико сем нас не може да поднесе, да тензија која се овде набија...

ВЛАДА: (Још више нервозан.)

Која тензија?! Ово је озбиљни ресторан! Сви би да дођу да се зезају, па да успут нешто и зараде. За ово је потребно да будеш озбиљан, професионалан. Овде не може свако да ради. Ово је елитни ресторан. Наравно да се нико не пријављује јер нико не жели да прихвати такву одговорност! Све неке будале.

МАРИЈА: Па где су ти те будале?

Влада се врћоли на столови, затим побежне у кухињу. Милош и Душан долазе код Марије за шанк.

- МИЛОШ: (Показује главом према кухињи.)
Шта је? Побеже пацовче у кухињу?
- ДУШАН: Смућкај ми једну суду бикарбону. Уби ме желудац.
- МИЛОШ: Јао, не могу више! Кад ће пензија?
- ДУШАН: Ил' имаш муда, ил' радиш у Рондоу.
- МИЛОШ: Мени се све смучило. Не могу више. Дај ми, Маро, један кафетин. Отпаде ми глава.
- МАРИЈА: Ти си попио своју кафу, немаш више шта да пијеш, па дај лекове.
- МИЛОШ: Дај суду бикарбону. Дај нешто!
- ДУШАН: Хихихи, овај кад дође, биће хаос.
- МИЛОШ: Душане, она двојица тамо играју ватерполо.

Маше рукама, имитира госта који дозива коноbara.

- ДУШАН: Ааа...
(Одлази).
- МИЛОШ: (Марији.)
Ма другар ме зове да пређем код њега, знаш какав ресторан... Плата скоро дупло већа. За бакшиш, који овде не постоји, да и не говорим. Нема ни лудог Роберта да ти стоји над главом... Срећа наша, па је још увек на путу.
- МАРИЈА: Па што не пређеш?
- МИЛОШ: Па не знам... Ваљда сам овде навикао...

*Бојана улази у маџацин. У руци јој је саксија са зеленом биљком.
Гледа на сал. Поранила је.*

- БОЈАНА: Коначно нема никог!
(Сайлиће се о џајбу. Одлаже саксију и врћоли се.)
На ког ћоку сад да седнем?!

Бојана одлаже биљку и склања пакетиће са џајбе. Почиње да се пресвлачи. За шанк долази Душан.

- ДУШАН: Мала Масотиница!
- МАРИЈА: Да то није мали плеоназмић?
- ДУШАН: И сипај овде воду, да се напоји стока.

МАРИЈА: (*Сића невидљиву воду у невидљиве чашице и прича самој себи.*)

Поји Миле волове на реки.

МИЛОШ: Јао, група! Где сад да их ставим?

МАРИЈА: Најбоље на курац!

МИЛОШ: (*Отвара вратића.*)

Добар дааан!

МАРИЈА: (*Сама за себе.*)

’Ајде, марво!

Из кухиње бесно излази Влада.

ВЛАДА: (*Mariji.*)

Ти, обрати пажњу!

(*Милошу и Душану.*)

Ви, за мном!

У међувремену, Бојана је пресвучена. Полако и шеатрално седа на ћајбу. Хвати ваздух и креће у „медијацију“.

БОЈАНА: Е, сад ћу да га дркам. Дуго и полако!

Влада, Милош и Душан иду ка маџацину.

МИЛОШ: (*Пева.*)

Крај олтара стоји икона света, / крај мене моја судбина
клета...

Бојанин савршени мир прекида сасићанак.

ВЛАДА: (*Бесно.*)

Дођите овамо сви!

МИЛОШ: (*Пева.*)

О мајко Божија, анђели с неба...

ВЛАДА: Дакле, као и до сад, за доручак само јаја, попара без
ичега, евентуално качамак и то искључиво без сира.
Можете да добијете мало млека, онако, само да га обоји.
То важи за све, па и за тебе, Милоше. Је л' јасно?

Милош одслуша све то. Дужа пауза.

МИЛОШ: (*Пева.*)

...Што му крај мене та друга треба.

*Влада одлази у кухињу. Сви се ћућке враћају у салу. Бојана збуњена
на шанку држи саксију.*

БОЈАНА: Све нека тензија...

МАРИЈА: Боки, је л' има то неке везе с тобом?

БОЈАНА: Па...

МАРИЈА: Па? Шта те боли курац!

(Краћа пауза.)

Мацо, је л' имаш ти курац?

БОЈАНА: Немам.

МАРИЈА: Па направи га!

(Гледа да смири ситуацију.)

Одакле си?

БОЈАНА: Из Беле Паланке. Ти?

МАРИЈА: Ивањица.

БОЈАНА: Шта је то било?

МАРИЈА: Нисам ја луда што доносим нудле.

БОЈАНА: Ово је кравља сиса. Добра је за Душанов желудац.

МАРИЈА: Марија, драго ми је.

*Влада се враћа бесан и седа за лајтбоя. Сви су окућљени око њега.
Он се неуротично вртотољи на столовици.*

ВЛАДА: (Виче.)

Знаш какав ће хаос да буде кад се Роки врати?

(Пауза. Хвата се за главу.)

Дај ми, Марија, један кафетин.

МАРИЈА: Ево га и овај!

ВЛАДА: Душане, у салу. Вас двоје, да средите ову полицу. Све
чаше да се пребришу!

МАРИЈА: Брисала сам је јутрос.

ВЛАДА: Поново!

МАРИЈА: Ископај ров, закопај ров...

БОЈАНА: (Влади.)

Али, та полица је брисана!

ВЛАДА: Је л' се ти то правиш, као, нешто паметна?!

БОЈАНА: Не, само не могу да радим нешто што је против здравог
разума. Која је логика да се брише полица која је већ
brisana? Није ово војска.

ВЛАДА: Десет посто од плате. А сада нека јој неко објасни.

Влада се окреће према „господињи“ са својим пацовским стилом и клима ћлавом. Милош хваћа Бојану за подлакицу и заокреће је до ћелице. Сви осима играју балет и не обраћају пажњу на Милоша и Бојану. Као да се нишића није ни доћодило.

- МИЛОШ: Добро, Бојана, да ли си разумна? Са киме се доказујеш?
- БОЈАНА: То није поштено према Марији! Ви ћете нешто да ми говорите о правилима разума? Следите лудог Владу!
- МИЛОШ: Ало, лицно!
- БОЈАНА: Шта ти сад то значи?
- МИЛОШ: Изгорећеш! Правила разума су да нема разума. Разумеш?
- БОЈАНА: Не разумем! Нисам ти ја електричар!
- МИЛОШ: Види ово. Дође Роберт. Види како нико ништа не ради. Кога окриви? Разумеш сад?
- БОЈАНА: Ма дај, бре! Убијамо се овде од посла. Пола сата предаха и четрнаест сати рада! И неко ће да каже како овде нико ништа не ради??!
- МИЛОШ: Е, Боки! Ништа ти не знаш.
- БОЈАНА: Где би ми био крај да ништа не знам.
- МИЛОШ: Ил' имаш муда, ил' радиш у Рондоу.
- БОЈАНА: А тај Роберт? Какав је он?
- МИЛОШ: Класичан фолирант. Све у његовом животу је фолирање. Све. И овај ресторан и ми. Ни са родитељима није искрен, ни са пријатељима... мисли само на себе.
- БОЈАНА: Амерички психо?
- МИЛОШ: Добро, никога није убио...
- БОЈАНА: Ресторан је његов?
- МИЛОШ: Ништа овде није његово, о томе се ради. Све је на његове родитеље: стан, ауто, ресторан, све!
- БОЈАНА: (Конспиративно сама за себе.)
Није амерички психо.
- МИЛОШ: Зато што је у младости био много добар, па се замерио многима. Сад је оматорио, мало се смирио...

Влада разговара телефоном. Сав је узрујан и нервозан. Врти се пацамо-амо и пацовским шиковима одaje несигурносцю. Марија риба судојеру, али га посматра и прати ситуацију. Душан блендује ходом игра балет и поштуюно је одсустан. Влада ситишића слушалицу, сијаје на ценијар испред шанка и танично саопштава свима ситуацију.

ВЛАДА: Стигао је!!!
МАРИЈА: И ту је нашој срећи дошао крај.
БОЈАНА: (Показује на Ђолицу.)
Готово.
ВЛАДА: Поново!
ДУШАН: (Пева.)
Спрем'те се спрем'те четници / силна ће борба да буде. /
Загрми Дражма војвода, / бацајте бомбе, четници.
БОЈАНА: (Милошу.)
Дуле штопцигер – отварач глава.

У реситоран улази Роберт. У руци му је велики кофер. Леђа су му
блажо ђовијена. Аскетске је грађе као Кристијан Бејл у Машини-
стии. Урбани стил одевања иодсећа на Тома Јорка. Његови љокрећи
су одмерени и усјорени и одају човека уравнотеженој са свемиром.
Доброј је расположења, али нишића претперано.

Када ћа види, Влада својим љацовским љокрећима узима Робертов
кофер и држи ћа испред себе, као штап.

Осипали одмах промене сијав из лежерних у укрућене, са елегант-
ним љокрећима руку и крећу да израју балет.

ВЛАДА: Ооо, добар дан, господине Роберте! Како сте, господине
Роберте? Је л' сте добро путовали?

РОБЕРТ: Добар дан, добар дан. Ево, добро је. Све је добро.

Влада односи кофер у маџацин. Нема ћде да ћа сијави, ћа ћа у журби
оставља на сред простирије. Како ко долази, тако се поздравља са
Робертом.

МАРИЈА: (Први пут видимо Марију расположену и наслејану.)
Добар дан!

РОБЕРТ: Добар дан!

МИЛОШ: Добар дан!

РОБЕРТ: Добар дан! Добар дан!

БОЈАНА: Добар дан!

РОБЕРТ: Добар дан!

ДУШАН: Добар дан!

РОБЕРТ: Добар дан!

(Тек ћа сад уочава.)

Ооо, добри мој Дуле!

ДУШАН: Како сте, господине Роберте?

РОБЕРТ: Ево, није лоше. Није лоше.

ДУШАН: Имам за Вас нешто, господине Роберте.

Влада се луић ио челу и ошићро ио љеледа Душана. Извија врат на горе, сав у неизвесност, али праћи симуацију. Душан вади из шанка икону Светог Николе и даје је Роберту. Икона је веома лепа.

ДУШАН: Ово сам ја насликао.

РОБЕРТ: Ееее, Дуле! Хвала. Хвала. А таман сам мислио да ти дам отказ. Како сад?

ДУШАН: Зашто, господине Роберте?

РОБЕРТ: Пааа, ето тако. Е, добри мој Дуле.

МАРИЈА: Господине Роберте, хоћете кафу?

РОБЕРТ: Ееее, може, може.

МИЛОШ: Јесте ли гладни? Хоћете да кажем кухињи нешто да спреми за Вас.

РОБЕРТ: Може, може, али само мало. Само мало.
(Краћа пауза.)

Реци им да ми направе овако: мало хлебића, али оног интегралног. И нека га запеку онако. Пона бифтека, али само пола порције... на роштиљ, мидијум-рер. И може мало оне моје салате. Нека их зачине, али само бундевиним уљем и лимуном. М-да. То би било то. То би било све. Можеш ли да запамтиш?

МИЛОШ: Како не, господине, све за Вас!

Милош се у себи преслишава и већ је њола заборавио. Одлази у кухињу да поручи, па се враћа и поставља Роберту прибор за јело. Душан одлази у маџацин да пуши. Сви оставали раде свој посао нечујно и хармонично. Изгледају као йчелице у кошници.

РОБЕРТ: Владо! Владо! Донеси ми ону једну лепињицу из кухиње. Да видимо тај нови рецепт.

ВЛАДА: (Неуроитичном љокрећима ћерчи као суманућ.)

Одмах!

(Враћа се са леђињом.)

Ево, господине Роберте. Изволите!

Роберт узима леђињу и почиње да је врати ио рукама и да је ошићава. Све време је симска као лођишницу одсунђера.

РОБЕРТ: Да, да, да, да...
(Краћа паузма.)
То је то?

ВЛАДА: Да, господине Роберте.

РОБЕРТ: Није... није као онда кад су је правили за пробу.

ВЛАДА: Како то мислите?

РОБЕРТ: Ово још треба да нарасте. Ово још треба да нарасте.

ВЛАДА: У реду. Пренећу им.

РОБЕРТ: *(Приближава оку, као да гледа леђињу под микроскопом.)*
Није то то.

ВЛАДА: Не знам зашто им је сада тако испало. Можда је до квасца.

РОБЕРТ: *(Приближава леђињу према увешу и ослушкује шуташање печеног пасета.)*
Не! Не! Добар је квасац. Добар је квасац. Само је требало више да нарасте. Ако смо рекли пола сата, онда пола сата.

ВЛАДА: Рећи ћу им да укључе тајмер.

РОБЕРТ: То је то. То је то. Mrзи их да чекају. Mrзи их да чекају. Добро, нема везе. Нема везе.

ВЛАДА: Биће боље следећи пут.

РОБЕРТ: Нема везе. Све је битно и ништа није битно.

МИЛОШ: *(Тешкотрпно.)*
Изволите, Ваш бифтек. Ево и салатице... Уживајте!

РОБЕРТ: Мишо, а што овако, Мишо? Па рекао сам мало да ми се запече. Ово је угљенисано. Па све си заборавио!

МИЛОШ: Опростице, господине Роберте, ја сам им тачно рекао како сте ми Ви пренели.

РОБЕРТ: Нема везе. И битно је, и није битно.
(Краћа паузма.)
Све је битно и ништа није битно.
(Влади.)
Каква је ова нова?

ВЛАДА: Уууу, одлична, вредна, поштена...

РОБЕРТ: Тако треба! Тако треба! То је то! То је то! То смо ми! То је наш Рондо!

Роберт гледа на своје раднике задовољно. Промена свејла. Марија држи свој монолог.

МАРИЈА: У овом ресторану нико никада није добио отказ. Сви смо пријављени на минималац. Плата је редовна, а имамо права чак и на годишњи одмор. Када један оде, ови остали надоместе његово радно време, јер нас нема. У суштини, Роберт није лош. Мало је ћакнут, али није лош човек. Њему је важно да он види да се ту као нешто ради. Важно је да се имитира да си запослен нечим. И ако успеш у томе, онда си миран. Труд, истински труд, овде је смртно забрањен. Зашто? Истичеш се. Саботираш друге. Искачеш из масе. Како? Маса пута убрзање једнако је сила. Иста маса – различита вучна сила. Јача вучна сила – веће убрзање. А коме то треба?

СЦЕНА IV

Marija je u шанку – a где би другде? – држи свој монолог.

МАРИЈА: О чему бих могла сада да вам причам? Да видимо... Прави конобар не посечује ниједан угоститељско-трговински објекат својом слободном вољом. Сви имамо потпуно другачија интересовања. Влада има породицу и кућне пријатеље, Милошу су сви у Ђићевцу, Душан почиње да живи са девојком...

(Сама за себе.)

да ли се уопште преселио?... Бојана одлази често на концерте, посечује чак и позориште. Ја, ето тако, никде не идем. Презиромо кафиће, баште, а поготово ресторане. Највећа глупост нам је трошење пара на такве ствари. Од плаћања кирија и рачуна не остане нам ништа. Овде имамо и топли оброк, па, јаја-јаја, бар једном у току дана не размишљамо о томе шта ћемо да једемо.

Влада и Милош долазе из кухиње.

ВЛАДА: Ма немогуће!

МИЛОШ: Кажем ти, два пута сам рачунао. Ана ми је рекла како могу да проверим. И ево, све се слаже.

ВЛАДА: Али то је немогуће. Мора да је нека грешка.

МИЛОШ: Готово! Ја ћу да се убијем! Извршићу самоубиство!

ВЛАДА: *(Mariju.)*

Еееј, пет хиљада евра господин дао на игрицу.

МИЛОШ: Преко пет хиљада!

МАРИЈА: Изврши самоубиство. Ево, ми ћемо да ти организујемо сахрану. Лепу сахрану ћемо да ти организујемо.

ВЛАДА: Марија, ти ћеш да будеш задужена за посмртни говор.

МАРИЈА: (Узима ћапир и оловку, па ће Милошу.)
Хоћеш да оставиш нешто у аманет?

МИЛОШ: Хоћу. Дугове.

У маџацин улази Бојана. Сайлиће се о Робертиов кофер, гајбе и кутије. Почиње да се пресвлачи. Милош је на барској столовици у очајничком фејпус положају, са коленима набијеним у браду. Влада стијоји поред њега и шеши ћа. Марија наставља монолог.

МАРИЈА: ...Кажем вам, ово је потпуно друга држава. Нема провинцијалских кафићара који ће да се иживљавају над тобом... Добро нам је... Град је феноменalan! Овде се толико тога дешава, да не можеш све да пропратиш. Дружимо се кад год можемо... Добро... они се друже... Наши нам редовно шаљу пилиће, ајвар и цемове. Једемо на послу, кући нешто с ногу и то је то. Немамо ни кад да спремамо...

Марија се враћа у ићру. Пење се на столовицу. Држи ћапир у руци. Бојана креће према реситорану. Зајаче их занесене у ићри. Стијоји и посматра их, смешићи се. Нико је не примећује.

ВЛАДА: Хајде!

МАРИЈА: У реду, може. Наш драги Мики, никад прежаљени, увек је волео добро друштво и лоше женске...

МИЛОШ: (Врши главом у знак негодовања.)
Лоше друштво и добре женске!

МАРИЈА: ...Лоше друштво и добре женске... и као таквог, ми ћемо га увек памтити...

БОЈАНА: (Најло, жели да их прећадне.)
Добар дан!

Смеје се. Марија ћадне са столовице, Милош са барске столовице, Влада скочи.

БОЈАНА: Шта сте се усрали?

Улази Роберт. Поново се сви прећадну. Како уђе, сви заузму укрућене ставове и почину са својим уснијењеним радњама са малим изменама. Роберт је смирен и изгледа као да је у зен фази.

РОБЕРТ: Шта је ово? Где су вам гости? Владо, где су ти гости, Владо?

Влада се само кези. Нећријаћу му је и не зна шта да одговори, па ће бити у кухињу.

РОБЕРТ: Људи, врата! Врата!

МИЛОШ: Ево, ево!

Отвара врату и прими госта срдачно.

РОБЕРТ: Милош, зашто си примио овог човека?

МИЛОШ: Господине Роберте, човек долази с времена на време, добар је потрошач, а и остави добар бакшиш.

РОБЕРТ: То ме не интересује. Јеси ли ти видео да је човек ушао у папучама?

МИЛОШ: Разумем, господине Роберте, али човек је дошао тако сада. Увек долази пристојно.

РОБЕРТ: Добро, добро, добро. Нећу ниједне папуче. Нећу ниједан шортс. Нећу тетоваже, нећу билдере. Нећу силиконе. Ово је озбиљан ресторран.

МИЛОШ: Али, ово је Београд на води. А и теретана је спрат испод.

РОБЕРТ: (*И даље држи уравнотеженосигуру.*)

Мене то не интересује. Је л' ти зашто колико је мени требало да ја направим ову причу и све ово?

МИЛОШ: Знам, господине Роберте.

РОБЕРТ: Четири године! Четири године сам ја седео у празном ресторрану и бирао ко може да уђе у њега.

Долази Бојана. Када уђеда Роберта, мало устукне и сијусији главу срамежљиво.

БОЈАНА: (*Mariju.*)

Аперол шприц, Гримберген и Кароланс.

РОБЕРТ: Добар дан!

Бојана климне главом.

РОБЕРТ: У овој кући се каже „Добар дан“.

Бојана се зубни и замрзне. Марија сирема ћоруџину. Долази Милош.

РОБЕРТ: Милош, шта хоће онај човек?

МИЛОШ: Тада сто му не одговара, па жели да пређе на 12.

РОБЕРТ: Мишо, иди му кажи да пуши курац.

Бојана се на „курац“ у чуду осврне према Марији.

У реситоран улази Рики, Робертиов љирајач, исти глумац који глуми Милеша добављача. Како га види, Роберт устапа са стоешице и свечано дочека љирајача. Поздрављају се као да се нису видели 100 година. То прејадне Бојану.

РОБЕРТ: (*Нагло и гласно.*)
Ооо, добри мој!

РИКИ: Где си ти, дечко?

БОЈАНА: (*Марији.*)
Који је то феномен у друштву да се сви омладинци међусобно зову „матори“, а сви маторци „дечко“?

Марија даје знак Бојани да носи поруџбину. Бојана одлази у салу. Роберт и Рики седају за шанк и почину разговор. Марија има свој монолог.

МАРИЈА: Конобар све чује. Сваки ваш разговор. Сваку вашу реч. Чује, ал' не слуша. Јер сваког конобара заболе курац да слуша ваше тривијалне, испразне приче о вашим још испразнијим животима. Све што мисли је да ли ћеш да будеш толика ћурка да не оставиш ни динар, да ти покупи што пре то што имаш на столу и да о том столу више не размишља. Као и да те више не види. И немој да мислиш да конобар не може да те процени. Тај од врата зна све. Нема то везе са интелектом. Једноставно, то је конобарско искуство. Зато, селективно регистровање звукова: Извините! Конобар! Ало! Да... чак и „ало“.

РИКИ: Пази ово!
(*Вади качке из ранца и показује га Робертиу.*)

РОБЕРТ: Што ти добар качет! Ууу, што је добар!

РИКИ: А? Шта кажеш?

РОБЕРТ: Топ! Топ! Такав не постоји! Такав не постоји! Узећу га.

Роберт иситробава качке. Марија наставља свој монолог.

МАРИЈА: О томе вам причам... Пази ти њихове приче... Пази ти који су њихови животни проблеми! Па тај Рики шанер стално уваљује крадену робу и продаје другима. Продаје и оном од кога је украо!

РОБЕРТ: Је л' знаш ти, добри мој, да ја имам најписменије конобаре овде. Марија, колико језика говориш?

МАРИЈА: Енглески, шпански и италијански.

У њом јеренућку долази Бојана за шанком.

РОБЕРТ: А ти, Бојана? Колико ти језика говориш?

БОЈАНА: Три, господине Роберте. Не, четири – енглески, немачки, руски и знаковни.

РОБЕРТ: *(Рикују.)*

Не постоји ресторан који би могао да плати њихово знање. Ето ја, платим кирије, расходе, плате, доприносе... остане ми 300 евра месечно. И мени не треба више. Ја сам задовољан.

БОЈАНА: *(Марији, зђеранућа на лаж.)*
300 евра месечно?!

Бојана се најло окреће у знак јрођества и настапавља са својим балетом. До шанка долази Милош.

РОБЕРТ: Мишо, све је до сада било супер. Сада су деца мало гласна. Да идеш да им кажеш: „Имате играоницу спрат испод, идите оставите децу, па се вратите“.

МИЛОШ: Господине Роберте, па како то да им кажем? Они су резервација.

РОБЕРТ: Мора, мора, мора, мора! Нећу да ми деца јуре по ресторану. Иначе, све остало је добро. Немамо ниједан шортс! Немамо ниједан шортс!

МИЛОШ: Па хладно је.

РИКИ: Идем. Сутра сам у Швици.
(Одлази.)

РОБЕРТ: *(Уоћиће га не консјаћује.)*
Ју! Шта је сад ово? Владо! Где је Влада? Зовите ми Владу.

МАРИЈА: Јесте ли добро, господине Роберте?

Још нико није ни стигао да оде по њега, Влада истичава из кухиње и као ћацов се увија око Роберта.

ВЛАДА: Ево ме, господине Роберте. Ево ме. Реците. Шта треба?
Је л' Вам добро?

РОБЕРТ: Нешто ме пресече одједном.

ВЛАДА: Где, господине Роберте? Дајте да видим.

МАРИЈА: *(Наћиње се јреко шанка.)*
Је л' Вам треба нешто?

РОБЕРТ: Не, не, не, не, одједном сам се укочио.

ВЛАДА: Опет?

Милоши и Бојана долазе из сале. Од превише њосла, одједном, обое оствављају све и њосмаширају шта се дешава. Милош убрзо зове Бојану да настапаве са радом.

РОБЕРТ: Дај лед! Дај лед!

Марија даје неколико коцки леда Влади. Роберт се скида до њола го, на сред шанка. Влада креће да ѳа масира ледом.

БОЈАНА: Е, људи моји, ово нигде нисам видела. Каква је ово масажа, шта је ово?

МИЛОШ: То му је учитељ Енсо-а препоручио.

БОЈАНА: И сад ће овај да трчка за њим тако?

МАРИЈА: Ко га јебе када ионако ништа не ради.

БОЈАНА: Марија, молим те, дај неки чај. Стварно ми није добро. Мислим да имам температуру.

МАРИЈА: Њути! Не смеш да имаш температуру! Видиш да је Душан већ болестан.

МИЛОШ: Само нам још то фали. Ионако нас нема.

РОБЕРТ: Добро је сад. Добро је сад.

МАРИЈА: Ма само сте се нагло окренули.

РОБЕРТ: Добро, добро, добро... Од сутра креће велико реновирање. Доћи ће мајстори. Сви они знају шта треба да раде. Вас то не ремети ништа. Ви само радите свој посао. Следе велике реформе. Видећемо ко ће да ради, како ћемо да радимо и остало. Морамо да будемо бољи. Морамо да будемо бољи. Ово је озбиљан ресторан. Пазите шта радите.

(Показује на невидљиве камере.)

Све вас видим!

(Одлази.)

БОЈАНА: Какве сад реформе? Шта све ово значи?

ВЛАДА: То значи да остаје да ради онај ко заслужује овде да ради.

БОЈАНА: *(Уплашена је.)*

Али, нас нема доволно!

ВЛАДА: Увек има ко ће да ради.

МАРИЈА: Ево, ред се отег'о до Ушћа.

ЗАТАМЊЕЊЕ

ЧИН II

СЦЕНА I

Светлло више јућа прелази преко сцене као јућања сунца. Време одмиче.

Бојана улази на сцену. Пожутела је у лицу. Више се ничим не иситиче од својих колега. У руци су јој ласитичне чиније са храном које оставља на сред шанка.

Марија је у шанку. Кад види Бојану, узима мешавину и почине да чисти. За њом иде Бојана и риба цогером. Бојана је веома нервозна, док је Марија суздржана.

БОЈАНА: Који је данас дан? Уторак?

МАРИЈА: Који уторак?! Петак!

БОЈАНА: Донела сам нам доручак. Имаш тамо питу. На шанку је.
(Дрско.)

Не могу више да једем јаја. Шест месеци једем јаја!

Марија ћући, а Бојана наставља да говори, више за себе.

БОЈАНА: Сан Јев... 11.200!

(Пауза.)

Размишљам да дигнем неки кредит за стан. Морам прво да опљачкам банку.

МАРИЈА: За учешће...

БОЈАНА: Кичма ме разваљује.

МАРИЈА: Иди на струју. Мени дали за лакат.

БОЈАНА: Ма заболе ме више да рибам ово! А у курац!
(Баца кофу и цогер.)

МАРИЈА: Сан Јев, 11.200!

БОЈАНА: И неко осредње вино. Две салате и десерт. Један сто!!!
Идем да тражим од оних морона у кухињи јогурт.

Узима јићу са шанка и одлази у кухињу. Улази Зоки мајстор, исити глумац који глуми Милета добављача и Рикија.

МАРИЈА: Само си ми још ти фалио!

ЗОКИ

МАЈСТОР: А?

МАРИЈА: Ништа, ништа. Само ти својим послом.

Мајсјор креће да ради око шанка. Скида старе даске и ставља нове. Старе ставља у магацин, негде у страну. Улази Влада. Из кухиње излази Бојана.

ВЛАДА: За шта је сад па овај?

МАРИЈА: За ентеријер.

ВЛАДА: (Пева, расположен.)

Кад укључим аутотјун / дигне се прашина / сви зову,
траже ме, / а ти се правиш фина...

БОЈАНА: Тебе сам чекала. На шта ово личи?

ВЛАДА: Шта?

БОЈАНА: Да ли један елитни ресторан као што је овај, сме да дозволи да му конобари овде играју лимбо денс са метлама и цогерима...

ВЛАДА: Шта да играју?

БОЈАНА: Лимбо денс! Па после у тим истим кошљама, тако ознојени и прљави продају Сан Јера од 11.200?! Зашто си отпустио чистачицу? Немаш пару?

ВЛАДА: (Марији.)

Нека јој неко објасни.

*Марија само уздахне. Слаје се са Бојаном, али не каже нишића.
Мајсјор одлази. У магацину се пресвлачи Душан.*

БОЈАНА: Чујеш ли ти мене? Толико кошта један јебени сто за две особе. Један сто! За два јебена сата!!! Чистачицу си отпустио да би Рокици могао да се увучеш у дупе. Циганчиш се за пишљивих 30.000, а преко чијих леђа? Преко наших, наравно!

ВЛАДА: Већ смо најавили промене у фирмама. Кome се не свиђа, може да иде. Изволи, 10 посто од плате.

Влада одлази у кухињу.

БОЈАНА: (Бесна.)

Овде сви имају права да смрде, да псују, да се деру, да вриште, а ти имаш прва само да слушаш, без права да било шта кажеш.

ВЛАДА: (Враћа се из кухиње.)

Ко је теби рекао да можеш да узмеш јогурт? Куџај јогурт и дај 150 динара.

БОЈАНА: Молим??

ВЛАДА: Је л' ти имаш права на јогурт – немаш. Куџај јогурт.

БОЈАНА: Имамо најниже плате у историји ресторана. Најмањи бакшиш у историји ресторана. Доносим своју храну, храним овде све јер нико више не може да једе јебена јаја. У јаја сам се претворила!
(Креће према маџацину.)

ВЛАДА: (Довикује јој.)
Други пут качамак!

БОЈАНА: (Окреће се да њена буде задња.)
Једи ти качамак, па рмбај 14 сати. Пацовчино!

МАРИЈА: Анђели и демони!

Бојана се на улазу у маџацин судара са Душаном, али бесна, само прође кроз њега. Она тали цицару. У ресоран улази Душан. Сви се мало тиргну, али не много јер су већ изморени од тензије. Нико не констатује Душана и йојрилично су лоше распоређења, осим њега. Марија риба судојеру.

ДУШАН: Иде човек улицом, носи прскалицу на леђима и прска око. Питају га: „Шта радиш то, човече?!” Каже: „Прскам против крокодила!“ – „Али овде нема крокодила!“ Каже: „Па наравно да нема кад прскам!“
(Намесити кез и чека реакцију.)

МАРИЈА: Дуле, не испарај ми мозак.

ВЛАДА: ’Ајде ти у салу, да радиш нешто. Послужавник у руке!

ДУШАН: (Пева мрзовољно.)
Ја сам војник мајко / равногорског пука, / десна ми је мајко / одсечена рука.

МАРИЈА: Јуди, врати!

ДУШАН: Добар дан! Како сте? Је л' сте добро? Ево, хвала Богу, није лоше. Хоћемо један брзински ручкић? Неку пастицу? Изволите, овуда.

Лада два пуйта лути дланом о длан. Душан почиње да изра балеј. Убрзо му се придржује Бојана, болje распоређена. Ударају се ио задњицама у знак подршке, као на одбојкашкој утакмици. Влада има своје устапаљене пацовске покреће код улаза. Марија држи свој монолог.

МАРИЈА: Паста са пилетином без пилетине... Рататуи са четири врсте сира, без четири врсте сира... Салата са авокадом, без авокада... Што се мене тиче, можете да добијете само Просеко без мехурића! Сељанчуре једне! Све сте сад манекенке и лепотице.
(Влади.)

Је л' могу ја да стојим на улазу и глумим обезбеђење?
(Глуми дијалог са гошћама, кревељи се и имитира
њихов начин говора)
„А, имам резервацију“.– „Ааа... Немате резервацију“.

БОЈАНА: (Смеје се. Повраћају јој се расположење.)
Овај није нормалан.

ВЛАДА: Ко?

БОЈАНА: Деветка.

ВЛАДА: Али он вози ципа од 100.000 евра.

БОЈАНА: Је л' ће тиме нешто да помогне мени? Човечанству?
Ево, ја се одричем ципа по ценам да никад не будем таква
сељачина.

ВЛАДА: Човек је успешан бизнисмен.

БОЈАНА: То није по мојим религиозним начелима.

ВЛАДА: Љути, шта, они као никад нису крали.

Бојана забезекнућа осетане залеђена на Владину констатацију.

МАРИЈА: Ради ли неко у Србији осим конобара?

ДУШАН: Зове те деветка.

БОЈАНА: Шта је сад?

МАРИЈА: Душане, јеси ли ти почeo да живиш са девојком?

ДУШАН: Никако да наћемо стан. Не иде да невин уђем у брак.
Морам да карам нешто. Е, слушајте ово! Пита момак
девојку: „Хоћемо се играти силовања?“ А девојка каже:
„Не!“ А он јој каже: „Ооо, већ смо почели.“

Намесни кез. Нема реакције. Почне да се смеје сам са собом.

БОЈАНА: (Влади.)
Дај, молим те, иди код оних кртеничина тамо, реши
ствар.

ВЛАДА: Шта је било?

БОЈАНА: (Бесно, кревељи се.)
Каже: „Молим Вас, у менију пише 'микс бадема, индиј-
ских ораха и пињола', а ја нигде не видим пињоле“. Идем
да га дувам.

*Бојана одлази у маџацин да њуши. Влада одлази до нејоспојећег
стола. Клања се и извињава Јонизно. Покрећи му се Јонављају.
Бојана се у маџацину саглиће о ѕајбе. Пали цигару и прича сама са
собом кроз зубе.*

БОЈАНА: (У нервном распорођенству.)

Јао, мајку ли вам јебем, да вам јебем! Сваки дан вас гледам овде како ждерете на рачун Србије, пичкали вам материна патриотска. Говнари! Овде ми доводите „партнере“, „донаторе“, „инвеститоре“... Једино у шта инвестиште су кратери ваших дупета, мајку ли вам болесну јебем! Заболе вас курац и за Србију и за Косово. Говна распала! И ту власт и ту фотељу могу да разумем, дупе је синуло, али да ти удариш на земљу, на реку, на рибу?!

(Кроз зубе.)

Јебём ли вам мајку. Јебём ли вам мајку!!!

Бојана се враћа у ресоран нервозна. Улази Роберт. Посао је отио.

РОБЕРТ: Дуле! Где су ти гости, Дуле?

ДУШАН: Ево, господине Роберте, сад ће. Само што нису.

РОБЕРТ: Добро је Дуле, добро је.

Улази Зоки мајстор.

БОЈАНА: За шта је сад па овај?

МАРИЈА: За климу.

РОБЕРТ: (Зокију.)

О, добри мој! Хајдемо да ти покажем.

*Роберт и Зоки мајстор одлазе у кухињу. Влада лути два чува
ланом о длан и отирчи за њима. У колекцију је отворијена атмосфера јер су на пренутак осетили сами. Марија држи свој монолог.*

МАРИЈА: Углед једног елитног ресторана огледа се у плочицама које се зидају –

(Показује руком ниво.)

само одатле, одакле се види.

(Уздахне. Речитује Зидаше Скадра.)

Град градили Скадар на Бојани, / Град градили три године дана, / Три године са триста мајстора; / Не могаше темељ подигнути, / А камоли саградити града...

Улази Милош у цивилу, на вратима ресорана.

ДУШАН: Ооо, матори, па зар ти ниси на одмору?

МИЛОШ: Ма јесам, али шта да радим кући. Досадно ми је, па сам дошао да видим шта радите.

БОЈАНА: Досадно ти је???

МИЛОШ: (*Пева Бојани.*)

Велики град, а ја сама, / срце се пита шта је с нама... Где је Роберто?

МАРИЈА: Ено га у кухињи с мајстором.

БОЈАНА: Је ли, јебе ли нешто тај наш Рококо?

МИЛОШ: Ко?! Ма он подводи ове испод моста.

БОЈАНА: Роко Бароко?! Нема шансе. Тај неће да спада на такве дрље, бре.

Милош махне свима и оде. Како Милоши излази, појављује се Роберти. На шанк ставља ћрибор за мерење шећера у крви. Сви раде свој посао. Мукла атмосфера. Роберти се боцка и лица и прави чишави ритуал око позга. Себи самом мрмља нешићу у браду.

РОБЕРТ: Дуле, знаш колики ми је шећер?

Марија забринутно погледа у Роберти. Бојана је чула, али настапавља да ради свој посао. Дуле има блендаш поглед и не чује ништа.

МАРИЈА: (*Роберти.*)

Дуле је тренутно у својој зен фази.

РОБЕРТ: (*Гласније.*)

Дуле, је л' знаш колики ми је шећер?

ДУШАН: (*Прећадне се.*)

А? Колики Вам је, господине Роберте?

РОБЕРТ: Осам, Дуле, осам.

ДУШАН: Толики? Што тако?

РОБЕРТ: Изнервирала ме једна примабалерина.

Бојана елегантним покретом руке се поклони Роберти, дајући му до знања да ћа је чула. Роберти делује смирено, али се више види његова концерн. Као да не жели себи да дозволи да ћа штита изнервира. Осећа се присуство ауторитета.

РОБЕРТ: Шта си оно рекла Влади? Играш Лабудово језеро?

БОЈАНА: Не, господине Роберте.

РОБЕРТ: Него шта?

БОЈАНА: Лимбо денс, господине Роберте.

РОБЕРТ: Лимбо денс... Јеси ли ти свесна шта ми радиш? Ти хоћеш мене да упропастиш? Ово је озбиљан ресторан.

БОЈАНА: (*Узбуњен се.*)

Знам, господине Роберте.

- РОБЕРТ: Знаш шта ћеш ти сада да радиш? Ти ћеш сада да се окренеш, да ставиш свој ранчић на леђа и одеш, а ове људе ћеш да оставиш у проблему. И Владу ћеш да оставиш у проблему, и кухињу ћеш да оставиш у проблему и мене. Је л' то желиш?
- БОЈАНА: (Тужно.)
Не.
- РОБЕРТ: Носићеш анатему кад будеш излазила одавде! Ти још не схваташ где си дошла. Ти још не схваташ где си дошла.
- БОЈАНА: Знам, господине Роберте.
- РОБЕРТ: Пази ово. Дође онај мој другар, летос је долазио овде, сигурно си га видела... Има фирму која се мери милионима. Има менаџере који обављају посао за њега, више га ништа не занима. Сада купио јахту дугу тридесет метара. Тридесет метара! Зове ме, каже: „'Ајде са мном“. Мислим се: „Где ћу ја са тобом, човече“, када, видиш и сама, нон-стоп нешто улажем у овај ресторан. Е, зато сви ми требамо да се трудимо да будемо што бољи, да немамо киксеве... Ако си за шуму, ако си за село, за медитацију – онда шума! Али пази! Онда stomak закрчи, онда мора нешто и да се уније... Све има своје. Ако си за град, онда озбиљност.
- БОЈАНА: (Распљаче се.)
Господине Роберте, ја већ имам ту јахту и то острво и ту шуму и све оно о чему ваш пријатељ говори и управо због тога хоћу да кад дођем на посао, одрадим све максимално поштено и идем да пецам, медитирам, пловим...
- РОБЕРТ: Немој да ми плачеш. Немој да ми плачеш! Алергичан сам на женске сузе. Ја кад видим женске сузе добијем напад агресије.
- БОЈАНА: (Још више плаче.)
Ја нисам желела ништа лоше. Само не желим да ме гости затичу са метлама и ցогерима у рукама у којима им после доносим храну.
- РОБЕРТ: (Менја распјоловају.)
Ти си мој непријатељ!
- БОЈАНА: (Збуни се.)
Молим?!
- РОБЕРТ: (Душану.)
Дуле, и ти си мој непријатељ!
- ДУШАН: (Није ћа ни чуо шта је овај рекао.)
А? Јесам, господине Роберте.

РОБЕРТ: Владо! Владо!

ВЛАДА: (*Јуриша из кухиње.*)
Ево ме!

РОБЕРТ: Сви су ми овде непријатељи!

БОЈАНА: Срам Вас било! Ти непријатељи Вам доносе паре! Због
тих непријатеља постојите!

*Влада скоче на Бојану и физички ћокушиава да је одведе у маџацин.
Роберт је усташа са стаплице и телом жели да крене на Бојану.
Марија излази из шанка и баца се на Роберта, ћрлећи га чврсто.
Бојана се све време оштима Влади из руке и скоче. У поштуном је
исихичком распиројству. Влада је ћура у маџацин, а све време гледа
у Роберта и кези се као пацов, смирујући ситуацију.*

БОЈАНА: Да нема нас, ово овде не би ни постојало. Ништа не би
постојало! Од досаде само смишљате како да се играте
са нама тим Вашим игрицама, тренирањем живаца и
застрашивањем. Еееј, нађи неки хоби, неку занимацију,
човече без обавеза!

*Бојана скучља ствари испод мишице и излази из маџацина у униформи. Роберт штек сад схвата да је у Маријином зајрљају, па је
одсурне и седне за шанк.*

РОБЕРТ: Нећу више да је видим! Је л' некоме не одговара?
Напоље! Она ће мене да назива непријатељем?

СЦЕНА II

*Шанк изгледа иско, иако се види да су њоче замењене. Оне се
разликују од претходних, али минимално. Иско, а није иско. Стил
је осимао иско, па је штитање заштито је уопште било штита мењано.
Маџацин је претпиран и једва се улази. Од картоонских кутија и
ћајби се ћолако назире панорама Београда на води.
У ресорану су Милош, Марија и Душан. Милош и Душан масирају
један другог и имају своје изрице. Влада је у маџацину, обавља
разговор на телефону.*

ВЛАДА: ...Али нема ко да ради, схваташ? Нема! Разумем те.
Разумем. Ништа, ти се јави, па ћемо да се договоримо...
Да, ти само ћутиш и радиш свој посао. Остало ћу ја да
средим... Ајде...

Влада улази у ресоран. Добро је расположења. Весиљ доноси као отајђара, као да преноси трач, а не да саопштева новосиљ.

ВЛАДА: Еј, замислите, Бојана имала нервни слом. Сад сам се чуо са њом.

Сви се кидају од смеха.

МАРИЈА: Хоће да уведе неки ред, да решава проблеме...

ВЛАДА: Е па, сада нек их решава сама са собом.

МИЛОШ: Немој тако, она ти је била најбољи радник овде.

ВЛАДА: (*Испева Милоша.*)

Да, да, како да не! Јадница.

МАРИЈА: Једноставно, није за овај ресторан.

МИЛОШ: Шта је вама, људи? Шта сте ви? Фашисти? Па погледајте само о чему се овде ради! Свако ко дође овде и хоће да ради, буде прогнан као највећи бедник. И ко остаје? Ко остаје!!!! Остају највећи кретени који не могу никде другде да се запосле.
(*Влади.*)

Па погледај само Душана!

ДУШАН: Шта мене? Што мене?

МАРИЈА: Боље подносим ретардираниог Душана, него ентузијастичну Бојану.

МИЛОШ: Нервни слом... За шта? За шта!!!! Овде се не исплати бити насмејан и расположен! Ви хоћете да видите неког у очају, неког ко је у још горој ситуацији него ви, да се тешите, да се охрабрујете како нисте ви ти који су највећи бедници!

ВЛАДА: Свако је глуп ко ради у Рондоу.

МИЛОШ: Ја сам глуп годину дана, а ти си глуп 12 година!

Улази Роберт. Милош и Душан се укрућују и крећу да израђују балет.

РОБЕРТ: Владо, је л' си се чуо са Бојаном?

ВЛАДА: Пита да се врати, господине Роберте.

РОБЕРТ: Добро, добро, добро... Била је она у праву за неке ствари. Ресторан као што је овај мора да има своју чистачицу. Не иде да гости гледају конобаре како рибају и чисте. Треба сви међусобно више да причамо. Стално имамо велике амплитуде.

ВЛАДА: Ма ниије...
РОБЕРТ: (*Уочава промене на шанку.*)
Завршили су га?
ВЛАДА: Јесу, господине Роберте. Сада је баш модеран.
РОБЕРТ: Јесте, мало је светлије. Али, нешто ми се не свиђа.
Нешто ми није...
ВЛАДА: Ма нее... Баш је леп.
РОБЕРТ: Како ти је мали?
ВЛАДА: Ма никако. Друга операција није успела.
РОБЕРТ: (*По први пут показује ематаџију.*)
Добри мој! Како је он мени храбар.
ВЛАДА: Каже: „Не могу, тата, више да издржим. Ја одустајем“.
РОБЕРТ: Нема одустајања! Када би се победе тек тако освајале,
сви би били хероји.
ВЛАДА: Он сад види са 6 посто, а има тек седам година.
РОБЕРТ: Мораш да будеш јак! Мораш да будеш јак! Не смеш да
одустанеш. Само веруј у себе.

Улази Зоки мајстор. Улази Бојана у маџацин.

ЗОКИ
МАЈСТОР: Здраво, здраво!
РОБЕРТ: Добар дан!
(*Mariji.*)
За шта је сад овај?
МАРИЈА: (*Задржано.*)
Па, Зоки мајстор...
РОБЕРТ: Е, Зоки, овако ћемо. Нешто ми није испала ова боја као
из каталога. Нешто ми се не свиђа. Мааало само када би
могла да буде тамнија, да онако, више вуче на сививо, а
не на сиво.

ЗОКИ
МАЈСТОР: Ма може, како не може, па баш такву боју имамо. Сад
ћемо ми то лепо да заменимо.

Зоки одлази у маџацин.
РОБЕРТ: (*Влади.*)
Ма одмах ми није била нешто.
ВЛАДА: А и много је била светла.
РОБЕРТ: Мислиш?
ВЛАДА: Па да! Само мало да је тамније. За нијансу...

Зоки улази у маћацин. Затиче Бојану у нећлижеу. Зоки се изненади, она не. Све штито жели је да се пресвуче, а не може од њега.

ЗОКИ

МАЈСТОР: Уф... Извини, сестро. Нисам знао да си унутра.

БОЈАНА: Ма 'ајде бре, овде и онако нико никог не гледа.

Зоки мајстор узима стваре Јличе из маћацине које је већ био скинуо и враћа се са њима. Чим их покаже Роберти, креће да их мења. Марија риба судојеру. Милош и Душан се кришом хране испред улаза у кухињу.

ЗОКИ

МАЈСТОР: Ево! Погледајте само како ће то да изгледа.

РОБЕРТ: Топ! Топ! Топ! Такав не постоји! Такав не постоји!

ВЛАДА: Ааа... Сада је потпуно друга прича.

РОБЕРТ: Ааа, страва! Топ! Потпуно друга прича!

ВЛАДА: Ууу, овако је много боље.

РОБЕРТ: Задовољан сам. Задовољан сам. За данас је доста. Почекеће ми Тади Чи. Само да узмем опрему.

Роберти креће према маћацину.

ЗОКИ

МАЈСТОР: (Влади.)

Слушај, о овоме ни речи. Ја ти дам пола од ове додатне дневнице, само да не морам опет да идем да докупљајем нове даске. А овај нек' се размишља још какву нијансу 'оће. 'Ајде бре, немам ја времена за ово! Човек је потпуно луд!

Зоки мајстор одлази. Шанк изгледа још једну истиће да је изгледао на Јличику. Роберти је у маћацину и јамо се сусреће са Бојаном, која је кренула ка ресорану. Променила је улогу. Сада је још једну самоуверена и равнодушна. Од веселе и наслеђене конобарице, још једна је хладна и незаинтересована.

РОБЕРТ: Оооо... Кога ми то видимо!

БОЈАНА: Добар дан!

РОБЕРТ: (Срдачно је дочекује.)

Е, благо теби, неко је овде радио, а неко се баш одмрио. Е, сада када смо те примили натраг, мораши да се потрудиш још више, да озбиљно схватиш овај ресторан. Да даш свој максимум. Више озбиљности! Више озбиљности! Ово је озбиљан ресторан.

БОЈАНА: Како примили натраг? Па Влада је мене питао да се вратим.

РОБЕРТ: Хоћеш да кажеш да Влада лаже?

БОЈАНА: Тако је, господине Роберте. Влада лаже.

РОБЕРТ: Разговараћемо он и ја већ... Почекеће ми Тадј Чи.

Роберт одлази. Улази Бојана.

МАРИЈА: Ти ниси на боловању?

БОЈАНА: Рад ослобађа!

ВЛАДА: Ооо...

БОЈАНА: Како ли те, бре, није срамота? Па лажеш чим зинеш! Евеј, ја сам њега звала да се вратим! Пацовчино!

ВЛАДА: Пази шта причаш.

БОЈАНА: Могу да причам шта год хоћу. И опет нећу добити отказ. А зашто? Защто, питам ја тебе? Зато што ти требам. Зато што нико жив нормалан неће да дође овде да ради. И ти то одлично знаш. Зато што одлично знаш какав сам као радник. Па и као човек, уосталом. Зато што једино што знаш је застрашиваше. Плашиш људе отказом! Играш се туђом егзистенцијом! Води рачуна шта ти причаш. Дете имаш болесно кући. Срам те било!

МАРИЈА: Могла би ти да почнеш да радиш.

БОЈАНА: А што?... Јебе ми се!

МАРИЈА: (Влади.)

Немају сви исти однос према послу.

БОЈАНА: А ти мислиш да би имала исти однос на послу као и сада да си испуњена, срећна? Да имаш некога ко те воли, јебе... Да једва чекаш да одрадиш осам сати и идеш заједно са својим мужем да погледаш неки филм, одеш на неки концерт... Јебало би ти се теби тада за све, а најмање за Рокија.

МАРИЈА: Какве везе ја имам са њим?

БОЈАНА: Па ти ћеш да умреш, човече, за тим Рокијем. Што не признаш то себи? Саму себе кастрираш? Спаваш овде! Ово ти је кућа. Немаш ни приватни, ни друштвени живот. Рокија ти је једино дешавање у животу. Бар му реци то! Признај да си заљубљена! Да га волиш! Нема ту ничег лошег. Бар се јебите, ако ништа друго. Онда нећете обоје бити тако цангризави.

Марија је скрхана. Први њуј је видимо оголјену, расцркакану и рањиву.

ВЛАДА: (Кези се.)

’Ајде Боки, банана смайл!

БОЈАНА: За шта бре, човече? Па овде је најбоље да долазиш са брдом проблема, да будеш мрзоволјан, да се развлачиш по ресторану... Коме треба неко ко их нема? Ко дође ведар, насмејан, расположен?

ВЛАДА: (Узбиљи се.)

Разумем те све. Ја сам овде дошао пре дванаест година. Тада је и било нешто. Ово сад је катастрофа. И да кажем ја теби нешто... Све је ово свирање курцу.

БОЈАНА: М-да, али си ти тај који свира.

ВЛАДА: Јеби га, знаш, ја имам кући децу...

БОЈАНА: Знам, Владо, све знам, само што ја нећу да будем део свега тога. Ја само хоћу да дођем овде, одрадим најбоље што умем и идем кући да пишем своје драме.

ВЛАДА: Ево је, опет ова. Досадна си. Имам ја гомилу проблема, много веће него што их ви сви заједно имате.

БОЈАНА: А ко си ти да о томе говориш? И одакле знаш какав ја проблем имам? Можда је он већи и од твог. Ти си доживео да осетиш како је то бити отац, па то дете, какво год да је – твоје је. То је оно што ја вероватно никада нећу моћи да спозnam, а опет, гледам то са ведрије стране. Ја имам проблем у животу, а не живот у проблему. Па шта ако ми је материца отишла у пизду материину? Па шта ако не могу да имам децу? Усвојићу их, купићу их, путоваћу по свету... Тако и ти. Чувaj то своје дете и не буди ти тај који је досадан.

МИЛОШ: Је л' сте завршили са својим излагањима? Ја и Душан не проговорисмо ни речи.

ДУШАН: Ја немам шта да кажем. Ја осећам. Све вас волим. Подједнако!

МИЛОШ: Ми треба да схватимо са које стране терена играмо. Па сви смо ми у истом лонцу! Чак и Влада.
(Бојани.)

Мислиш да је њему лако кад му овај испире мозак по три-четири сата дневно. Сваки дан, дванаест година.

ДУШАН: Еј, хоћете да чујете виц?

СВИ

У ГЛАС: Душанеее!!!

СЦЕНА III

Кућије у маџацину сада ћошово већ њодсећају на панораму Београда на води, али фале на кључним шапчкама, па се још не види шта предсјављају. Сви запослени су присути. Сви су одличног распоређења... добро, осим Марије. Она држи свој монолог.

МАРИЈА: Као и сваке године у исто време – лудница пред Нову годину. Тада се сете сви да дођу. И они који никад у животу нису ушли у ресторан. Праве гужву, не праве паре. Не остављају бакшиш. Те сезонске највише мразимо. Мада су најмање захтевни. Шта зна неки клинац који изведе своју девојчицу на вечеру шта је одлешао Риб Aj? (Rib Eye.) Он поручи пасту, она пилетину. То им је најјевтиније. Фуј! У ваздуху је тензија. Не због нас, ми тад функционишемо најбоље, већ због самог посла. Већи обим послас – већа могућност грешке. Роберт се у ово време коначно ућути јер је свестан да падамо на нос, а и пазар му је удвостручен, па нас не дира. А ми? Ко нас пита? Ми радимо и за Нову годину, и за Бадње вече, и за Божић... А ту је и Ускрс, Први мај... добро, 29. новембар се више не слави...

*Влада луји два њуја дланом о длан.
Исти кореографија са малим изменама, као и обим њосла. Све изгледа ужурбано, али хармонично.
Влада сстоји код врати. Укиселеним осмехом дочекује невидљиве гостије. Он има исту кореографију, исте усташаљене њокреће које га највише њодсећају на робота.*

МИЛОШ: Ау, матори, погледај! Све сами штихови.

ДУШАН: (Пева.)
Соколови, сиви 'тићи, / децо моја Дражинићи, / Драка зове, круна иште / да идемо на боиште...

БОЈАНА: Добар дааан! Изволите!

МАРИЈА: Само си ми још ти фалио.

МИЛОШ: (Бојани.)
Боки, иди код оне распале, види шта хоће.

БОЈАНА: Оне „ја, лепотица“?

МИЛОШ: Тако је, Бокии!

ДУШАН: Уу... Ево га Миша!

Имитира ход склеротичног стварца.

МИЛОШ: Е, ево за њега један бранцин, мртав већ пет дана.

МАРИЈА: Милоше, цела башта те је чула, од улаза до стола.

БОЈАНА: Јао, чика Миша!

МИЛОШ: (Пева док чека госта.)

Ја немам други дом...

Милош и Бојана се љубазно и срдачно клањају и поздрављају навидљивог госта.

МИЛОШ: Добар дан, господине Мишо! Како сте, господине Мишо?

БОЈАНА: Добар дан! Изволите!

МИЛОШ: Хоћемо за почетак једну супицу?

МАРИЈА: Тако је, Мики!

БОЈАНА: Пре бранцина? Изволите овуда.

МИЛОШ: Идемо, геријатрија!

ДУШАН: Како Миша хлади супу?

*Имитира склеротичног стварца који кашику примаче уситима.
Балеј се настапља. Покрећи су им бржи. Обим њосла се њовећава.
Улази Зоки мајстор. Милош њева све уморнији. Звучи исцрпљено.*

МИЛОШ: (Пева.)

Ја немам други дом...

ЗОКИ

МАЈСТОР: Здраво, матори.

МИЛОШ: (Пева.)

Осим Ронда у срцу мом...

МАРИЈА: Изволи?

ЗОКИ

МАЈСТОР: (Показује њросијор у шанку.)

Ја требам да уђем ту.

Зоки мајстор улази у шанк. Пење се на столовицу и почиње да чачка нешто око сирује и расвеће. Висе голе жице, он их везује у машинце.

ДУШАН: За шта је сад па овај?

МАРИЈА: Немам појма! И ја сам се више погубила.

МИЛОШ: (Бојани.)

Матори, погледај! Ова ме само у шлић гледа.

БОЈАНА: Ови на 43 нису нормални.

ДУШАН: Мог' те избодем?

МАРИЈА: Ај' после.

ДУШАН: (*Одлази до Милоша.*)
Мог' те избодем?

МИЛОШ: Што мене?
(*Показује на Бојану.*)
Избоди њу.

ДУШАН: Ааа!...
(*Одлази до Бојане.*)
Мог' те избодем?

БОЈАНА: Може, само да видим где иде ово.

Балеј се наставља. Покрећи су им бржи. Обим тосла је на врхунцу.

БОЈАНА: Где иде ово?!

МИЛОШ: Зове 56.

ДУШАН: Јаооо, де ми је корпа леба, бре?!

МАРИЈА: Скланајте ово са шанка!

МИЛОШ: Дуле, иди на 81, маше човек.

ДУШАН: Па махни и ти њему.

МАРИЈА: Хоће неко да носи ово?!

МИЛОШ: Две пилеће супе на 26.

БОЈАНА: Јел' треба неком хлеб?

МАРИЈА: Кафе падају!

ДУШАН: Довиђењааааа!

БОЈАНА: Уф!

Влада луци два пута дланом о длан. Посао стијаје. Зоки мајстор је завршио са стијујом.

ВЛАДА: То је то?

ЗОКИ

МАЈСТОР: То је то.

МИЛОШ: (*Пева.*)

То, то, то, то – је то...

БОЈАНА: Ове жице ће овако да остану?

ЗОКИ

МАЈСТОР: Ништа то не смета. Немојте само у исто време да палите кафемат и светло у тоалету, мутлици за нес и онај тамо фрижидер, ледомат и винарију...

ДУШАН: Ааа... Јасно...

ЗОКИ

МАЈСТОР: Ај' уздравље!
(*Одлази*)

ВЛАДА: Је л' си запамтио?

ДУШАН: А? Шта?

ВЛАДА: Па то... За струју.

ДУШАН: Ааа... Јесам, јесам.

ВЛАДА: Сигурно?

ДУШАН: Да бре, да.

ВЛАДА: Немој после да ми избијају куршлуси.

ДУШАН: Ма јооок!

ВЛАДА: Дођите овамо сви! Милоше и Душане, у магацин. За два сата имамо неку сахрану, 40 људи. Идите, одморите и немојте да се зевзечите. Нисмо ни на пола, тек ће бити посла.

БОЈАНА: Сахрану?

МАРИЈА: Бож' ме сачувай!

МИЛОШ: Сад је нашао да умре! Сад, пред Нову годину.

ВЛАДА: Да му не би забранио, можда?

ДУШАН: 'Ајде Мики. 'Ајде, сад ће Дуле да ти га завуче топло.

Душан забија цајјер Милошу. Овај не реагује од умора. Милоши њева умируће. Глас му је јадан. Одлазе према магацину.

МИЛОШ: (Пева.)
Ја немам други дом...

ВЛАДА: Марија, дај свима по кафу. Боки, хоћеш соду бикар-бону?

БОЈАНА: Нећу, хвала ти. Имам крављу сису.

ВЛАДА: Сад ћу ја да уђем да смућкам, Мара да нам се одмори...

Влада, Марија и Бојана исгијају кафе. Види се међусобна колегијалност и хармонија. Влада креће да масира Бојану како би је припремио за рад, без икаквих дубљих кононтарација.

БОЈАНА: Не дирај ме. У терању сам.

ВЛАДА: Добро, добро.
(*Дизже руке у знак предаје.*)
Како ти кажеш.

За то време Милош и Душан су у маџацину. Отворили су ћољски кревети, лежли у њећа и шћућурили су се један уз другог.

МИЛОШ: *(Менја акценат.)*
Овако ја у мој Ђићевац... Отворим пољски кревет, а доле – ћебе. На ћебету леба, свеже кобасице и крилца. Ватра гори, гранчице пущетају, пиво се лади у Мораву. Фидери само диригују,
(Пријом јоказује крајким и одсечним јокрејима.)
а скобаљи, бабушке и деверике певкају ли певкају.
(Имитира ојварање усја рибе.)
Сунце опичило у главу, а мени лепо...

ДУШАН: Ооо, хоћеш ли да престанеш? Јебо те више тај Ђићевац! Ти бар имаш где да се вратиш. Шта ја да кажем?
У Угљарима смо били пре него што смо дошли овамо. Све ми је сравњено са земљом. Све! Кућа, школа, црква, све! Једва смо живе главе извукли.

МИЛОШ: *(Покушава да га орасиложи.)*
Зато ће Дуленце наш да се ожени, да коначно постане човек. 'Ајде! Дођи овамо. Морамо да се одморимо.

Милош и Душан се намешавају да засну. У реситоран улази Миле добављач.

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: Ооо, другови! Како је, другови?

МАРИЈА: *(Мртва озбиљна.)*
Феноменално!

БОЈАНА: Па где си бре ти, Миле? Како је?

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: *(Гура колица са робом.)*
Ево, котрља се.

*Миле добављач говори у ходу и иде према маџацину. Пали светло.
Види Милоша и Душана.*

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: Ооо, моја топла браћа! Ако, другови, ако. Само разумевање, љубав, толеранција.

МИЛОШ: Где си бре, Миле, сад си наш'о да ми лупаш?...
ДУШАН: Квариш нам атмосферу.

МИЛЕ
ДОБАВЉАЧ: Као да нисам ту. Ево! Готово. Ај' уздравље!

МИЛОШ: Здраво, Миле!

Миле излази из магацина и гаси свећило. Сада се види цела панорама Београда на води. Сенке и светлосни праве додатне естетичке ефекте. Милош и Душан гледају у телефон.

МИЛОШ: Леп је овај Београд.

ДУШАН: Па јесте.

МИЛОШ: А леп је и Ђићевац.

ДУШАН: А шта ти је па дао тај твој Ђићевац? Ђути ту и спавај!

СЦЕНА IV

Чује се класична музика. Сви радници раде свој посао. Покрећи су им хармонични и исити брзине. У ресорану је гужва. Марија држи свој монолог.

МАРИЈА: Лакирал нокте на нози коју је захватила гангрена. Божана би одмах да је сече. Милош би да сазове конзилијум. Душану је жао ноге. Влада је и не види. Проблем по проблем – нема проблема. Они се не решавају, они се само одлажу.

Међу зајосленима је жагор. У међувремену, изнад шанка почине да пшиња црни дим. Прво једва, затим све више и више. Од посла и чаврљања, нико нишића не примећује.

МИЛОШ: Дај ту крављу сису. Изгореше ме јаја.

БОЈАНА: Ови нису нормални.

ВЛАДА: Ко?

БОЈАНА: Деветка.

ВЛАДА: Имате овамо тартар бифтек.

МИЛОШ: Боки, дођи да једемо тартар бифтек.

БОЈАНА: Бежи бре, живе бактерије да једем.

ДУШАН: (Бојани.)

Набодем матори ја њега, падне он доле, кажем: „Шта је било, клошару?“, кад оно, скочи она курва, набодем ја и њу...

БОЈАНА: Људи, је л' осећа неко нешто?

ДУШАН: (*Показује Марији кравату.*)
Овде ми се поломила кравата.

МИЛОШ: Сипај овде воду, да се напоји стока.

МАРИЈА: (*Сама за себе.*)
'Ајде, марво!

ВЛАДА: Јуди, врата! Врата!

МАРИЈА: Ради ли неко у Србији осим конобара?

БОЈАНА: Овде нешто гори.

МАРИЈА: Гори теби под ногама.

БОЈАНА: (*Уочава дим.*)
Владо, горе инсталације!

ВЛАДА: Где?

БОЈАНА: Ево овде.

Влада гледа у рућу из које излази црни дим. Марија пакође.

МАРИЈА: (*Сама за себе.*)
Скадар на Бојани!

БОЈАНА: Дај да зовемо ватрогасце.

ВЛАДА: Какве ватрогасце, ћути ту!

БОЈАНА: Ватрогасце, човече, избиће пожар!

ВЛАДА: Ма какве ватрогасце, овде да ми долазе. Сад, уочи Нове године.

МАРИЈА: Само нам још они фале.

БОЈАНА: Милоше, ти си разуман човек, предузми нешто.

МИЛОШ: (*Остапавља посао и долази да види.*)
Инсталације...

БОЈАНА: Где је главни осигурач?

ВЛАДА: Не дираж ништа!

МИЛОШ: Какав осигурач, гости су нам ту.

БОЈАНА: Аман, избиће пожар!

ВЛАДА: Не смемо да прекидамо са радом. Поготово не сад!

БОЈАНА: Дуле, љубави моја, иди зови Рокицу. Ресторан му се запалио.

ДУШАН: А? Шта?

(*Долази до руће и придржује се грани.*)
Види, стварно гори.

БОЈАНА: Идем ја да зовем ватрогасце, а ви како хоћете.

Бојана узима телевизор и окреће ватрогасце. Група комен-
таршије дим.

МИЛОШ: Одакле може да долази?

ВЛАДА: Са плафона.

МАРИЈА: Да искључимо нешто?

ДУШАН: Ево, сад мање иде.

ВЛАДА: Мислиш?

БОЈАНА: ...Да, извините, много глупо питање, да ли може да се од запаљених инсталација отвори ватра? Мислим, ватра, пламен? Да... Да... Не дозвољавају ми да вас позовем. Ништа, хвала.

(Влади.)

Морамо одмах да искључимо главни осигурач.

ВЛАДА: Не може! Шта ће Роки да каже ако дође. Шта да му кажем? Што не радимо? И то уочи Нове године, када највише има послла!

БОЈАНА: А шта ће Роки да каже кад му цео ресторан оде у ваздух?

МАРИЈА: Њути бре!

СВИ

У ГЛАС: (Пљују Бојану пропитив урока.)

Пу, пу, пу!

БОЈАНА: Ја не могу да верујем! Четворица дебила гледа у једну рупу и нико не предузима ништа!

Владу позове гост. Он се најло окрене.

ВЛАДА: (Кези се.)

Ево, сад ће конобар. Извините, мало смо се запалили.

ДУШАН: Изволите!...

Одлази у салу.

МИЛОШ: Ово гори све више.

БОЈАНА: Хоће ли неко да предузме нешто?

ВЛАДА: Ништа не дирај!

МАРИЈА: Опет се правиш паметна?

БОЈАНА: Ма јок, бре! Ја одох, батке, а ви се ту мумифицирајте.

Бојана одлази.

МИЛОШ: Морамо да обавестимо Роберта.
ВЛАДА: И? Шта ће да каже? Обуставите рад и гасите све? Нема шансе!
МИЛОШ: Свакако ћемо морати да га обавестимо.
ВЛАДА: Ја не могу да га зовем. Душане, зови Рокицу.
ДУШАН: Што ја?
ВЛАДА: 'Ајде, 'ајде. Тебе једино од свих нас воли.
ДУШАН: Ааа...
(Поносно преузима одговорност. Зове Роберта.)
Господине Роберте! Добар дан, господине Роберте. Ка-ко сте? Ааа...

Сви рукама показују Душану да се убрза.

ДУШАН: Па јесте... Снег је баш нападао. Што се мало не прошептате до нас? Па да... Онако, на кратко.

Сви су на измаку живаца. Пожурују Душана. Почину да га ударају.

ДУШАН: Па да... Овај... Ево, нема ништа... Мало смо се запалили... Изгледа да су у питању инсталације... Да... Ту смо. Све је под контролом... Довиђења!

Сви аудијирају Душану што је коначно рекао што што треба.

ДУШАН: Стиже.

Улази Роберт.

РОБЕРТ: Шта је ово, људи моји? Па ово гори!
ВЛАДА: Није то ништа, господине Роберте. Није то ништа.
МИЛОШ: Ништа опасно.
РОБЕРТ: Ма да ли сте ви људи нормални? Зашто ме нико није звао?
ВЛАДА: *(Кези се.)*
Па нема потребе, господине Роберте, па ово није ништа страшно.

Марија од нервозе креће да риба судоћеру.

РОБЕРТ: Ви сте овде сви луди! Ви хоћете да ме запалите! Је л' знаете ви колико година постоји овај локал?
ВЛАДА: Знамо, господине Роберте.

- РОБЕРТ: Знате само да ми радите иза леђа. Ја сам уништен! Ја сам уништен! Ово је апокалипса! Потоп! Потоп!
- ДУШАН: (*Самом себи.*)
Ваљда пожар?
- РОБЕРТ: Сви сте ви моји непријатељи!
- ВЛАДА: Није, господине Роберте.
- РОБЕРТ: Напоље!
- ВЛАДА: Немојте тако, господине Роберте.
- РОБЕРТ: Напоље!
(*Хвайта Владу за руку и избацује ћа напоље.*)
Нерадници! Олош!
- МИЛОШ: Еј, немојте тако!
- РОБЕРТ: Напоље! Сви напоље!
- МИЛОШ: Гости су још увек ту.
- РОБЕРТ: Не интересује ме! Напоље!
(*По гледа у Марију.*)
Шта ти чекаш?
- МАРИЈА: (*Кроз сузе.*)
Зашто, господине Роберте? Зашто?
- РОБЕРТ: Сви сте ви моји непријатељи. Ја сам упропашћен!
- МАРИЈА: Сви ће да Вас напусте, господине Роберте! Вас нико више не може да поднесе! Па ни ја!
- РОБЕРТ: (*Не слуша је.*)
Олош! Хуље! Издајници! То сте ви!
- МИЛОШ: У име колективе, ја Вам забрањујем да нас вређате!
- РОБЕРТ: Ти ћеш нешто да ми забраниш, у мом ресторану?!
Имбетили глупи!
- МИЛОШ: Извините нам се и сместа престаните тако да се понашате!
- МАРИЈА: Остаћете потпуно сами, господине Роберте.
- РОБЕРТ: Ја теби да се извиним?! Напоље сви!
- МАРИЈА: (*Милошу.*)
Ово више не може да се поднесе.
- МИЛОШ: У име колективе, ја као заменик шефа објављујем колективни отказ!
(*Колегама.*)
Идемо!

Сви крећу ка маџацину. Прво Милош, затим Марија, која иде уназад и жалосно све време гледа Роберта, и на крају Душан.

РОБЕРТ: Не желим никога да видим! Сви сте ви моји непријатељи! Ја могу без вас! Ви не можете без мене!

Сви иду један за другим. Дуле се осврће и заспаваје. Одлази последњи. Роберт оспаваје сам. Како се зачује звук гашења главног осуђурача, тако се и сва свећла на сцени најло угасе.

СЦЕНА V

Марија је у шанку. Сви заостани су за шанком, окренути према Марији. Сви осим Бојане. Пију кафу и разговарају. Не видимо њихова лица и њихови се гласови не чују. Марија држи свој монолог.

МАРИЈА: Угоститељство је скуп опсесивно-компулзивних радњи и ништа више. Виљушка са леве, нож са десне стране, паралелно једно са другим. Чаша за воду изнад ножа, тако да нож „гађа“ чашу тачно на средини стопице. Салвета на пола, дијагонално, од дна виљушке, до врха ножа. Тањир два сантиметра од ивице стола. Пепељара између два тањира, колинеарно са тањирима...

На крају Маријиног монолога сви се ћолако окрећу. Сви су жути у лицу и изледају као лешеви, иако су расположени. Како свећло са шанка креће да се гаси, тако се свећло у маџацину појачава. Оспавају обриси од кутија Београда на води.

КРАЈ

Бошко СУВАЈЦИЋ

АПОКАЛИПСА ЈУЧЕ, ДАНАС, СУТРА (Поговор)

Актуелну 59. свеску *Савремене српске драме* карактеришу одлике дистопијске књижевности: друштвена стварност посредована медијима, постхуманистички мотиви, антрополошки пессимизам, апокалипса у најави, футуристичка перспектива краја познатог света, дистопијска визија. Поред ових исходишних принципа, и заједничких усмерења, реч је ипак о драмским текстовима разнородних поетика и о рукописима различитих стваралачких сензибилитета, па и уметничких до- мета.

Драмски текст *Анестезија* Милана Миловановића по својим основним одликама најпре би могао да се сврста у жанр антиутопије. То се види већ по списку лица и њиховим функцијама у „новом светском поретку“: Светска влада, Светска безбедносна агенција и др. Теме које се покрећу у драми су у складу са дистопијским дискурсом: комплекс биоетике, пренасељеност, мере репресије и унификања човечанства, постхуманистички свет, непостојање органске хране и воде, концепт породице, односи међу људима лишени емоција и људскости:

СТЕЛА: Стари, то је застарели концепт породице. Сада су по жељни истополни бракови, да не би опет дошло до појаве пренасељености.... А

(Више за себе)

пожељна је и еутаназија свих старијих од шездесет.

ЛЕА: Стела!

НИКОДИМ: *(Lei)*

Је л' она то озбиљна да се распала Југославија?

ЛЕА: Не сећаш се да смо јуче причали о томе?... Распала се.
НИКОДИМ: Па шта је онда било?
ЛЕА: Онда је била некаква мала Југославија... па се онда и та мала распала...
НИКОДИМ: Куку... Па је л' остало нешто?
ЛЕА: Остало Србија.
НИКОДИМ: Србија?! Е нека је, хвала богу. А да се није, не дај боже, и она распала?
ЛЕА: Није да није, ал' је зато ушла у Европску унију.
НИКОДИМ: И сад смо ми несрећници у тој Унији?
ЛЕА: Нисмо.
НИКОДИМ: И она се распала?
ЛЕА: Распала... Али зато смо сад сви у Светској Унији.
НИКОДИМ: У Светској Унији?... А јесу ту са нама Србима и Руси и Американци и Кинези...?
СТЕЛА: Сви смо у Унији, али нема више Срба, Руса, Американаца... Сад смо сви једно. Разумеш? Нема држава и нема народа.
НИКОДИМ: Буди бог с нама.
(Прекрсити се.)
СТЕЛА: Леа, па кажи му већ једном да се не крсти!
ЛЕА: Деда Никодиме, немој више да се крстиш.
НИКОДИМ: Зашто да се не крстим? Да нису опет комунисти на власти?
СТЕЛА: Нема више комунизма, али нема више ни тог твог православља. Кажем ти да сада живимо у новом светском поретку, у идеалном друштву у ком постоји једна светска влада и једна светска религија, тако да више нема места ни за какве сукобе међу људима.

Овај, утопијско-дистопијски дискурс, међутим, прилагођен је нашем менталитету, балкананизован је (читај базализован) и персонализован у лицу директора Светске безбедносне агенције који је „цибер“ до сржи, премазан свим фарбама и приправан на све бедастоће како би опстао у дистопијским структуркама „новог светског поретка“: лаже, вара, пренема- же се, подводи, подмеће, уцењује, наручује убиства. Једном речју, надасве топао и народски човек.

С друге стране, у оквиру жанра научне фантастике, потпуно у духу дистопијског проседеа, на делу је сликање ауторитарних режима и конзумеристичке културе, чији су узори

Орвелова 1984 (1949) и Хакслијев *Врли нови свет* (1932). Убедљиво, зрео написана, са бекграундом који упућује на трагичне године југословенског распада, са отпцима људскости, која ипак остаје на (с)цени, драма Милана Миловановића је с пуно разлога освојила Нушићеву награду 2019. године. Можемо је замислiti на сцени, у сведеној, минималистичкој сценографији футуристичког болничког атељеа ментално огњеног човечанства, са белим зидовима који омеђују тоталитарно друштво апсолутне контроле и беспоговорне цензуре. Сцени, која је прекопирана верзија истражничких тортура у фашистичким или стаљинистичким логорима. Све су те келије помало испосничке: мрачне, оронуле, задимљене, завереничке, ознојене, пошкропљене људским излучевинама и крвљу:

Мрачна простирија. Виктор крвнички требија Симона. Када Симон, обливен крвљу, осипане да лежи на поду, Виктор седне на столицу и на шишарку монтира пригушивач.

СИМОН: Ви сте за све ово криви.

(Спење.)

Ти и теби слични... Ви и полиција.

(Пљуне крв.)

Како су они дошли на власт? Неко их је изабрао? Не! Отели су власт на крвав и подмукао начин!... Али ко им даје моћ да ту власт задрже? Ви... Зато што сте анестезирани, зато што не можете да се пробудите из кошмара у ком не штитите народ од тирана, него штите тиране од народа.

(Полако се подиже на колена.)

Ви сте криви, зато што не схватате да припадате нама, а не њима. Ви сте маљ у њиховим рукама којим ћете нас дотући... Шта је, тешко дишеш? Уморио си се од тога да ме бијеш?... Не брини, ту сам ја, па тиkad се одмориш, удри... Или ћеш ме одмах убити као псето?

(Покуша да усипа.)

Но, Миловановић се овде не задржава. И наредне, 2020. године, на анонимном конкурсу, он заслужено осваја своју другу узастопну награду „Бранислав Нушић“, продубљујући анализу тоталитарних механизама власти и репресивни систем друштвене контроле.

Жири за доделу награде на 41. анонимном конкурсу „Бранислав Нушић“ Удружења драмских писаца Србије оценио је да се, међу 24 приспела рукописа, зреошћу драматуршке обраде теме, динамичношћу радње и доследном карактеризацијом ликова, посебно издвојио текст *Бесмртник*.

У драми *Бесмртник*, универзалну тему, смештену „негде на маргинама Европе“, о власти, моћи, пријатељству, љубави, прељуби, доследности и превари, са благом аромом античких трагедија и шармом шекспировских заплета, Миловановић представља на свеж и оригиналан начин. Томе, свакако доноси прецизна структура драме, функционалност стилских решења, одмереност реплика, али и фини иронично-гро-тески тон, којим се од почетка до краја позната идеја о бесмртности људске жудње за моћи, влашћу и животима поданика, од антике до данас, представља на модеран и сценски допадљив начин.

ВИРТУС: (*Седне и забринутог лица га утића*)
Како ти је? Причај шта има ново.

ДЕЛАЦИО: (*Наједном се узбињи*)
Шта има ново? Видиш ли ме?

ВИРТУС: Видим те и видим несрећу твоју. Опрости на неумесном питању.

ДЕЛАЦИО: Не, немој се извињавати због питања. Не вређа мене твоје питање, већ ово зло у које ме је твој брат претрушио. Али није сва трагедија у несрећи једног човека, цело краљевство је на ивици пропasti... Опрости на овој искрености, знам да говорим против твоје крви, али рачунам да смо довољно добри пријатељи да ти у интересу целе нације могу рећи да нас Тератос нездржivo вуче на дно. Мене је јавно прогласио дворском лудом, али по свему судећи он цео свој народ види као своју приватну луду, играчку којој ће по свом хиру покидати руке, ноге, или главу. Он је у стању све да нас жртвује ради свог болесног апсолутизма. Изоловао нас је од остатка света; народ је одавно престао да живи као народ, док са друге стране Тератос готово свакодневно зида нове подземне трезоре у које ће сахранити своје баснословно богатство; заратили смо са највећом империјом која је икада постојала под овим сунцем... И то само због његовог суманутог егоизма. Ми који једва на својим ногама стојимо, хватамо се у коштац са силом јачом и од бога, и

наравно губимо на свим фронтовима, наше жртве броје се у милионима, док твој брат не престаје да држи победничке говоре... Чак је и своја прса украсио са свакојаким ордењем... Умислио је да је Наполеон, а краљевство му се претворило у мишју рупу... Нешто се мора учинити у вези са тим, или...

Драма *Бесмртник* спада у жанр политичког театра. Зло, оличено у Тератосу (грчка реч *τηραιός* означава зло, чудо, наказу), има свога брата близанца, у врлинини, мушкиности и снази, оличеној у Виртусу. Потказивач Делацио (лат. достављање, потказивање) и Маја (богиња узвишености, пролећа, плодности; у грчкој митологији једна од седам Плејада), затим лепотица Калиста, Тератосова жена и Виртусова љубавница, жена ненадмашне лепоте, на шта упућује већ њено име, грчког порекла, све су то ликови повезани трагичном улогом жртве махнитог убице, садисте и психопате, који се храни крвљу, мржњом и несрћом у овом политичком трилеру. Нико од њих нема никакву шансу против суштог, есенцијалног зла, махнитог и незаустављивог убице. Већ симболичким именовање јунака и локализовањем радње аутор драми придаје античке прерогативе. Драма *Бесмртник* је политички трилер, смештен у фиктивни митски простор у Европи, поднебље вечитих ратова и пораза, у коме су зверски нагони и злочини витални интерес самог тог поднебља и, као такви, бесмртни и неуништиви. Бесмртник је бесмртан јер је зло бесмртно. Он је полудели разобручени властодржац, убица, помахнитала елементарна сила коју не могу уразумити никакви људски нити божји закони. Онај који убија свога оца како би наследио престо, који ликвидира своју мајку као дементног, но ипак непожељног сведока, који захтева од рођеног брата близанца да му направи сина-наследника да би га потом оптужио за неверство, који морбидно мучи и малтретира своју прелепу жену Калисту, ипак остаје у завршној сцени на ногама да дочека набујалу, подивљају светину која долази по његову главу. Главу, која је постамент накарадног споменика тиранији. На тој глави сазидан је бестијариј злочина и мрачни вртлог издаја и превара постапокалиптичног друштва. Делацио и Маја у том смислу опетују трагичну љубавну историју Виртуса и Калисте. На самртном часу, Делацио ће храброшћу и достојанством искупити своју превртљивост.

Виртус неће дочекати краљевство које, уосталом, није ни жељео.

У основи приче о два брата близанца стоји мит о двојницима, на којима почива дуалистичка, бинарна структура света. Крај представља крешчендо лудила и махнитости „бесмртника“ у арени политичког театра:

ТЕРАТОС: Све је то иста багра, мој покојни брате! Шта, нјима си ме опколио да они заврше оно што ти ниси успео?! Преварио си се брајко мој – мени нико ништа не може!

Шта је, шта гледате?!

(Тријумфално подиђне руке.)

Ја сам бесмртан!

(Хисијерично се смеје.)

Ја сам бесмртан! Ја сам бог! А ви не заслужујете да дишете исти ваздух као ја! Ви сте трулеж који нема право на живот! Ви сте гамад која се мора потаманити!

(Испали неколико хитпаца у њих и настапави да се смеје.)

Ја сам бог! Ја сам бог!

(Наделасава га жађор стопља.)

И вас ћу побити! Све ћу вас побити! Ништа ви мени не можете, ма колико да вас има!

(Падне на колена држећи се за стомак и са болном гримасом на лицу настапави да урла.)

Побиђу вас! Једног по једног!... Ја сам бог! Ја сам бесмртан!... Ја сам бог! Ја сам бесмртан!

Галама која долази стопља у йоштуносави га наделаса.

Текст *Валцер за Олѓу* Зорана Стефановића, добитник Нушићеве награде за 2021. годину, историјска је драма о страдању царске породице Романових од стране большевика, представљена кроз трагичну причу најстарије ћерке Романових, принцезе Олге и њеног четрнаестогодишњег брата Алексеја.

У овом тексту се види одлично познавање тог периода большевичке Русије, страдања Романових и комплетне међународне ситуације након избијања Октобарске револуције у Русији. Аутор је врсним занатским умећем испреплео последње дане царске породице са вештим „Мишким доживљајима“ од 21 игре кроз које се даје алегорична слика друштва у настајању и нестајању. У драматуршком смислу, „Мишкини

доживљаји“ успоравају радњу драме, али су неизоставни део текста и без њих би драма изгубила у универзалном поетском значењу.

Текст драме, кроз суверено бављење последњим данима царске породице у Русији, упечатљиво преплићући сировост револуционара и уплив метафизичких сила, указује на универзалну трагику човековог бивства у суочавању са историјом, без обзира на његов положај, звање и удео у друштву. Отуда жири за доделу награде на 42. Конкурсу за доделу Нушићеве награде ову драму посматра као снажно антиратно штитво, велику причу с почетка претходног века која се приповеда са историјске дистанце од сто година, на почетку новог, по много чему застрашујућег века и миленијума на који драма такође реферише, својим мутним метафизичким наговештајима и тамним слутњама.

Термин дистопија укључује дискурсе из појмовних области историје, филозофије, политичке теорије, социологије, друштвеног уређења и сл. Модеран утопијско-дистопијски дискурс повезан је са научно-фантastiчном књижевношћу којико и са елементима популарне културе.

Већ на почетку Стефановићеве драме дидаскалије радњу воде у (историјску) прошлост и (фантазмагоричну) будућност:

Дешава се на йланети Земљи лећа Господњег 1918: брод на Волги; железница у Сибиру и Исаијевски дом као „Кућа посебне намене“ у Јекатеринбургу. За неке јунаке – дешава се и на Марсу, йланети будућности.

Један од носећих ликова ове потресне историјске драме, која прати последње дане царске породице Романових, у светској историји религије познат је под различitim именима. Непоменик, ћаво, враг, бес, чорт, криви, нечастиви, нечисти, репати, рогати. Ђаволи могу да имају и лична имена, међу којима су најраширенија она из Библије: Белзебуб, Мефистофел, Луцифер, Сатана, Асмодеј и др.

У Стефановићевој драми, водећу улогу сплеткароша, филозофа, резонера, има лик Новинара: „Новинар, вечно млад, долази преко седам мора, српских или енглеских.“ Он зна све што је било, што бива или што ће бити, он познаје све тајне

видљиве и невидљиве, од овога и онога света. Занимљиво је да ђаво у драми поприма образину управо новинара. Његову праву природу открива завршетак драме, светлосна, плесна фантазмагорија, утопијска визија, под именом „Замишљени простори“:

... Олга уситијаје. У кайшу је и даље, ћолубије сива у сивом. Скида кайу, скида кайу, испод је крвава хаљина, нежна и свејла. Преображај у лепотију. Она хода кроз свејлосиј. Босонога. Гласови деце, жаморе, ћевају. Весело зујање машина. Олга се наклања невидљивим људима с сиране. Плеши на музiku сопствени валцер. Изненада се појачава енглеска хит ћесма. Породични филмови су пројектишани на зидовима – девојка је у сузама од среће. Вишак младић се појављује, илешући. Новинар. Мења шешире, лице му је заклонјено. Добар је и умилан. Новинар се придржује Олги, илеше са њом. [...]

НОВИНАР: Дозволите да вам се представим!

ОЛГА: Али више не морате! Са нама стејају, јако дуго. Види се да сте човек од раскоши и добра укуса.

НОВИНАР: Да, украо сам много девојачких душа и надања.

ОЛГА: Увек сте с нама кад посумњамо у болу...

НОВИНАР: Мени је у ствари драго да смо се упознали. Надам се да сте погодили како се зовем. Али оно што вас збуњује је природа моје игре.

ОЛГА: У ствари, не збуњује ме.

НОВИНАР: Био сам у Санкт Петербургу, кад сам схватио да је време за промене. Убио сам и вас и ваше министре, девојчица је узалуд вришталала...

Олга се измићољи из његовој зајрљаја и отиљеши даље.

НОВИНАР: Па ако се опет сртнемо, будите учтиви, будите саосећајни, и покажите да имате укуса. Драго ми је да смо се упознали.

Олга се не осврће.

НОВИНАР: (Очајно)

Реци ми, лутко, како се зовем!

Новинар почиње да звиждуће „Саосећање за ђавола“ од Ролингстоуна. Гледа за њом. Насилавља сам да илеше. Тужан. Девојка се ишак на шири осврне. А онда оде даље. У свејлосиј.

Однос између Олге и Летонца, большевичког регрутa, који „стиже преко седам гора, руских или свачијих“ дирљива је прича о љубави и смрти, верности и покајању, злочину и каз-

ни. Николај II Александрович Романов, Олгин отац, Цар српски, Краљ Пољске и Велики кнез Финске, „човек који није отишао“, и большевички командир Јаков Јуровски, „рођен као Јанкељ Хаимович, большевик, часовничар, светлописац и поправљач врлина“, воде дубоке, истрајне, метафизичке разговоре о историји религије, о револуционарном терору большевика, о питању људске природе и (не)могућности да се она поправи. У све то су уплетене и мистичне приче о Несторовом летопису, Мирослављевом јеванђељу, пророчанствима Тарабића и Серафима Саровског, о судбини и удесу не само руског но и српског народа:

ЦАР: Филозофски гледано, да ја вас питам – чему преврат?
Чему терор да би друштво напредовало? Зар нисмо надишли животињско и лудачко у људској природи?

ЈУРОВСКИ: Поједностављујете, карикирате. Тамо где ви видите тамну стране наше појединачне личности, иза тога је одлука групног ума. Ми просто видимо нужност разширивања неразрешивог. Мудру гордијевску одлуку коју није имао ко да донесе.

ЦАР: Па и сами сте рекли да је неразрешиво. Неки чворови се разрешују, само им ваља поклонити стрпљење.
(*По гледа у своју кћер.*)
Богиња Историје суманутост не воли. Не поштује.
(*Па у Јуровског*)

Али, кад смо већ и довде стигли – знам ја и где лежи узрок. Поштовани Маркс је сматрао да човек глуп и туп као биће. Проницљиви није веровао у еволуцију, да је човек способан за промену, а камоли да то може капиталиста који вишак хлеба и гаћа принципијелно неће дати пролетеру, макар цркао. Идеалиста материјализма је сматрао да су Словени и сродници реакционарно смеће цивилизације.

Јуровски се иронично наслеши, али не коментарише. Али ѩа је Цар разумео.

ЦАР: По Марксу, дакле, социјалдемократија, наводно, не може успети. Зато вам је рекао да вадите револуционарни мач. Али, видите, историја ми је добра познаница – револуција може успети само ако је против страног зла, окупатора. Српска револуција је отерала турску окупацију и донела друштвени напредак. А шта ћете овде, у Русији, континенту, где границе нема осим у људима? Након мача ваше умишљене правде само ће

горчина остати, друштво ће се заувек расцепити. Сваки способан лудак ће ударити жиг своје семењивости на историју. Развој мора бити мекан, у корачићима, човеку и разуму самерен. Заједнички, саборан.

Тренутак погубљења Романових је филмски режирана сцена, упечатљиво оркестрирана, са флешибековима, у контрапункту tame и млазева светлосних рафала.

У доживљајима медведића Мишке на планети Марс актери су Медведи, Мајмуни, Пси, Прасци „и друга безазлена револуционарна бића и контратреволуционарна небића“. Ове међуигре под насловом „Мишкини доживљаји“, а укупно их има 21, приближавају драмски текст поетици стрипа и феномену масовне популарне културе. Драма се тако, у интердисциплинарном приступу, у значајној мери ослања на поп културу, естетику стрипа и поетику филмске уметности.

Последња драма у овој свесци, *Добри мој* Милице Стојановић, талентовано је, живо, разиграно драмско штиво, у дијалозима и полилозима, у коме је живот смештен на позорницу елитног ресторана „Рондо“, на врху Кule Београд, са панорамом „Београда на води“ као кулисама на сцени. И, што се више поглед диже нагоре, то се панорама дубље спушта у симулакрум коме никакво богатство и монденски садржаји не могу удахнути живот. Простор ресторана је загушљив и тежак, испуњен судбинама које се не испуњавају. Свакодневица „угледне“ клијентеле у опозицији са особљем ресторана „Рондо“ представља Апокалипсу данас. Расточен, ситничав, бесан, подругљив, циничан и празњикав живот, који се дезинтегрише изнутра, описан је надахнуто и верно, са истукством инсајдера. Особље ресторана је особље живота. Реалистичка, на моменте натуралистичка драма, са сјајним смислом за карактеризацију ликова, открива нам младу ауторку чији драмски првенац обећава једну лепу уметничку каријеру. Слободни смо да прогнозирамо леп живот ове драме на позоришним сценама.

**Едиција
САВРЕМЕНА СРПСКА ДРАМА**

КЊИГА 1

Миладин Шеварлић, *Господин Министар;*
 Јелица Зупанц, *Недовршена симфонија;*
 Владимир Ђурић – Ђура, *Гробље мачака;*
 Мирољуб Недовић, *Тамни вилајет;*
 Драгана Абрамовић, *Јавор на шинама.*

КЊИГА 2

Александар Поповић, *Трка с временом;*
 Слободан Стојановић, *Кућа на бруду;*
 Драган Томић, *Слава;*
 Радомир Путник, *Последњи пренуци краља Александра и краљице Драге;*
 Стеван Копривица, *Дуђо пуштовање у Јевройу.*

КЊИГА 3

Миливоје Мајсторовић, *Pastür;*
 Раде Радовановић, *Оригинал фалсификата;*
 Едуард Дајч, *Седморица (војсковођа) проплив Тебе;*

Деана Лесковар, *Три чекића;*
 Братислав Петковић, *Legion d'honneur.*

КЊИГА 4

Иван Панић, *Кад ћеш доћи;*
 Ђорђе Лебовић, *Какијуси и руже;*
 Миодраг Илић, *Пуч;*
 Ирина Кикић, *О љоморанџама и хлебу;*
 Радослав Златан Дорић,
Позориште у паланци, илићи
Мајмун и Трајичар.

КЊИГА 5

Миодраг Ђукић, *Поштраживања у мотелу;*
 Срба Игњатовић, *Излазе на даске тири краља од Данске;*
 Миладин Шеварлић, *Вуци и овце или Србија на Истоку;*
 Миливоје Мајсторовић, *Марши анђео;*
 Миодраг Зупанц, *Бела ружа за Дубљанску улицу.*

КЊИГА 6

Александар Обреновић,
Проналазачи;

Драган Томић, *Пожар*;
 др Владан Ђорђевић и др Едуард
 Дајч: *Плава књига о српском
 питању*;
 Милан Јелић: *Јелисаветини
 љубавни јади због молера*;
 Жељко Хубач, 'Ајдуци су ојећ
 међу нама.

КЊИГА 7

Синиша Ковачевић, *Јанез*;
 Вера Црвенчанин, *Човече, не љути
 се*;
 Миодраг Ђурђевић, *Дуђ из
 Баден-Бадена*;
 Рајко Ђурђевић, *Косовска
 хроника*;
 Драган Алексић, *Мала српска
 комедија*.

КЊИГА 8

др Владан Ђорђевић и др Едуард
 Дајч, *Бела књига о српском
 питању*;
 Леон Ковке, *Викитимолошка
 прича*;
 Душан Савковић, *Смрт ћосиође
 министарке*;
 Миладин Шеварлић, *Код злата и ноз
 вола*;
 Владимир Ђурић, *Као
 божанска комунистичка
 комедија*.

КЊИГА 9

Братислав Петковић, *Каскадер*;
 Александар Ђаја, *Језеро*;
 Иван Негришорац, *Истрија га је у
 шоку, зар не?*;
 Драган Томић, *Штитар*;
 Миодраг Ђукић, *Криличњак*.

КЊИГА 10

Леон Ковке, *Ришијал згуснућо
 ваздуха*;
 Иван Панић, *Тој од шрешиње*;
 Братислав Петковић, *Grand Prix*;
 Бошко Пулетић: *Букефал*;

Драган Станишић: *Суђење
 Хамлејтовим ѕлумицима*;
 Миладин Шеварлић: *Мртва
 природе*.

КЊИГА 11

Радомир Путник, *Туцинданска
 штрајкадија*;
 Едуард Дајч, *Антиштрана на
 Колхиди*;
 Александар Ђаја, *Веронезе*;
 Марина Миливојевић, *К*;
 Братислав Петковић, *Војин
 Кајганић*, *Sporting life*;
 Леон Ковке, *Клейсијада*.

КЊИГА 12

Миодраг Илић, *Лећенда о земљи
 Лазаревој*;
 Миладин Шеварлић, *Небеска
 војска*;
 Драган Томић, *Псећа кућица*;
 Владимир Ђурић – Ђура, *Коју
 иђу играш?*
 Снежана Кутрички, *Ковчег*.

КЊИГА 13

Леон Ковке, *Министарка воли
 кнедле* (*Кнедла у бањи*);
 Новица Савић, *Ојећи љаче, ал'
 сад од среће*;
 Миле Петковић, *Воз за затпад, или
 рађање Синђелића*;
 Иван Панић, *Одвератна драма*;
 Зорица Симовић, *Јелена*.

КЊИГА 14

Миодраг Илић, *Еквалибристи*;
 Бошко Сувајић, *Вишњић*;
 Мирко Петковић, *Масакр на
 џивјави*;
 Леон Ковке, *Шећерна водица*;
 Бора Ољачин, *Цукер – клакер*.

КЊИГА 15

Новица Савић, *Кад онај ћамо
 умре*;

Љубинка Стојановић, *Голубарник*;
 Весна Јанковић, *Мало вике око
 Мике*;
 Рашко В. Јовановић, *Бранислав Ђ.
 Нушић*;
 Миладин Шеварлић, *Косово*;
 Едуард Дајч, *Тројанска тирилоџија*.

КЊИГА 16

Миодраг Ђукић, *Александар*;
 Милан Јелић, *Ла Бедица*;
 Радослав Павловић, *Девојке*;
 Александар Ђаја, *Живоји
 Јевремов*;
 Братислав Петковић, *Les Fleurs du
 mal* (*Цветови зла*);
 Соња Богдановић, *Кайија*.

КЊИГА 17

Младен Поповић, *Маслачак и
 Рејтард*;
 Соња Богдановић, *Црвенкаћа у
 небаји*;
 Миладин Шеварлић, *Дивљач је шала*;
 Драган Т. Томић, *Нужна одбрана*;
 Јован И. Рајковић, *Тачка ослонца*;
 Едуард Дајч, *Црвена књића о
 српском љитлању или Протађање и
 васкрс српских либерала*.

КЊИГА 18

Миодраг Илић, *Хајкуна од Удбина*;
 Рашко В. Јовановић, *Јован
 Сијерија Пойовић*;
 Зоран Божковић, *Са меродавноћ
 месића се саопштава*;
 Соња Богдановић, *Едерланда*;
 Радмила Јовановић, *Вечна маска*;
 Снежана Андрејевић, *Два њуја
 два је ћеј*.

КЊИГА 19

Милан Миња Обрадовић,
Ајрактиван наслов;
 Дина Недељковић, *Артио и њећов
 двојник*;
 Владимира Ђурић – Ђура, *Бан Сијрах*;

Соња Богдановић, *Суђење
 Баба-Јаћи*;
 Милисав Миленковић, *Процес –
 Франц Кафка*;
 Капетан Едуард Дајч, *Пираћска
 шрилоџија*.

КЊИГА 20

Миодраг Ђукић, *Кисеоник*,
 Мирјана Бобић Мојсиловић,
Имитација живота,
 Снежана Кутрички, *Смедеревско
 благо*;
 Добрило Ненадић, Гојко Шантић,
Мајда,
 Велимир Лукић, *И смрт долази на
 Лемно*,
 Миладин Шеварлић, *Карађорђе*.

КЊИГА 21

Миодраг Ђукић, *Баштаник*,
 Синиша Ковачевић, *Зечији насић*,
 Стеван Копривица, *Tre Sorelle*;
 Ђорђе Лебовић, *Војник и лутка*,
 Миладин Шеварлић, *Змај од
 Србије*.

КЊИГА 22

Новица Савић, *Овде нема лојова*;
 Миодраг Илић, *Машина за шерор*;
 Предраг Перишић, *"2004"*;
 Милан Миња Обрадовић,
Озледало без ћокрова;
 Соња Богдановић, *Стапајући међу
 женама*;
 Иван Панић, *Куме, изгоре ти!*

КЊИГА 23

Миодраг Ђукић, *Свештионик*,
 Рашко В. Јовановић, *Костија
 Трифковић*;
 Александар Пантелић, *Тако смо се
 некад смејали*,
 Драган Томић, *Сабља досеклија*,
 Александар Ђаја, *Ла Герилла*,
 Леон Ковке, *Бебин доручак*.

КЊИГА 24

Миладин Шеварлић, *Душевна болница*,
 Стојан Срдић, *Максим*,
 Иrena Шаровић, *Мали Боž*,
 Радмила Јовановић, *Караконџула*,
 Спасоје Ж. Миловановић, *Софија*
Ствари или смрти односно
Уметност преглављавања,
 Едуард Дајч, *Иза огледала*.

КЊИГА 25

Миодраг Илић, *Жанка*,
 Светозар Влајковић, *Марко & Musa*;
 Александар Ђаја, *Благољуб II*;
 Војислав Савић, *Кенгури*;
 Јубинка Стојановић, *Пит*;
 Бојан Вук Косовчевић, *Кавез*.

КЊИГА 26

Стојан Срдић, *Анђео с веранде*,
 Александар Пејчић, *Да Боž*
појиви доспода,
 Драган Тешовић, *Заједничка изложба*;
 Миле Петковић, *Поđребни завод*
Милошевић & сопр.:
 Ненад Ж. Петровић, *Кућа разграда*;
 Весна Егерич, *Леја Лелена*.

КЊИГА 27

Миодраг Ђукић, *Млин*,
 Миладин Шеварлић, *Протасић*
царства српскога;
 Едуард Дајч, *Гозба или О Еразистрају*;
 Бошко Сувајшић, *Остарво*;
 Александар Ђаја, *Повратак*
кнегевог сокола;
 Радомир Путник, *Венијаминов крст*.

КЊИГА 28

Владимир В. Предић, *Само је*
стварац стићао на брод,
 Тома Курузовић, *Роман без*
романа;

Мирко Милорадовић, *Ибзенова школа*;
 Милицав Миленковић, *Зло је бити Србин*;
 Зоран О. Ђикић, *Јакац*;
 Соња Богдановић, *Последњи воз*.

КЊИГА 29

Миодраг Илић, *Вукоманов повратак*;
 Миодраг Ђукић, *Пајаџај*;
 Драган Томић, *Раскриће*,
 Александар Ђаја, *Јанковац –*
йоштойљени свет;
 Стамен Миловановић,
Конспиранин.

КЊИГА 30

Миодраг Ђукић, *Сомнамбули*;
 Предраг Перешић, *Хероји*;
 Едуард Дајч, *Шарена књига о српском љиташњу*;
 Стојан Срдић, *Грч*; Зоран Ђикић,
Дечак;
 Маша Филиповић, *Задржи кусур*.

КЊИГА 31

Миодраг Ђукић, *Уговор*;
 Миладин Шеварлић, *Нови живоћи*;
 Горан Марковић, *Villa Sachino*;
 Братислав Петковић, *O tempora! O more!*
(О времена! О морала!),
 Драгана Абрамовић, *Београдски локвањи*,
 Ана Родић, *Кућа у шуми*

КЊИГА 32

Милена Марковић, *Наход Симеон*,
 Миодраг Ђукић, *Лабудово језеро*,
 Александар Ђаја, *Битка за Сењак*,
 Бојан – Вук Косовчевић, *Космо С – Штасмо С*;
 Егон Савин, И. А. Гончаров:
Обломов;
 Драган Коларевић, *Агенција за духовни развој*

КЊИГА 33

Светозар Влајковић, *Море у лифуу;*
 Миладин Шеварлић, *Општимиси;*
 Мухарем Дурић, *Писаџа;*
 Слободан Жикић, *Брајско војевање;*
 Зоран Стефановић, *Словенски Орфеј;*
 Федор Шили, *Козји ћроб.*

КЊИГА 34

Миодраг Илић, *Јеретик,*
 Бошко Сувајџић, *Иларион,*
 Стамен Миловановић, *Оливера,*
 Весна Егертић, *Весела Енглеска,*
 Миле Петковић, *Прокруст ибра ћинђ-ћонћ,*
 Дејан Новчић, *Мелодрама.*

КЊИГА 35

Миодраг Ђукић, *Чудан сири;*
 Благоје Јастребић, *Боравак у обичној соби;*
 Миодраг Илић, *Валцер ћоручика Нидрићена,*
 Миладин Шеварлић, *Мала српска комедија;*
 Гoran Ибрајтер, *Карданус;*
 Иван Панић, *Трешњин цвет.*

КЊИГА 36

Владимир В. Предић, *Јесењи ловац;*
 Миодраг Ђукић, *Фараон и лав;*
 Миладин Шеварлић, *Византијски амейиси;*
 Александар Ђаја, *Било једном у Србији;*
 Мухарем Дурић, *Ђорава маџа.*

КЊИГА 37

Едуард Дајч, *Европијадова Јијашила;*
 Зоран О. Ђикић, *И медведи су људи;*
 Стојан Срдић, *Своје времена,*
 Славен Р. Радовановић, *Распиков*

ићу;

Драган Коларевић, *Суочавање са прошломићу.*

КЊИГА 38

Стамен Миловановић, *Једначење по звучносити;*
 Верослав Ранчић, *Златно ћправило Гласово;*
 Александар Ђаја, *Одржавање Захарија;*
 Милица Пилетић, *Палиндром,*
 Пеђа Трајковић, *На крају крајева,*
 Милан Миловановић, *Сенка.*

КЊИГА 39

Миодраг Ђукић, *Старшинаиз код Цакера;*
 Миладин Шеварлић, *Балканска рајсодија;*
 Мухарем Дурић, *Хан;*
 Младен Гверо, *Првоборци Ђавоље вароши;*
 Петар Петровић Његош, *Луча микрокозма, обрада и драматизација Гојко Шантић.*

КЊИГА 40

Жика Лазић, *Књажев секретар;*
 Борислав Пекић, *Цинџари или Корешићоденција;*
 Слободан Стојановић, *Велики дан;*
 Миодраг Ђукић, *Вила мешаморфоза;*
 Миладин Шеварлић, *Аисолућни слух.*

КЊИГА 41

Миодраг Ђукић, *Мајстори;*
 Миладин Шеварлић, *У рукама ошацбине;*
 Мухарем Дурић, *Булоњска шума* (Хасанагиница или La locura de un hombre);
 Драган Томић, *Портијир;*
 Бошко Сувајџић, *Голубачка мушица;*

Стамен Миловановић, *Удовичко коло.*

КЊИГА 42

Жељко Каран, *Глиб;*
Мухарем Дурић, *Дубоко ћрло;*
Бошко Сувадић, *Периштеорион;*
Радослав Златан Дорић,
Позоришће долази;
Пеђа Трајковић, *Фајрониј.*

КЊИГА 43

Миодраг Ђукић, *Кочијаш;*
Слободан М. Јаковић, *Душаново јујро;*
Миладин Шеварлић, *Издајник;*
Владимир В. Предић, *Ноћ;*
Горан Бабић, *Величанствена драмска фреска под насловом "Ноћ, свуд окојо Ласеновац".*

КЊИГА 44

Драгана Абрамовић, *Змија у недрима;*
Ана Бујић, *Оснивач;*
Смиљана Ђорђевић, *Мала и ноћна музика;*
Владислава Војновић, *Деца Ере Комјутера;*
Јелена Попадић, *Кохио;*
Мирјана Јевтић, *Кафана у Њујорку.*

КЊИГА 45

Миладин Шеварлић, *Смрт на излазу;*
Божидар Зечевић, *1918.;*
Стамен Миловановић, *Дуѓа ноћ под орахом;*
Милисав Миленковић, *Лов на претелице.*

КЊИГА 46

Жељко Каран, *Опера уз џањир пасуљ (Генериканци);*
Миодраг Илић, *Ајкосова клетива;*
Обрад Ненезић, *Нежење;*
Александар Ного, *Мајсторска радионица.*

КЊИГА 47

Божидар Зечевић, *Пивара;*
Миладин Шеварлић, *Мерлинкина исцювесија;*
Стамен Миловановић, *Скрколије;*
Предраг Перишић, *Срећа у несрету.*

КЊИГА 48

Горана Баланчевић, *Охвожђена;*
Маша Певац, *Јуначка пријатељења;*
Димитрије Коканов, *Вилинска прашина;*
Светозар Влајковић, *И невидљиви воли ватромет.*

КЊИГА 49

Миладин Шеварлић, *Антиквар;*
Стојан Срдић, *Гејто;*
Ана Бујић, *Временска прогноза за Аулиду;*
Стамен Миловановић, *Не љачи, Пејтара.*

КЊИГА 50

Радмила Смиљанић, *Бунар;*
Јелена Поповић, *Мрки тонедељак;*
Марио Ђулум, *Шалићер;*
Горан Јокић, *Иваново ођавање;*
Ранко Рисојевић, *Јолијаз Давидов;*
Бранко Брђанин Бајовић, *Недођија.*

КЊИГА 51

Игор Бојовић, *Оштећени;*
Стојан Срдић, *Микулина женидба;*
Стамен Миловановић, *Повратак;*
Војислав Савић, *Ехзекуција.*

КЊИГА 52

Стојан Срдић, *Тојави људи;*
Анђео с веранде; *Салон; Гејто.*

КЊИГА 53

Милан Јелић, *Ванџаџе;*
Драгана Абрамовић, *Секс за*

тпонети;

Никола Теофиловић, *Последња
жела Драгише Недовића;*
Жика Ранковић, *На њути среће*

КЊИГА 54

Стојан Срдић, *Моје детиће;*
Горана Баланчевић, *Прейлава;*
Никола Милојевић, *На ћирађу;*
Предраг Црнковић, *Трбухозборци*

КЊИГА 55

Небојша Пајкић, *Дечко који
обећава;*
Мирко Демић, *Победници,
победници;*
Стамен Миловановић, *Сав Србин;*
Братислав Петковић, *Прича о
Светом Сави*

КЊИГА 56

Иван Панић, *Сократов
шеснаести, Бол-Болен* (Ада на
Реци Дубокој), *Одварашна драма*
(*Крајка скудица јенох
карактера*), *Магнети* (Црница о
старљењу и старљењу)

КЊИГА 57

Стојан Срдић, *Бујица, Мајла,
Сахрана, Ибра, Њоћави људи,*
*Максим Црнојевић, Зимска
башта, Ученице, Исус, Тишине
Косова, Сеобе, Глуво коло*

КЊИГА 58

Милан Јелић: *Сећање на
Албинонија, Јелисаветини
љубавни јади збољ молера, Лабедница,
Ванџаџе, Хоћу да будем
кромијир*

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-2
821.163.41.09"20"

САВРЕМЕНА српска драма / [главни уредник Биљана Остојић]. -
Београд : Удружење драмских писаца Србије : Позориште "Модерна
гаража", 2021 (Параћин : Графореклам). - 288 стр. : слике аутора;
20 см. - (Едиција Савремена српска драма ; књ. 59, ISSN 2620-1712)

Тираж 300. - Стр. 271- 280: Апокалипса јуче, данас, сутра / Бошко
Сувајшић. - Садржај: Анеестезија ; Бесмртник / Милан Миловановић.
Валцер за Олгу / Зоран Стефановић. Добри мој / Милица
Стојановић.

ISBN 978-86-85501-59-3 (УДПС)

a) Српска драма- 21в

COBISS.SR-ID 55207689